Coperta: *Cristea Muller*

G. CÂLINESCU

OPERE

7

SCRINUL NEGRU (1)

Scrinul negru a apărut în 1960. Reproducem textul ediției a II-a din 1963. în care autorul a efectuat modificări. Pentru evitarea greşelilor de tipar s-a colaționat textul cu un exemplar al ediției I cu modificări autografe şi s-a consultat manuscrisul, ambele aflate în arhiva autorului. Textul a fost îngrijit în redacție de Andrei Rusu.

1968
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

SCRINUL NEGRU

I

Strada Rahmaninov era la capătul ei dinspre lacuri un simplu drum de țară mergînd între un mal dc lut şi un şir de castani înalţi, pe lîngă care se întindeau gardurile unor case de pe străzile perpendiculare — răspunzînd spre lacul Floreasca — şi zidurile cu ferestre mici ale unui fost grajd de cai de curse. Adesea, mormane de fîn şi de gunoaie umpleau aerul cu un miros hibrid de iarbă cosită şi de putrefacție acră. Străzile care dau spre lac poartă nume de boieri, strada Stroe Postelnicul, strada Băneasa Ancuța, strada Ioniță Vornicul. Malul de lut din partea opusă şirului de castani era acoperit vara cu buruieni, pe care le păşteau vitele locuitorilor de prin împrejurimi. Deasupra dîmbului şedea dezolată ruina roşie a unei case neterminate. Atît drumul de țară, cît şi terenul de deasupra malului aparțineau unei parcelări abandonate din cauza evenimentelor. într-adevăr, la capătul dinspre oraş al drumului apare şi acum un dig cu balustradă, consolidînd panta străzii, care urcă, mai departe, prin cîteva trepte, la alt nivel. De acolo, strada era pavată şi canalizată, dar aproape fără nici o casă, întocmai ca şi cele-

lalte străzi din parcelare, presărate doar cu cîteva vile, nu lipsite de gust. Troscotul ieşea nestăpînit prin interstiţiile caldarîmului, ca şi cînd ar fi voit să curețe scoarța pămîntului de crusta de piatră. Trunchiul în creştere al unui oţetar bulbuca asfaltul trotuarului. Cîte un mac roşu înflorea primăvara în chiar mijlocul străzii. Cît priveşte muşeţelul, el se-nmulţea abundent în rigola unui trotuar. Un cocoş bătrîn, cu creasta roşie bătută ca garoafa, îşi purta găinile prin tot acest cartier, părăsit înainte de a se naşte. Cîteva capre cu iezi păşteau vara şi, nu rareori, cîte o turmă de oi cu lîna năclăită de noroaie invada aceste paragini, minată de un cioban.

Pe drumul de care vorbim venea într-o dupăamiază de decembrie a anului 1950, dinspre strada Băneasa Ancuţa, o ceată de vreo douăzeci de persoane, bărbaţi şi femei, într-o coloană de cîte doi. Locurile fiind, ca de obicei, pustii, numai vreo patru copii mici aruncară din mînă bulgării de zăpadă cu care se jucau şi priviră la neobişnuita trupă, care se îndrepta spre capătul dinspre stăvilar al străzii Rahmaninov. Cu greu un spectator neinformat şi-ar fi putut da seama cine sînt aceşti oameni. Unii păreau lucrători sau mici impiegaţi, alţii aproape cerşetori, cîţiva erau îmbrăcaţi mai bine, dar în veşminte prea uzate, unul din ei, însă, se remarca printr-un palton îmblănit şi prin căciuliţă de lutru şi arăta a fi un personaj important. Toţi se asemănau prin familiaritatea lor discretă, prin respectul pe care şi-l acordau unul altuia, indiferent de înfăţişarea vestimentară, în fine, prin figurile distinse şi expresive, în contrast cu ţinuta lor. O femeie în vîrstă, ieşită la un gard, atinse de braţ pe unul din ei. Acesta era un bărbat înalt,

voinic, cu părul cărunt, tuns mărunt şi ascuns în parte sub o şapcă dată pe spate. Avea pe el numai un costum de haine gri cu petice, foarte umflat, semn că pe dedesubt era prevăzut cu un cojocel, în picioare purta bocanci grei, iar pantalonii erau strînşi jos, la gleznă, cu cîte-un gumilastic gros. Omul înalt părea un hamal, iar gumilasticele aveau probabil scopul să-i degajeze picioarele în mers. Pe umerii sacoului erau cusute două bucăţi de sac gros, în vederea, fără îndoială, de a feri haina de eroziune la ridicarea greutăţilor şi de a sluji totodată ca un soi de perne de amortizare a izbiturilor.

— Dacă poţi, să-mi schimbi butelia de aragaz! zise femeia aproape şoptind.

Bărbatul înalt îi răspunse cuviincios şi cu o grabă plină de zel:

— Mîine dimineaţă neapărat mă duc să iau număr la rînd.

Cînd convoiul fu ceva mai departe, una din femeile din şir, îmbrăcată într-un mantou de leopard veritabil, ce trebuie să fi fost admirabil pe vremuri, dar care acum era veştejit şi depilat pe regiuni întregi, formulă această întrebare surprinzătoare :

— Conte, în cartierul ăsta se găseşte mai uşor aragaz?

Hamalul făcu, din mers, o uşoară reverenţă:

— Prinţesă, dacă ţii rîndul de la trei dimineaţa şi chiar de cu seara, prinzi.

Femeia cu blana de leopard făcu un « ooh! » dezamăgit.

Pentru a descifra rostul convoiului de pe strada Rahmaninov vom prezenta pe fiecare erou în parte, în ordinea aşezării lui. în frunte, alături de un

bărbat bătrîn, ce părea preot, înainta sumbră prințesa Hangerliu, pe care puțini ar fi recunoscut-o în scurteica ei de blană de oaie. Nu arăta cu mult mai bătrînă ca în urmă cu zece ani, însă carnea de pe obraji uscîndu-i-se, căpătase o mască aprigă, bărbătească. Trei fire lungi de păr şedeau înfipte într-un neg mai jos de un colț al gurii. Pe cap, prințesa se încununase cu o tocă scurtă acoperită cu o camilafcă neagră, ceea ce-i dădea aer de călugăriță, în mers se sprijinea pe un baston. în pantofii foarte comozi şi uzați se vedeau nişte tăieturi în rotocoale făcute cu foarfecele, spre a se da libertate nodurilor de la degete. Deşi păşea pe un drum ca de țară, în capătul unei aşa de ciudate cete, Hangerlioaica părea stăpînă pe sine, decisă şi chiar arogantă şi arunca bastonul cît mai departe de trup, într-un gest vehement. în schimb, vecinul ei mergea zgribulit şi mărunțel, ca o femeie.

— Monseniore, zise Hangerlioaica, nu ți-e frig?

— *Mais non, pas du tout,* răspunse cel interpelat cu o blîndețe uşor afectată, *d'ailleurs j'y suiş habitud, vous savez, au cloître le chauffage est tout â fait pricaire!*

Spunînd acestea, îşi ridică femeieşte poalele sutanei, ca să evite o baltă de noroi amestecat cu zăpadă. Pe dedesubtul veşmintelor sale trecu un foşnet satinos. Prelatul era înfăşurat într-o rasă de postav negru, cu pelerină. Pantofii cu catarame aveau pingele enorm de groase, spre a rezista, şi erau lustruiți cu o grijă bătătoare la ochi. Părul însoțitorului Hangerlioaichii era alb colilie şi cădea buclat de sub pălăria de fetru, cu bordură în chip de streaşină circulară. De asemeni, mustățile şi o bărbuță, mai răsfirată jos decît la punctul de plecare, contrastau prin albeață cu roşeața infantilă a obrajilor, în ciuda lor, un cunoscător îşi dădea seama că are de-a face cu un prelat catolic. Bătrînul era, într-adevăr, prințul Valentin de Băleanu, urmaş de domn prin tată şi prin mamă, rudă cu Bibeştii, Ghiculeştii, Sturzeştii, Mavrocordații, Hangerliii şi toate familiile din protipendada de altădată. Sub înfățişarea-i mansuetă şi suavă se ascundea slăbiciunea de a fi cunoscut şi tratat ca principe. Această vanitate decise asupra carierei lui. Spre a se remarca prin ceva extraordinar, se călugări în Franța, devenind trappist. Tovarăşii săi de ordin, fie din intimidare, fie spre a-l măguli, îi ziceau *«prince»,* făcîndu-l să se roşească de o plăcere imensă, copilărească, ce-i ilumina fața ca unui sfînt de Guido Reni. Cunoscuții se obişnuiseră a-i spune din greşeală «*prince* ». Cînd cineva uita acest protocol, observa că trappistul, mereu în atitudine de umilitate, aştepta, nedumerit, ca şi cînd n-ar fi priceput limba în care îi vorbeşte conlocutorul. Valentin de Băleanu îşi purta dimia sa de trappist prin saloanele aristocratice din Paris: Noailles, Caraman-Chimay, Văcărescu, Montesquiou-Fezensac, Bibescu etc. Era un personaj care se putea întîlni cu probabilitate la orice legație română din străinătate: Madrid, Londra, Roma. Avînd în vedere relațiile internaționale, Vaticanul se gîndi că putea să-l folosească pentru propaganda catolică în alte sfere decît acelea în care operau uniții din Ardeal. Prințul căpătă dreptul de a oficia liturghia şi înalta distincție de a purta titlul de monsenior, hărăzit principilor laici şi bisericeşti, în chipul acesta, oricine era obligat a da prelatului snob titulatura ce-l făcea atît de fericit. Totuşi, în țară, bătrînul prefera titlul de «prinț», întru-

cît socotea că lumea de aci nu-şi dă seama de semnificaţia cuvîntului « monsenior ». Dacă Hangerlioaica îi spuse deci «monseniore», făcu aceasta intenţionat, spre a-i atrage atenţia că numai ea are dreptul la un apelativ voievodal. Căpătînd noua prelatură, prinţul îşi modifică înveşmîntarea în chipul în care mergea acum alături de prinţesă. După prăbuşirea familiilor aristocratice, rămăsese în ţară şi locuia într-o chilioară oferită de un fost sanatoriu catolic etatizat. Pălăria, sutana, pantofii se învechiseră, dar prelatul le curăţa cu zelul cu care o pisică îşi linge blana, şi apărea mereu sclivisit, foşnitor şi de o smerenie studiată. Avea aerul de a purta pe umeri o cruce, care avea să-1 ducă nu în cer, ci pe tronul domnesc al strămoşilor săi. Cu această viziune orgolioasă înaintea ochilor, suporta cu răbdare îngerească orice surpriză a soartei şi orice trivialitate a vieţii zilnice, şi din această cauză părea popular şi în stare să se acomodeze oricărei situaţii.

în şirul al doilea păşea un băiat ca de doisprezece-treisprezece ani, dus de mînă de un bărbos impozant şi înalt. Copilul, subţire şi delicat, mergînd cuminte şi parcă cu preocuparea de a se conforma unui canon strict, purta pe el haine, odată elegante, dar care acum erau evident sub vîrsta lui, şi anume, un palton negru, puţin cloşat şi cu guler de catifea, pantaloni lungi *hleumarine,* de la un costum marinar. Pe cap avea, de altfel, o beretă de matelot. însă în picioare, în loc de ghete, tîra, aproape, cipici cu tălpi groase de pîslă. O şuviţă de crep la reverul paltonului arăta că băiatul este în doliu. însoţitorul era înalt ca un ulan şi poseda o barbă albă, enormă, retezată în linie dreaptă pe piept. Nasul îi era voluminos şi

coroiat înspre buzele mari, cărnoase, ieşind din marea de păr alb a mustăţilor şi bărbii. Deşi călca serios şi cu paşi militari, bărbosul, care se zgribulea într-un pardesiu vechi, în stil de redingotă, cu doi nasturi înveliţi în postav la spate, făcea impresia unui bonom. Obişnuit îi ziceau « Mareşalul », fiindcă fusese o vreme mareşal la palat. Altfel, avusese gradul de general în cavalerie. Se numea Leon Cornescu şi era de familia cea mai bună, rudă cu Filipeştii, Odobeştii şi chiar cu casele domnitoare, dar se remarca prin purtarea lui cordial populară. Profesa o admiraţie grandilocventă pentru orice om de vază, din politică sau din literatură, indiferent de origine, şi mîndria lui era de a dovedi în amintiri naive, pe care le publica din cînd în cînd, uzînd de mari stăruinţe, prin gazete, că familia sa avusese legături cu bărbaţii eminenţi ai ţării. Frecventa întrunirile şi conferinţele, asculta cu smerenie cuvîntările, felicita pe oratori şi, uneori, cînd îi cunoştea mai de aproape, îi săruta pe frunte, înecîndu-le faţa cu barba mirosind a tabac. în timpurile sale de glorie mareşalul, care gospodărise cu avariţie o sfoară din moşia străbunilor săi, conservînd mobilele, cărţile şi catalogînd atent toate documentele familiale, cerea bani pe la cine putea, spre a trăi pe un picior mai convenabil. Cînd nu ataca oral, trimitea lungi epistole cu o scriere monotonă, ascuţită, ca gotica de mînă. Pretextul său obişnuit era o nenorocire sau o moarte în familie. Primul-ministru, plin de umor, văzîndu-1 într-o zi în aşteptare în anticamera sa, îi zise condolent:

— Ştiu ce te aduce, mareşale, ţi-a murit cineva în familie...

Mareşalul, fie din naivitate, fie din şiretenie, profită iute de situaţie şi, cu o tristeţe de circumstanţă, consimţi:

— într-adevăr, excelenţă, mi-a murit *un* văr dinspre mamă.

Primea darurile cele mai mărunte cu mulţumiri superlative, mai ales în ultimii ani, cînd, spre a înduioşa prin indigenţă, credea că e tactic să cerşească. Un ou proaspăt căpătat de la vreo vecină îl făcea să cadă în extaz. îl ridica spre soare, îl ţinea în palmă examinîndu-1 uimit, precum Hamlet ţeasta lui Yorick, şi dacă dăruitoarea era tînără, o săruta patern pe frunte. Cuvintele sale obişnuite de recunoştinţă erau: «Dumnezeu să-ţi dea .silnătate, să ai parte de tot ce doreşti! » Cu toate ***cu*** lumea îl socotea cam redus la minte, mareşalul era clavecinist şi pianist emerit şi interpreta din Mozart ca un înger. Cînta şi din gură, acompanllndu-se la pian, şi la bucăţile sentimentale lăcrăma şi se ştergea cu batista la ochi după terminarea lor, mîngîindu-şi apoi repetat barba. Maiestftea-sa binevoia a-l solicita să-i cînte în orele sale de reculegere.

în rîndul al treilea mergeau un bărbat ca de cincizeci de ani, cu mustaţă căruntă, tunsă englezeşte, şi o doamnă subţire, foarte bătrînă, încă vioaie. Bărbatul părea îngîndurat şi stînjenit în cofltumul său prea elegant, deşi demodat şi la un (înid înalt de eroziune, şi răspundea politicos şi distrat la întrebările însoţitoarei sale:

— Cîştigi ceva? îl întreba aceasta, cu un uşor iicrent străin.

— Neregulat, răspundea bărbatul distins, cu Mumlaţa englezească, uneori mai mult decît e ne«ctiuf pentru micile noastre nevoi, altădată nimic.

Aş prefera un venit modest, dar sigur. Ş-apoi nu găsesc materiale...

— OK, c'est *toujours la mSme* fustoire. Maintenant j'ai *pas mal de legons; malheureusement, pendant Vita je perds tons mes ileves. Fourtant on vit toujours, un rien nous suffit. . .*

— C'est *vrai!* confirmă meditativ companionul.

— *L'essentiel est d'etre bien portant.* Cîteodată mă irit (aci bătrîna doamnă aruncă prudent ochii înapoi spre contele cu înfăţişare **de** hamal), asta strică sănătatea. *Imaginez-vous,* spuse **ea** apoi mai în şoaptă, *ils m'ont voie toutes mes pommes de terre. Dire ciue c'est un comte et une comtesse* Itf*blonski l J'avais mis de câţi, cher monsieur, pour le jour de Van, une belle buche, grande comme cela* (bătrîna arătă dimensiunea cu mîinile), *eh bien, ils me l'ont volie aussi. C'est affreux l*

Bătrîna era contesa de Verner-Sternberg, profesoară particulară de limbile franceză şi engleză, aristocrată baltică, trăită în Franţa şi Anglia, **a** cărei fiică se căsătorise cu un Hrisoverghi, moşier boem, cu pămînturile ipotecate şi rău exploatate, pe care de altfel le pierdu înainte de expropriere. De mulţi ani bătrîna, care locuia într-un demisol dintr-o casă modernă, îşi întreţinea fiică şi ginere alergînd toată ziua pe la elevii ei. în acelaşi demisol, într-o odaie cu săliţă, locuia contele Iablonski cu soţia şi o fată, Cucly. O parte **a** demisolului, mai joasă, constituia pivniţa locatarilor, împărţită pe familii. Aci îşi punea bătrîna profesoară micile ei provizii, de a căror dispariţie vorbea cu atîta aprindere bărbatului îngîndurat.

Acesta era inginerul Antoine Hangerliu, căsătorit cu **Serica** Băleanu, rudă **a** monseniorului şi vestită şi ea prin veleităţile ei princiare. Inginerul

era un Hangerliu destul de dubios. Un Hangerliu oarecare adoptase în secolul trecut o fată naturală, care probabil era a lui. Aceasta, numită Uța Hangerliu, se mărită cu un mare negustor din Galați, numit Capgros, denumit din pricina căsătoriei Costache Capgros, zis Hangerliu. Fiul lui Capgros, magistrat şi deputat înainte de 1900, se proclamă singur Rudolf Hangerliu, zis Capgros, nevoind să renunțe, din rațiuni politice, la numele burghez. Se însura cu Chiriaca, fata foarte bogată a unui moşier din partea locului, Tase Zănoagă. Inginerul Antoine Hangerliu era fiul lui Rudolf Hangerliu, zis Capgros, şi al Chiriachii. El primi o educație de prinț, trăind mult timp în străinătate. Soția lui, Pulcheria Băleanu, cu numele de alintare Serica, nu fu satisfăcută cu noua apelație şi se iscălea Serica Hangerliu-Băleanu. Antoine era un om aşezat, care făcuse studii tehnice serioase în Franța şi Germania, dar n-avea personalitate. Admira sincer pe orice om de merit, fie şi de origine joasă, cînd însă lua condeiul să scrie, debita naivități exasperante. Competența tehnică şi-o punea în valoare la moşia sa şi a soției, electrificînd, mecanizînd totul. Industrializa produsele şi le desfăcea pe piață cu etichete blazonate. Serica îl domina şi-i impunea stilul ei de viață. Aceasta era obsedată de exemplul contesei de Noailles şi al Marthei Bibescu şi voia cu orice chip să cîştige celebritatea intelectuală în mediile mondene francizante. îşi construise, cu luminile lui Antoine, un castel cu o mare verandă susținută de coloane scurte în stil maltez, ce dădea spre un lac artificial rectangular plin de nuferi şi înverzit de lintiță, încăperile erau în boite ogivale joase, tencuite în calcio-vecchio, mesele de stejar greu, scaunele ca nişte strane, cu spetezele înalte terminate în unghi. Serica trecea din odaie în odaie, îmbrăcată cu rochii lungi, princiare şi se lăsa surprinsă stînd meditativ pe un jeț şi răsfoind un volum îmbrăcat în piele de Cordoba şi prevăzut cu catarame de argint. Serica îşi scria toată corespondența numai în franțuzeşte, adresa vizitatorilor cuvîntul în franțuzeşte şi părea uimită cînd cineva îi răspundea româneşte. Genul ei literar era cugetarea. De pildă: « II *n'y a rien de plus beau que de vivre avec sagesse en se preparam tranquille' merit pour Vau'delă*». Astfel de compoziții erau denumite «Panseurile Şerichii». Spre a se face notorie, Serica provoca interviuri, făcea invitații, însă precara ei cunoaştere a adevăratei intelectualități române o făcea să remarce persoane lipsite de importanță. Antoine şi ea procedau la recepția individului cu o grijă atentă, îl rugau să accepte cîteva zile de reculegere în castelul lor, se purtau cu speranța unui principe într-un Ariosto, care putea să-i nemurească. De obicei, erau preferați publiciştii la ziarele în limba franceză şi fotografii cu pretenții artistice. Serica visa pentru Antoine un fotoliu la Academie, în considerația meritului pe care i-1 presupunea pentru simplul fapt de a fi arătat, cu numele pe care îl purta, interes față de ştiința națională. Inginerul adună într-o broşură cîteva articole despre fizicienii şi inginerii români, punînd o simpatie veritabilă şi o stîngăcie nu mai puțin evidentă. Castelul avu drept oaspeți doi academicieni, însă nimeni nu îndrăzni a lua în considerare posibilitatea chemării lui Antoine Hangerliu la Academie. Cînd războiul izbucni, Serica, înspăimîntată de comunism, declară pe generalul Ion Antonescu «mîntuitor al patriei» şi invită

la recepțiile ei cît mai mulți din oamenii zilei, încrederea pe care o avea în « conducător » o făcu să nu se gîndească la posibilitatea de a fugi din țară, cu toate că poseda un apartament parizian, destul de somptuos, în Bulevardul Haussmann și avea în depozit la băncile din Elveția bijuterii și aur. Pierdu castelul, moșiile, rămînînd cu puține giuvaeruri, și eșua într-o odăiță cu intrare prin scara de serviciu. Vîndură hainele prea luxoase și puținele mobile somptuoase salvate, apoi Antoine **se** socoti dator a-și găsi o meserie. Deveni reparator de aparate de radio. încercările vieții și sentimentul obscur că ceea ce se întîmplase era în logica istoriei îl făcură sumbru și tăcut. Nu știa cum să găsească clienți, se rușina să se tocmească, și observațiile, uneori violente, ale clienților nemulțumiți îi împurpurau fața. Era întristat și din pricina Șerichii. Aceasta, odată cu obraji puri și ușor măslinii, cu nas grecesc și ochi migdalați, se scofîlcise. Nasul luase profil de plisc, buzele, altădată cărnoase și niciodată carminate, erau acum livide și subțiate de amărăciune. Era cu desăvîrșire inaptă de a face un lucru util, să fiarbă un ou, să măture. Antoine însuși strîngea patul, mergea la cumpărături. **Serica** rămînea uluită de a constata că nimeni în prăvălii nu-i sare înainte s-o servească, șederea la rînd i se părea o insultă personală. Citea toată ziua cărți franțuzești și englezești împrumutate, iar seara, pînă noaptea tîrziu, răsucea înfrigurată butoanele aparatului de radio, căutînd să prindă posturile americane, engleze și franceze. Acum mergea în spatele lui Antoine, și era femeia în mantoul depilat de leopard.

Alături de ea pășea țanțoș un bărbat ca de patruzeci și cinci de ani, părînd înalt fiindcă era slab, scobit în obrajii acoperiți cu o barbă cotropitoare, tunsă mărunt și neregulat cu foarfecele, ceea ce-i dădea un aer foarte premeditat de *dandy* neglijent și hirsut. Acesta era Costică Prejbeanu, zis Costică, zis și regele Vahtang. Bătătoare la ochi, îndată, era îmbrăcămintea. Pălăria, cam mică, era de fetru negru, un dolman larg de loden verde se vedea cît de colo că fusese croit pentru o persoană mai corpolentă și mai înaltă. în picioare, Costică tîra niște bocanci eleganți de vînătoare, și aceștia prea lungi și în bună stare prin neîntrebuințare. Dacă cineva ar fi relevat calitatea dolniunului, Costică ar fi spus îndată:

- - îți place? îl vînd.

într-adevăr, se specializase, mai mult din paradă și plăcere personală, în vînzări la Talcioc, în nume propriu sau în comision, fiind în această branșă coleg cu madam Valsamaki-Farfara. Ca să nu plătească decît intrarea cumpărătorilor (taxa pentru vînzători fiind mai mare), Costică Prejbeanu își punea marfa pe dînsul. Cînd unui client îi convenea haina, nu pregeta s-o scoată de pe el și s-o ofere. Denumirea de regele Vahtang, așa de bizară, nu era totuși chiar cu totul fantastică. în felul său, Costică era într-adevăr urmașul regelui Vahtang al Georgiei, și iată cum: se știe că un prinț Alexei Chirilovici Bagration s-a căsătorit cu Zoe Văcărescu, al cărei mormînt se află și azi în curtea bisericii Mavrogheni, la Șosea. Fata acesteia, Sașa, născu în dimineața zilei în care muri soțul, Aga Băleanu, un băiat care fu trecut în mitrice drept fiul mortului, deși Aga zăcuse greu bolnav în pat un an și jumătate. Toată lumea avea știință că Agoaia trăia cu altcineva. în anii următori, ca văduvă, făcu alți copii, naturali. Atunci o rudă

bătrîna din partea Văcăreştilor, postelnicul Manolache Prejbeanu, înfie pe toţi copiii Saşei, inclusiv pe cel înscris sub numele de Băleanu. Nepotul de fiu al acestuia era Costică Prejbeanu, care însă nu uita că oficial se trăgea din Aga Băleanu. De aceea, regele Vahtang mergea aşa de familiar alături de **Serica** Hangerliu-Băleanu.

Mai în spate, veneau un bărbat şi o femeie de un aspect foarte mizeros, şi anume, Charles-Adolphe Vasilevs-Lascaris, sau, mai simplu, Vasilescu-Lascaris, şi Zenaida Mânu, poreclită Străchineasca. Bărbatul purta şapcă şi un palton cadrilat, rezultat din întoarcerea pe dos a unei stofe cu două feţe, iar în picioare galoşi umpluţi cu hîrtie, puşi de-a dreptul, fără ghete, şi legaţi de labe cu şireturi ca să nu cadă. înfăţişarea lui Charles-Adolphe era la întîia vedere comună, cu ceva de impiegat. Era slab, totuşi obrajii îi erau roşii şi solzoşi din cauza unei cuperoze ce trăda vîrsta matură şi un trecut de plăceri. De fapt, îi zicea Lascăr Vasilescu, fiind fiul unui Vasilescu oarecare. Numele de Charles-Adolphe îl adoptă, pe nesimţite, cu ajutorul unei mărturii, în lipsa presupusă a actului de naştere, care însă exista. Devenit Charles-Adolphe Vasilescu, transportă pe Lascăr la sfîrşit sub forma de Lascaris. Cum omul cu galoşi izbutise a intra în diplomaţie ca secretar de legaţie, începu a pretinde că se trage din împăratul bizantin Jean Lascaris de la Niceea. Producea chiar unele documente genealogice din secolul XVIII, precum că un călugăr Lascaris, din Ţara Românească, era urmaşul suspomenitului împărat, nu putea însă dovedi că el însuşi se trage din călugărul în chestiune. Nu mai puţin, în lumea diplomatică, satisfăcută cu sonorităţi, diplomatul luă obiceiul a se numi curajos Charles-Adolphe Vasilevs-Lascaris. Cîtă vreme avu oarecare trecere la Ministerul de Externe, fu luat în deriziune de aristocraţie cu prudenţă şi amabilitate. Acum, cînd toţi se prăbuşiseră, nimeni nu voia să audă de genealogia lui Charles-Adolphe. Mania lui era de a căuta mereu hîrtii vechi şi a importuna pe madam Valsamaki-Farfara şi pe alţii cu ele, cu susţinerea că va putea dovedi într-o zi în chip categoric ascendenţa sa bizantină. Scotocea prin Arhivele Statului şi la Academie, şi procura specialiştilor, pentru modeste onorarii, memorii şi fişe. Dc cîtăva vreme lucra în acord, la un institut, ca traducător In limbi streine, şi mizeria lui era considerabil trucată spre a emoţiona. Făcea chiar trafic de documente. Prezenţa sa printre atîtea nume autentice sonore se explica prin faptul că, negîndu-i-se orice relaţie posibilă cu străvechii Lascaris, se ştia că mamă-sa, soţia obscurului Vasilescu, era născută Facă, deci rudă cu Gaittany, Hangerliii şi ceilalţi. Zenaida Mânu avea înfăţişarea fără echivoc a unei cerşetoare curate. Paltonul de pluş era cîrpit într-un loc cu un petec mare de stofă de altă nuanţă, ciorapii erau vizibil încăputaţi, o pălărie cloş îi cădea peste ochi. Zenaida avea încă tenul curat al unei călugăriţe, două guşi flasce şi suferea de o trembolenţă a gîtului, care o făcea să-şi clatine necontenit capul. Părea a fi cam slabă de minte, încolo, arunca şi ea cîte o frază franţuzească. Semnul ei caracteristic era un săculeţ lung de pînză, în care de ani de zile purta o strachină. Fusese singura fată pe lîngă mai mulţi fraţi, care îi mîncase averea. Fiind urîtă şi insuficientă mintal, nu se putuse mărita. Fraţii îi constituiseră un fel de rentă la o verişoară, cu obligaţia de a o întreţine.

Atît fraţii, cît şi verişoara muriseră, şi rubedeniile se simţiră obligate a nu lăsa pe drumuri pe Zenaida. Aceasta dormea într-o odaie mică, deasupra unei bucătării, la una din rude, şi mînca pe rînd pe la toate, apărînd fie la prînzul copiilor, fie la anume reuniuni închise. Cînd n-o puteau primi, îi dădeau în strachină cîte ceva de mîncare. Zenaida cerşea decent şi era prezentă la toate botezurile şi înmormîntările, cu o restricţie: nu cerea de pomană decît la familiile mari cu care era înrudită, ferindu-se de a apela vreodată la oamenii de rînd. Acum, cînd familiile mari pe care lc frecventa pierduseră opulenţa, Zenaida căpătase importanţă socială şi devenise utilă, fiindcă putea da informaţii asupra chipului de a o scoate la capăt în viaţă cu puţin. Totuşi, nici acum Zenaida nu ieşea din sfera ei, şi alerga tot pe la rubedenii, oricît de mizerabile, solicitîndu-le o contribuţie modestă. Astfel, ea spunea lui Charles-Adolphe Lascaris că Şuţeştii găsiseră azi, nu se ştie cum, o conopidă « *dont ils se rdgalerent»,* în vreme ce Sturzeştii, mai nenorocoşi, mîncaseră numai varză acră goală.

— Oui, *monsieur, rien que de la choucroute!*

în rîndul al şaselea, urmau un tînăr cu aspect de muncitor de fabrică şi o tînără slabă şi mai degrabă măruntă la stat. Muncitorul era dichisit prea cu gust şi purta o canadiană de doc căptuşită cu blană de oaie. Avea, dacă îl priveai mai atent, aerul unui sportiv sau al unui cîntăreţ de bar, impresie pe care o întărea un mare acordeon alb Hohner, pe care îl ducea la umăr. Gesturile sale erau decente şi blînde, cu toate astea, ţinuta sa era în general cu mult prea firească pentru un actor şi prea supravegheată pentru un om din popor, iar privirile îi erau cîteodată reci şi distante. Lucrătorul cu acordeon era Matei-Radu-Mircea-Gaston Basarab, rudă cu Brîncovenii, cu Bibeştii, cu Bălenii, cu Hangerliii, dintr-o ramură care susţinea a se trage direct din Neagoe Basarab, fără mijlocirea Brîncovenilor sau Cantacuzinilor. Ei dovedeau că un strămoş, considerat fără urmaşi, avusese totuşi moştenitori. în orice caz, familia tînărului era recunoscută de toate celelalte şi în strînse legături familiale cu ele. Matei-Radu Basarab fusese aviator, sportiv şi mai ales automobilist, mare as al competiţiilor internaţionale. Era deci un mecanic de mîna întîi, dar nu avusese niciodată o profesie propriu-zisă. Dc aceea, rămase pe drumuri împreună cu mamă-sa, la care ţinea sincer, cu o ostentaţie părînd afectare. După cîteva expediente, ajunse la stadiul înfometării. Atunci se prezentă la direcţia unui mare atelier care făcea caroserii şi monta motoarele pe şasiuri.

— Ştiu să montez, zise el cu o simplitate excesivă, parcă jucată, n-am ce mînca!

Directorul, provenit dintre muncitori, îi examina liniştit faţa prea distinsă şi uitătura fixă din cauza foamei. Pc o farfurie avea înaintea sa cîţiva porumbi fierţi, rupţi în două.

— Nu iei? îl îndemnă el, fără nici o nuanţă deosebită, rupînd însuşi cu degetele cîteva boabe de pe un ciocălău.

Fără a se grăbi, dar şi fără a întîrzia, aşa cum ai primi o ţigară, cel invitat luă porumbul şi-1 mîncă banal.

— Cum te numeşti? întrebă directorul.

Fie din zăpăceală, fie din incoştienta pornire de a epata, tînărul răpunse:

— Matei Basarab!

De obicei îşi spunea Matei-Radu.

Un imperceptibil surîs trecu prin ochii directorului, care însă întrebă iarăşi, cu desăvîrşire serios:

— Eşti rudă cu Matei Basarab, voievodul?

•— Da! zise tînărul, făcîndu-se a nu releva nici o posibilă ironie.

Directorul tresări o clipă, parcă silit a ieşi din calmul normal, apoi, reluîndu-şi placiditatea, continuă interogatoriul.

— Spune-mi rudele dumitale.. .mai apropiate.

— Mama e născută Şuţu, am un unchi Ştirbey, naş mi-a fost prinţul Basarab-Brîncoveanu.

Şi Matei Basarab scoase un extras de naştere, în care martorii erau un Brîncoveanu şi un Cantacuzino.

Directorul deveni meditativ:

— Tovarăşe, să vii cu o autobiografie,

încredinţîndu-se că nu are de-a face cu un nebun sau cu un mistificator, după cc-1 supuse la probe ce dovedeau perfecta sa competenţă, nu fără a cere aprobarea forurilor superioare, directorul angaja pe tînărul cu nume scandalos.

Fata de lîngă Matei Basarab se numea Cucly şi era fiica contelui Iablonski, hamalul. Acesta se refugiase în România atunci cînd Polonia fusese invadată de armatele germane. în familia soţiei lui intrase prin alianţă un Mavrocordat, prin mijlocirea căruia căpătă un post de contabil la moşia lui Antoine Hangerliu. După sărăcirea acestuia, fu angajat ca vînzător la Aprozar, apoi deveni hamal, locţiitor la cozi, făcînd orice fără cîrtire, pentru a-şi întreţine soţia şi îndeosebi fata, care avea acum vreo şaptesprezece ani şi se zbătea să intre ca balerină la Operă. Cucly nu era frumoasă la întîia vedere, sau cel puţin nu era de o frumuseţe strict facială. Trebuia văzută în total, de la cap pînă la picioare. Nu avea nici o porţiune a trupului rotundă, părea ciocănită ca bronzurile, într-atît muşchiulatura fină i se profila pe sub piele. Se îmbrăca în aşa chip, încît conturul trupului i se ghicea de sus pînă jos, ca sub jupoane de tul. Cucly nu şedea ca toate femeile pe scaun, îşi vîra un picior pe sub altul sau îşi aducea amîndoi genunchii pe sub bărbie, strîngîndu-se cu braţele şi lăsînd fără jenă să i se vadă chiloţii, care de fapt erau un tricou de lînă fină albă sau nişte pantaloni scurţi şi bufanţi de satin negru. Avea lipsa liniştită de pudoare a unei atlete sau înotătoare. Ochii îi erau mici şi sclipitori şi rîdeau cu nevinovăţie sub pletele de un blond platinat, bătînd ireal în alb. Acum era îmbrăcată cu un dolman strîns bine la mijloc cu o centură, astfel că poalele hainei se ridicau ca o fustanelă, şi se poticnea din cînd în cînd în cizmele de cauciuc prea mari pentru fluierele ei subţiri.

în spatele ei, mergea Dinu Gaittany, omul cu căciuliţă de lutru şi palton îmblănit, care avea alături pe madam Valsamaki-Farfara. Convoiul era încheiat de contele Iablonski şi de o femeie bătrîna, cu un rucsac în spinare. Aceasta era «*la gdnerale*» sau generăleasa Cernicev, o olandeză ce fusese căsătorită cu un general de origine finlandeză din armata ţaristă, rămas în ţară după 1917 şi decedat aici. Olandeza, femeie cultivată şi înrudită şi ea pe departe cu Bălenii din străinătate, nu mai avea pe nimeni de aproape, sau cel puţin nu voia să se despartă cu nici un chip de mormîntul bărbatului, îşi găsise în strada Ioniţă Vornicul o magherniţă şi trăia luînd cu chirie pămînt pe locurile virane de prin împrejurimi, pe care îl semăna cu cartofi şi legume, şi crescînd, pentru lapte, o capră, pe

care o vedeai adesea păscînd legată de un par pe dîmbul străzii Rahmaninov. *«La ginârale»* era îmbrăcată nu se poate mai prost, cu o rochie de postav gros, roasă şi peticită, şi cu un cojocel jupuit, peste care trecuse baierele rucsacului. Cu toate astea, avea înlesnire în mişcări şi distincţie. Primăvara o zăreai cu o cazma, săpînd voiniceşte pămîntul răzorului închiriat şi dezgolindu-şi pulpele, în jurul cărora nişte ciorapi rupţi de lînă erau legaţi cu sfori. Arsă de soare la faţă şi cu părul alb scurt în bătaia vîntului, ca zîmbea la cîte un trecător ce i se părea mai de calitate, ca spre a-i spune că viaţa se cîştigă în sudori. Avea şi o bicicletă, pe care trecea vertiginos, mereu cu sacul în spate şi cu o plasă în faţa ghidonului, în care aducea coceni de porumb, iarbă pentru capră, talaş şi rumeguş, după împrejurări. Generăleasa era plină de invenţie şi hotărîre, şi dacă afla că într-un loc se aruncă la canal spanac veşted sau s-a adunat la construcţia podului rumeguş de la scîndurile tăiate spre a face mulaje pentru stîlpii de beton, alerga cu bicicleta. Cînd în faţa unei case se termina descărcarea şi cărarea lemnelor de foc, sub ochii stăpînului, dacă acesta părea om subţire, generăleasa descăleca de pe velociped şi, desfăcîndu-şi într-un zîmbet imens dinţii ei laţi, zicea:

— *Monsieur, permettez'vous que je ramasse ga ?*

în timp ce proprietarul lemnelor era încă paralizat de surpriză, generăleasa vîra mîinile-i vînjoase în mormanul de aşchii, îl îndesa în coşul bicicletei sau în sacul din spate şi se îndepărta pedalînd şi făcînd reverenţe de mulţumire din mers.

în afară de aceste şaisprezece persoane, mai erau alte trei, care mergeau la oarecare distanţă de rînduri, necutezînd a se încadra în ele: un bătrînel, în care se putea recunoaşte secretarul Hangerlioaichii, un fel de seminarist slab, care era un ministrant catolic însoţind pe prinţul monsenior Băleanu, şi un om cu o sapă pe umăr. Dinu Gaittany părea foarte plictisit şi se uita nervos în dreapta şi în stînga, ca şi temîndu-se de a nu fi descoperit într-o asemenea ceată. în chip evident nu era încîntat de tovărăşia în care se afla şi venise numai din spirit de disciplină familială, hotărît s-o şteargă cît mai repede. Din cînd în cînd, consulta ceasul, întreţinîndu-se pe şoptite cu madam Valsamaki-Farfara, care acum renunţase la farduri şi la mimica hieratică a feţei şi acceptase bătrîneţea curajos. în ciuda cutelor adînci din obraji şi a lividilăţii buzelor, avea un aer mai tineresc, din cauză că liniile ei de la treizeci de ani se profilau pe sub piele. Rîsul nestînjenit îi conferea un aer spiritual, ce anula o parte din semnele senilităţii.

— Ce te face să crezi, spunea Gaittany, că băiatul e al lui Hangerliu?

— E un lucru precis, zicea madam Farfara, ştiut de toată lumea. De altfel, şi de n-ar fi, nu importă, prinţesa a adoptat un copil care este afin cu neamul hangierlesc.

— Chestiunea aceasta n-am înţeles-o bine, deşi am mai auzit-o. Te rog să-mi explici cum.

— E foarte simplu. Chiriaca, mama lui Antoine, era verişoară cu Nicu, tatăl bietei Caty. Ilie Zănoagă, tatăl lui Nicu, era frate cu Tase Zănoagă, tatăl Chiriachii. Prin urmare, chiar şi prin mamă, Filip e înrudit cu Hangerliii.

— Atunci e-n regulă! admise Gaittany, nu fără un imperceptibil umor.

Din convorbirea dintre cei doi se desprindea motivul pentru care această ceată de oameni se

urca spre strada Glucozei, în direcția lacurilor. Murise, în mizerie, Caty, femeie de lume și văduva unui diplomat. Aceasta lăsase un copil, Filip, pe care Hangerlioaica îl adoptase mai înainte, întrucît îl considera conceput cu Hangerliu cel împușcat. Intenția prințesei era de a-l lăsa pe Filip moștenitor al titlurilor hangerliești și, deci, platonic, pretendent la scaunul voievodal. Acum înmormîntau pe Caty și, în măsura posibilităților, devotații familiei, cîți nu fuseseră arestați sau nu fugiseră în străinătate, veneau la ceremonie.

— Perfect, mai zise Gaittany, dar de ce o înmormântează catolic? Caty era, pe cîte știu, ortodoxă.

— E o întreagă poveste, intră madam Farfara în chestiune, cu o voce potrivită ca să nu fie auzită de cei din rîndurile din față.

Caty era într-adevăr ortodoxă, însă monseniorul, venind s-o consoleze la patul ei de zăcere, socoti că avea un prilej de a salva o oaie rătăcită, scoțînd-o din ceata schismaticilor, fără speranță de mîntuire. Sanctitatea-sa papa ar fi primit cu multă consolație știrea unei atari convertiri. Prințul vorbi așa de blînd despre durerile vieții și de datoria noastră de a ne pregăti cu grijă pentru veșnicie, care nu se poate agonisi decît murind în sînul apostolicei biserici romane, încît bolnava simți o speranță confuză și acceptă să fie botezată. Contesa Iablonski îi servi drept nașă. După o oarecare pregătire, catecumena primi botezul, în mod excepțional, în pat, monseniorul suflînd asupra ei de trei ori și stropind-o apoi, după alte mici ceremonii, cu apă pe frunte. A doua zi după deces se prezentă la Hangerlioaica un subdiacon catolic, care îi dezvălui că moarta fiind catolică era indicat să fie înmormîntată într-un cimitir catolic. Hangerlioaica își înălță pieptul indignată.

— Dar răposata era creștină ortodoxă, domnule.

— însă, luminată de Cel-de-Sus și printr-o fericită catehizare, a primit taina sfîntului botez de la monseniorul Valentin de Băleanu.

— Je m'en... (prințesa era gata să spună ceva oribil, dar își înghiți furia). Mi se pare că monseniorul Băleanu, continuă ea mai potolit, a făcut un exces de zel în afacerea aceasta.

Subdiaconul își frecă mîinile mărunt, în semn că nu-și îngăduie a-și exprima nici o opinie.

— Credința noastră strămoșească, rumânească, zise prințesa apăsat, este cea ortodoxă. Toți marii noștri voievozi rumâni au fost ortodocși.

— Vă rugăm să binevoiți, insistă subdiaconul, a vorbi cu monseniorul.

Prințesa își avea domiciliul deasupra unui grajd de cai de curse, într-un fel de pod înalt, care fusese construit în vederea depozitării finului și prefăcut apoi, prin tencuire, într-o locuință. Urcarea se făcea pe o scară exterioară, cam repede, și cu balustrada ruptă pe alocuri. Pe aceasta se suia cu două zile înainte, prudent, monseniorul prinț, urmat de mareșalul cu barbă magnifică, de regele Vahtang, de madam Valsamaki-Farfara și de alți cîțiva. Se ținu un adevărat consiliu. Prințesa ședea, ca de obicei, în fotoliul ei, salvat din naufragiul vieții, avînd mereu alături pe secretarul îmbătrînit și acum benevol, și care îi și descoperise acest lamentabil azil la un servitor al Hangerliilor, dedicat în ultimii ani, după ieșirea din serviciu, întreținerii cailor de curse. în odaia care era destul de lungă, însă joasă, erau, afară de un divan, slujind și de pat și acoperit cu un chilim uzat, o mică comodă

Louis-Philippe, un *secritaire* Louis XVI de lemn de trandafir, o ladă mare de nuc sculptat, apoi nişte bănci ordinare de lemn, vreo două taburete, un lighean de porţelan spart şi legat cu sîrmă, o cană asemeni cu buza ruptă. Un calendar bisericesc pe o singură foaie era lipit pe un perete, pe care se afla şi o icoană de argint, cu candela aprinsă dedesubt. Un portret mare, fumuriu, între ferestrele scunde ale odăii, reprezenta, de bună seamă, pe Hangerliu, domnul valah. Deasupra divanului erau atîrnate cîteva miniaturi din epoca 1830—1840. Monseniorul, mareşalul şi regele Vahtang se aşezară la rînd pe o bancă în faţa fotoliului Hangerlioaichii, ceilalţi, pe unde putură prin odaie.

— Monseniore, începu prinţesa sever, mi s-a spus că ai fi botezat catolic pe mama lui Filip al nostru.

Monseniorul lăsă capul în jos, plin de o smerenie dulce, îşi apucă bărbuţa în mînă, apoi o umflă cu palma deschisă petrecută pe dedesubt.

— *J'ai eu vraiment ce bonheur* inespere* *de sauver une âme..* .

— Ei, icni Hangerlioaica cu pofidă, ai mîntuit un suflet. După voi, noi, rumânii, mergem toţi în iad.

— Oooh! îşi împreună mîinile monseniorul şi apelînd cu priviri rugătoare la ceilalţi, ca spre a se disculpa, *je n'ai jamais dit cela.*

— Scumpe monseniore, Caty era ortodoxă.

— *Mais elle a regu la lumiere du baptime* entrant dans le sein de l'eglise de Rome.*

— Un prinţ rumân nu poate să fie papistaş, se supără Hangerlioaica.

— II n'est *question oue de la* mere...

— E vorba de mamă, însă cum are să meargă Filip într-un cimitir catolic? Ce fel de simţire rumânească şi ortodoxă va căpăta ştiind că mamă-sa a fost o renegată?

Prinţul monsenior se apără numai cu mîinile de duritatea acestor vorbe. Cînd prinţesa se mai potoli, el dădu a înţelege că problema avea o latură politică ce nu trebuia trecută cu vederea. Românii nu sînt acum numai ortodocşi, ci şi uniţi cu biserica romano-catolică. Vaticanul şi puterile occidentale vor acorda un interes sporit acelor cercuri legate confesional de ideea romană. Hangerlioaica înţelese că nu putea contraria cercurile aristocratice dinafară, de la care spera, într-un viitor oarecare, înfăptuirea viselor sale. Catolicismul era o forţă internaţională. Nu se împăca totuşi cu ideea unei demonstraţii publice în sens catolic.

— Cum pot eu, prinţesă rumână, să intru cu urmaşul familiei Hangerliu într-un cimitir papistăşesc?

— Există remediu la toate, interveni mareşalul bonom, s-o înmormîntăm într-un cimitir neutru, discret, undeva la ţară, cum era obiceiul boierimii de altădată.

— Un cimitir mic se află aici aproape, zise madam Farfara, în satul Herăstrău. Au fost înmormîntaţi pe vremuri prin partea locului Floreşti, Măneşti, o Caramfiloaie.

După oarecare dezbateri, compromisul fu admis de ambele părţi. Nimeni n-ar face azi vreo obiecţie asupra confesiei decedatei şi, de altfel, prin actul de naştere se dovedea că răposata fusese ortodoxă. Un loc lîngă zidul cimitirului ar fi socotit tacit ca fiind adjudecat lumii catolice. La groapă avea să se oficieze o scurtă ceremonie după tipicul bisericii

romane. Monseniorul, mareşalul şi ceilalţi coborîră pe scara cu balustrada ruptă, iar regele Vahtang cu madam Farfara merscră îndată să pună la cale lucrurile. Fără a ascunde nimănui adevărul, spre a nu da naştere la incidente penibile, obţinură cu uşurinţă autorizaţia şi consimţirea autorităţilor ecleziastice din mahala. Acum, în această după-amiază de iarnă, se îndreptau cu toţii spre micul cimitir, unde sicriul cu răposata fusese dinainte dus cu un camion-automobil.

Convoiul ieşi în strada Glucozei, apoi în şosea şi trecu pe podul de lemn de la stăvilar, în fine, în dreptul şoselei Fabrica Glucozei o luă spre stînga, între o groapă smîrcoasă şi marginea lacului Floreasca. Aci totul era pustiu; doi copii mici curioşi se ţinură însă de alai. în tot timpul mersului, membrii procesiunii vorbiră în şoaptă şi frînturile de frază ce se auzeau trădau preocupările fiecăruia.

— Mîinc, zicea regele Vahtang, trebuie să mă scol de la cinci dimineaţa ca să prind tramvaiul. Mă duc la Talcioc să vînd bocancii ăştia. Intru cu ei în picioare, ca să nu plătesc taxă.

— Bine, dar cu ce te-ntorci? se miră Serica Băleanu.

— Iau în buzunar nişte sandale de cauciuc.

— Am găsit un document, declară Vasilevs-Lascaris, care nu mai lasă nici o îndoială asupra continuităţii Lascarizilor în Ţara Românească. Este o mărturie asupra unui sluger Dragodan că este fiul călugărului Lascaris. Ei bine, am indicii precise că acest Dragodan are contingenţe cu ascendenţii noştri. Rămîne numai să pun lucrurile la punct.

— Căpătai azi o gutuie, zicea Zenaida Mânu, bătînd cu mtna sacul ei, am s-o gătesc cu puţin zahăr şi o felie de costiţă.

Socotind că demonstraţia e neîndestulătoare, vîrî mîna să scoată gutuia. Atunci căzu jos din sac o foiţă subţire cu ceva dactilografiat pe ea. Regele Vahtang, care asculta, privind înapoi, tresări, se aplecă şi o ridică. Aruncă, simulînd distracţia, ochii pe hîrtiuţă, pe care se puteau citi aceste cuvinte copiate cu indigo: «Săteni, nu lucraţi pămîntul...» Părea un fragment de manifest. Vahtang cocoloşi foiţa, făcînd-o minusculă ca un bob de linte, apoi o înghiţi. Incidentul trecu neobservat.

— A murit în dureri îngrozitoare, spunea madam Farfara făcînd aluzie la Caty.

— Părinţii sînt nemulţumiţi că copiii nu fac progrese, se plîngea contesa de Verner-Sternberg, vina este. a lor, fiindcă nu-i lasă să-şi prepare lecţiile. Numai conversaţia, o dată sau de două ori pe săptămînă, nu-i de ajuns.

— Am cartofi de vînzare! se oferi generăleasa Cernicev, poate cunoaşteţi un amator.

— *)'ai la joie de souffrir pour notre Seigneur l* murmura monseniorul prinţ. C'est une *aubaine pour nous tous que d'etre humilids: nisi efficiamini sicut parvuli,* non *intrabitis* in *regnum coelorum.*

— Aş vrea să dansez mult, mult de tot, spunea Cucly către Matei Basarab, care îşi sălta acordeonul pe umeri.

— Iau deocamdată băiatul cu mine, ca să-i supraveghez educaţia, notifică Hangerlioaica, punînd piciorul în pragul cimitirului.

Rari fulgi de zăpadă începură să pice şi cîrduri de ciori să fîlfîie prin aer, trecînd din copac în copac, în aşa fel, încît unii arbori desfrunziţi se umpleau de ciudate fructe negre, în vreme ce alţii le pierdeau. Lîngă o groapă săpată de curînd, la

capetele căreia se ridicau movile de pămînt scos proaspăt cu sapa, se afla un sicriu acoperit cu un giulgiu, asupra căruia sta culcat un crucifix. O luminare goală, din lipsă de sfeşnic, era înfiptă de-a dreptul în pămînt. Doi oameni cu cazmale şedeau lîngă groapă şi făcură loc între ei aceluia care venise împreună cu ceata. Se găsea acolo şi subdiaconul care vizitase pe Hangerlioaica şi care peste sutană avea petrecută o cotă neagră de dantelă şi o stolă, de asemenea neagră. El aştepta cu un pachet de veşminte bisericeşti în braţe. Seminaristul slab se repezi să ia pachetul şi începu să ajute monseniorului să se îmbrace pentru ceremonie. Acesta, scoţîndu-şi pălăria din cap, revelă o ţeastă goală, ca şi lustruită, de o tonsură extremă, buclele albe de păr căzînd numai pe frunte, deasupra urechilor şi la baza craniului. Monseniorul îşi petrecu, ajutat de asistenţii săi, cota neagră şi stolaşi, luîndu-şi o expresie serafică, începu să cînte elegiac, mai mult recitind, după tipicul gregorian:

— *«Benedictus Dominus* De-us Isra-el: *qui-a vi'Si-tavity et fe-cit redemptionem plebis su-ae.»*

Ca şi stîrnită de versetele latine pe care prinţul le pronunţa franţuzeşte, ninsoarea începu să pice cu fulgi mari, deşi încă rari. Un puf de zăpadă căzu drept în flacăra luminării, făcînd-o să se strîngă şi să oscileze o clipă. Asistantul fără superpeliciu trase giulgiul de pe sicriul care era de brad, abia dat în fugă la rindea. Capacul era dinainte pus şi bătut în cuie. Ceata boierească se aşezase în careu în jurul prinţului preot şi în faţa gropii, însă la o anume distanţă. Toţi şedeau solemni, absenţi, impenetrabili în rigiditatea lor. Hangerlioaica, într-un capăt, privea severă înspre un pom, lovind din cînd în cînd cîte o pietricică de pe jos cu vîrful bastonului; mareşalul lăsase puţin capul în barba care-i ningea tot pieptul. Moarta, ascunsă în sicriul de brad, părea a-i lăsa indiferenţi, ca şi cum ideea jalei ori spasmului era incompatibilă cu această categorie de oameni. După ce monseniorul îşi termină cîntarea printr-un dialog cu subdiaconul, se produse tăcere şi nu se auzi decît tuşea baritonală a regelui Vahtang. Asistantul cu aer de seminarist făcu un semn oamenilor, care se adunară în jurul sicriului, petrecînd două frînghii pe sub el.

— Mai trebuie un om! spuse foarte discret asistantul.

Atunci, după cîteva momente de aşteptare, contele Iablonski se desprinse din careu şi, punînd şapca în buzunarul sacoului, se apropie docil de groapă, aşezîndu-se la capătul rămas liber al unei frînghii. Cei patru oameni, stînd cîte doi la fiecare capăt al coşciugului, îl ridicară de funii în sus şi, trăgîndu-1 deasupra groapei, începură să-1 lase în jos pînă ce se auzi izbitura lemnului de fund. Apoi scoaseră frînghiile şi se dădură la o parte, Iar contele Iablonski se întoarse şi-şi reluă locul în careu. Această operaţie fu privită cu aceeaşi impasibilitate serioasă, fără nici o manifestare deosebită de emoţie. Numai Zenaida Mânu îşi clătina ritmic capul, iar Filip, moştenitorul titlurilor voievodale hangerlieşti, care şedea acum lîngă prinţesă, arăta foarte palid la faţă, deşi se conforma întocmai nemişcării celorlalţi. Monseniorul, aplecîndu-se spre una din movilele de pămînt, luă puţină ţarină în mînă, pe care începu s-o presare peste sicriul din groapă. Apoi, ridicînd ochii spre cer, spuse încet, aproape confidenţial, dar profund, răspicat şi cu inflexiuni de implorare:

— « *Fac, quaesumus Domine, hanc cum famula tua defuncta...»* Aci avu o amnezie curioasă pentru unul care botezase pe răposata şi întrebă pe cei de faţă cu blîndeţe excesivă: *Comment s'appellait'elle ?*

— Cătălina! şopti mareşalul.

Monseniorul stătu puţin nedumerit, negăsind, se vede, repede corespondentul curent, apoi urmă:

—«... *Cătălina misericordiam, ut factorum suorum in poenis non recipiat vicem quae tuam in votis tenuit voluntatem; ut sicut hic eam vera fides junxit fidelium turmh: ita illic* eam tua miseratio *societ* angelicis *choris. Fer* Chratum Dominum *nostrum...»*

— « Amen», răspunse subdiaconul.

Prinţul îşi ridică glasul solemn:

—*«Requiem aeternam dona ei Domine.»*

•— *« Et lux perpetua luceat ei»,* replică subdiaconul.

— *« RequUescat in pace»,* intona prinţul, aprobat de subdiacon cu un « *amen».*

După aceea monseniorul pronunţă, despărţind clar silabele şi intonîndu-le gregorian, aceste cuvinte :

— « Anima e-jus *et animae omni-um jide-li-um de-functo-rum, per mi'Se-ricordi'am Dei requi'escant in pace.»*

Subdiaconul răspunse grav:

— « Amen.»

în fine, monseniorul se trase la o parte şi se uită întrebător la grupul celor de faţă, aşteptînd parcă ceva. Celălalt asistant îi întinse pălăria, pe care şi-o puse pe cap, căci începuse să ningă des, cu fulgi mari, căzînd pieziş. Prinţesa privea severă, insinuînd poate lipsa ei de consideraţie pentru o înmormîntare papistăşească, totuşi, nu se mişcă

din locul ei. Netezindu-şi măreaţa barbă, mareşalul se uită spre centrul careului. Atunci se produse ceva neobişnuit. Matei Basarab înainta înspre groapă cu acordeonul şi, aşezîndu-se în marginea ei, aşa încît privea şi spre cei de faţă şi înspre sicriu, trase instrumentul înaintea pieptului şi începu să cînte. Gaittany, care şedea în dosul doamnei Valsamaki-Farfara, ca să nu fie văzut, deoarece îl neliniştea, ba chiar îl înfricoşa ideea unei exhibiţii neconvenabile, întrucît observase că vreo cîteva femei şi copii se adunase din curiozitate în cimitir şi se apropiase de spectacolul neobişnuit, întrebă repede:

Ce-i astu/

— Răposata a lăsat cu limbă de moarte, şopti **madam** Farfara, lasă, că-ţi spun altă dată!

Desfăcînd acordeonul alb cu gesturi calme şi rotunde, lucrătorul aristocrat cîntă *Ay, ay, ay,* eîntec de leagăn creol, foarte la modă prin barurile de acum două decenii. Un cunoscător îşi dădea seama îndată că tînărul era un bun muzicant, familiarizat cu clasicii, căci el executa cîntecul fără sentimentalism, cu o puritate extraordinară, ca şi cînd ar fi cîntat o piesă de Bach sau de Haendel, scoţînd efecte de gravitate din chipul geometric cum rarefia notele prin întinderea maximă a burdufului. Un astfel de concert de armonică cu o piesă de bar, cîntată ca o *Missa solemnis* lîngă un sicriu, într-un cimitir de ţară, pe ninsoare, ar fi produs un efect sfîşietor asupra sufletelor sensibile. Asistenţa îşi păstră însă ţinuta ceremonioasă, netrădînd nici un dezechilibru al nervilor şi privind nepăsătoare de a se compromite curioşii care, atraşi de muzică, se strîngeau în număr din ce în ce mai mare. Monseniorul, cu mîinile împreunate, asculta visător şi

smerit. Hangerlioaica poza parcă unui pictor. Zenaida tremura din cap. Numai pe faţa băiatului lacrimile începuse să curgă, rostogolindu-se în boabe şi amestecîndu-se cu ninsoarea, în ciuda sforţării lui evidente de a imita impasibilitatea celorlalţi. Gaittany era singurul nervos. Cu toată fulguiala deasă de zăpadă, îşi făcea vînt cu un număr din *Scînteia,* pe care îl scosese din buzunar. în fine, Matei Basarab îşi închise definitiv acordeonul. Ceata se urni precipitat, mergînd spre ieşirea cimitirului, urmărită de huruiala sinistră a bulgărilor de pămînt pe care groparii îi aruncau deasupra sicriului. Se întuneca. Gaittany o luă înaintea celorlalţi şi, ajuns în şosea, făcu un gest de mîntuire cu mîna. O limuzină somptuoasă îl aştepta. Şoferul deschise portiera şi întrebă:

— Unde mergem, tovarăşe director?

— La Muzeul Vasile Roaită! răspunse Gaittany, răsturnîndu-se pe spate şi, scoţînd notesul din buzunar, şterse energic un punct de program efectuat.

Ceilalţi se întoarseră pe acelaşi drum, prin strada Rahmaninov, acum mai albită de zăpada moale. în faţa porţii casei din strada Băneasa Ancuţa se opriră. Hangerlioaica împinse băiatul în curte şi se îndreptă cu el spre apartamentul din grajd. Se sui prudentă, dar vînjoasă pe scara cu balustrada ruptă, urmată de bătrînul secretar, iar sus, din pragul uşii podului — ca o regină din balconul unui palat — făcu un salut cu mîna celor care mai aşteptau jos. Apoi ceata se depărta şi strada rămase pustie. în zăpada afinată din faţa porţii, din curte şi de pe scară rămăsese mai adinei decît altele întipăriturile cipicilor micului Filip Hangerliu. Ninsoarea începu să cadă, însă aşa de impetuoasă, încît, în curînd, ele fură umplute cu zăpadă şi dispărură cu totul în albul unanim.

II

Talcioc era, pînă dăunăzi, un tîrg liber, răsărit, după căderea regimului burghez, într-o mare groapă, din care s-a scos odată lut pentru cărămidarii, şi care se găsea spre capătul şoselei Colentina. în fiece duminică, încă din zorii zilei, tramvaiele ce mergeau în acea direcţie erau ticsite de bărbaţi şi femei, cu valize, boccele, suluri de covoare. Intrînd pe o uliţă de mahala din dreapta şoselei, te aflai deodată în faţa unei bolgii danteşti pe fundul căreia forfotea un bîlci. Pe povîrnişurile groapei erau desfăşurate chilimuri româneşti, scoarţe, imitaţii de covoare persane, în general uzate şi stridente. Coborîrea se făcea pe o rîpă repede, clisoasă pe vreme de ploaie şi care, în duminica următoare înmormîntării din cimitirul Herăstrău, era alunecoasă din cauza zăpezii căzute în ajun şi îngheţate peste noapte. Fundul groapei era împărţit în cărări inextricabile, formate, în chip spontan, prin aşezarea vînzătorilor. Aceştia întinseseră marfa pe zăpada bătătorită sau pe un ţol, stînd sau în picioare, sau pe cîte un geamantan. Curiozitatea era că negustorii n-aveau înfăţişarea obişnuită a comercianţilor ambulanţi şi erau în mod zdrobitor mai distinşi decît cumpărătorii, de obicei lăptari şi ţărani din jurul Bucureştilor. Ei erau îmbrăcaţi cu haine uzate şi cam imprestriţate, însă de croială excelentă şi de o modă perimată. Un bărbat, spre exemplu, care sta pe muchea unui geamantan de piele citind *Huit jours chez M. Renan*, de Maurice

Barres, avea pe cap o căciulă de astrahan fin, puţin roasă, trasă pe urechi, şi în loc de palton o haină de piele îmblănită. în picioare purta galoşi şi ghetre pe deasupra pantofilor. Era ras proaspăt, privea prin *pince-nez* şi avea aerul unui intelectual, mai degrabă al unui medic. Pe o foaie de muşama roşie întinsese marfa de vînzare: siringi Record de dimensiuni mari, două cutii cu canule pentru injecţii, un binoclu militar în toc de piele, un termometru de baie în ramă de lemn, cîteva pneuri de bicicletă şi cronicile în ediţia Kogălniceanu, legate în pînză şi cu coperta întîiului volum dată la o parte şi pironită cu o scrumieră de alabastru, de vînzare şi ea. Bărbatul, citind, arunca din cînd în cînd cîte o vorbă unei doamne de peste drum de el, care şedea pe un scăunaş pliant în faţa unei pînze de sac, pe care erau întinse şervetelele de broderie ale unui serviciu de ceai şi o pereche de pantofi de lac pentru copii, o pereche de iţari ţărăneşti de doc cafeniu şi o gravură înrămată reprezentînd o păstoriţă de convenţie din secolul XVIII cu un paner în mînă. Bărbatul cu ochelari spunea doamnei că a fost de trei ori în fiorduri, iar aceasta declara că, de nu s-ar fi întîmplat «catastrofa», negreşit s-ar fi dus şi ea. Alături de doamna care plănuise să meargă în Scandinavia, şedea în picioare un bărbat cu palton cadrilat, rezemîndu-se într-o umbrelă şi ridicînd alternativ, ca să nu îngheţe, picioarele puse de-a dreptul în galoşi legaţi cu sfoară. Acesta era Vasilescu-Lascaris. Pe un jurnal era expusă jos o păpuşă mare cu cap de cîrpă, îmbrăcată în costum naţional. Aceasta era marfa de vînzare a urmaşului împăratului bizantin, dibuită cine ştie pe unde. în faţa lui Lascaris, madam Valsamaki-Farfara parlamenta şi gesticula cu un grup de ţărani, opriţi în jurul ei să contemple un gramofon de tip vechi cu o imensă pîlnie. Unul din ţărani, îndeosebi, părea foarte interesat de obiect şi dispus să-1 cumpere şi cerea avizul tovarăşilor săi. Unul dintre aceştia, mai tînăr, luase o figură de specialist şi emisese opinia că mai sînt altfel de gramofoane mai perfecţionate, pe care le iei ca un geamantan unde vrei. Madam Farfara păru indignată.

— Dumneata nu ştii că tot ce e nou e mai prost? Unde mai găseşti azi materialele de altădată? Am ajuns la ananghie, altfel nu 1-aş vinde.

Amatorul se arătă zdruncinat de argumentaţia doamnei Farfara şi încercă să smulgă în şoaptă adeziunea celorlalţi.

— Să-1 probeze! zise unul.

— Să-1 probăm, dacă n-aveţi încredere. Aici ne-a adus nenorocirea, să stăm în frig şi să ne vindem lucrurile din casă.

Şi madam Farfara învîrti manivela şi puse o placă, apoi ascultă cu indiferenţă un glas bărbătesc cîntînd nazal Elegia lui Massenet. Era vocea lui Şaliapin. Ţăranul amator îşi lărgi gura într-un rîs de uimire şi plăcere, şi se vedea cît de colo că ideea de a poseda un gramofon îl pironea locului. îi inspira respect tocmai pîlnia învoaltă. Totuşi, lipsa unei convicţii personale şi rezerva celorlalţi îl făceau să şovăie.

— Nu ne învoim la preţ! şopti amatorul.

— Dacă găseşti în altă parte mai ieftin, încheie tratativele madam Farfara, foarte bine.

Ţăranul se frecă cu degetul pe sub nas, se mai consultă în surdină cu ceilalţi, o luă înainte încet, nehotărît, privind mereu îndărăt spre pîlnia gramofonului. Apoi se opri la cîţiva paşi mai departe, absorbit de profunde reflecţii.

— Mai bine mă întorc cu el acasă decît să-l dau pe un preţ derizoriu, explică madam Farfara doamnei care vindea şerveţele de broderie şi care era contesa Iablonski.

— Foarte bine faci, aprobă aceasta, tuşind convulsiv şi strîngînd pe umeri un şal pus peste un mantou demodat de stofă.

De fapt, gramofonul nu era al doamnei Farfara, ci al prinţesei Hangerliu. Pe vremuri, cînd acest aparat însemna o noutate, răposatul prinţ cumpărase două şi le pusese în salon. De cîteva decenii, gramofoanele fusese aruncate în pod, cu plăci cu tot, dar servitorul care cărase epavele casei Hangerliu, socotindu-Ie preţioase, le adusese în grajdul în care locuia acum prinţesa. Madam Farfara le vindea în comision.

— Să-ţi spun o noutate interesantă, zise Vasilescu-Lascaris către madam Farfara, rămasă deocamdată fără clienţi.

— Spune!

—'Am descoperit chiar aseară filiaţia Lascaris-Dragodan-Vasilescu. Dragodan **a** avut o fată, care **a** luat un Văcărescu. Unchiul meu dinspre tată, cum ştii, se chema Văcărescu, şi nu-mi rămîne acum decît să reconstituiesc în amănunţimi raporturile de rudenie între unchiu-meu şi Văcărească sin Dragodan.

— Ascultă, domnule Vasilescu, zise madam Farfara, vădit agasată şi trăgînd cu coada ochiului spre grupul de ţărani, care, după o criză de indeciziune, se întorcea la gramofonul cu pîlnie, nu devii şi dumneata odată un om serios? Unchiul dumitale, ştie o lume întreagă, se chema Teodor Vacă şi şi-a schimbat numele, parcă văd şi acum jurnalul, în Văcărescu, o dată cu unul Gheorghe Vezibine, care a cerut să se numească Vesbianu.

împăratul Lascaris, adus la realitate aşa de brutal, îşi întoarse buzele pe dos, după obiceiul său, şi tăcu. în spatele doamnei Farfara, pe o cărare paralelă, staţiona regele Vahtang, fără nici o marfă vizibilă înaintea sa. însă bocancii săi de vînătoare erau larg deschişi şi cu şireturile desfăcute. Cînd un ţăran sau un trecător oarecare făcea regelui Vahtang impresia că este în căutare de încălţăminte, acesta, fără a scoate un cuvînt, făcîndu-i semn întîi numai din ochi, îi arăta cu degetul bocancii săi, ridicînd chiar un picior în aer. După cîtva timp, Costică Prejbeanu intră în tratative cu un ţăran tînăr, cu mustaţă tunsă mărunt şi cu priviri viclene, şi, convenind.se vede, din preţ, îşi scoase bocancii din picioare şi-şi trase peste ciorapii de lînă o pereche de pantofi de cauciuc. Ţăranul se îndepărta cu bocancii, în vreme ce Vahtang număra banii, cînd deodată acesta din urmă tresări şi începu să strige după cumpărător:

— Ia ascultă, tovarăşe, mai dă două mii!

— Pentru ce să dau două mii? încercă ţăranul să se eschiveze, iuţind paşii spre a se pierde în mulţime.

Regele Vahtang sări la el cu o repeziciune uimitoare.

— Scoate două mii de lei! ordonă el în surdină.

— Ce ţipi la mine? deveni arogant ţăranul, ce drept ai dumneata să vinzi aici? Ciocoiul tot ciocoi! Acuşi chem miliţianul.

Regele Vahtang se ridică grandios în dolmanul său de loden, contrastînd ridicul cu pantofii de cauciuc. Barba sa tunsă cu foarfecele se zburli ca perii unei pisici.

— îndată să scoţi banii!

Şi regele Vahtang apucă fioros pe ţăran cu amândouă mîinile de gît.

Ţăranul, speriat, ceru din ochi ajutor celor din jurul său, în nădejdea mai ales de a întîlni un miliţian, însă nu numai că nu se afla prin apropierea sa nici un reprezentant al forţei publice, dar privirile tuturor negustorilor improvizaţi se îndreptau feroce înspre el. Un tumult neprevăzut se iscă. Bărbaţi şi femei strigau la ţăran cu felurite intensităţi: «Ruşine! Dă banii!» Doctorul cu ochelari, care fusese în Scandinavia, aflîndu-se aproape, se răsti şi el cu gravitate:

— Să dai banii imediat!

— *Quelle saletil* se indignă contesa Iablonski între broderiile ei.

O doamnă bătrîna, foarte pudrată, strînsă la gît cu o mică blăniţă de vizon şi care părea fragilitatea întrupată, strigă piţigăiat, dintre micile tablouri de tapiserie pe care le vindea:

— *Roturier!*

Ţăranul, intimidat de această forţă colectivă în mijlocul căreia picase, bătu în retragere, mai ales că regele Vahtang îi şi smulsese un bocanc din mîini. Scoţînd cu chibzuială încă două mii de lei, plăti agresorului şi, luîndu-şi bocancul, se pierdu în mulţime. Puţin după el păşi cu gramofonul în braţe şi celălalt ţăran, care, în fine, căzuse la învoială cu madam Farfara şi izbea acum pe trecători peste urechi şi nasuri cu pîlnia gigantică. Unul din însoţitorii săi ducea în braţe un vraf de discuri. Cîtăva vreme după lichidarea conflictului, o forfotă verbală mai stărui în sectorul respectiv, din cauză că, după toate aparenţele, lumea comenta cu aprindere întîmplarea. Nu era îndoială că negustorimea provenită clin aristocraţie şi burghezime lua partea regelui Vahtang.

în acest timp veneau pe aleea pe care şedea madam Farfara doi bărbaţi cu paltoane îmblănite şi cu căciulite pe cap, căciula de lutru a unuia fiind însă de formă siberiana, cu clape de blană întoarse în sus. Acesta era arhitectul Ioanide, celălalt, cu un baston pe mînă, era Gaittany. Cînd ajunse în dreptul muşamalei roşii cu siringi, Gaittany fu întîmpinat de bărbatul cu ochelari:

— Bună ziua, tovarăşe Gaittany!

Cuvîntul «tovarăşe» fu pronunţat cu o subliniere subtilă, a cărei ironie nu scăpă lui Gaittany. Acesta deschise braţele în aer, zîmbind interogativ :

— Cine sînteţi ?

— Nu mă mai cunoşti, m-am schimbat mult, continuă vînzătorul de siringi cu aceeaşi politicoasă persiflare. Sînt doctorul Zănoagă.

— Ooh! se entuziasma factice Gaittany, să trăieşti! Ce mai faci?

Doctorul, în loc de alt răspuns, îi arătă marfa întinsă pe jos.

Gaittany păru alarmat de ideea de a trebui să facă un gest de caritate, să cumpere ceva. Căută să scurteze întrevederea:

— Te felicit! zise el dînd drumul unui cuvînt absurd şi convenţional, ce suna în acel bîlci ca o ironie. Ţi-ai ras mustaţa, de aceea nu te-am recunoscut. (Cu ton confidenţial.) Arăţi foarte bine.

Şi Gaittany căută din obişnuinţă un lemn sau o masă spre a lovi în ele cu degetul în semn de «sănătate excepţională», însă, negăsind nici un corp dur în jurul său, renunţă şi începu să facă

saluturi îmbietoare de retragere. Doctorul Zănoagă deveni grav:

— Ce face Filip ?

— Băiatul? E bine, este cu...

Gaittany privi în toate părțile, găsind inconvenabil a pronunța cuvîntul «prințesă» în public. Aplecîndu-se cu gura la urechea doctorului, ternii' nă propoziția:

— ... este cu Hangerlioaica.

Revenit în poziția normală, Gaittany izbucni într-un « ha, ha, ha», voind a sugera hazul pe care i-l provoacă personajul de care pomenise și pe care îl dezavua, astfel, de ochii lumii. Doctorul rămăsese însă serios, și Gaittany curmă brusc hohotele.

— De ce n-ai venit ieri la înmormîntare? întrebă el, l-ai fi văzut.

— Oh, răspunse doctorul trist-ironic, n-am fost invitat. Locul meu nu este într-o societate așa de princiară!

Gaittany tuși decorativ, neavînd ce răspunde, și, profltînd repede de faptul că un tînăr, probabil student în medicină, luase o siringă și întreba pe doctor cît costă, salută exuberant, făcînd un adio dulce cu mîna, și o porni înainte după Ioanide, care ședea de vorbă cu madam Farfara.

— Cine era amicul? întrebă Ioanide.

Gaittany schiță un gest de insignifianță:

— E un unchi al Caterinei Ciocîrlan, care a fost înmormîntată ieri. Așa mi s-a spus cel puțin. Nenorocitul!

Gaittany mistifica insinuînd că cunoaște superficial pe doctor. într-un mod foarte îndepărtat, e drept, și prin alianță era ruda cu doctorul Zănoagă,

fost deputat și senator sub monarhie, căruia îi solicitase în trecut numeroase servicii.

Madam Valsamaki-Farfara contempla în acest timp foarte atent și zîmbitor pe Ioanide.

— Bărbații, observă ea, rezistă mai mult decît femeile. Mă uit la dumneata. Ești mai tînăr ca oricînd, parcă ai avea treizeci de ani. Eu sînt o babă. Dar de ce ești așa de trist?

într-adevăr, Ioanide nu părea să fi înaintat în vîrstă. Dimpotrivă, slăbind, căpătase un profil superb. Semăna puțin la fizionomie cu d'Annunzio, avînd însă suprafețele mai calcaroase și mai severe. El rîdea adesea din toată inima, părea voios și în orice caz plin de însuflețire, dar îndată ce tăcea și rămînea nemișcat, cineva, în chip infailibil, de obicei femeie, îi spunea cu o mare compătimire :

— Ce trist ești! Pentru ce ești așa de trist?

— Nu sînt trist! protesta Ioanide plictisit.

Dar cînd se uita în oglindă, rămînea el însuși surprins de omul dinaintea sa. Nu se recunoștea. O figură prelungă, cu ochii profund melancolici, îl privea cu o imobilitate tulburătoare. Procese sufletești subterane, veșnica pironire într-un gînd îi modificase orientarea generală a mușchilor, ce nu voiau să înregistreze mișcările sufletești diurne ale arhitectului. Fața se împietrise definitiv într-o singură simbolizare morală.

Cei doi bărbați își luară rămas bun de la madam Farfara și porniră pe aleile strimte ale bîlciului improvizat. în unele sectoare, familii întregi păreau a se dedica comerțului. Mulți nu arătau de loc a fi. în mizerie. Erau îmbrăcați bine, fumau țigări de lux, rîdeau zgomotos și se tocmeau aprig cu mușteriii, manifestînd intransigență și dispreț. Le plăcea

comerţul şi-l exercitau cu profit şi cu orgoliul de a trece printr-o criză istorică.

— Te uiţi? ziseloanide către Gaittany; sînt aici o mulţime de oameni care şi-au găsit vocaţia adevărată. Femei care se credeau de lume s-au revelat negustorese aprige şi mulţi intelectuali şi-au descoperit un suflet de comerciant ambulant.

— Da! confirmă Gaittany, fără convingere, neştiind unde vrea să ajungă arhitectul.

— O răsturnare atît de radicală a valorilor sociale a verificat anume permanenţe ale sufletului uman, cel puţin pentru durate mari de timp. Mercantilismul nu se poate stîrpi cu una, cu două. Sînt oameni care mor dacă nu vînd, ca Saferian Manigomian. Desfiinţarea comerţului particular a fost punctul de plecare al instaurării comerţului monden. Orice casă de fost burghez este un magazin.

— Ai perfectă dreptate! strigă aproape Gaittany.

— Vindem de nevoie, domnule Ioanide, exclamă un glas jalnic şi puţin fonfăit, prin apropiere.

Cei doi se întoarseră. în faţa lor se afla Bonifaciu Hagienuş, cu fălcile mai încreţite şi cu gura pungită din cauza absenţei cîtorva dinţi din faţă.

— Hei! zise Ioanide rîzînd, sînt într-adevăr şi unii care vînd de nevoie, nu zic, eu însă vorbeam de cei care vînd ca să vîndă, ca, de pildă, dumneata.

Hagienuş se bătu cu mîna dreaptă pe piept, luînd o clipă cerul ca martor.

— Să mă bată Dumnezeu, domnule Ioanide, dacă nu duc lipsuri. Trebuie să întreţin familia. N-am lemne. . .

— Te cred! zise Ioanide conciliant, ca să nu agraveze gluma.

De fapt, Hagienuş, după ce trecuse printr-o oarecare criză, se găsea într-o situaţie excelentă. Ştia perfect limba rusă, fiindcă fusese în tinereţe la Petersburg, de asemenea limba turcă, avînd noţiuni foarte largi de alte limbi orientale şi vorbind totodată admirabil englezeşte. Fu folosit ca translator şi cîştiga afară de aceasta mulţi bani făcînd traduceri din acele limbi streine pe care le cunoştea. Era un om acomodant, inofensiv şi simpatic şi făcea faţă situaţiilor celor mai furtunoase, capitulînd inocent, cu un vocabular de fantezie, pe care îl credea comunist.

— Tovarăşe Hagienuş, îi reproşa, de exemplu, superiorul, dumneata ţii lucrările pe loc, întîrzii executarea planului.

Atunci Hagienuş se simţea obligat la profesii dc credinţă politice.

— Eu îmi dau foarte bine seama, îmi fac cinstit autocritica, toată viaţa am fost materialist, am publicat la revistele socialiste, să mă bată. . .

Dîndu-şi seama că «Dumnezeu» nu era în tonul vremii, Hagienuş îşi întrerupea un moment apărarea.

De obicei superiorul, om înţelegător, ca să-l scutească de o comedie inutilă la vîrsta lui, îi vorbea în termenii cei mai burghezi şi mai persuasivi :

— Domnule Hagienuş, noi nu-ţi cerem nici o autocritică, dă-ţi, te rog, silinţa şi termină traducerea asta, de care avem nevoie urgentă.

— Uite, mă jur !

Ce căuta acum Hagienuş prin Talcioc? Veşnic neliniştit de ziua de mîine şi cu frica de a nu fi lăsat pe drumuri de copii, căuta să-şi plaseze banii în valori stabile. Ajunsese la încheierea că aurul, bijuteriile bat la ochi şi, de altminteri, nu avea atîţia bani deodată pentru a cumpăra un obiect prea scump. O tavă de argint, un sfeşnic sînt lu-

cruri modeste, pe care le poți cumpăra ieftin şi vinde oricînd. Circula pe piața clandestină foarte multă argintărie pusă în vînzare şi pentru faptul că argintăria, mai ales brodată şi ornamentată, se demodează. Hagienuş avea însă ochi buni şi cunoştințe artistice, distingea îndată între o broderie banală şi una de stil fin oriental sau în maniera Renaşterii. Hagienuş pîndea în fiece duminică la Talcioc şi cumpăra tăvi, platouri, ibrice, feligene, candele, lighenuşe, toate de argint. în odaia lui Hagienuş tăvile de argint şedeau una peste alta în teanc ; pe masă avea zeci de sfeşnice de argint. Hagienuş trăia numai în argint. însă totodată, la Talcioc, Hagienuş vindea şi, în această calitate, stînd de vorbă cu confrații săi de comerț, dibuia argintăria. Vindea lucruri de nimic, găsite prin pivniță sau prin pod, care însă erau căutate pentru că lipseau deocamdată de pe piață : un butoiaş de stejar demontat într-un pachet de doage şi cu cercurile noi alături, sîrmă pentru antenă, cîteva tuburi de plumb pentru closet, o maşină de făcut înghețată, o garnitură de traforaj, de pe cînd Petrişor, băiatul său, era mic.

— Ce cauți aici, domnule Gaittany? întrebă Hagienuş.

— Mi s-a spus că se găsesc litografii vechi, gravuri. Ne-ar trebui pentru muzeu figuri de luptători progresişti : Tudor Vladimirescu, Bălcescu. . . Ha, ha. . . (Gaittany, neştiind bine ce atitudine să ia față de noua sa ipostază, îşi raționa prudent hohotele.)

— Este, domnule Gaittany ; dacă ştiam, îți aduceam eu!

— în cazul ăsta, caută-mi şi mie tuş, zise Ioanide.

— Caut, domnule Ioanide, cum să nu caut?

îngrămădeala se risipi puțin în zona respectivă, şi atunci Gaittany şi Ioanide zăriră în apropiere două persoane, de la întîia impresie cunoscute, şi care staționau în fața unei doamne bătrîne, şezînd jos pe un scăunel, dinaintea unui şal persan mîncat de molii, pe întinderea plină de găuri a căruia erau resfirate cîteva mici obiecte. Unul dintre cei doi era în chip evident Sufletel, înarmat cu bastonul său, agitîndu-se într-un raglan foarte larg, de stofă pestriță, pe cap cu o căciulă țărănească. El privea Interesat la celălalt bărbat, care, cu un ochean **mic** de ceasornicar la un ochi, examina cu atenție un **inel.** Sufletel întreba mereu :

— B **veritabil?**

Doamna bfttrînă ztmbi cu un reproş ce însemna : cum ure să fie falsă o piatră pe care am cumpărat-o pentru mine, la Paris? în fine, expertul îşi scoase luneta de la ochi. Atunci se văzu că era Smărăndache.

— Topazul e absolut veritabil, bate în roz fiindcă a fost expus la căldură. E un aşa-zis rubin **brullUn** sau ***topaze brăUe.***

— Domnul se pricepe bine, îl lăudă bătrîna.

— Va aă zică, are valoare! se mai informă încă dubitativ Sufletel.

— Fără îndoială! susținu Smărăndache, desenînd în aer un salut cordial către Ioanide şi Gaittany.

Sufletel, întorcîndu-se cu spatele, spre a nu fi văzut de ceilalți, scoase portofelul şi, luînd cîteva bancnote, le întinse bătrînei, care le vîrî într-o geantă veche fără a le număra, spre a arăta că nu-şi închipuia cum o persoană cu aparență de om de lume poate s-o înşele.

— Ei, stimabile, interpelă Ioanide pe Sufletel, strîngi pietre prețioase, tezaurizezi!

Sufleţel făcu o săritură, cu intenţia vizibilă de a-şi trece mîna prin păr, dar, dînd cu degetele de căciulă, se potoli.

— Ce, zise el, bijuteriile sînt numai pentru burghezo-moşierime şi pentru infamii imperialişti? Acum mai răsuflăm şi noi, oamenii muncii. în era comunistă orice muncitoare se va găti cu nestemate şi cu şiraguri de mărgele :

Dat digitis gemmas; longoqne rnonilia **colic . .**

Şi Sufleţel îşi luă rămas bun, precipitat, de la cei doi şi de la Smărăndache, sub cuvînt că-1 aşteaptă Gulimănescu.

— Dar Gulimănescu ce face? Sper că nu vinde. Stă doar bine! se miră Gaittany.

— Nu vinde, cumpără.

Smărăndache lămuri că atît Sufleţel, care avusese o criză gravă de nervi după stabilizare, cînd pierduse o mare sumă de bani, cît şi Gulimănescu îşi plasau îndată orice ban prisoselnic în bunuri pe care le credeau rezistente. Gulimănescu n-avea încredere în pietrele preţioase, zicînd că nu se pricepe şi nu le poate vinde la preţul de cost. El cumpăra covoare, ceasuri, aparate sanitare, aparate optice. Smărăndache afirma că achiziţionase de frica vreunei reforme monetare un săculeţ cu ochi de sticlă, precum şi un scaun pentru dentişti. în materie de covoare, nu-1 interesa valoarea artistică, ci grosimea pelajului. Covoarele grele, moi, bine întreţinute, dacă nu erau mai mari decît odăile obişnuite, erau foarte cerute şi, dimpotrivă, piesele rare autentice, de muzeu, erau refuzate de clienţi şi nu se puteau vinde decît rarilor colecţionari. în privinţa aceasta Gulimănescu se consulta cu un armean, fost vînzător la Kehayoglu. Cît despre ceasuri,

cumpărase vreo sută : pandantive, brăţări, de buzunar, unele mici cît o alună, împodobite cu ***strass*** sau aurite. Cînd te aşezai pe divanul lui Gulimănescu, care era înconjurat de etajere şi rafturi de cărţi alternate de mici dulapuri închise, auzeai un ţîrîit imens, tot peretele părînd înţesat de greieri cîntînd. O asemenea sistematică şi polifonică ţăcănire producea celor cu imaginaţie o somnolenţă plăcută. în chip obişnuit, musafirul întreba :

— Dar ce ţîrîie aici, domnule Gulimănescu? purcă cîntă ceva. . .

Gulimănescu, om prozaic, sărea alarmat.

— Te-nl nşezat rău, vino aici pe fotoliu. Copiii nu pus în raft un ceas stricat.

Despre Sufleţel, Smărăndache spunea că acesta Işl găurise bastonul-caduceu şi-1 umpluse cu pietre preţioase, minerul fiind aplicat printr-un ghivent. Cea mai decisivă probă era aceea de a-i lua lui Sufleţel bastonul din mînă. într-o astfel de împrejurare, Sufleţel l-ar fi ţinut strîns sau l-ar fi smucit dacă, din nebăgare de seamă, cineva ar fi izbutit •ă l-l apuce. Sufleţel nu-şi lăsa niciodată bastonul la vestiar şi şedea la teatru, în lojă, cu bărbia rezemată pc mînerul lui. De va fi fost adevărat sau nu, evident era oricum că Sufleţel cumpăra topaze, safire şi pietre preţioase în general.

Păşind, pe cînd vorbeau, mai departe, Ioanide şi Gaittany se văzură fixaţi, apoi salutaţi de un individ foarte îngrijit îmbrăcat, chiar cu pedanterie, deşi, la fel cu mulţi din categoria sa, cu haine patinate de întrebuinţare. Gulerul paltonului negru, îmblănit cu nurcă, era ridicat peste urechi, iar pălăria de fetru negru, moale, trasă adînc pe cap. Cînd, salutînd, îşi scoase pălăria, individul dezveli o frizură atent cosmeticată şi bătătorită cu peria,

semănată cu cîteva dungi de fire albe. Faţa îi era rasă proaspăt şi pudrată în nuanţa pieliţei sale lustruite şi roşiatice. Sprîncenele stufoase, bine pieptănate şi ele, nasul drept şi ascuţit, buzele senzuale, subţiri, dar lăţindu-se şi desfăcîndu-se în rîs şi lăsînd să se vadă o dentiţiune strălucitoare, în care cei doi dinţi din faţă erau de aur, îi dădeau un aer cinic şi maliţios, nu fără ceva excesiv obsecvios şi servil. în fularul cu desene purpurii de sub guler era înfipt în nodul din faţă o agrafă de aur, cu o mare perlă la mijloc. Individul vindea şi el. Pe o ladă de fructe desfăcuse o valiză mare de piele, împestriţată cu numeroase etichete de hoteluri internaţionale, pe care erau expuse patru rachete de tenis, mingi albe, o pereche de pantofi bărbăteşti de antilopă cu vîrfurile de piele neagră şi în perfectă stare, un *ndcessaire* de damă cu flacoane pentru parfumuri, borcane de pudră şi cremă, perii şi pieptene, totul în cristal, os şi argint, o pereche de mănuşi galbene de căprioară, bărbăteşti, trei cravate de mătase albă pentru ţinută de gală. Cînd văzu acest personaj, Gaittany avu o tresărire şi voi să o ia drept înainte, dar cum omul cu guler de nurcă îi tăie calea cu o cordialitate sarcastică, deschise larg braţele şi se entuziasma cu totul artificial :

— Să trăieşti! Nu te-am văzut de un veac. Ce faci aici?

— Vînd! Aci m-a adus revoluţia dumneavoastră.

Gaittany se făcu că nu înţelege aluziile şi încercă a schimba direcţia convorbirii.

— îmi dai voie, zise el către Ioanide, să-ţi prezint pe domnul ministru plenipotenţiar Tilibiliu, o veche cunoştinţă ; iar către celălalt : domnul arhitect Ioanide.

— îl cunosc şi din auzite, şi din vedere, răspunse Tilibiliu, cine nu cunoaşte pe marele nostru arhitect Ioanide?

Arhitectul păstră fizionomia sa muşchiular tristă şi aşteptă docil pe Gaittany, ca şi cînd n-ar fi fost vorba de el.

— Ascultă, reluă plenipotenţiarul, dezvăluindu-şi toţi dinţii, ca un cîine ce mîrîie, însă mereu politicos şi rîzător, cum te simţi în noua dumitale ipostază de proletar?. . .

Gaittany îşi trecu nervos bastonul de pe un braţ pe altul, îşi închise puţin blana la gît şi ocoli răspunsul printr-o informaţie :

— Ştii, domnule, a murit Caty, am înmormîntut-o Ieri.

— A murit Caty, tresări Tilibiliu, ca şi încîntat, va să zică este o justiţie divină. Şi cui a lăsat averile?

Gaittany percepu acul lui Tilibiliu, care dădea a înţelege că avutul moartei se mistuise în chip necesar o dată cu instaurarea regimului socialist, şi formulă un reproş moale :

— Domnule, eşti nedrept. Era o femeie adorabilă.

—• Am spus eu că nu era adorabilă? închise voluptuos ochii Tilibiliu. A fost o femeie nu se poate mai seducătoare!

Şi făcu un mic gest ştrengăresc din ochi, ca şi cînd Caty, vie, ar fi trecut prin faţa sa. Gaittany începu să-şi desfacă braţele şi să salute a despărţire, dar plenipotenţiarul nu se lăsă :

— Aşa de repede ne părăsiţi? Nu doriţi rachete de tenis, o trusă de toaletă de argint fin ? Am cumpărat-o la Rio de Janeiro. Le dau ieftin.

Gaittany scutură din umeri, cu sensul că n-are nevoie. Tilibiliu trecu la obiecte mai mici.

— Poate vă interesează o cravată albă. . . Aşa ceva azi e intruvabil.

Gaittany rămase impasibil.

— Ştiu, observă muşcător Tilibiliu, dumneavoastră, exponenţii de azi ai proletariatului, nu mai purtaţi costum şi cravată de rigoare.

în vreme ce Gaittany se apăra cu mîinile de această învinuire şi căuta un mod de a se desprinde, plenipotenţiarul vîrî mîna sub palton şi scoase din buzunarul de sus al sacoului un stilou gros verde.

— Parker autentic! Dacă ai zece mii de lei de prisos, te alegi cu un stilou minunat, cu care s-au parafat o mulţime de acte istorice.

De data asta Gaittany păru înspăimîntat de preţ. Tilibiliu scoase atunci din buzunarul paltonului un pachet de cărţi de joc noi, streine.

— Joci bridge? Două mii de lei.

Gaittany zîmbi distrat. Ioanide avusese impulsiunea de a scoate portofelul şi a cumpăra nu importă ce, toc, cravată, cărţi, deşi n-avea trebuinţă de asemenea lucruri, numai spre a curma o scenă penibilă, avînd ideea că plenipotenţiarul făcea paradă de cinism spre a-şi ascunde mizeria. Totuşi, persiflajul antipatic care trăda o malignitate congenitală îl făcu să ezite şi în cele din urmă să renunţe.

— îmi pare rău că nu vă pot avea de clienţi, epilogă Tilibiliu oftînd ironic. Răbdare. în curînd, rolurile se vor inversa, nu vorbesc de domnul arhitect. Ce, crezi că noi n-avem sfinţii noştri? Va veni o zi în care o să stăm de vorbă altfel, atunci cînd elitele vor conduce din nou destinele acestei ţări. Sper să mai fiu ambasador. îmi păstrez mănuşile pentru atunci.

Alarmat, Gaittany se uită în toate părţile, să vadă dacă lumea nu-i ascultă cumva.

— Ce face doamna? întrebă el decis.

— E bolnavă în pat, răspunse Tilibiliu brusc încruntat.

— Sărăcuţa! o căina Gaittany cu o falsitate bătătoare la ochi. Te rog să-i prezinţi omagiile mele.

Şi, făcînd un salut ultimativ' cu mîna, se îndepărtă grabnic de plenipotenţiarul primejdios.

Smărăndache dispăruse, dar cei doi îl regăsiră alături de Sufleţel şi Gulimănescu, pe cînd, făcînd ocolul bîlciului, treceau prin apropierea povîrnişului, la secţia de covoare. Aci o femeie rebegită de frig, cu o căciulită de lină împletită în cap şi **care** pfirca a fi proprietara obiectelor de vînzare, **un Individ de** Înfăţişare comună, probabil un samsar, asociat In comerţul femeii, profesorul Gulimănescu, mentorul său, un armean tînăr foarte negricios la faţă, cu ochii sclipitori de inteligenţă, Sufleţel, Smărăndache ţineau toţi cu mîinile un covor persan devreo trei metri pepatru şiprive auspre centrul lui. Era o imitaţie de Tabriz, bine pluşată, deasă, groasă, o excelentă piesă de menaj, cu nuanţele puţin ratate, rozul fondului bătînd în carmin şi verdele de smaragd în albastru. împletitura caligrafică a vegetaţiei devenea confuză prin insuficienta diferenţiere a culorilor. Gulimănescu exprima pe faţa lui dorinţa de a lua covorul şi totdeodată indeciziunea. Privea cînd covorul, cînd pe ceilalţi, căutînd în pupilele lor o opinie.

— E greu, solid! scutură Gulimănescu Tabrizul, spre a provoca pe ceilalţi.

— Dumneata nu vezi ce marfă e asta? agită samsarul covorul femeii. Are două degete grosime. Dacă aţi şti dumneavoastră din ce casă boierească a ieşit asta!

— Ce ziceți ? întrebă Gulimănescu circular, oprindu-şi privirile asupra tînărului său consilier armean, care, răbdător, dar cam ostenit de nehotărîrea amatorului, făcu un semn din cap că marfa e bună.

— Ce spui, Panaite ? apelă Gulimănescu direct la Sufleţel.

Acesta, după ce-şi cumpărase topazul, era cu totul dezinteresat de orice soi de trafic şi divaga în felul burlesc în care se obişnuise a vorbi :

— Astea sînt scoase din bîrlogul burghezo-moşierimii, iubitoare de lux persan, *persicos appara,' tus!* O să curgă valuri de covoare. Duşmanul de clasă nu capitulează cu una, cu două.

Şi Sufleţel consultă fizionomiile celorlalţi, temîndu-se de a nu fi persiflat.

— Fii serios! îl puse la punct Gulimănescu ; eu te-ntreb dacă-ţi place covorul.

— Ce? zise Sufleţel ferindu-se să se angajeze şi totdeodată incapabil de a-şi diversifica sistemul său de adaptare bufonă, noi, proletarii, ne pricepem oare în materie de rafinament burghez? Ce, noi am avut covoare şi purpuri, *laconicas purpuras?* Averea noastră a fost cinstea şi talentul, *at fides et ingeni benigna vena est,* cum zice poetul.

— Cît costă ? întrebă Gaittany, ca să spună ceva.

— Cincizeci de mii de lei! răspunse femeia.

— Oo! exclamă Gaittany mimic, numai din buze, fără a scoate vreun sunet.

Gulimănescu înţelese că i se pare prea scump covorul.

— Ceri prea mult! zise el către samsar.

Acela rîse cu dispreţ şi-şi trase mîna de pe covor, lăsînd porţiunea respectivă de greutate în mîinile celorlalţi, care săltară covorul în sus, ca să nu-l scape din mîini.

— E optzeci de mii de lei cel mai ieftin la Consignaţii ; s-a plătit pentru unul ca ăsta şi o sută douăzeci de mii de lei. Covorul stă, banii se duc pe gîrlă. Dacă vine (samsarul scăzu glasul confidenţial) o stabilizare, ce fac eu cu hîrtiile dumitale?

Gulimănescu se făcu palid la faţă şi cercetă din ochi pe ceilalţi. Consilierul lui armean, Smărăndache, chiar Sufleţel clipeau din ochi, dînd a înţelege că «se cam zvoneşte aşa ceva». Profesorul de drept renunţă la discuţiile de preţ şi reclamă o revizie a covorului, spre a se vedea dacă nu e ciuruit de molii, rupt, cîrpit, ars. Toţi întoarseră greaua piesă textilă pe dos. împletitura era solidă, curată, aproape nouă, nici un fir slăbit.

— Nu te mai întîlneşti cu aşa ceva! declară samsarul. îl luaţi, ori nu-l luaţi, că eu plec, am clienţii mei. . .

— E ca şi nou! explică şi proprietara lui, nici n-am apucat să-l pun în casă, a stat mai mult strîns sul.

Atunci interveni un individ înalt, ciupit de vărsat pe obraz, care se plimba cu mîinile în buzunare prin înghesuială, distrîndu-se a privi tarabele.

— Covorul ăsta trebuie să fie furat de prin Crimeea, o să aveţi de furcă cu miliţia.

Gulimănescu emise un « aaa! » coborîtor, sunînd ca o coardă de vioară desfăcută brusc de pe cui, şi, aproape simultan, el şi Sufleţel dădură drumul înspăimîntaţi covorului, lăsînd toată ponderea lui în mîinile lui Smărăndache şi ale armeanului tînăr. Tabrizul se rostogoli la pămînt, tinzînd a relua spontan forma de sul.

— Fugi de aici, domnule, se răsti samsarul, ce te bagi unde nu-ţi fierbe oala? Ăsta furat? Păi

dumneata nu vezi că e ţesut în ţară? E făcut de Tuduc, cu lînă românească. Ce face Tuduc e mai bun decît ce vine din Persia.

Gulimănescu se uită interogativ la armeanul lui. Acesta, zîmbind moale, lăsă capul în jos, în semn că samsarul are dreptate. Profesorul de drept apucă iarăşi de margine Tabrizul, ajutat de samsar şi de Smărăndache. Sufleţel, retras prudent cu cîţiva paşi, nu voi să se mai atingă de covor.

— Am factură de la Djaburov, domnule! spuse femeia, care se revela a fi de mai bună condiţie decît părea după faţa istovită şi îmbrăcămintea de femeie de serviciu. Oricînd pot să v-o arăt.

Gaittany scrută din ce în ce mai curios femeia, apoi întrebă deodată :

— îmi daţi voie, nu sînteţi doamna Marina Drăghici?

— Ba da! confirmă femeia şi mirată, şi ruşinată. Dar cine sînteţi?

— Dinu Gaittany! ridică acesta braţele în aer.

— într-adevăr, recunoscu femeia. Ce ciudat! nu m-aşteptam să ne reîntîlnim aici. Ultima dată ne-am văzut, mi se pare, la Cannes.

— Eu credeam că eşti în străinătate, zise Gaittany mai familiar, căci era rudă cu proprietara covorului.

— M-am întors în 1945 pentru cîteva săptămîni, să-mi aranjez unele afaceri şi. . . am rămas aici.

Gaittany clătină din cap cu regret de politeţă. Gulimănescu, în timpul acestui dialog, abandonase cu totul covorul, căci un alt individ, cunoscut lui, trecînd întîmplător prin partea locului, îi şoptise la ureche că la Consignaţii intrase în acea zi sute de covoare, că era o scădere de preţuri catastrofală, prin mărirea ofertei. Proprietara părea tristă, samsarul, plictisit, înfăşură covorul. Deodată se ivi un bărbat gros, violaceu la faţă, care ceru să se desfacă covorul.

— Cîte parale? întrebă el pripit.

— Cincizeci de mii de lei.

— îl iau, zise omul grăbit, vîrînd mîna pe sub surtuc.

— Pardon, sări atunci Gulimănescu, covorul este reţinut de mine.

— De ce încurci atunci lumea, tovarăşe? mormăi omul violaceu, probabil un complice al samsarului, jucînd pe clientul care smulge marfa.

Gulimănescu se îndreptă spre ieşire, împreună cu samsarul, care ţinea sulul covorului pe umăr, cu armeanul şi cu proprietara Tabrizului. Gaittany, după ce făcu un salut foarte subliniat femeii, se depărta şi el împreună cu Ioanide.

— Domnule, ce curios! spuse el, nenorocita aceasta are o avere incalculabilă în străinătate, este căsătorită cu un armator german. Ce-a căutat aici?

— Am impresia că este femeie de serviciu. Am văzut-o undeva, nu-mi aduc deocamdată aminte unde.

Gaittany se făcu a privi în altă parte, uitînd obiectul discuţiei, fiindcă nu voia să se ştie că are vreo afinitate mai strînsă cu femeia. De fapt, soră-sa, Dolly, era căsătorită cu Sandu Ciogolea, fiul unui mare moşier, Fănică Ciogolea, dintr-o veche familie boierească din Moldova, care înainte de 1914 făcea consecvent o politică socialistă sentimentală şi demagogică, ceea ce nu-l împiedica să-şi vadă de moşiile sale şi să se alieze numai cu moşieri cu nume aristocratice. Sora lui Fănică, Frosi Ciogolea, fusese măritată cu Vasilică Drăghici, alt socialist din generozitate, mare moşier, ministru de aripă

stingă în guvernele liberale şi avocat al cauzei proletariatului. Marina Drăghici era fata acestui Vasilică Drăghici şi fusese măritată cu Ciocîrlan, răposatul diplomat, care apoi divorţase de ea, spre a se căsători cu Caty Zănoagă. Fiind cetăţeană străină, aştepta, iritată, să obţină viza de plecare din ţară, ce i se acordase în principiu, şi în această eventualitate vindea ce mai avea. Gaittany evitase dinadins numele ei german, prin soţul ultim.

— Talciocul, îşi dezvălui Ioanide gîndurile, este un adevărat *Almanach de Qotha.*

— Aşa e, recunoscu Gaittany, ai perfectă dreptate!

— Aristocraţia se irosise cu totul, pierduse orice importanţă socială. Casele cele mai mucede şi mobilele cele mai descleiate erau ale ei. Avea nevoie de o dramă ca să devină patetică şi arogantă, vreau să zic, prezentă în istorie (Ioanide atenua din consideraţie pentru Gaittany). Acum are, în fine, un scop, care o face aprigă, acela de a dăinui. Organismele ameninţate îşi reduc suprafaţa de rezistenţă, concentrîndu-se, renunţînd la unele funcţiuni. Epavele boierimii au adoptat fără convulsiuni costumul teatral de cerşetor, evitînd complicaţiile, simulînd pentru ochiul superficial soarta proletară.

Gaittany făcu o plecăciune, punctînd cerul cu degetul, spre a sugera că e foarte interesat de teoria lui Ioanide, în fond neînţelegînd unde vrea să ajungă acesta şi fiind şi contrariat de cruditatea limbajului arhitectului. Pe urmă, el ştia că atîţia ca şi el continuau să-şi păstreze situaţiile, avînd posturi tehnice ori pensii, unii, printr-o generozitate a regimului, acum pentru întîia oară primeau pensii în calitate de urmaşi ai unui om de ştiinţă sau de litere, un pictor rămăsese chiar cu o bună bucată de moşie, inclusiv conacul, altul, sculptor, era directorul propriei sale case, declarate muzeu. în «mizerie» pricinuită de evenimente nu cunoştea pe nimeni din apropiata sa sferă, cel puţin.

— Uită-te la ei, continuă Ioanide, din ce în ce mai prins de ideea sa, încît aproape uitase calitatea lui Gaittany, sînt ca nişte « bravi » sau « pîcaros » din vremea lui Cervantes şi Callot. O bandă organizată de legi secrete, operînd sub protecţia ţoalelor roase. Au devenit ceea ce au fost înainte de a se constitui, nişte aventurieri, capabili de a brava orice.

— Cît eşti de nedrept! zise Gaittany afectat, mutîndu-şi bastonul de pe o mînă pe alta.

Atunci Ioanide şi-aduse aminte clar că interlocutorul său însuşi făcea parte din aceeaşi castă, deşi scăpase individual din naufragiu. în gîndul lui califică îndată pe Gaittany drept «dobitoc», pentru că n-avusese nicidecum intenţia să ia peste picior aristocraţia, pe care o socotea mai **puţin** ofensivă decît burghezia. Pe el îl urmărea, în mod evident, ideea instinctului de conservare.

— Mici-burghezi ca Hagienuş, Sufleţel, Gulimănescu n-au avut nevoie să-şi schimbe aşa de spectaculos veşmîntul. Au trecut prin furtună cu hainele lor.

Satisfăcut că Ioanide a părăsit tema aristocraţiei, Gaittany îl privea iar, sorbindu-l din ochi.

— Sufleţel e sublim, e un erou! exclamă Ioanide.

— Ha, ha, ha! rîse Gaittany. Glumeşti!

— Nu glumesc, domnule, declară arhitectul cu o severitate ce i se păru lui Gaittany jucată spre a da proeminenţă paradoxului. Vorbesc bineînţeles din punctul lui de vedere, nu din al meu. Ce vrea

el? Să-şi păstreze micile conforturi, priza lui electrică în mijlocul odăii, cozonacul şi cafeaua cu lapte, pe Virgil şi pe Horaţiu. Ei bine, a venit un cutremur care a dărîmat toate falsele valori şi un ciclon care le-a măturat, dar Sufleţel a rămas cu Virgiliul său.

— Da, domnule! admise Gaittany.

— Pomponescu, continuă Ioanide, s-a sinucis, alţii s-au prăbuşit în mod fatal. Hagienuş cumpără tăvi de argint, Sufleţel îşi umple cavitatea bastonului cu diamante, iar Gulimănescu cumpără covoare. Nu înseamnă asta a fi o forţă? Ştiu ce vrei să spui. Crezi că eroul are numai chipul lui Caesar, Hannibal sau al lui Alexandru cel Mare. Asta depinde de solul pe care te afli. într-o revărsare de ape care-ţi ajunge pînă la pîntece aş vrea să-l văd pe Achile învîrtind spada. Ar fi ridicul. Aci trebuie să fii moluscă, batracian. Fabula stejarului şi a tacticii flexibile se verifică mai ales în marile revoluţii sociale. însă imaginile trebuiesc rectificate pentru geografia noastră. Sufleţel trestie, asta sună prea poetic. Şi trestia se rupe sau poate să fie aprinsă de trăsnet. Sufleţel e ca un muşchi pe un copac, ca o vegetaţie de deşert ce se înfige în pămînt, asemenea unei căpuşe. Vijelia trece pe deasupra, scurmă nisipul, îl învîrteşte, muşcă, dar alunecă mai departe, cheltuind forţe colosale ca să scoată o plantă atît de mizerabilă, a cărei putere stă în platitudinea totală, în geniul de a se lăţi pe pămînt. Lipsa de demnitate e cîteodată grandioasă.

Gaittany contemplă pe Ioanide cam alarmat. Ioanide urmă :

— Puţin dacă ar slăbi structura noii lumi, în care au fost încadraţi la locuri tolerate prinţii din Talcioc şi «oameni ai muncii» ca Gulimănescu şi Sufleţel, şi eroii platitudinii şi-ar rupe cercurile, ca zmeul căruia cineva îi dă în basm să bea apă. Argintăria lui Hagienuş, topazele lui Sufleţel şi covoarele lui Gulimănescu s-ar preface în moşii şi case de raport, supuşii în zdrenţe ai Hangerlioaichii ar intra călări pe cai de curse în oraş şi ar întemeia o nouă feudalitate, schimbînd titlurile, aliindu-se, prin adulaţie, cu părţile slabe din lumea ridicată de jos, cum s-a întîmplat sub restauraţie, după epoca napoleoniană. Titlurile în sine nu spun nimic, ele s-ar schimba, spre a nu indispune pe parveniţi. Urmaşul unui responsabil ar fi gîdilat cu titlul de « le *responsable de. . .* », pronunţat de majordom cu emfază ca odată « *monsegnieur le connitable de. . .* », care mi se pare că originar era ceva pe la grajduri. Va fi mai greu însă cu lucrătorii, care sînt tari.

Gaittany făcu un elogiu hiperbolic cu mîna, spre a evita orice comentariu verbal, teoria lui Ioanide părîndu-i-se foarte suspectă.

•—De altfel, se amendă Ioanide, cred că am exagerat cu Sufleţel. El nu e decît un biet învăţat, **care n-a** exploatat pe nimeni şi a dus, în fond, o viaţă sterila şi obscură, umilindu-se pentru un post banal. Azi îl aşteaptă o carieră strălucită, fiindcă revoluţiile sînt măreţe, cer în toate ramurile construcţii monumentale. Are să se dezbare cu greu de maniile lui mic-burgheze, dar se va reeduca. Şi eu am să mă reeduc. O oaste de intelectuali, agronomi, ingineri, fizicieni, chimişti, lucrează de zor în toată ţara, vom vedea în curînd fapte mari.

Ocolind groapa, cei doi ajunseră la locul unde se vindeau mobile. Aci, puse de-a dreptul pe pămînt, ca şi cînd ar fi fost scoase în pripă din case ameninţate de incendiu, se vedeau paturi de

lemn, divanuri, mese de sufragerie cu scaune în jur, garderoburi, lavoare, noptiere, garnituri întregi sau desperecheate, în stilul mobilierului fabricat în serie. Clientela la acest sector era aproape exclusiv ţărănească, dar cîte un amator părea să fie delegatul vreunei instituţii, în scopul de a achiziţiona mobile pentru cantine, săli de lectură. Astfel, cîţiva miliţieni cărau în spinare spre un camion, ce aştepta probabil în şosea, o masă grea, lungă, de stejar, cu scaune din acelaşi lemn. Ţăranii dădeau tîrcoale, totdeauna în grupuri, spre a se consulta, obiectelor, ciocănindu-le, privindu-le prudent prin toate interstiţiile. Vădita lor preferinţă mergea către mobilele disproporţionate, greoaie. Astfel, doi bărbaţi şi o femeie contemplau un dulap mare, un fel de garderob cu pretenţii de stil florentin, plin de ciubucuri şi flori sculptate rudimentar, a cărui particularitate era că şedea pe două labe enorme, ca de urs. Dulapul se vindea împreună cu un pat cu tăbliile scunde şi grele, puse şi ele pe cîte două labe, care, în intenţia sculptorului, aparţineau neamului leonin. Posesoarea mobilei, o doamnă foarte brună, ca de patruzeci de ani, şi amatorii ţărani se aflau acum în plină dezbatere şoptită asupra preţului, care, se înţelegea din dialog, era fixat în natură.

— îţi dau două căruţe de lemne, cucoană! zise ţăranul cel mai în vîrstă, scărpinîndu-se pe sub căciulă, lemne bune, de cer.

— Nu vreau cu căruţa, mergem să le cîntărim. Ştiu eu cît e o căruţă de a voastră.

— E mai bine de o mie de chile, cucoană, sînt de-a valma vreo trei mii de chile, le-am adus să le vînd.

— Dacă e aşa, de ce nu vrei să le cîntărim?

— N-am cîntar!

— Mergem la un depozit cu basculă pentru căruţă, unde cunosc pe cineva. E în drum.

Ţăranul îşi netezi mustaţa.

— Ce să mai mergem la cîntar? Lemnele le-am acoperit cu coceni de porumb, să nu mă prindă careva; dacă n-ai încredere în mine, n-am ce-ţi face. Vino sus, să le vezi.

Doamna brună, cu profil vădit armenesc, reflectă dacă nu e cazul să accepte propunerea ţăranului, cînd zări pe cei doi.

— Ce faceţi aici? îi apostrofă ea foarte familiar. Căutaţi mobile?

— Sărut mîinile, doamnă Demirgian! se înclină Gaittany.

Ioanide se mulţumi să facă un salut melancolic cu mîna. Doamna era Sultana, fata lui Saferian Manigomian şi fosta soţie a anticarului de mobile şi covoare, Demirgian, care murise nebun, cu vreo trei ani mai înainte. Ioanide, care nutrise pentru ea cu mai mult de un deceniu în urmă o scurtă pasiune, reprimată din motive de ordin etic, era îngîndurat de totala schimbare fizionomică a fostei prietene. Madam Demirgian avea acum mustăţi foarte pronunţate, o faţă lustruită şi puţin puhavă şi două bărbii de grăsime. Părea un bărbat cu fustă şi semăna cu Manigomian de altădată, cu deosebirea că acela revela mai multă distincţie în obezitatea lui. De altfel, Sultana era îmbrăcată cu atenţie, şi la gît i se zărea o camee, încheind un guler îngust de broderie.

— Cum merge comerţul? întrebă Gaittany.

— Vînd ce se cere, iubite domn, îl lămuri Sultana cu umor, grotescul e la modă.

Ţăranii ascultară foarte intrigaţi această conversaţie, învederat izbiţi de cuvîntul «grotesc», pe

care, fireşte, nu-l înţeleseră, nebănuind că proprietara mobilei îşi bate joc de propria ei marfă. Sultana nu vindea din casă spre a trăi, vindea — cum spusese Ioanide despre Saferian — ca să vîndă. Posibilitatea legală de a oferi marfă şi a se tocmi, fie şi într-o groapă, îi dădea sănătate; se vedea cît de colo că este în plină vitalitate, fără umbră de decepţie.

— Aşteptaţi puţin, zise ea către ţărani, am să urc îndată. Vreau să-ţi arăt o piesă excelentă, bună pentru dumneata, se adresă ea apoi lui Ioanide. Vino cu mine.

Şi, ieşind dindărătul mobilelor ei, îndrumă pe arhitect şi pe Gaittany spre un loc ceva mai puţin încurcat, unde doi cai mîncau fîn uscat lîngă o căruţă. Ioanide privea cum păşea Sultana. Aceasta căpătase picioare groase, elefantine, ca ale lui Saferian, şi şolduri, ce-i tremurau pe sub mantoul de astrahan. Păşea clătinîndu-se.

— Ia priviţi! atrase ea atenţia celor doi bărbaţi, în apropierea căruţei era aşezată pe zăpadă o comodă Louis XV, în lemn de palisandru în ton întunecat, părînd şi mai închis pe zăpadă, şi cu intarsiaturi în chip de ghirlande din lemn de trandafir. Mobila avea trei sertare cu profil curbat şi înlocuia obişnuita placă de marmură cu un placaj tot de palisandru. Cunoscătorul nu putea rămîne decît surprins de prezenţa, în asemenea mediu, pe zăpadă şi lîngă o căruţă, a unei mobile aşa de elegante pe picioarele ei subţiri, ca de căprioară.

— Cît ceri pe asta? întrebă Sultana în numele lui Ioanide.

— Pe ce, pe scrinul « negru» ? Zece mii de lei, maică! răspunse o femeie în vîrstă, foarte grasă, cu toate aparenţele unei îngrijitoare sau mahalagioaice,

— Nu ştiu de unde-l are, informă Sultana în şoaptă pe cei doi. L-a luat amanet de la cineva, In nici un caz nu e al ei. O să-l dea şi mai Ieftin, dar dacă te tocmeşti aici, e un pericol. Indecişii, cînd află că ceva e de valoare, îţi smulg marfa de sub ochi. Şi, zise Sultana către femeie, nu dai comoda cu şase mii?

— Care comodă, maică? se miră aceea.

— Scrinul negru, cum zici dumneata.

— Nu pot, mamă, gîndeşte-te singură. Ce faci azi cu zece mii de lei? Asta este mobilă scumpă.

—- De unde-o ai? căută Gaittany să afle originea obiectului.

— O am fl eu de unde o am! se eschivă femeia.

Atunci, R traşi de tocmeală, se grămădiră cîţiva ţlrtnt,

— Uite, mă, zise unul, un dulăpior ca ăsta ml*ar trebui mie lîngă pat.

Ţăranul era tînăr, roşu la faţă de vînt şi ger, şi plret să fie un om cu bunăstare, căci de cîte Otl vira mîinile în buzunarele cojocului le scotea plin* dl bancnote mototolite. El suci comoda în tOttt piftii*, o bătu cu palma pe faţă şi pe dos, •pol Întrebă cit costă. Nu fu speriat de preţ, •usţlnu doar că în privinţa asta « o să ne învoim noi».

— Il iei, mă? îl întrebă unul din tovarăşii săi.

— De ce să nu-l iau? răspunse acesta.

— O comodă Louis XV într-un bordei! comentă In surdină Sultana situaţia. Trebuie neapărat să ai pentru ea, ca fond, pe un perete, un Aubusson, un Ghiordez sau o broderie de Buhara. Cum să facem să i-l scoatem din mînă?

Ţăranul făcea ultimele controale aşa-zisului scrin şi încerca să tragă cu unghiile sertarele.

— Chei n-ai? interogă el pe femeie.

— N-am, zise aceasta, îi faci dumneata.

Amatorul fu contrariat de lipsa cheilor, bănui, se vede, că sertarele sînt rupte. Pe el mobila îl interesa ca loc de păstrare. Dezamăgit, bătu în retragere şi se depărta cîţiva paşi cu tovarăşii săi. Atunci Ioanide scoase din portofel zece mii de lei şi-i înmînă femeii grase, fără alte cuvinte.

— Cum îl ducem acum? puse el întrebarea.

— Sînt pe aici oameni, zise Sultana, care fac orice, uite, de pildă...

Şi, căutînd cu ochii, zări un bărbat înalt, cu şapcă, aşteptînd respectuos. Cînd acesta veni în grabă, văzură că era contele Iablonski. Gaittany nu păru încîntat de întrevedere şi, consultînd mereu ceasul, manifesta dorinţa de a pleca.

— O duci, te rog, pînă în şosea, zise Ioanide, care cunoştea pe Iablonski, apoi chemăm un camion de la şantier.

— Nu-i nevoie, domnule arhitect, spuse contele-hamal, vi-1 duc pînă acasă. O astfel de piesă rară poate fi zgîriată dacă o daţi pe mîinile oricui.

Şi Iablonski ridică, după o chibzuire, scrinul aşa-zis negru cu picioarele în sus şi îl aşeză cu blîndeţe pe unul din umerii capitonaţi cu sac. Apoi se îndreptă spre ieşirea în pantă a groapei cu uşurinţa unui uriaş care ţine un copilaş pe după gît. Cînd ajunseră în şosea, contele o luă înainte cu comoda, în vreme ce Ioanide şi Gaittany veneau încet, vorbind.

— Trăim vremuri măreţe, perora Ioanide, privit cu coada ochiului de către trecători, peste un secol urmaşii ne vor invidia, aşa cum invidiem noi pe contemporanii lui Robespierre şi ai lui Bonaparte. Tot ce facem produce umbre mari, ca monumentele colosale, jucăm un spectacol rar.

— Vezi lucrurile admirabil! se aprinse Gaittany, deşi era îngrijorat de indiferenţa arhitectului faţă de lumea de primprejur, care putea să-1 asculte.

— *Vieţile paralele* ale lui Plutarh vor fi banale faţă de cronica vremurilor noastre. Vom avea nevoie de un nou Tacit şi de un Shakespeare care să zugrăvească eroii albi şi negri ai acestui secol. Coriolan, Hamlet, Jago, Othello, Falstaff, Polonius au apărut în noi exemplare uriaşe. Este imposibil să nu răsară mîine artistul care să-i scoată din limitele epocii noastre. Lumea e neliniştită de a îndeplini fapte mari, de aceea gesturile oamenilor sînt mai înflăcărate în bine şi mai monstruoase în rău. Tudorel al meu, executat pentru a fi fost ademenit de nişte bandiţi să participe la o crimă execrabilă, se născuse cu un suflet sănătos, şi, dacă era bine îndrumat, ar fi fost un bărbat excepţional şi, în orice caz, un om afară din comun.

— Da! zise de formă Gaittany, cu totul speriat, cluttnd nervos cu ochii ceva.

Maşina lul somptuoasă, aceeaşi care slujise la **asasinarea lui** Dan Bogdan, trebuia să-1 aştepte **undeva,** prin apropiere.

— Trăim o epocă de Renaştere, un romantism focos şi optimist, şi sînt sigur că vom fi subiectul litografiilor veacurilor următoare. Ce vrei să facem? Să dormităm? Să ne pierdem în meschinării, iritîndu-ne de micile pedanterii ale cutăruia, nu tocmai rare în copilăria revoluţiilor? Dacă pămîntul nu este etern şi nici un dom nu va rezista cîtorva milenii, nu e un motiv să mă sinucid. Entuziasmul în sine, cu iluziile lui, reprezintă o ţintă suficientă în viată. Vreau să nasc în mine un Tudorel bun,

să refac, sub zodia generoasă de azi, existenţa lui sfărîmată. Mă simt mai tînăr ca niciodată.

Gaittany zărise în acest timp automobilul, pe care şoferul îl trase lîngă el, la marginea trotuarului.

— Vii? întrebă de formă pe arhitect, arătînd cu mîna spre portieră.

Ioanide făcu un refuz cu braţul.

— Nimic nu mi se pare mai solemn decît a merge pe jos.

Gaittany se simţi împuns de această cugetare obscură, şi totuşi fu bucuros de a scăpa dintr-un impas. Se urcă în maşină şi se întinse cu voluptate, făcînd, la urnirea automobilului, repetate bezele arhitectului.

Ioanide întîlni în drum pe Iablonski, care o luase pe drumuri scurtate, şi merse împreună cu el pînă acasă. Conduse pe conte într-o odaie de la etaj, care era văruită într-un alb imaculat şi-n contrast cu marile grinzi aparente de stejar din tavan, încăperea era aproape goală, cu un divan enorm acoperit cu creton înflorat, pe toată întinderea unui perete mai îngust. Un covor Sineh era întins în mijloc sub un mare felinar oriental. Pe un perete opus ferestrelor atîrna un ţol persan, pe care culoarea tutunului uscat se amesteca cu aceea a rodiei. Aci Iablonski rezemă « scrinul negru». în odaie nu erau decît două fotolii Louis XV, cu medalion, din lemn de nuc. Arhitectul pofti pe conte să se aşeze, şi el însuşi stătu pe celălalt fotoliu, cu faţa îndreptată spre comodă. Contemplară astfel în tăcere mobila, care parcă îşi găsise locul ei şi părea că respira încet, ca o fiinţă.

— Este o mobilă admirabilă, rupse în fine tăcerea Iablonski. Am lăsat ceva asemănător în Polonia. Dar acum totul e praf!

Şi contele se ridică. Arhitectul îl conduse pînă la ieşire, după ce-i plăti transportul, Iablonski avînd obiceiul să se considere hamal şi să ceară suma după tariful în uz. Apoi se întoarse în odaie cu o lădiţă cu scule. Căută o cheie potrivită, o pili, o probă, pînă ce aceasta se învîrti în una din broaştele cutiilor. Ioanide trase sertarul. Atunci, un morman de hîrtii, fotografii, mici calendare, pachete de scrisori legate cu panglică se rostogoliră pe parchet.

III

— Astu-l Caty cînd era mică, zise madam Val-Maitmkl-Parfuru către Ioanide, privind o fotografie din pachetul pus cu rînduială de arhitect într-o murglne a sertarului de sus.

— Care Caty?

— Caty Zănoagă, nevasta colonelului Remus Gavrilcea, fostă madam Ciocîrlan, nu ştii? A murit zilele trecute. De unde ai cumpărat comoda?

— De la o femeie oarecare, la Talcioc.

— Bănuiesc cine este, e gazda la care a stat. Caty Bre un băieţel, pe care l-a adoptat prinţesa Hangerliu; e făcut cu Hangerliu, nepotu-său.

— Dacă-l aşa, să-i dau hîrtiile, este aci o întreagă corespondenţă, acte.

— Să nu faci una ca asta. Nu-i neapărată nevoie ca băiatul să ştie cu de-amănuntul istoria mamei sale. Caty a fost, ca să zic aşa, o femeie plină de temperament. Dumnezeu s-o ierte!

Fotografia pe care o contempla madam Farfara, stînd pe unul din fotoliile cu medalion din camera «scrinului negru », reprezenta o fetiţă de trei-patru ani în braţele unui bărbat foarte gras,

cu canotieră de pai pe cap. Bărbatul cu mustață mică, neagră şi cu gropițe în obraji şedea pe o bancă pe puntea inferioară a unui vapor, probabil fluvial, rezemat cu spatele de obloanele salonului vasului. De sus, de pe puntea superioară, o pasageră îl privea. îmbrăcămintea de vară a acesteia data aproximativ şi fotografia, care trebuie să fi fost de prin 1908 sau 1909. Vasul părea austriac, iar peisajul danubian, ce se zărea puțin în fund, era mai degrabă vienez. Fetița, ținută cu cea mai mare gingăşie posibilă de marile labe grase ale bărbatului cu canotieră, era gătită foarte elegant, în alb: scufiță cu ciucuri şi garnitură de broderie, manteluță cu volanuri, ciorapi scurți şi ghetuțe înalte, de piele albă, încheiate cu nasturi. Ea îşi lăsase capul pe lîngă urechea bărbatului, ca şi căutînd să-l sărute pe după gît, iar acesta rîdea gîdilat.

— Aşa a fost Caty de cînd o ştiu; observă madam Farfara. Aici e tată-său, Nicu Zănoagă, cred că pe Dunăre, la Viena, unde se ducea des. Fata avea obiceiul, nu ştiu de la cine moştenit, să sărute pe după gît, sub ureche. Era de o mare calinerie, numaidecît te lua de gît şi-şi punea obrazul pe obrazul tău. Excepțional de frumoasă n-a fost, dar i-a amețit pe mulți prin nu ştiu ce.

— A fost « şarmantă», cum zici dumneata, spuse Ioanide glumeț.

— Numai bărbații sînt « şarmanți». O femeie este plină de viață, turburătoare, ceva de soiul acesta. Caty, dă-mi voie la vîrstă mea să vorbesc mai fără înconjur. . . , Caty excita.

— E o definiție clară! rîse Ioanide.

Cu toate că rîdea, madam Valsamaki-Farfara, privindu-l cu atenție, făcu o paranteză la istoricul familiei Zănoagă:

— Ascultă, ce trist eşti! De ce eşti aşa trist?

Ioanide se încruntă brusc.

— Lasă-mă în pace, nu sînt trist! Cine v-a mai vîrît ideea asta în cap?

— Se vede că aşa pari dumneata cînd eşti absorbit de vreun gînd. Acum, cînd ai comoda cu scrisorile unei femei în odaie, vei avea prilejul să trăieşti în imaginație şi cu una care a fost. Ştiu eu bine că femeile de toate temperamentele te-au interesat totdeauna. Uite, aici, călare, este tot Caty.

Ioanide luă fotografia din mîna doamnei Farfara şl văzu o fată ca de cincisprezece ani, cu un cal fumuriu plin de nervuri, pe care încălecase băieţeşte. în fund se zărea o casă mare cu peron.

— Nicu Zănoagă — continuă madam Valsamaki-Farfara evocarea — era un om care se dădea în vînt ca să-şi crească fata în lux. Alături de moşia şi via lui se afla domeniul Ciupelnița, al lui Antoine Hangerliu, bărbatul Şerichii Băleanu, care şi ea ținea mult la cai şi făcea cavalcade. Veneau rude prin alianță, fiindcă Rudolf Hangerliu-Capgros luase pe Chiriaca Zănoagă, vara lui Nicu. De unde, veleități aristocratice.

— După figură, ipochimenul pare un băcan subțire.

— Cam asta a şi fost tatăl lor, Ilie. Dar, vezi, e curios totuşi cum se ridică de repede unii oameni de jos. Nicu Zănoagă nu cred să fi avut mai mult de patru clase comerciale. Frate-său Alee, care a făcut medicina, n-a ajuns mare lucru. Acum vinde pe la Talcioc. L-ai văzut ieri. Nicu, în schimb, a făcut o avere mare cu comerțul engros, cu import-export, cu şlepurile de grîne. Muncitor, politicos cu toată lumea, sculîndu-se cu noaptea în

cap şi mergînd la magaziile pe care le avea lîngă port, a strîns parale, pe care le-a plasat apoi în moşie, vie, casă în Galaţi, în Bucureşti. Zănoagă nu era un om care să citească, să ştie ce e frumos. Cît ştia era din auzite. Rupea cîteva vorbe nemţeşti, cîteva greceşti. O dată nu l-am văzut cu vreun jurnal în mînă. întreba pe Betty sau pe Caty ce mai scrie.

— Dar Betty asta cine era? întrebă Ioanide cu o secretă plăcere de a stimula verva narativă a doamnei Farfara.

— Betty era nevastă-sa, născută Aldea, fata unui băcan bogat, retras din afaceri şi devenit rentier. îţi spun eu pe urmă şi de ea. Cum ziceam, Nicu nu avea nici o idee de ce e lumea, dincolo de sacii, de magaziile şi de şlepurile lui. Cu toate astea, întrebînd pe alţii şi imitînd, făcea lucrurile mai bine decît unul cu experienţă. îl vezi ce nostim e îmbrăcat. Pentru un bursuc ca el, costumul e chiar elegant. Sînt sigură că l-a comandat la Viena. Nicu intra la croitorul cel mai mare, şi în felul acesta era imposibil să iasă prost îmbrăcat. Casele din Galaţi erau o minune. Pe dinafară arătau comun şi modest, fiindcă n-aveau etaj, dar înăuntru, ce anticameră, ce saloane, ce uşi mari albe, ce plafoane, ce lustre, ce sufragerie cu masă pentru douăzeci şi patru de persoane, ce paturi cu tăblii de pai împletit şi poleit, cum era moda pe atunci! Nu zic că toate astea erau de un gust grozav; un om ca dumneata ar fi sărit în sus. Nici o piesă nu ar fi mers la muzeu. Mobile banale, scumpe. Esenţialul este că toată casa avea un stil al vremii. Să nu-ţi închipui că prinţesa Hangerliu era mai grozavă în materia asta. Pe ea o salvau icoanele, candelele şi tablourile voievodale.

— într-un cuvînt, domnul Nicu al dumitale era un parvenit cu instinct.

— Instinctul lui consta într-aceea că întreba pe alţii mai pricepuţi. Betty n-a fost o femeie cultă. A învăţat la călugăriţe şi a prins o franţuzească curentă, care se vorbeşte pe la noi, dar franţuzească, în fine. Caty, la fel. Cel mai neînsemnat bilet pe care-l scriau Betty sau Caty era în franţuzeşte. Cu asta au pătruns. Cînd Betty s-a remăritat cu generalul Căldărescu şi s-a mutat la castelul ei de la Pipera, făcea schimb des de vizite cu Serica Băleanu, era în relaţii chiar cu Martha Bibescu. Una e să zici «Ai dreptate» şi alta «Tiens, c'est *vrai*».

— Madam Farfara, ai rămas tot tînără la spirit.

— Acum că nu mai ajută să dau cu pudră şi cu rouge, încerc să-mi ascund urîţenia cu duhul. Să nu-mi pierd firul. Betty şi, mai tîrziu, Caty aflau din lumea pe care o frecventau ce este de ***bon ton,*** iar Nicu se executa imediat. Uneori aducea mobilele, oglinzile pe Dunăre, în şlep. Nicu Zănoagă era un om care simţea plăcere să facă plăcere familiei lui. La masă, venea sătul din port, unde mînca pe apucate cîteva măsline, o bucată de brînză. însă ca să nu supere pe Betty şi pe Caty, se aşeza în capătul mesei, în sufrageria cea mare, şi pierdea un ceas şi jumătate la un prînz complicat, la care luau parte guvernanta, maestrul de călărie, o dată un maestru de dans sau de muzică şi mai totdeauna invitaţi. Betty avea chiar fecior, care servea pe stînga. Ei îi plăcea nu mîncarea, ci ***bon*** ton-ul chinuitor de a aştepta pînă ce-ţi vine rîndul. Nicu, cînd era înfometat, înghiţea un cocoloş de pîine pe furiş, dar nu strica rînduiala. Caty şi-a făcut sală de muzică cu două

piane, harfă, şi dădea cu prietenele ei serate muzicale, la care invitau şi pe Nicu. El şedea, cum îl vezi aici pe bancă, gros, bondoc, cu mîinile pe pîntece şi învîrtea degetele, moţăind, însă mereu rîzînd mulţumit. «Taty, întreba Caty, îţi place Mozart?» «Place, place, fetiţo, dă-i înainte! » răspundea Nicu. La Viena îl duceau la Burgtheater. Nicu nu înţelegea nimic, dar şedea cuminte, vesel că ceilalţi petrec. Din cînd în cînd, dacă vedea că toţi în sală rîd, întreba şi el pe Caty: « Ce zice? », apoi moţăia. Cum avea obiceiul de a-şi freca mîinile, gurile rele spuneau c-a moştenit gestul de la tată-său, care, fiind băcan, trecea prin sala de aperitive, frecîndu-şi palmele, printre clienţii săi.

Vorbind astfel şi răsfoind fotografiile, madam Farfara scăpă una jos. Ioanide o ridică şi i-o înmînă. Privind-o, madam Farfara exclamă:

— Uite-l şi pe Gigi. Era drăguţ cînd era mic. Nu-i vorbă, n-a fost urît nici mai tîrziu. De aceea îi şi ziceau toţi Gigea Ciocîrlan.

— De cine vorbeşti?

— De ministrul plenipotenţiar, frate, Ciocîrlan, primul bărbat al Caterinei!

Madam Farfara dădu fotografia lui Ioanide. Ea înfăţişa un băieţel ca de opt-nouă ani, îngenuncheat pe piciorul stîng, în poziţie de tragere, cu o carabină mică în mînă, ochind o vietate oarecare pe sol. Pe cap, copilul avea pălărie de pichet alb, în picioare ciorapi scurţi şi pantofi şi era îmbrăcat cu un pardesiu gri, ce.-i venea pînă la mijlocul fluierelor goale. Era, se vede, la o vînătoare, la care participa şi el foarte serios, cu mica sa armă.

— Ciocîrlan bătrînul, continuă comentariul madam Farfara, avea alt stil. De felul lor erau mocani de prin Transilvania, aşezaţi şi îmbogăţiţi pe aici. Bătrînul s-a săltat însurîndu-se cu Miţa Arionoaia. A luat zestre o moşie mare, cu acareturi, pe care le-a reparat şi mărit. La Zănoagă, casa de la moşie era arătoasă, dar încolo numai cocine şi bordeie. Ciocîrlan era boieros. De la poartă pînă la scara conacului numai boschete şi flori, grajdurile aveau aer de casă de locuit, tot parcul era împrejmuit cu zid. în casă, numai mobile cu pretenţii, canapele şi fotolii de lemn aurit, acoperite cu tapiserie Gobelins, vase mari chinezeşti. Mi-aduc aminte că în bibliotecă avea un birou nemaipomenit de întins în marcheterie. Nici Talleyrand nu cred să fi, avut unul mai mare.

— L-am cunoscut puţin cînd a fost prim-ministru, zise Ioanide, m-a chemat să-i fac la Snagov o vilă. Era un om cu suluri de mustăţi albe, pe care le torcea mereu. Un fel de *bonhomme* placid şi cu rîs important, nespunînd un cuvînt care să nu fie perfect banal. încolo, foarte boieros, costum pe talie, batistă albă la piept, ochelari auriţi şi havană în gură.

— Cred că ştii cum a făcut cariera Gigi. Ciocîrlan bătrînul era un om şters, dar bonom, cum spui, bine cu toată lumea, şi cu cei de jos, şi cu bogătaşii, şi cu oamenii de familie (prin Arionoaia). Era impunător, lucru mare, şi trecea drept un magistrat cu prestigiu. Cînd nu se putea face un guvern de partid, toţi se gîndeau la Ciocîrlan. Aşa a fost de cîteva ori prim-ministru. La moartea regentului Buzdugan l-au propus pe el, însă Ciocîrlan, fie că a fost sfătuit dinafară, fie că a avut fler, a refuzat, zicînd că ar fi mai bine să fie rechemat Carol al II-lea. Regele i-a păstrat recunoştinţă, şi la întoarcerea lui, de hatîrul bătrînului

Ciocîrlan, a împins pe Gigi, care, foarte tînăr, a fost deputat, director la Banca Naţională. Pe urmă a intrat în diplomaţie. Educaţia primită de mic i-a slujit. Gigi era frumos; încolo, cam prostuţ. Dar dacă ştii să vînezi de mic copil şi să mergi călare, să joci tenis şi bridge, faci carieră. Carol îl invita totdeauna la vînătorile regale.

— Dar scara asta cu ghivece ce mai este? întrebă Ioanide privind o fotografie.

— Astea-s treptele de la intrarea casei lui Nicu Zănoagă, la moşie. Scara avea cîte trei postamente de o parte şi de alta, pe care erau aşezate ghivece mari cu cactuşi. Caty avea obiceiul vara să stea jos pe trepte, invitîndu-şi acolo musafirii.

— Iubită madam Farfara, mi-ai făcut un istoric succint şi o topografie sumară, cu care sper că pot descifra hîrtiile scrinului meu.

— Atunci te las, mă duc să văd pe Elvira dumitale. Cînd ai vreo dificultate, îţi stau la dispoziţie.

Şi madam Farfara întinse mîna descărnată arhitectului. Acesta i-o sărută cu delicateţă şi atenţie pe vîrfurile degetelor, ca unei fete de optsprezece ani. Măgulită, bătrîna îi făcu, retrăgîndu-şi-o, o mustrare amicală cu degetul. Abia ieşise din cameră madam Farfara, şi soneria sună. Ioanide privi de la geam, care, fiind pe o aripă laterală, controla vizual faţada casei. Văzu un bărbat în vîrstă într-o şubă cu guler de nurcă şi cu căciulă mică, veche, de astrahan, pe cap. Bustul vizitatorului era foarte voluminos şi în disproporţie cu membrele inferioare, şi era încovoiat într-o curbare grandioasă a întregului spate, într-un fel de cocoaşă integrală, ca a unui om care face mereu o temenea. Ioanide recunoscu pe Krikor Babighian, directorul Magazinului artistic de stat. îl cunoştea din întîlniri întîmplătoare, cumpărase, afară de asta, cu cîteva zile înainte, un tablou de Luchian de la magazinul de artă; Babighian nu mai fusese însă niciodată la el. Ioanide coborî însuşi scările şi-i deschise. în faţa sa, musafirul rîdea dulce, copilăros, cu ochii somnolenţi, ca ai unuia care nu se îndură să se smulgă unui vis plăcut. Buzele îi erau groase, senzuale, nasul însă mic, cu nările evazate ca ale unui armăsar, adulmecînd prin aer răcoarea apei unui izvor. Scoţîndu-şi căciula cu smerenie, Babighian îşi revelă capul rumen, parcă ars mereu de soare, semănat pe ici, pe colo cu cîteva fire de păr. Babighian, executînd o temenea, zise:

— Am îndrăznit să vă fac o vizită, de mult ţineam să am cinstea de **a** păşi pragul marelui nostru Ioanide.

Babighian vorbi astfel fără nici o intenţie de adulaţie, în chipul cel mai firesc cu putinţă. Ioanide îi făcu semn cu mîna să intre, neînregistrînd prin nici o mişcare **a** feţei cuvintele exaltate ale vizitatorului, în vestiarul din mijlocul scării, Babighian îşi lăsă şuba pe o mare ladă în stil Renaştere, scoasă, s-ar fi zis, dintr-un tablou de Tizian. Aplecîndu-se să-şi tragă şoşonii, Babighian moţăia mereu, ţuguindu-şi şi sugîndu-şi buzele groase într-un zîmbet voluptuos şi blajin. în sacou părea şi mai cocoşat. Pieptul puternic, spatele rotund făceau un masiv aşa de voluminos, încît încovoierea părea efectul gravitaţiei. Picioarele îi erau subţiri, braţele de asemeni lungi şi fragile, dar terminate cu palme cărnoase, puternice, ca şi devenite gigantice printr-o pipăire continuă. Babighian, condus de Ioanide, o luă în sus pe scara

ce ducea la marele salon, cu trei lustre, de la etaj, privind cînd spre vitraliul, întinzîndu-se de jos pînă sub streaşină pe peretele exterior al vestibulului şi reprezentînd pe Pica, fata moartă a arhitectului, cînd la basoreliefurile, medalioanele şi statuile încadrate pe pereţii interiori. Intrarea casei lui Ioanide semăna puţin cu aceea a lui Goethe de la Weimar.

— Frumos! zise Babighian în şoaptă şi cu ochii închişi de voluptate, ca omul care vorbeşte în somn.

într-o nişă în perete, la întîia platformă a scării, se afla statuia în mărime naturală a unei amazoane, cu un braţ ridicat deasupra capului şi cu celălalt ţinîndu-şi veşmîntul scurt şi plisat sub mamela dreaptă cu totul dezgolită. Amazoana avea pulpele atletice, şi totuşi moi şi zvelte, şi rotula, tăiată într-o marmură gălbicioasă, părea a se mişca plină de viaţă. Ioanide cumpărase piesa de la un fost bancher, acum în totală mizerie, şi care o adusese din Grecia. Babighian vîrî expert uriaşa lui mînă printre genunchii amazoanei, pe care o apucă de pulpa dreaptă mai sus, pe sub poalele pîisajului, strîngînd-o, mîngîind-o, ca spre a-i verifica tinereţea muşchilor. Apoi, trăgîndu-şi mîna, netezi cu dosul ei suprafaţa picioarelor.

— Frumos! şopti el, numai grecii au cunoscut femeia.

Astfel, legănîndu-se somnoros şi palpînd cu mîinile toate marmurile, Babighian ajunse cu marele său tors curbat în uşa salonului.

— Unde l-aţi pus? întrebă el pe arhitect pe cînd străbăteau încăperea.

— Ce anume? se miră Ioanide.

— Tabloul!

Abia atunci arhitectul pricepu rostul vizitei lui Babighian. Cu cîteva săptămîni înainte, intrase în Magazinul artistic de stat şi rămăsese încîntat de un tablou mare de Luchian, reprezentînd un maldăr de garoafe albe. Florile erau cărnoase, suave, răcoroase, şi pasta de ulei părea un pulp vegetal. Preţul indicat de etichetă era o sută de mii de lei, dar Ioanide nu putu rezista ispitei şi se hotărî să cumpere tabloul care era pe pînză, scoţînd efecte singulare de prospeţime din strivirea cu cuţitul a culorilor pe fondul textil. Babighian se zăpăci cu totul şi declară că preţul nu fusese fixat. Ioanide urată cu degetul spre etichetă. Directorul magazinului susţinu că suma înscrisă e numai o propunere, preţul definitiv urmînd a se determina de comlslune, care se va întruni în curînd, că toate preţurile obiectelor din magazin se reexaminează. Cum arhitectul privea incredul, Babighian aruncă înspre florile lui Luchian o privire dispreţuitoare.

— Nu este tot ce a făcut Luchian mai bun. Are să vie altele. Dacă aveţi răbdare, găsiţi.

Şl Babighian îşi îndoi umil spinarea-i sferică, frecîndu-**şl** mîinile şi clipind blînd din ochii mici şl copilăroşi.

— Ce tot vorbeşti, zise Ioanide puţin contrariat, tabloul e o capodoperă! Poţi să nu-1 vinzi, treaba dumitale, să-1 bagatelizezi, mi se pare cam paradoxal.

Babighian ascultă smerit, apoi încercă să schimbe cursul convorbirii:

— Să vă arăt ceva frumos, o minune, o operă unică.

Şi se repezi cu paşi agili înspre un perete, trăgînd după el bustul bombat, ca o gînganie cu pi-

cioare subțiri şi înalte şi cu trupul îndesat şi greu. în mers, ochii îi căzu pe un mic tablou ce şedea rezemat de un morman de covoare persane şi care lui Ioanide i se păru, fugitiv, că reprezenta anemone şi că era tot un Luchian. Babighian apucă cu o mînă tremurătoare tabloul, îl întoarse repede şi-l aruncă sub un covor. Apoi merse la un perete pe care erau expuse cîteva tablouri şi făcu semn lui Ioanide să vină.

— Priviți minune! zise el. Cea mai bună marină de Petraşcu.

Și arătă cu degetul o mică pînză înfățişînd litoralul dobrogean, cu apă verde-vînătă, înforfotată de spumă pe alocuri. Cu mîinile sale mari, Babighian apucă tabloul şi-l scoase de pe cui, venind cu el înspre fereastră.

— Ce verde! Ce albastru! Apa mării se umflă, palpită, te stropeşte în obraz! Costă douăzeci de mii de lei. Pomană. Decît să-l ia cine- ştie cine, mai bine luați-l dumneavoastră.

— E foarte frumos, nu zic, vreau însă garoafele lui Luchian.

— Aşteptați să fixeze comisia prețul, zise descurajat Babighian, vi-l opresc. Ascultă, strigă el către un vînzător din magazin, Luchian este reținut de domnul arhitect Ioanide, nu-l dați la altcineva.

Zece zile mai tîrziu, Ioanide fu întrebat la telefon de Babighian dacă mai doreşte să ia tabloul. Mai bine zis, fu implorat:

— E o minune, o simfonie albă, nu mai întîlniți aşa ceva! Luați-l neapărat, pînă nu mi-l smulge altul. Vi-l trimit acasă.

Și într-adevăr îl trimise. Prețul era acelaşi dinainte, iar aducătorul îl asigură că acesta fusese prețul fixat de la început. Ioanide nu se mai miră, căci aflase de la Sultana şi de la Smărăndache cîteva din ciudățeniile lui Babighian. Acesta, colecționar pasionat, se entuziasma în aşa fel de unele tablouri ce-i picau în magazin, încît, după ce punea să le curețe şi să le înrămeze şi le expunea pe perete, tremura de frică să nu vină cineva să le cumpere. Aşezat într-un fotoliu şi somnolînd în el, Babighian privea cu coada ochiului tabloul de care se îndrăgostise, suspinînd de plăcere. La început, prețurile mari îndepărtau pe clienții obişnuiți de la cumpărarea operelor de maeştri, mai tîrziu, însă, lăptăresele în panică, indiferente la valoarea artistică, dar ştiind intuitiv că mărfurile scumpe de la Magazinul artistic au o valoare comercială, începură să ceară la întîmplare covoare persane, vase cloazonate şi chiar tablouri. Babighian, amenințat în plăcerile sale, muta zilnic obiectele. Punea pe pereți picturi de Ștefan Popescu, pe care îl detesta, sperînd a atrage prin platitudinea lui neprevăzuta clientelă, care însă căuta numai ce e scump, alegînd deci, fără nici o idee de artă, Grigoreşti ori Luchieni. înspăimîntat, Babighian rezema jos, lîngă perete, de-a valma, ca nişte lucruri netrebnice, cartoane şi pînze de Petraşcu, Tonitza, Pallady şi arunca cîte un Andreescu, Grigorescu ori Luchian într-un fotoliu, întoreîndu-l cu dosul, ca şi cum ar fi fost un tablou adus spre evaluare sau sortit reparației. Din nefericire, clienții luară obiceiul de a scotoci totul şi a suspecta. Cînd magazinul de artă gemea de cumpărători, Babighian, poreclit de prieteni şi Alibabighian, prin aluzie la Ali-Baba, trecea prin sudorile morții. Alerga spre locurile amenințate, se aşeza cu spatele la tablouri, făcea sforțări eroice spre

a-şi mîntui capodoperele. în zilele cu clientelă puţină sau cînd magazinul era închis pentru inventar, Babighian era fericit. îşi relua somnolenţa aparentă şi pirotea în faţa culorilor unui Tonitza, ca o şopîrlă la soare. Dacă situaţia se înfăţişa disperată, şi refuzul de a vinde ar fi trezit scandal, directorul lua repede telefonul şi conjura pe cîte o persoană de mare intelectualitate cunoscută lui să ia pînza. De aci încolo, periodic, cam în aceeaşi zi a săptămînii, Babighian suna la uşile clienţilor săi, venind să-şi viziteze tabloul. Se aşeza pe scaun înaintea lui, închizînd ochii pe jumătate, părînd a nu înţelege nimic din ce se vorbea în jurul său, dacă nu avea vreun raport la opera pe care o contempla. Cînd însă se aducea vorba, întîmplător sau voit, despre tablou, Babighian ridica repede capul şi se însufleţea, cea mai scurtă formă de reacţiune fiind exclamaţia « minune ». Acum Ioanide nu mai avea nici o îndoială, colecţionarul venise să privească garoafele lui Luchian. Pusese pînza în odaia din aripa laterală, în care aşezase şi scrinul negru, şi anume, deasupra divanului, însă pe peretele de la picioare, aşa încît stînd întins cu mîinile sub cap să-l poată vedea. Aci introduse pe Babighian, care, muşcîndu-şi şi humectîndu-şi buzele groase, căută în toate părţile comoara pierdută. în fine, zărind-o, apucă un fotoliu şi-l trase aproape de divan, apoi se aşeză cu mîinile pe pîntece şi, ca şi căzut în prostraţie, ridică ochii mici spre garoafele paradisiace.

— Veniţi să luaţi lumină! zise el liturgic, descriind cu mîna o hiperbolă.

Toată faţa îi rîdea faunesc, în vreme ce cu limba se lingea pe buze, într-o excitaţie a senzualităţii.

— Surîs, esenţă, lumină, declamă el de pe fotoliu. Nirvana de alb, torente de spumă albă, străluciri de smalţ. Numai « Lăutul» poate să stea alături, prin cromatismul lui. Aţi făcut bine că l-aţi luat. Mi-l trăgea din mînă o lăptăreasă.

— De unde ştii, glumi Ioanide, că lăptăreasă obişnuită cu spumele laptelui n-a fost atrasă de albul garoafelor.

Babighian rîse zgomotos, convulsiv:

— E bună ca metaforă. Sînt în stare să cumpere orice, şi Rodin. Vin cu bidoanele pline cu bani.

Şi colecţionarul se apucă cu mîinile enorme de capul aproape chel, pipăindu-şi-l încet, de jur împrejur, ca şi cînd ar fi simţit că i-a plesnit într-un loc. Era un tic al lui.

— Ce zici de comoda asta? întrebă Ioanide, văzînd că Babighian scruta de la un timp mobila.

Colecţionarul se sculă de pe fotoliu şi apropiindu-se de comodă începu s-o palpeze încet, metodic, desfăcîndu-şi buzele mari şi ridicînd-o pe cea de sus spre nas, cu o sforăitură de concentraţie a simţurilor şi a memoriei; netezi palisandrul, strînse în mîini picioarele încovoiate şi zvelte, mîngîindu-le, expert, în voluptăţi prelungite, apoi îşi dădu verdictul:

— Frumos!

După ce examina atent mobila cu faţa bosumflată şi morocănoasă, printr-un tic profesional, adăugă:

— Ştiu de unde e asta. Trebuie să fie de la Caty Ciocîrlan.

Şi Babighian explică arhitectului mirat în ce chip avea cunoştinţă de comoda de palisandru. Cu zece ani în urmă voise să cumpere un peisaj de Courbet de la un anticar. I-o luase înainte

Caty, care strîngea mobile de stil şi tablouri spre a-şi mobila un apartament. Nemaiavînd alt mod de a se bucura de viziunea pînzei, Babighian se prezentă cumpărătoarei, îi sărută mîna, o lăudă pentru achiziţie şi se entuziasma de arta luiCourbet. Ceru fostei doamne Ciocîrlan permisiunea de a o vizita.

— Avea două saloane, povesti Babighian, amîndouă cu cîte o garnitură Aubusson de lemn dorat. în dormitor erau un pat mare, îmbrăcat în mătase roz, garderobă, fotolii şi scaune Biedermeyer, tapisate cu mătase vărgată, şi comoda asta, care era adusă din Argentina, unde ieşise pe piaţă o mulţime de mobile vechi, fiindcă acolo lumea voia mobilier modern. Peisajul de Courbet era deasupra comodei, pe peretele de la picioarele patului.

Babighian se opri puţin din vorbire, căzînd într-un zîmbet dulce şi somnoros. Ascunse lui Ioanide că de atîtea ori privise peisajul lui Courbet aproape întins pe patul roz.

în seara aceleiaşi zile, culcat pe divan, Ioanide citi aceste scrisori, scoase cronologic din pachetele legate cu panglică din « scrinul negru »:

« Mon *Qigi adori,*

Ieri, 19 septembrie 1921, am împlinit şaisprezece ani, şai-sprezece ani. Doamne, cît sînt de bătrîna! Am fost nu se poate mai nefericită şi am regretat mult că tu n-ai fost aici. Aşteptam să primesc cîteva rînduri de la tine, deşi mi-am dat seama că tu nu ştii exact luna şi ziua cînd am apărut pe această splendidă lume. Dimineaţa, tata mi-a dat cadou un ceas-brăţară, iar mama, un inel cu ametist. Fiind zi de lucru, a trebuit să mă duc la şcoală. Quel *est l'idiot qui a inventd cette sotte algebre, qui m'a fait pendant une heure mal ă la tete, au coeur, partout 1* M-am răzbunat citind pe sub bancă *Les dblouissements* de Contesa de Noailles (fetele spun: Comtesse de Nouilles). A *propos,* Gigi, ţii oare minte cînd te-am sărutat anul trecut îndărătul urechii? Mi-am amintit de asta citind următoarele versuri:

Je voudrais n'etre plus qu'une amoureuse bouche
Qui goute et qui boit Vunivers,

M-a pufnit rîsul, iar profesoara de matematică m-a prins cu cartea. Mon *Dieu, quelle sciel* Abia am salvat-o, demonstrîndu-i că e de o romancă, ce ne face onoare în străinătate etc. *Chaque jour je dois me chamailler avec quelqu'un pour ddfendre mes livres.* Abia sosită acasă, am luat calul şi i-am tras o goană pînă la Ciocile, în speranţa nebună de a te găsi acolo. închipuie-ţi, pe cine am aflat? Tatăl tău venea tocmai de la plimbare călare, împreună cu Mariette şi Costi, aceştia pe nişte ponei admirabili. Cînd i-am spus că am împlinit şaisprezece ani şi am venit să-i comunic evenimentul a rîs. Descălecînd, m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat pe obraji, măturîndu-mă cu mustăţile lui, care miroseau a parfum de liliac. Eu, cu gîndul la tine, l-am sărutat pe micul Costi, fratele tău, după ureche. *Nous nous sommes amusds beaucoup; l'apres'midi nous avons de nouveau mon' td â cheval. II faisait un peu de vent* şi era minunat. Gigi, să fi văzut cum ne zburau la toţi pletele în vînt! Cînd am ajuns acasă, Cornelia, care guvernează peste noi toţi, era cam şifonată. M-a aşteptat cu masa şi cu un buchet mare de crizanteme în faţa tacîmului, vrînd să facă o demonstraţie solemnă. Mîine avem un fel de examen la istorie

şi eu îţi scriu ţie. Je *puis avouer qu'il y a dans ma tete une confusion 11 pas tres rassurante pour le resultat de mon examen. J'ai tellement* dor *de toi!!* Aştept nerăbdătoare să-mi scrii.

Caty»

Pe ultima pagină a scrisorii, al cărei plic fusese uitat nelipit, era următoarea însemnare cu creionul, de unde reieşea că scrisoarea fusese retransmisă destinatarului:
«Georges, cine e mucoasa asta care te sărută după ureche?

Marina »

«11 aprilie 1922

Mon *Qigi aime",*

Deşi nu am mai primit un rînd de la tine din toamna trecută, neavînd cui să-mi descarc sufletul, îţi scriu tot ţie. în casa noastră s-au petrecut lucruri multe, multe, care mi-au deschis ochii asupra vieţii şi m-au făcut să mă simt mai matură. Cornelia Tilibiliu, pe care tata a instalat-o de vreo doi ani ca administratoare a menajului nostru, fiindcă mama se simte obosită şi vrea linişte, a devenit, cum să-ţi spun, *enfin, elle est* enceinte. Nu ştiu dacă o cunoşti, are între douăzeci şi şase şi treizeci de ani, în felul ei fiind drăguţă, puţin măslinie la faţă şi cu nas grecesc. Dar e unsuroasă ca untdelemnul, vorbeşte *avec une. douceur* care mă exasperează, făcînd totdeauna pe voia tatii. încetul cu încetul i-a schimbat caracterul. Simţind că tatii nu-i prea place masa cu complicaţii, a suprimat treptat ceremonialul, şi mîncăm acum trei feluri, ca orice burghez! Miroase în casa noastră a sos prost. Asta n-ar fi nimic, dar s-a întîmplat ce ţi-am spus mai sus. Să nu crezi că s-a jenat cumva de starea ei. Tata a venit la mama şi i-a mărturisit pe faţă că copilul este al lui, rugînd-o să-l recunoască şi să permită să-l declare ca fiind al ei. I-a notificat că vrea copii mulţi în juru-i, că aşa a apucat el în familia lui şi că dacă mama nu doreşte să-i facă alţii, pot să se-mpace, lăsîndu-l să-i facă cu altcineva. E-adevărat, Gigi *aimd,* că mama a fost sfătuită de medici să-şi menajeze sănătatea şi că mă iubeşte pe mine aşa de mult, încît nu mai vrea, cum spune ea, să împartă dragostea şi la alţi copii. Mama a refuzat să recunoască copilul, iar tata era foarte disperat, fiindcă această mizerabilă Cornelia era pusă pe scandal. Atunci mama i-a propus tatii să dea divorţ şi, fără a se certa de loc, au şi introdus hîrtiile la tribunal. Niciodată nu i-am văzut pe tata şi pe mama mai drăgăstoşi unul faţă de altul ca acuma, cînd se despart. Tata i-a dat mamei toată zestrea înapoi şi a umblat să-i cumpere o fermă la Pipera, cu o casă foarte luxoasă. închipuie-ţi alt lucru nostim. Mama se mărită cu generalul Florin Căldărescu. Nu l-am zărit pe general decît o singură dată, în casa noastră de la Bucureşti. Un om mare, ciolănos, cu mustaţă căruntă tunsă englezeşte, enervant de molatic şi fără personalitate. Tata e gras, îndesat, dar vioi, vorbăreţ, plin de gingăşie. Generalul are şi el o moşie pe lîngă Piteşti şi e văduv. Mama, fire calmă, a găsit un om pe potriva ei. Trebuie să-ţi mai spun că mama, care ţine foarte mult să aibă o bătrîneţe liniştită şi asigurată, cu relaţii mondene şi călătorii în străinătate, s-a cam speriat de purtarea tatii, care de la o vreme grevează proprietăţile cu datorii, nu-mi dau seama în ce scop. Vîră banii în alte afaceri? îi risipeşte cu Cornelia?

Gigi *aimd,* cu toată vîrstă mea, am început să bănuiesc de pe acum toate dedesubturile vieții. Am, ca şi mama, instinctul luxului, aş voi să trăiesc din plin, călătorind prin lume, călărind, înotînd, dansînd, bînd şampanie. Ideea mizeriei sau numai a vieții mediocre mă îngrozeşte. Cum pot unele fete, Gigi, să trăiască cu o singură rochie sau fără cai de călărie ? Prin urmare, o înțeleg pe mama. Dar îl înțeleg şi pe tata, care e plin de viață. Cred că de la el am căpătat obiceiul de a săruta după ureche, fiindcă el avea obiceiul cînd eram mică să mă muşte delicat cu dinții de sfîrcul urechii sau să-mi sufle cald în ceafă. Acum aceşti oameni, care mi-au dat viața şi, o dată cu ea, cîte o parte din temperamentul lor, se despart şi mă lasă singură în voia valurilor. *Comme **c'est** drole la vie!*

***De** tout coeur,*

Caty»

«1 septembrie 1922

Mon Qigi tres *aime",*

Am de o lună o soră vitregă, Paulette. Mama n-a aşteptat fericitul eveniment al Corneliei, şi înainte de pronunțarea sentinței de despărțire s-a instalat la Pipera, bineînțeles cu generalul Căldărescu. Fetița e foarte drăgălaşă, seamănă şi cu tata, şi cu Cornelia. Gigi, să aibă oare copiii la vîrstă asta instinct? Paulette urmăreşte din ochi pe tata şi pe Cornelia, însă cînd vin eu şi încerc s-o fac să rîdă, întoarce capul distrată, pe onoarea mea, ca un om mare. Aşa face şi Cornelia, ca să-mi ascundă antipatia şi să evite anume cuvinte la adresa mea care ar irita pe tata. Nu-ți mai spun că Paulette mi-a devenit de pe acum odioasă, cu toate că la drept vorbind îmi dau seama că e un copil nevinovat. Tata, în schimb, nu-şi mai găseşte locul de bucurie. O priveşte în leagăn, îi face bezele şi o poartă prin casă ca pe o păpuşă, înzorzonată cu dantele, ferindu-se să n-o strîngă prea tare. Cînd fetița îl apucă de păr, tata este în culmea fericirii. Dorința Iui vie, pe care nu şi-o ascunde, este să aibă cît mai curînd posibil şi un băiat. Cornelia i-a răspuns, cu aerul de a face un spirit, că-şi va da toate silințele. Ar trebui să mă bucur, în definitiv, să am frați şi surori, chiar şi vitregi. Totuşi, încep să privesc viitorul cu îngrijorare. Tata, în entuziasmul lui pentru noua căsnicie, face cheltuieli mari, reducînd, sub inspirația Corneliei, întreținerea mea. Ştii, *mon Qigi aimd,* că aveam doi cai de călărie superbi, pe Margareta şi pe Şoim. Tata mi-a dat a înțelege că întreținerea lor costă prea scump. Atunci am vîndut pe Margareta lui Antoine Hangerliu, ducîndu-mă eu însămi călare pe ea la Ciupelnița. Pe Şoim am vorbit cu mama să-1 trimit în vagon la Pipera, fiindcă sînt hotărîtă să mă mut la Bucureşti îndată ce termin liceul. Nu mai am deci nici maestru de călărie şi de asemeni am expediat şi maestrul de muzică. îți poți închipui cît mă plictisesc! Doresc ca tata să trăiască o sută de ani, totuşi înțeleg acum că pentru mine cerul s-a întunecat. Nu mai sînt unica fiică, şi partea ce mi s-ar fi cuvenit se împuținează pe măsură ce această Cornelia îmi face frați şi surori. Ce-am să fac, Gigi? Cu ce am să trăiesc? Să mă fac profesoară? Oh, *la, la,* nu mă simt născută pentru asemenea situație mediocră. Ar fi o soluție să mă mărit. Dar presupunînd că voi interesa pe cineva, fără zestre, e de la sine înțeles că nu voi mai fi independentă, cum **a** fost

mama, care a avut prudența de a-și apăra averea ei personală. Și apoi să mă mărit așa, cu oricine? *Certaines figures vous attirent, tandis que d'autres...* Mîine sper să mă scutur puțin de plictiseala mea, fiind invitată de tatăl tău la Ciocile. Voi săruta pe gît pe Costi, gîndindu-mă la tine.

Tendresses,
Caty »

«Pipera, 3 ianuarie 1923

Qigi *chiri,*

îți scriu de la Pipera, unde am venit să-mi petrec vacanța de Crăciun cu mama. Speram că ai să vii și tu. La București, m-am întristat negăsindu-te. Trebuie să-ți spun, întîi de toate, că mama este instalată superb. Casa ei e un adevărat mic palat. Tavane în stil rustic, cu grinzi mari din trunchiuri întregi de copaci, scări interioare de stejar, ferestre mari luminoase și pereți albi, imaculați. Mobilele sînt rărite. Salonul mare are mobilă de stil vechi cu tapiserie, dar salonașul e numai în creton cu flori vii pe berjere și fotolii matlasate și adinei. în sufrageria de jos, pardoseala e din cărămidă ceruită. în fiece odaie este întins pe jos cîte un covor admirabil, nu prea mare, așa încît să se vadă și parchetul. în odaia mea este un Buhara, moale și gros, de un roșu-închis, ca sîngele închegat. Sînt de asemenea răspîndite prin camere o sumedenie de vase chinezești și japoneze de porțelan sau de metal ctoi*sonni.* Dar lustrele de cristal ori de porțelan de Saxa! Avem și tablouri rare, un F. Boucher, reprezentînd un fond de plafon, care mie mi se pare că e o copie, un splendid peisaj de Corot, două peisaje din Veneția de Francesco Guardi.

Dintre români nu **e** decît o marină de Voinescu, în sufragerie. De altfel, nu cred că noi sîntem capabili să dăm ceva în materia asta. Grigorescu, de care tot se vorbește, pictează numai boi, pe care nu-**i** pot suferi, nici la propriu, nici la figurat. Și cînd te gîndești ce frumoși, ce plini de sentiment sînt caii! Ah, Șoim al meu, care mă duce ca vîntul, **n**-am găsit nici un pictor român să-1 picteze! Dar să revin la chestiune. **Serica** Băleanu și Antoine Hangerliu, care s-au căsătorit de curînd, au venit să ne vadă și au admirat interioarele noastre. Mi-au promis cactuși, care mie îmi plac așa **de** mult, fiindcă au carnea groasă și verde și cresc **din** puțin pămînt și din mult soare. Ah, cît **de** mult iubesc soarele, valurile, caii! La vară, după ce dau bacalaureatul, am de gînd să fac o escapadă la Deauville, dacă soția ta nu-mi va închide ușa în nas. *Tai une envie foile de courir vers la plage, laisser librement se ditendre mes nerfs, mes instincts, me lancer, Ies yeux fermist dans cette multitude de sensations et rompre la vie idiote et monotone que je mene ic*>. Mi s-au întîmplat unele lucruri triste, pe care simt nevoia să le spun cuiva aproape de sufletul meu, cum ești tu. Motivul esențial pentru care am plecat în vacanță la București este că **a** început să mă plictisească Fred Tilibiliu, fratele Corneliei, pe care îl cunoști foarte bine, fiindcă ați făcut liceul împreună, fiind cam de o vîrstă cu tine, adică de douăzeci și șapte de ani. Fred **a** căpătat un post în diplomație, mi se pare de secretar de legație, urmînd să plece în curînd la Atena sau la Cairo, lucrul nu e încă perfect hotărît. Acest individ vine aproape zilnic în casa noastră, rămîne la masă și-i bate capul cu palavrele lui tatii, care îl ascultă **rabdă-**

tor, ca să nu supere pe Cornelia. Nu-mi place înfățișarea lui sclivisită și ipocrită. E lins pe cap ca un vițel, cravata, haina, pantalonii, totul pe el este studiat cu băgare de seamă. Parcă a ieșit dintr-o baie de parfum, așa duhnește, e lipsit de orice miros natural. Mai ales nu-mi place nasul lui ascuțit și buzele subțiri, pe care le întinde peste dinți cînd rîde. Se ține mereu după mine, pînă ce într-o zi, găsindu-mă singură în camera de muzică, și-a dat arama pe față. „Ascultă, Caty, mi-a zis acest caraghios, nu vrei să te măriți cu mine? Mergem în străinătate, vei trăi în luxul legațiilor și ambasadelor." „Fugi de-aici, i-am zis, ești unchiul meu acum." A pufnit de rîs: „Unchi de douăzeci și șapte de ani! Nici nu sîntem rude!" „Dacă vrei să știi, nici nu mă mărit!" „Mofturi!" mi-a zis el. Și apoi, cum ședeam în fața pianului, m-a strîns în brațe pe dinapoia scaunului, încercînd să mă sărute. Atunci m-am ridicat repede și l-am împins: „ Fugi, că puți îngrozitor a parfum și ești prea uns cu cosmetic!" A rămas foarte jignit și, devenind serios, și-a dres cu un pieptănuș părul. Are un fel de rînjet dezvăluindu-și dantura și subțiindu-și buzele. Cînd i-am spus unei colege de întîmplarea asta, m-a făcut proastă. După ea, Tilibiliu este un făt-frumos. La drept vorbind, Fred nu e urît, dar nu știu de ce nu pot să-l sufăr, de ce-mi produce repulsie. La Pipera am pățit-o și mai rău! Generalul Florin Căldărescu, căruia, spre afectarea mamei, nu pot în ruptul capului să-i zic „ papa", ci numai „ generale", m-a sărutat la sosire prea lung pe obraz. După aceea, în seara de revelion, intrînd în odaia mea să mă cheme jos la masă, cu aerul de a-mi face urări, m-a sărutat pe obraz, apoi a mutat repede sărutarea pe gură. Atunci, indignată, i-am tras o palmă. „ Ce înseamnă asta?" am zis eu. El, roșu la față, a încercat să se scuze: „ Te-am sărutat ca un tată!" „Bravo, așa sărută tații vitregi? Am să te spun mamei." „Să nu faci una ca asta!" s-a speriat el. N-am spus într-adevăr nimic și m-am amuzat să-l sperii puțin, prelungindu-i temerile prin figura mea încruntată. De atunci, generalul s-a cumințit cu totul. E un om, de altfel, foarte delicat și plin de bunătate, și poate că a băut ceva atunci, în seara de revelion. M-am gîndit și m-am tot gîndit, Gigi ***aimi,*** care să fie cauza pentru care bărbații devin așa de îndrăzneți cu mine (alte două accidente ți le-am povestit?). Și tu m-ai sărutat, Gigi ***aimi,*** tot așa, dintr-o dată, deși port încă în sufletul meu acea clipă minunată. Am eu ceva care turbură bărbații, care excită? Spune-mi cinstit, spune-mi drept, Gigi scump.

Te sărut după ureche,
Cdtoi»

«Pipera, 2 octombrie 1923

Mon ***amour â moi,***

T« ***dlre le* dor *fou qui*** me ***tenaille depuis que j$ t'al qultti,*** c'est terrlble / Mă văd mereu la Deau**vllli-Calvados** In acea încîntătoare vilă Les ***March.es*** din Rue des Villas. Gigi, cînd tu m-ai îmbră**țișat,** am rămas surprinsă, avînd impresiunea că ml se întîmplă unul din accidentele la care sînt expusă în fața bărbaților. Dar apoi, cum ai văzut singur, te-am strîns în brațe și m-am abandonat. Pentru că, Gigi ***chiri,*** acum pot să-ți mărturisesc. De mult așteptam acest eveniment, ca ceva fatal. De cînd eram de doisprezece ani și aveam noțiunea destul de clară că o femeie trebuie să fie iubită de un bărbat și să se mărite, nu mi-am închipuit că

pot fi a altuia decît a ta. Totdeauna am visat să-ți fiu logodnică, şi cînd mă sărutai pe obraz de ziua onomastică, eu te socoteam, în inima mea, bărbatul meu de mîine. Acum trei ani, îți aminteşti, mi-ai adus un inel cu smaragd, pe care mi l-ai pus pe deget, îmbrățişîndu-mă. Atunci am simțit o zvîcnire a inimii nemaipomenită. Te-aş fi sărutat lung, lung de tot, dar mi-a fost ruşine de tata. Am intrat în sala de muzică şi am început să cînt ca o nebună la pian, nu-mi aduc exact aminte ce, în tot cazul, un ***prestissimo,*** cred, ca dintr-o sonată-concert de Scarlatti. Cîntam, se vede, cu atîta pasiune, încît tata, atras, s-a aşezat pe un scaun lîngă uşă şi atunci cînd am terminat mi-a spus rîzînd, fără să fie întrebat: „Place, place, fetițo!" Am intrat în odaia mea şi am plîns nervos. Numai aşa m-am liniştit. Nu-ți mai spun că aveam în album o colecție întreagă a fotografiilor tale, la toate vîrstele, între care una de cînd erai mic ca Costi şi mergeai la vînătoare cu o carabină. Am prins din cauza asta o simpatie mare pentru Costi, pe care îl sărutam, cu gîndul că eşti tu. Căsătoria ta cu acea femeie a fost pentru mine o lovitură grozavă şi am stat o săptămînă bolnavă în pat, fără ca cineva să bănuiască pricina. M-a durut, îndeosebi, chipul rece cum tu ne-ai vestit căsătoria, ca la nişte cunoscuți oarecare. Mai tîrziu, cînd m-am liniştit şi am putut să judec mai serios, mi-am dat seama că tu nu mi-ai spus niciodată că mă iubeşti, nici nu ți-ai luat vreun angajament. Crezusem totuşi că putea exista între noi o înțelegere fără vorbe, din ochi, din strîngerea mîinilor şi că era imposibil ca tu să nu ştii că te iubesc. Cînd, acum, la Deauville, tu ai venit spre mine, în mod straniu de liniştit, eu am priceput îndată că mă doreai, şi îndată ce m-ai prins în brațe, închizînd ochii, te-am sărutat pe gît, pe gură. Vai, cît trebuie să aştepte uneori omul o fericire visată! Te-am scuzat, după ce am descusut de aproape pe ai tăi, prin aceea că familia a vrut să faci un mariaj util pentru cariera ta, avînd în vedere că Marina era bine situată din toate punctele de vedere şi cu relații întinse în străinătate, prin care puteai să înaintezi în cariera ta diplomatică. Am început să te consider ca o victimă şi să te iubesc şi aşa. Am fost hotărîtă, Gigi *adori,* să te am oricum, chiar ncmărltată cu tine. Visul meu s-a împlinit, deoarece tu eşti al meu, sau, mai degrabă, eu am fost a ta. După acea lună minunată, în care am trăit amîndoi **Œ** bărbatul **cu** soția lui, uu început suferințele mele. **Mft crlipet la Ideea** că te-ai întors la acea femeie, **d«fl** tu **mio** înfățişezi ca distantă şi apatică, indiferentă de existența ta, preocupată numai de relațiile şl distracțiile ei mondene. Cine îmi va spune **mie** că nu este o altă femeie în viața ta? Cum pot lâ te urmăresc la o asemenea distanță? Aş vrea să **trăiesc cu** tine, să dorm cu tine, să mă ocup de tot Cfl **priveşte viața** ta de toate zilele. Ți-am şi cumpărat **ettm batiste albe dc** mătase la Milano, iar la Veneții **im gftlit nişte** cravate superbe. îți adun aici un truiOU, CB **şl cînd ai** fi cu adevărat al meu. Telegramele tale nu mă mai mulțumesc, aş vrea să-mi scrii **lllnlc,** să-mi spui amănunțit cum petreci ziua. îmi **fac** socoteala cum să vin mai repede la Paris; din păcate, situația mea bănească este cam încurcată, **eu** nefiind încă majoră şi trăind din ce-mi dă tata **şi** mama. Gîndul de a-mi face o existență independentă, ca să nu fiu constrînsă a mă mărita cu altul, mă obsedează. Nu îndrăznesc să sper că vei deveni liber, cum mi-ai dat a înțelege. Am o dorință nebună **de** a avea un copil cu tine şi am început să-l descos

discret pe unchiul Alee Zănoagă, doctorul, asupra simptomelor graviditătii. El mă iubeşte atît, încît în cele din urmă nu i-aş ascunde nimic.

Tienne pour ***toujours,***
Caty»

«Pipera, 10 octombrie 1923

Mon Qigi ***adori,***

Am început să stau mai mult în camera mea, mergînd devreme în pat şi sculîndu-mă tîrziu. Astfel am impresia că sînt cu tine. întind toate fotografiile pe noptieră şi, îmbrăţişînd o pernă, le privesc mult de tot. Cît eşti de frumos, Gigi, şi ce bine îţi stă în uniforma de consilier de legaţie! De ce nu pot să fiu mereu împreună cu tine, în locul acelei femei, care sînt convinsă că nu ştie să te preţuiască. Numai ea a făcut o căsătorie de interes, pentru că tatăl tău e un om influent, pe cînd Drăghicii sînt de mult scoşi din circulaţie. Tu nu tragi nici un profit din afacerea asta. O femeie mai în vîrstă decît tine, fie şi cu un an, nu poate să te iubească cu devotamentul, cu focul unei fete de optsprezece ani, care te-a cunoscut şi te-a visat soţ din copilărie. Nu, Gigi, orice ai zice, tu eşti numai al meu. După ce-ţi contemplu fotografiile, iubindu-te în toate imaginile, desfac, nu ştiu a cîta oară, pachetul cu scrisorile tale şi le recitesc, apoi citesc ultima ta scrisoare, aproape silabisind-o, încereînd să pricep toate nuanţele ei, să aud cuvintele, ca şi cînd ar fi spuse de tine. Uneori cuvintele tale mi se par insuficiente, alteori pline de înţeles. Citesc scrisoarea, o las, iar o iau şi o recitesc... Astfel, trăiesc numai cu tine. Cînd se întîmplă să primesc o telegramă ori o scrisoare, atunci sînt într-o exaltare extraordinară. Recitesc îndată ultima scrisoare, apoi trec la cea nouă, ca să fac legătura. Nu-ţi mai spun că n-o deschid decît după ce am privit mult plicul, căutînd să descifrez din scrisul tău dacă erai grăbit sau cufundat în gîndul Ia mine. Scrisoarea lungă mă bucură, îi citesc începutul şi sfîrşitul, ca să văd în ce dispoziţii erai. Patul pe care îl am aci la mama e larg, de două persoane, şi pun totdeauna o pernă şl pe partea pe care o consider a ta, eu dormind într-o margine. însă dimineaţa trec şi în partea cealaltă... la tine. Am devenit de un sentimentalism nemaipomenit. Tu ştii că eu nu puteam suferi şoarecii. Ei bine, ştiind că tu îi adori, am început să-i **Iubesc.** Le pun miez de pîine pe covor şi au început li vină In odaia mea, spre dezolarea mamei. Je ***Itw âiiPribue aussl un peu d'eau, peuuitre ont-ils Mlfl*** Aici **e** o toamnă admirabilă, Gigi scump, cu •oare şl o ploaie superbă de frunze galbene-roşcate. **Pe** la unsprezece dimineaţa, ies călare pe Şoim al meu, stîrnind frunzele după mine cînd îl mîn în galop. îmi place să trec pe sub frunzişul pomilor, «1 fiu Izbită de crengi, zgîriată pe faţă, agăţată de păr, 1 1 luftr, a1 almt că trăiesc. Ah! dacă ai fi tu aici, să măltrtnft cum Ştii tu, nimicindu-mă, îndurerîndu-mi fefaţflii tnţeptndu-mă cu părul tău pe obraz! DrtfQltta pentru mine înseamnă violenţă şi durere, IRl O fete sălbatecă de viaţă şi adesea visez să mor ilbltl, bătută, ameţită de valurile furioase ale mării, apoi smulsă de vîrtej, Gigi scump, tu nu m-ai bătut pină acum, nu te-ai înfuriat, nu m-ai prins de păr, Încă te porţi cu mine ca un om binecrescut care îşi domină pasiunile. Nu voi crede în tine decît cînd vei deveni brutal de gelozie, cînd mă vei urmări călare cu un bici, căutînd să mă izbeşti cu sfîrcul lui, In vreme ce eu alerg din calea ta pe Şoim al meu. Vai, unde mă duce imaginaţia! Mon ***amour ă***

moi, je te prends dans mes bras et de tout moi je t'envoie un long, long et doux baiser.

Caty

P.-S. în momentul acesta aflu că tatăl tău a fost chemat să formeze ministerul. Va fi preşedinte de consiliu şi ministru de externe.»

«Pipera, 15 octombrie 1923

Mon *Qigi adori,*

Cu toată mîhnirea îţi mărturisesc că am făcut un avort. Acum sînt în pat, pe cît mi se spune, în afară de orice primejdie. Visul meu de a avea un copil de la tine s-a năruit. Nu s-a putut altfel, din nefericire. Am mărturisit totul unchiului meu Alee, care a fost foarte bun cu mine şi m-a înţeles. El mi-a spus aşa: „ Caty dragă, să iubeşti sincer nu e ruşine, iar în lumea noastră, plină, ce-i drept, de prejudecăţile ei specifice, există cel puţin o toleranţă amabilă pentru drepturile vitale, dacă nu cazi victimă plăcerilor dezordonate ale simţurilor şi te menţii la nivelul pasiunilor convinse. Cine osîndeşte oare pe George Sand ori pe Madame de Stael că au avut amanţi? Şi pe urmă, sînt situaţii recunoscute ca onorabile. Amantele regale, de pildă, sînt fără oprobriu. Papa sau cardinalii, neputîndu-se căsători, nu înjosesc femeile care intră în alcovul lor. De asemenea, cînd despărţirea este din felurite considerente imposibilă, poţi foarte bine să fii iubita ca şi legală a unui bărbat căsătorit. A iubi e conform naturii. Eu sînt convins că tu ţii la Gigi şi că, prin urmare, nu eşti o simplă fată sedusă, mai ales că-1 ştiu om de onoare şi binecrescut. Nu mă îndoiesc că şi el te iubeşte, vă cunosc doar pe amîndoi din copilărie, vina este a societăţii, care 1-a silit să facă un mariaj de convenienţă. Oamenii de spirit ocolesc aceste dificultăţi. Că eşti îndrăgostită de Gigi şi că tră* ieşti cu el nu e nici o crimă, toată lumea va şti şi nu vei fi mai puţin stimată. Trebuie totuşi să fii liberă din punct de vedere economic, să nu atîrni de nimeni, pentru că dacă ajungi să depinzi de bărbatul pe care îl iubeşti, dar care nu e obligat legal, în cele din urmă îl agasezi. Femeia care a hotărît să iubească în afara legilor este pierdută dacă nu este de sine stătătoare. Am să-mi dau silinţa, cu ajutorul lui tată-tău, să te fac bogată. Tu nu suferi o existenţă mediocră, nu poţi lua pe oricine. Ai hotărît că Gigi c al tău şi l-ai făcut al tău, în ciuda obstacolelor. Al consecventă şi nu poţi fi fericită decît dacă faci de capul tău. (Eu ţi-am spus odată, Gigi, că unchiul Alee c un filozof în felul său.) Cînd e vorba să naşti un copil nelegal, problema se schimbă puţin, şi nici trebuie să ţii seamă de anume convenţii ca să nu devii nefericită. Copilul absoarbe viaţa unei **femei,** o face obsedată de soarta lui şi mai legată **de** el decît de bărbat. O femeie în situaţia ta nu-şi **păitrcază** bărbatul decît dacă este mereu cuceri**toare, fi cum o să** fii tu astfel, nevoită să alăptezi, să **t« ocupi de** accidentele lui de creştere? E adevărat Cl **Wrbatul** iubeşte pc mama copilului său, cu condi**ţia Insă** ca acesta să fie avuabil. Altfel va fi mereu **•ttnjenlt** şi se va plictisi şi de mamă şi de copil. **Afară de** aceasta, întrucît te priveşte, a face un copil acum e dezastruos. Ciocîrlan, fiind prim-ministru, se va speria că complici viaţa lui Gigi, temîndu-se **să** nu-1 pui rău cu Drăghicii, Ciogoleştii, Gaittany, fiindcă ştii că el îşi compune ministerele prin simple relaţii personale. Tată-tău, deşi om înţelegător, se va lăsa influenţat de Cornelia, preocupată de ideea **că** tu cu odrasla ta puteţi să consumaţi averea lui

frate-meu. Nici mamă-ta şi celelalte rubedenii nu vor fi încîntate, pentru că, vezi tu, ca o fată de optsprezece ani să aibă relaţii amoroase, asta e monden, dar să rămînă gravidă e un scandal. Numai guvernante ca Cornelia comit astfel de prostii, şi, cum vezi, Cornelia însăşi s-a grăbit să se mărite cu frate-meu înainte de a naşte."

Aşa mi-a vorbit unchiul Alee, dragă Gigi, şi totuşi, am stat mult la îndoială dacă trebuie sau nu să fac acest lucru odios. Mi-ar fi părut aşa de bine să am un copil care să semene cu tine, şi spun drept că, iubindu-1 pe el, aş fi suferit mai puţin lipsa ta. M-a înspăimîntat ideea întreţinerii lui atît timp cît n-am o situaţie clară şi cît tata nu mi-a dat partea de avere ce mi se cuvine. Cu ce-aş fi întreţinut caii de călărie pentru băieţelul nostru (căci sînt sigură că ar fi fost băiat)? Cu ce i-aş fi cumpărat o barcă-motor? Nu pot să-mi imaginez că fiul meu ar fi putut să se lipsească de aceste plăceri delicioase, care fac aşa de frumoşi şi fericiţi pe copii. Să-i dau viaţa pentru o existenţă banală? O clipă am avut intenţia să te întreb printr-o telegramă sau să te chem la telefon. Era prea tîrziu, şi o amînare ar fi făcut imposibil raclajul. Am avut şi o temere de a pune la încercare sentimentele tale. Et ***pourtant,*** *je* ***t'aime iperdument et plus que*** *jamais,* ***mon maître, mon amour ă moi.***

Caty»

«18 octombrie 1923

Mon *Qigi bien^aimi,*

Am citit şi recitit telegrama ta: „ Regret mult gestul tău. Tendresses". Am căutat să-i descifrez toate nuanţele, am şoptit cuvintele cît mai dulce, încereînd să-ţi imit glasul. Zadarnic. Telegrama ta mi s-a părut de o răceală înspăimîntătoare. M-aşteptam să mă cerţi că am distrus o viaţă care era şi a ta, de m-ai fi bătut ţi-aş fi fost recunoscătoare. Să fi spus măcar atît: „ îţi interzic altă dată să te atingi de copilul nostru"... Cîtă dreptate a avut unchiul AlecI în fine, Gigi scump, am fost aşa de disperată că, nemaiştiind ce fac, am încălecat pe Şoim şi l-am îmboldit atîta, încît, enervat, a luat-o razna, dueîndu-mă aproape leşinată pe aleea pietonilor şi izbindu-mă de coamele pomilor. Doi călăreţi care treceau întîmplător, dintre care unul s-a recomandat apoi Max Hangerliu, fiind nepotul prinţesei Hangerliu, a observat că am pierdut controlul calului şi i-au tăiat drumul tocmai cînd eram pe punctul de a mă rostogoli jos. îmi pare rău că n-am murit.

Tienn,
Caty»

(Telegramă prinsă cu acul de această scrisoare mai tîrziu probabil, la clasarea hîrtiilor.)

« Swis ***navri stop depuis cinq ans n'ai qu'une pensie (jue vota essayez de gater par suite invraissemblable maUntindu stop veuillez*** me ***ripondre si voulez*** venir Vltlilf***powr 24 heures stop si*** non, ***tiligraphiez pour*** gMI J1 vlfnna ***moUmime Bucarest stop ne disire et*** m pu(1 ***vom lalsser commettre une immense erreur.*** Ni ***vis que*** *pour vous.*

Qigi»

«Pipera, 1 iunie 1924

Qigi ***adori,***

Nu ştii noutatea ? Cornelia mi-a mai dăruit un frate vitreg, pe nume Petrişor. A venit chiar tata la Pipera şi mi-a adus ştirea. Deci partea mea de moştenire se reduce la o treime. Tata era în culmea bucuriei, cu toate că mi se pare cam obosit şi îmbătrînit. Gîfîie

chiar cînd nu merge, îndată ce se aprinde mai mult la vorbă. Cît a fost Ia noi, am luat masa împreună, mama stînd într-un capăt al mesei, iar tata şi cu generalul şezînd de o parte şi de alta şi spunîndu-i amîndoi „ Betty". Tata a scos din *portefeuille* fotografii ale lui Petrişor, întinzîndu-le mamei şi generalului şi întrebînd mereu: „ Ce zici, Betty, nu-i aşa că-i zdravăn? Ce zici, dragă generale?" Şi mama şi generalul au privit foarte atent fotografiile, s-au înduioşat de copil şi au găsit că e minunat. Tata a rămas încîntat, şi după masă el şi generalul au plecat de braţ în odaia acestuia, ca să se odihnească puţin. Felul liniştit cum vorbeşte mama cu tata şi cu generalul, lipsa lor de gelozie mi s-au părut foarte nostime. Au fost chiar împreună cîteşitrei în oraş, mama ca să-1 ajute pe tata să cumpere trusou pentru băieţel, generalul ca să-i arate tatii unde să comande nu ştiu ce substanţe pentru stropit via. Au fost cîteşitrei şi la cinematograf. Tata a dormit numai o noapte la noi, cu generalul într-o cameră, pe care am denumit-o „ dormitorul soţilor". Cînd a plecat, m-a mîngîiat şi mi-a zis: „ Caty dragă, să te măriţi şi să faci copii mulţi. Ăsta e rostul femeii." M-am roşit puţin, ştii tu pentru ce. Gigi dragă, e curios cum instinctul de a avea copii apucă pe mulţi bărbaţi în vîrstă, ca şi cînd le-ar fi teamă să nu dispară fără progenitură. Află că şi generalul a făcut o escapadă, pe care mi-a mărturisit-o mama abia acum. S-a ambalat cu o croitoreasă destul de tînără şi nu urîtă, care vine din cînd în cînd pe la noi şi lucrează în casă. Luat de scurt de mama, generalul i-a spus foarte serios: „ Betty, ştii că am avut doi copii care mi-au murit. Credeam, cînd te-am luat, că m-am consolat. Aş vrea totuşi un copil." în sfîrşit, generalul a renunţat la proiectele lui şi s-a resemnat la căsnicia amicală cu mama. Mai deunăzi m-a mîngîiat pe păr şi mi-a spus cu gîndul la întîmplarea de anul trecut: „ Caty, ai încredere în mine, lasă-mă să te mîngîi ca pe fata mea. Dacă ar fi trăit, Dorina ar fi fost acum de vîrstă ta! " Nu rîde cînd îţi voi spune că generalul avea ochii plini de lacrimi. L-am sărutat pe obraz.

Caty»

«Pipera, 15 iunie 1924

Mon *bien-aimi,*

Iar a început să mă agaseze Fred Tilibiliu. închipuie-ţi că **a** venit aici gătit foc şi cu o garoafă la butonieră şi m-a cerut în căsătorie generalului şl mamei, dcclartnd cu rîsul lui subţire că „trece peste toate cele întîmplate". Cu alte cuvinte, face aluzie la legăturile mele cu tine. De unde ştie? Generalul i-a răspuns că nu-i de competenţa lui, iar mama a zis că ea lasă la aprecierea mea. I-am spus, fiind chemată, că nu mă mărit, iar individul, zîmbind impertinent, a pretins că o fată ca mine trebuie să-şi facă o stare civilă. îmi venea să-1 cîrpesc. Pe urmă, s-a făcut că totul era în glumă şi ne-a informat că e mutat la Bruxelles. Ah, Gigi, ce nenorocită sînt, de ce nu sfîrşeşti odată cu femeia aceea, cum mi-ai făgăduit? Un *doux baiser de ta*

Caty»

«Pipera, 17 iunie 1924

Qigi adori,

Am fost ieri **după amiază** la un *garden party* la **Serica** Băleanu. Ah, Gigi scump, **ce** splendoare, ce gust! Cînd vii de departe, ai impresia că dai de nişte paragini, din cauză că locul e în aşa fel plin de nuferi şi de lintiţă şi năpădit pe margini de papuri, încît

crezi că te afli undeva într-o pustietate. Pe măsură ce te apropii de castel, îți dai seama ce imensități de flori şi plante rare sînt răspîndite în parcul fără sfîrşit. Dacă ai semăna toată grădina asta cu grîu, ar ieşi o recoltă grozavă. Partere întregi de crini roşii, care țin numai o zi, erau îmbrobonate de ploaia scurtă ce dăduse înainte. Are un cîmp întreg de garoafe, împărțit după culori, roşii, albe. **Şi** cînd te gîndeşti că sînt în ghivece... **Serica** între-ține o armată întreagă de grădinari, care au de lucru, nu glumă. Mania ei este de a-şi face un peisaj după sentimentul ce o domină într-o zi, cum spune ea, şi dacă, de exemplu, s-a sculat cu gînduri de puritate, dă un telefon de la patru dimineață la grădinarii să-i facă peisajul în alb. Ea însăşi se îmbracă în alb **şi** se aşază pe terasa dinspre lac printre florile preferate în acea zi. E drept că în acelaşi timp face **şi** comerț, vînzînd opera grădinarilor ei la florării, fiind foarte abilă, lucru pentru care o admir. Am fost călare pînă la castel şi închipuie-ți cine m-a întîmpinat: Max Hangerliu, care a îngenuncheat pe un picior şi m-a invitat să mă dau jos călcînd pe celălalt genunchi. E un tip foarte nostim, care rîde ca un netot, deşi mie mi s-a părut că pozează, fiindcă e foarte de spirit. Merge cu mîinile în buzunar, îmbrăcat neglijent şi lăsînd cravata să-i cadă în jos pe piept. Vorbeşte o franțuzească straşnică şi e delicios de impertinent. Să aibă vreo douăzeci şi şase de ani. Să vezi ce mi-a spus după ce am descălecat, în timp ce mă conducea ca un amfitrion pe treptele castelului: „ îți propun, zice, să mă iei de bărbat ca să procreăm. Tanti are anume vederi mari, mă destinează a fi pretendentul familiei voievodale a Hangerliilor. Umila mea persoană sau, în cazul cel mai prost, fiul meu, va fi, după părerea ei, voievodul Daciei. Rasa noastră, puțin degenerată, trebuie neapărat reîmprospătată. Un copil cu o ființă aşa de sănătoasă şi bravă ca dumneata, care eşti o adevărată amazoană, ar fi delicios. Ce zici?" I-am răspuns, în glumă, că am să meditez asupra propunerilor lui. „ Pense?-j", mi-a spus, comic de serios, apoi a început să rîdă ca şi behăind. Printre invitați era şi părintele catolic Valentin de Băleanu, care e trappist şi poartă o bărbuță aproape căruntă, încît la început am crezut că e ortodox. E îmbrăcat, Gigi scump, ca o femeie, aşa îi foşnesc pe dedesubt veşmintele, parcă ar avea jupoane de tafta. Şi miroase a parfum de lavandă fină cu o nuanță de ambră. Eu, zăpăcită, l-am întrebat cu ce parfum dă. Atunci mi-a răspuns blînd şi cu un zîmbet de fetiță: ***„ Non, ma fille, un pauvre prilat comme moi n'use pas de ces douceurs de la vie laîque".*** Şi mi-a explicat că pune levănțică printre cămăşile şi batistele împăturite în scrin şi afumă cu ***papier d'Armdnie*** sutanele din dulap, închizînd bine uşile, ca să gonească moliile. Trebuie să fie foarte umblat prin saloane, fiindcă pomeneşte de o mulțime de persoane de elită pe care le-a întîlnit. L-am întrebat dacă te-a cunoscut şi pe tine la legația din Paris şi mi-a spus că probabil că da, însă nu ştie sigur. La plecare, foarte distrat, părea că nu mă recunoaşte. Max Hangerliu m-a lămurit că Valentin de Băleanu este atent numai dacă îi spui ***„prince"*** şi uită pe orice persoană care nu e din înalta societate, aşteptînd să-i fie prezentată la fiece nouă întîlnire. A mai venit un tînăr foarte original şi elegant, Costică Prejbeanu, drept, zvelt, într-un costum ***bleumarine*** superb, dintr-o stofă englezească pufoasă şi moale. Are o barbă neagră ca smoala şi tăiată mărunt cu foarfecele. Se pricepe extraordinar în materie de lenjerie şi

galanterie ferneiascâ şi cunoaşte tot limbajul de specialitate. Am constatat că ştie bine şi magazinele. E serios, atent cu femeile, fără exces, ca un om care nu ţine să le răsfeţe. Preferă să stea de vorbă cu doamnele în vîrstă. De fapt a şi venit cu bătrîna Carcalechi, şezînd tot prin jurul ei şi ascultînd cu smerenie tot ce spunea ea. Despre Prejbeanu, căruia i se mai spune şi regele Vahtang şi pe care, mi-aduc aminte acum, că l-am văzut des stînd pe la amiază rezemat de balustrada din faţa cofetăriei „Capsa", se zice că ar fi întreţinut de femei bătrîne şi bogate, iar în momentul de faţă, de madam Carcalechi. Am petrecut foarte bine. Prejbeanu ne-a dat în cărţi la fiecare, **a** venit şi colonelul Cornescu, unul cu o barbă mare, înfoiată pe piept, care a cîntat din gură din Or/eu *în infern,* de asemenea un bărbat tînăr, foarte bine, Dinu Gaittany, pe care tu trebuie să-1 cunoşti, şi care rîde aşa de plăcut, ha, ha, ha! Acesta părea încîntat de toţi şi de toate, însă după trei sferturi de oră, consultîndu-şi ceasul, **şi-a** cerut scuze şi a plecat, înclinîndu-se în dreapta şi în stînga şi făcînd saluturi cu mîna. **Serica** Băleanu ne-a citit nişte cugetări în franţuzeşte, în care vorbeşte mult de religie, ceea ce părea a încînta pe părintele Valentin de Băleanu. Acesta ne-a spus că scrie o carte în care va dovedi că foarte mulţi din domnii noştri au fost catolici, dar au ascuns adevărata lor confesiune ca să nu se pună rău cu poporul. El crede că în viitor vom trece oficial la catolicism. Trebuie să-ţi spun că a stat pînă la sfîrşit, vorbindu-ne foarte frumos de viaţa monahală catolică, pomenind însă numai de ducii, conţii şi prinţii pe care îi cunoaşte prin felurite mînăstiri din Europa. Cînd s-a înserat, Antoine Hangerliu a aprins deodată nişte reflectoare ascunse, luminînd feeric lacul şi castelul. Ah, Doamne, ce vis frumos, cum aş vrea să trăiesc astfel, departe de orice urîţenie a vieţii!

Tienne,

Caty»

«Galaţi, 15 septembrie 1924

Mon *amour ă moi,*

Abia am sosit în ţară, ameţită de luna minunată, deşi nu neamestecată cu dureri, pe care am petrecut-o împreună Ia vila dragostei noastre *Les March.es* de la Deauville, păstrînd încă în trup senzaţia izbiturii valurilor şi a braţelor tale puternice înfăşurate în jurul mijlocului meu, şi am şi dat de plictiseli. întîi am primit o telegramă de la unchiul Alee ca să mă duc la Galaţi. Am luat îndată trenul şi am fost întîmpinată la gară chiar de unchiul, care mi-a destăinuit confidenţial că tata face o boală de inimă din cauza oboselii la care îl supun Cornelia şi copiii. A avut o criză serioasă, dar nu gravă, însă Cornelia nu a comunicat nimănui nimic, de unde se vede intenţia ei de a opera în aşa mod în cazul morţii tatii, dacă, vai, s-ar întîmpla nenorocirea asta, încît familia lui să n-o stînjenească. Se pare că tata, ipotecînd şi angajînd dinainte veniturile, i-a cumpărat acţiuni. E aproape sigur că tot el a plătit datoriile ce grevau casa Corneliei, adică de fapt a bătrînei Tilibiliu, care o lasă însă fetei. Casa era pe cale de a fi scoasă la licitaţie. în felul acesta, averea tatii se scurge încetul cu încetul în mîinile Corneliei. Nu-ţi mai spun că l-am găsit pe tata slab de curgeau pieile pe el, nervos, fiindcă a fost obligat de doctor să stea întins cîtăva vreme pe o canapea. Nu pot să stau de vorbă cu el o clipă, fiindcă Cornelia mă pîndeşte de teamă să nu-1 descos şi încearcă să mă îndepărteze, făcînd pe infirmiera vigilentă: „Caty,

lasă-l singur, să nu-l obosim!" Tata a prins frică de ea, se uită rugător în ochii mei şi-mi zice: „ Du-te, fetiţo, mai vorbim noi şi altă dată!" Moşia, via s-au părăginit complet, cactuşii de pe trepte, la care ţineam atît de mult, au degerat iarna trecută.

Eşti cu totul nedrept, Gigi scump, cu mine, vorbindu-mi de „ escapada" mea cu un „ aventurier". Află, scumpul meu, că aventurierul este Francisco Oster, un bancher argentinian, care posedă la Buenos Aires un palat ca din basme şi o avere de peste cinci miliarde de lei şi are vaste relaţii în cercurile internaţionale financiare şi politice. îl cunoaşte personal şi pe N. Titulescu. Crezi tu că un astfel de om nu ar putea cîndva să-ţi fie de folos în cariera ta? Ah, cum aş vrea să plecăm odată departe, cît mai departe, pe un continent cu soare arzător şi păduri imense şi de nepătruns, să rătăcim amîndoi cu picioarele goale, ţinîndu-ne de mînă ca Paul şi Virginia, hrănindu-ne cu banane şi apa de la cascade ce cad ca o panglică lungă şi subţire din stîncă, sau să dansez cu tine în rochie de seară pe plăji luxoase şi exotice, ascultînd plesnitura surdă a valurilor oceanului izbindu-se de ţărm. Toată povestea de care te arăţi aşa de iritat este că am dansat de cîteva ori cu Oster, care e un bărbat, de ce să mint, de o frumuseţe rară, visător, bronzat, cu ochi migdalaţi, puternic şi zvelt, ca un prinţ arab în fracul lui impecabil. N-ai crede că e bancher. E un om încîntător, ştiind pe dinafară versuri din toţi poeţii mari şi spunîndu-le şoptit în avîntul tangoului. Gest familiar? Dar n-a fost nimic altceva decît că şi-a lipit uşor obrazul de al meu, fiind împins în învălmăşagul dansului, şi poate involuntar a atins cu buzele un capăt al gurii mele. Şi, să zicem că ar fi făcut-o intenţionat! Ştii bine că bărbaţii devin deodată îndrăzneţi cu mine, nu ştiu din ce cauză, şi că tu însuţi m-ai cucerit aşa. Oster, totuşi, a fost atît de delicat, atît de timid, lucru aproape de necrezut la un bărbat a cărui ţinută inspiră puterea unui stăpîn mîndru şi sigur de el. Afară de aceasta, Gigi, vorbind drept, ce obligaţii ţi-ai luat tu faţă de mine, deşi m-ai făcut o sclavă, ca eu să am vreo obligaţie la rîndu-mi? Am nouăsprezece ani şi sînt metresa ta, fără nici o speranţă de a căpăta o situaţie onorabilă în viitor! Pentru că tu continui a convieţui cu femeia aceea, care nici măcar nu te iubeşte şi nu ţi-a dat vreun copil ca să fii legat de ea. Cu toată ingratitudinea ta, eu te ador ca o nebună şi te voi adora, bravînd toate prejudecăţile, fiindcă ai intrat din copilărie în viaţa mea, şi existenţa fără tine mi se pare de neconceput.

A ta,
Caty»

«Castelul Pipera, 1 noiembrie 1924

Cher ***monsieur Oster,***

întorcîndu-mă din provincie, am găsit scrisoarea dumitale trimisă din Buenos Aires prin intermediul domnului Seraphin, venit în ţară pentru cîtva timp din Argentina, precum şi splendidul Inel cu diamant. Ah, ce emoţionată am fost gîndindu-mâ că peste ocean, într-o ţară pe care n-am văzut-o niciodată, cineva se gîndeşte la mine! Am privit ceasuri întregi inelul, stînd întinsă pe pat, ameţită de flăcările albe pe care le scoate diamantul. M-am privit şi în oglindă, întorcînd mîna în toate chipurile şi resfirînd degetele. Am preţuit nespus cuvintele dumitale însoţind darul: „Mi ***amor es puro como este diamante".*** Am evocat clipele petrecute cu dumneata la Deauville şi m-am lăsat în voia visurilor. Mi se părea că plutesc pe o corabie cu pînze

albe pe un ocean liniştit ca un lac şi străveziu şi verde ca smaragdul, sau ca un cristal fin pe dedesubtul căruia se vedeau peştii aurii şi cu cozi multe şi înfoiate atîrnînd învoalte ca florile de glicină. Deodată, ajung la un ţărm cu nisipul mărunt şi moale sub o pădurice de palmieri înalţi (oare sînt palmieri în ţara dumitale?). în fund se vede un palat alb de marmură, de la care coboară un covor lung, înflorat pînă pe ţărm. Dumneata aştepţi la mal în haină de seară albă, aşa cum erai îmbrăcat la Deauville, înconjurat de lachei cu pantaloni scurţi de *nankin* şi cu peruci. îmi întinzi mîna să cobor de pe punte şi-ţi apropii uşor obrazul brun de obrazul meu. Cînd m-am smuls din vis şi am cugetat mai bine, mi-am zis că niciodată nu o să am prilejul să viu în America de Sud şi că-ţi pierzi timpul dumitale preţios gîndindu-te la o străină ca mine, care nu merită atenţia unui bărbat aşa de încîntător ca dumneata, pe care femeile frumoase din Argentina trebuie să-1 adore. Prin forţa lucrurilor, vei fi luat de alte preocupări şi mă vei uita.

Cu multă prietenie,
Caterina Aldea de Zănoagă»

(Cablogramă din Buenos Aires)

«15 noiembrie 1924

Senorita **Cătălina Aldea de Zanoaga**
en su palacio de Pipera
Un Oster no olvida nunca
Francisco»

«Pipera, 15 iulie 1926

Cher Francisco,

Nu voi putea pleca din Bucureşti, din cauza formalităţilor de îndeplinit şi a altor impedimente de ordin familial, decît în primele zile ale lunii august. Voi avea grijă să-ţi telegrafiez la Biarritz cu o zi înainte. Gigi Ciocîrlan a sosit în ţară, fiind numit director la Banca Naţională. Sugestia dumitale pe lîngă guvernatorul băncii, cînd v-aţi întîlnit la Paris, n-a fost fără folos. Soţia lui Gigi nu vrea să vină în ţară, fiind obişnuită a trăi numai în străinătate. Gigi, care acum se află la moşia Ciocile ***(Les Corneilles),*** s-a obligat să-i servească o pensie. Aştept nerăbdătoare să ne revedem, ***mon cher*** Francisco, şi să dansăm la lumina lunii.

Tendresses,
Caty Aldea de Zanoaga»

«Veneţia, 30 august 1927

Cher ***Qigi,***

în drum spre ţară, ne-am oprit pentru cîteva zile la Veneţia eu, mama, tata şi generalul. Tata a fost la Viena să consulte un medic cardiolog, apoi a ţinut morţiş să meargă în Elveţia, ca să se intereseze în ce pension ar putea plasa pe Paulette, care acum are cinci ani. E ideea lui fixă că copiii nu primesc la noi în ţară o educaţie serioasă. Aci în Veneţia m-am lovit piept în piept, în piaţa San Marco, cu Max Hangerliu, care a insistat să mă plimbe în gondolă, luînd vîsla din mîna barcagiului şi împingînd el gondola. Tot timpul mi-a cîntat cu glas de bariton ***Santa Lucia.*** E nu se poate mai nostim, mai ales cînd rîde prosteşte! Cînd am ieşit din gondolă, apucîndu-mă de braţ ca să nu cad, mi-a zis: „Nu uita ce ţi-am propus. Reflectează bine şi comunică-mi dacă vrei să fii mama viitorului prinţ Hangerliu."

Tendresses,
Caty»

«Galați, 20 decembrie 1927

Cher Qigi,

Sînt foarte întristată de ceea ce se petrece în casa tatii. Cornelia a mai născut un băiat. Tata s-a bucurat, fireşte, grozav şi a vrut să-i pună numele Alee, deoarece i s-a părut că copilul seamănă cu unchiul. Cornelia, însă, s-a încăpățînat să-1 boteze Fred, după numele fratelui ei, ceea ce am văzut bine că 1-a contrariat pe tata. Asta n-ar fi nimic. Copilul s-a născut anormal. E frumos, Gigi, ca un înger de Raffael, dar are tahicardie. Pulsul îi bate de 120 de ori pe minut şi ți-e mai mare mila să vezi cum zvîcneşte inima bietului copil, care suflă greu şi e trist ca un om mare. Tata a alergat pe la toți doctorii, a chemat chiar peDanielopol de la Bucureşti, toți spun că e un cusur de conformație şi că copilul nu se poate vindeca, deşi poate trăi cîțiva ani, chinuindu-se. Tata s-a tras la față, se înăbuşă şi se irită dintr-o nimica toată. Se agită totuşi prin port cu afacerile lui, ceea ce-i agravează boala de inimă. îl supără şi faptul că Cornelia nu dă destulă atenție, după părerea lui, copilului. în mod vizibil, Cornelia e agasată de micul ei Fred şi vrea să scape de el, nemaiinteresînd-o numărul copiilor, de vreme ce tata a făcut testamentul, lăsînd cîte o treime din averea lui imobilă la fiecare din cei trei copii. însă toată această avere e apăsată de datorii, şi a o primi înseamnă a-ți lua asupra satisfacerea creditorilor. Din purtările Corneliei, am priceput bine că vrea să lase copilul să moară, nedîndu-i să sugă, făcîndu-se că uită geamul deschis. Din punctul ei de vedere, Dumnezeu să mă ierte, are şi ea dreptatea ei. Ce viață poate să fie aceea a unui copil a cărui inimă se zbate în acel chip înspăimîntător *1*

Tendresses,
Caty

P.-S. în momentul tocmai în care încheiam scrisoarea, am auzit pe tata țipînd la Cornelia, făcînd-o mamă denaturată. Am sărit să văd ce se întîmplă. Tata era galben la față şi gîfîia ca şi micul Fred. Intrînd în odaia copilului, a aflat geamul deschis şi copilul dezvelit în aerul înghețat ce năvălea pe fereastră. Tata a țipat să fie dată afară doica şi angajată alta, apoi a leşinat. Cu mare greutate, unchiul Alee 1-a adus în simțiri. Acum este în pat, mai liniştit, doar din cînd în cînd pieptul îi tresare într-un suspin profund. El nu ştie că copilul e mort.»

«Galați, 1 ianuarie 1928

(Telegramă)

Gigi dragă, sînt cea mai nenorocită dintre ființe. Tata a murit subit azi-dimineață.»

IV

Aruncînd ochii pe fereastră, într-o seară de aprilie, pe cînd se plimba cu mîinile în buzunare, **îngîndurat,** in lungul şl latul marelui salon, fără altă lumină **declt** aceea crepusculară venită de afară, Ioanide rimase surprins de culoarea roşiatică a cerului la orizontul apropiat. O purpură imensă tremura deasupra pomilor şi acoperişurilor, din care emana o alboare ureînd spre înaltul cerului, unde se prefăcea într-un nor de catran. Observînd că rumeneala era în direcția lacurilor, arhitectul avu o presimțire care-1 făcu să se încrunte. Alergă îndată spre vestibul şi, luîndu-şi pardesiul şi pălăria, porni pe poartă cu precipitație. Doamna Ioanide, care se afla în curte printre trandafirii de curînd dezgropați şi tunşi, îl întrebă mirată:

— Unde mergi, Ioanide?

— Arde! răspunse acesta sumar, depărtîndu-se aproape în goană.

Doamna Ioanide pricepu gîndul arhitectului şi începu să privească şi ea pe cer. Ioanide făcuse prin Institutul de proiectări planul unui colosal teatru popular pe marginea lacului Herăstrău, a cărui construcție, încredințată unei întreprinderi de stat, o supraveghea des, spre a urmări executarea exactă a proiectului, atît în numele institutului, cît şi din îndemnul Comitetului Central, care dorea ca teatrul să fie un monument excepțional. Aproape în fiece seară, după ce lucrările încetau, Ioanide se plimba pe marginea lacului, contemplînd silueta enormă a clădirii desenate numai din liniile cofrajelor pentru stîlpii de beton armat şi ale schelelor, întretăierea aceasta de bare orizontale şi verticale, făcînd o cuşcă cu grătare din care apoi avea să răsară clădirea, plăcea nespus lui Ioanide, pentru care o astfel de schiță aeriană de lemnărie era mai agreabilă decît o pădure. Ioanide nu avea vanitate de autor, primea bucuros munca în colectiv şi discuta în chipul cel mai surprinzător pentru cei care îl bănuiau plin de personalism. Ceea ce-l preocupa era să se construiască, şi, cînd trecea pe lîngă o fabrică ridicată pe baza planurilor sale, o bătea amical pe pereți şi era mulțumit.

Aprobarea planului nu încînta prea mult pe Ioanide. Cînd însă întreprinderea de construcții numea colectivul de şantier, şi materialele se adunau pe teren, arhitectul simțea emoţie, căci îşi dădea seama că proiectul de pe hîrtie era pe cale de a deveni realitate. De aceea, din clipa în care fundaţia de beton a teatrului fu turnată şi mulajele scheletului de beton armat ridicate, Ioanide îşi zise că noul templu închinat artei dramatice este o faptă începută şi încercă acel neastîmpăr zilnic care îl cuprindea în timpul ridicării unei construcţii. Cu toate că nu avea căderea a se amesteca în organizarea propriu-zisă a şantierului, concepu o oarecare temere egoistă ca nu cumva vreun accident să împiedice naşterea monumentului. Materialele erau îndesate cam prea aproape de aria fundaţiei. Stive întregi de scînduri lungi, dealuri de grinzi, suluri de carton gudronat şi alte materii inflamabile formau un careu foarte bine rînduit, însă strîngînd de aproape scheletul teatrului într-o centură de combustibile. Şeful de şantier, numit Cornel, fost muncitor zidar devenit constructor, găsi întemeiată aprehensiunea arhitectului şi o comunică întreprinderii; cu toate astea, din cauză că într-o parte terenul era înclinat, alunecînd spre lac, iar în altă parte şoseaua împiedica depozitarea materialelor la o apropiere suficientă de şantier, se mărgini (fiind deconsiliat a face altfel) să organizeze o pază severă de noapte. Şantierul era înconjurat cu un gard de scînduri, şi intrarea înăuntru interzisă.

Alergînd pe străzi după roşeaţă, Ioanide simţi prezenţa combustiunii. Pe deasupra caselor se învîrteuu aburi groşi, o dogoare şi un miros de funingine şi arsură veneau din vecinătate. Scîntei mari ca stelele căzătoare se mistuiau în roiuri pe cerul din imediata apropiere. Un om simplu spuse lui Ioanide, neîntrebat:

— De mult n-am mai văzut aşa foc!

Şi păşi înainte, ca şi vesel de eveniment. Ioanide, care înregistrase jovialitatea cetăţeanului, descoperi în sine, cu toată spaima şi aproape certitudinea că ardea teatrul, un fel de exultantă, pe care o mai încercase şi în alte împrejurări. Catastrofele, medita

el, atrag, încîntă aproape prin sublimul lor. Cînd apele umflate ale fluviilor se revarsă peste cîmpuri, înghițind locuințele oamenilor, acela care se salvează sărind de pe acoperiş într-o luntre, străbătînd neaşteptata lagună pe care plutesc trunchiuri întregi de copaci, vite înecate şi deasupra căreia apar coamele stejarilor ca mici tufişuri de plante acvatice, nu poate, cu toate pierderile suferite, să-şi reprime un sentiment de admirație pentru măreția fenomenului. Vîna de țiței ce țîşneşte şi se aprinde arzînd luni de zile şi consumînd avutul țării reprezintă, nu mai puțin, un spectacol egal în frumusețe cu coada unei comete. O pădure trosnind în flăcări e o întîmplare nefericită, dar ce privelişte măreață! Omul trebuie să-şi consume prin ficțiuni instinctul de catastrofă, ca să poată lupta sincer, în interesul său, împotriva calamităților ce-l pîndesc. Ioanide, înotător abil, susținea că un mare număr de oameni se îneacă abandonîndu-se mării din plăcerea de a fi smulşi, rostogoliți de violența valurilor. El însuşi, amețit, fusese dat cîndva la fund şi nu simțise, privind cu ochii deschişi cristalul fluid în care plutea, nici o panică, ci numai încîntare şi voluptate, ca şi cînd ar fi intrat într-o împărăție marină din O mie ***şi una de nopți.*** în curînd, Ioanide nu mai avu nici o îndoială că ceea ce ardea era eşafodajul de lemn al teatrului, căci îi văzu schema desenată cu foc dominînd perspectiva lacului. Pîriitura arderii producea o simfonie greu de analizat, în care intrau desfăşurări de taftale, cerneri de cenuşi fine, plesnituri, țiuituri şi, din cînd în cînd, răbufneli ca de vifor fierbinte, urmate de fîlfîituri de stindarde. Tot şantierul era în flăcări şi nu se opera nici o stingere prin pompieri, deoarece materialul adunat în jur şi scheletul fusese aşa de repede cotropite, încît orice intervenție era inutilă. Teatrul se afla lîngă lac şi departe cu mult de orice clădire; primejdie de întindere a focului nu era. Sub comanda lui Cornel, oamenii trăseseră la început cîteva blăni de stejar, de altfel prefăcute în tăciune la capăt, şi un număr de suluri de carton gudronat pe care le adusese la marginea apei. Un sul scos din pîrjol, fiind în parte aprins, fripsese degetele celor care îl trăsese din şantier şi, scăpat din mîini, mersese de-a dura în lac. Dogoarea pîrjolind obrazurile, oamenii fură nevoiți să renunțe la orice încercare riscată şi şedeau acum la distanță, ca simpli spectatori. Practic, accidentul se reducea la pierderea materialului lemnos şi la refacerea cofrajelor, însă fiecare simțea o stînjenire morală: focul însemna neglijență ori duşmănie şi, în orice caz, implica întîrzierea construcției, a cărei terminare fusese făgăduită solemn la o dată fixă. Ioanide, în special, avu cîteva clipe sentimentul că totul s-a încheiat, că se va abandona şantierul, pe urmă cugetă că acest lucru nu era probabil. Totuşi, necazul de a o lua de la capăt îl posomori şi lumina focului îi făcu o față severă ca de bronz antic. Privea cînd spre incendiu, cînd spre o bucată din gardul şantierului, trîntită jos la picioarele sale, şi care fusese smulsă la început de oameni, spre a putea intra în aria binalei. Mini, soția lui Cornel, care se apropiase de arhitect şi-l contempla, interpretă pironirea lui spre gardul prăbuşit ca o supărare imensă şi mută, de care îl ştia în stare. în realitate, Ioanide rostea mental o inscripție mare făcută cu cretă pe gard şi cu caractere elegante, căreia nimeni nu-i acorda nici o privire şi care arăta astfel: 'AX£|avSpocxai©aXearpi? ***(Alexandros ke Thalestris).*** împerecherea de cuvinte îi era familiară şi i se

părea uimitor ca slove eline scrise cu creta să apară pe gardul unui şantier în flăcări. Asociaţiile pe care le făcu tainic îi sporiră şi mai mult încruntarea şi, cînd Mini îl întrebă: « Ce ziceţi, domnule arhitect, de asta?», cu totul distrat, Ioanide răspunse: «Superb».

— E adevărat, observă Mini, care nu citea în sufletul arhitectului, că dacă faci abstracţie de nenorocire, priveliştea în sine e măreaţă.

Ioanide se urcă pe bucata de gard şi, simulînd un tic al picioarelor, şterse pe cît putu literele ciudate cu tălpile pantofilor. Şantierul ardea în timp vivace, prin armonizarea tuturor focarelor într-un rug colosal, care producea o răscolire dogoritoare a aerului. « Nu e adevărat, îşi zise Ioanide, că flăcările sînt nişte limbi.» Ele porneau nu de-a dreptul din marii tăciuni, ci din aer, ca realităţi independente, şi semănau cu nişte destrămări neregulate, cu petale de crizanteme zburînd pe sus, ori, mai degrabă, ca un lung păr despletit şi răsfirat într-un lichid. Jos, coloarea flăcării era diafană, apoi vălmăşagul se făcea violaceu, devenind în sus roşcat şi emanînd volume mari de nori alburii, ce se înnegreau după ce iluminau noaptea. Bucăţile de scîndură carbonizată nu cădeau jos, ci, gazeificate aproape complet de pîrjol, se scorojeau, luau forma unei hîrtii mistuite de flăcări şi zburau în sus, răspîndind scîntei şi funingine. Şantierul se volatiliza, se transporta pe firmament, unde se construiau alte clădiri de fum.

— Aici nu e lucru curat! zise Cornel posomorit, acum două ceasuri am fost pe teren şi m-am uitat prin toate colţurile. Paznicul m-a dus puţin pînă acolo unde începe strada şi s-a întors. L-am văzut cu ochii mei intrînd în gheretă lîngă poartă.

— O fi fumat cineva, presupuse un salahor, o fi aruncat ţigara în talaş.

— N-a fost, tovarăşe, talaş, explică tînărul zidar Leu, am curăţat şantierul eu însumi.

— Pe urmă, adăugă Cornel, focul a izbucnit din patru colţuri deodată, răbufnind. Cît am mai stat vorbind în barieră cu unul, cu altul, am şi observat fum şi vîlvătaie.

— Duşmanii noştri, zise tînărul Leu întunecat, nu se lasă cu una, cu două.

Era un tînăr lucrător subţiratic, cu liniile feţei fine. Părea mai degrabă un student îmbrăcat cam sărăcuţ şi stropit accidental cu var pe pălăria de fetru gri şi pe pardesiu.

— Asta e sigur, admise Cornel, dar dacă nu era materialul grămădit prea aproape de bina, acum n-o luam de la capăt.

— Aşa se procedează pe toate şantierele? întrebă o voce profundă şi placidă din asistenţă.

Cornel privi pe emiţătorul ei, pe care nu-l cunoscu. Ca şi cînd nu l-ar fi auzit, se îndreptă spre doi oameni care cărau cu dificultate o ladă cu cuie şi puse mîna să-i ajute. Ioanide zărise pe întrebător şi fusese izbit de înfăţişarea lui. Nu-l cunoştea, dar parcă prin vis văzuse o imagine asemănătoare. Omul avea pe el un fel de canadiană mai lungă de doc verde şi solid ca pînza de cort, cu multe tigheluri în scopul fixării căptuşelii şi cu mari buzunare. Haina părea o uniformă militară engleză de campanie. Pe cap necunoscutul purta o şapcă tot de doc, mai albicios şi mai moale. Bărbia era împodobită cu o bărbuţă ca de preot. Faţa însă, fălcoasă, vînjoasă, nu propriu-zis grasă, era bulbucată de furuncule ce, în bătaia flăcărilor incendiului, se aprindeau şi păreau rubine. Văzîndu-se observat, necunoscutul

se trase mai la o parte şi pe urmă o luă pe maidanul acoperit cu iarbă proaspăt ivită, fără a se grăbi, asemeni unui om ce-şi vede de treburile lui. Arhitectul se auzi chemat de o voce plîngăreaţă, cam răguşită:

— Domnule Ioanide, să mă bată Dumnezeu dacă nu e frumos! Aşa a ars Troia cea cîntată de poeţi.

întorcîndu-se, îl văzu pe Hagienuş, curios de schimbat, mult mai slab decît pe iarnă, cu o fixitate în ochi supărătoare şi cu o febrilitate în vorbire şi gest, absolut în contradicţie cu definiţia sa temperamentală, întrebarea ce caută orientalistul, care şedea în alt cartier, la incendiu, nu-i trecu prin minte.

— A avut dreptate Neron cînd a dat foc Romei, domnule Ioanide. Aşa spun istoricii cei mai demni de crezare ca Suetoniu şi Dion Cassius. Tacit însuşi reproduce zvonul după care Neron ar fi cîntat cu acest prilej arderea Troiei. Renan neagă, fiindcă vrea să facă un Neron romantic, cu părţi bune. Dar ce, domnule Ioanide, e o crimă să dai foc unui oraş vechi şi să cînţi din liră?

Ioanide se uită curios la Hagienuş, uimit de fantazia neaşteptată a frazelor lui:

— Aproape că nu, dacă vrei să construieşti unul nou şi scoţi populaţia, cum mi se pare că n-a făcut Neron al dumitale.

Hagienuş nu păru a înregistra rezervele arhitectului şi insistă:

— Pîrjol, domnule Ioanide, foc de oraşe, foc de păduri.

Rîdea iluminat pe faţă de flăcările mişcătoare ale incendiului, încît ceea ce spunea putea să treacă drept o glumă sinistră.

Carminată de para focului, Mini păru lui Ioanide de un farmec excepţional, şi cum focul îi excita sufletul, se aprinse şi sentimentalitatea lui discretă pentru tînăra soţie a lui Cornel. Mini avea o faţă copilărească şi inocentă şi un rîs şăgalnic şi totdeodată respectuos. Ochii mari, profunzi şi negri ca nişte boabe enorme de struguri, îi dădeau un aer ştrengăresc de fiică alintată. Cînd se încrunta, negrul devenea mai strălucitor, şi fruntea căpăta profilul capului de delfin.

— Focul trebuie să fie pus! zise ea către Ioanide.

— Pus! declară cu convingere şi profundă supărare tînărul Leu, scoţîndu-şi pălăria şi trecîndu-şi mîna prin păr. Şi aşteptă cu ochi sclipitori părerea arhitectului.

— E datoria dumneavoastră, tinere amice, să căutaţi pe noul Herostrat. Accidentul, material vorbind, e regretabil, cu toate acestea, cu puţină scîndură şi oarecare osteneală în plus, vom drege totul, şi teatrul se va ridica. Mie mi-e teamă mai mult de inerţie, de ura de tot ce depăşeşte nivelul bordeiului, întrebarea capitală este: voim sau nu să ridicăm teatrul?

— Credeţi că există cineva care nu voieşte să-l clădim? se miră Leu.

— Există, de vreme ce se găsesc canalii care distrug.

— Vrăjmaşi ai clasei muncitoare! îi identifică Leu.

— Mai mult decît atît!

— N-am înţeles ce vreţi să spuneţi, tovarăşe arhitect! zise Leu strivindu-şi pălăria pe piept.

— Bolnavi de monumentofobie.

Tînărul Leu rămase foarte tulburat.

— Ştiţi ce spunea cineva adineauri, pe stradă? destăinui Mini: «Las'să ardă, că n-avem nevoie de teatru».

— Acela aprinde în gînd tot ce plănuim să construim.

— Oamenii zic că întîi avem nevoie de fabrici şi de locuinţe şi pe urmă de teatre! observă zîmbind un lucrător care se apropiase şi asculta convorbirea.

— Avem nevoie şi de una, şi de alta, tovarăşe! sări impetuos Leu.

— Să ridicăm, zise Ioanide, fabrici şi locuinţe, dar să le facem frumoase ca Domul din Milano şi ca palatul din Versailles. Coloanele uriaşe, pilaştrii, cupolele înalţă sufletele şi le dau avînt în munca diurnă. O colonadă dă gînduri măreţe, ca şi o pădure seculară ori ca o cataractă.

Băgînd de seamă că oamenii se strîng în jurul său, Ioanide tăcu. în ochii şăgalnicei Mini citise un îndemn să plece. De altfel, Mini zise tare:

— Vă conduc pînă acasă, tovarăşe arhitect.

Leu scoase din buzunar un carneţel, în care avea obiceiul să-şi însemne ceea ce i se părea de reţinut la şedinţe, şi scrisese repede şi pasionat cu stiloul, pe cînd arhitectul vorbea, cîteva cuvinte. Ioanide, curios, îi trase cu blîndeţe carnetul şi-şi aruncă privirea pe el, în vreme ce Leu se roşea. Citi următoarele: «Cupolele ***înalţă sufletele... coloanele dau gînduri măreţe.*** Totuşi, să explic odată tov. arhitect că blocurile pentru muncitori pot fi măreţe şi fără cupole şi colonade care costă scump.»

— Frumos! comentă ca pentru sine arhitectul. Dacă aşa sînt comuniştii tineri, îmi pare rău că nu sînt tînăr... şi comunist.

— Sînteţi tînăr! zise persuasiv Mini.

Arhitectul făcu un gest de îndoială şi de dezolare cu mîna dreaptă.

— Dar Hagienuş unde este? căută el cu ochii, înapoind totodată carnetul.

Hagienuş dispăruse. De altfel, arhitectul socoti că făcuse o imprudenţă de a pomeni numele lui. Totuşi, pe drum, mergînd alături de Mini, care, mai scundă, îl urma cu paşi mari ca o fiică docilă, Ioanide spuse tare şi rar, ca pentru sine:

— Thalestris!

— Cine este Thalestris, domnule arhitect? întrebă Mini, renunţînd la denominaţia de « tovarăş», care, fără a displăcea arhitectului, ar fi putut să-l mire, ca tardivă faţă de un om din generaţia sa.

— Thalestris, adorabilă Mini, este regina amazoanelor! răspunse arhitectul.

Apoi tăcură amîndoi, Mini fiindcă nu înţelegea ce legătură era între amazoane şi arderea şantierului, iar Ioanide fiind absorbit de mari reflecţii. Toate gîndurile lui erau pentru Mini. Treceau pe sub copacii înmuguriţi ai unei străzi pustii dintr-un parc şi ar fi putut să-i destăinuie un singur gînd din toate, printr-un cuvînt esenţial. Totuşi, Ioanide nu îndrăznea. Mini, membră de partid, fusese responsabilă, succesiv, prin felurite instituţii de care Ioanide habar n-avea. Acum, era factorul capital în serviciul cadrelor din întreprinderea de construcţii care clădea teatrul. Ioanide dorea ca întreprinderea ce **executa** planuri dominate de concepţia sa să folosească vechi lucrători ai săi, care îi cunoşteau factura. Cum nu avea căderea să se amestece direct, bunele raporturi cu serviciul cadrelor erau de folos. Ioanide îşi închipuise la început o membră de partid ca o femeie intransigentă, solemnă şi elocventă; Mini era suavitatea în persoană. Adevărat că Mini era vorbăreaţă, însă de nimicuri, pe care le spunea cu un rîs de cristale, totdeodată fiind discretă, alunecînd peste ceea ce nu trebuia pomenit şi lăsînd

capul în jos cu îngăduință la paradoxurile arhitectului. Oriunde găsea un telefon, Mini telefona, încruntîndu-se în chip încîntător din cauza preocupării, apoi izbucnind în rîs, dezlega probleme grave de administrație, cu aparența de ușurătate a unei fetițe care sare pe deasupra coardei. Niciodată Mini nu refuza vreun serviciu, și de ai fi rugat-o să-ți găsească ghiocei în toiul iernii, ar fi stat în meditație, apoi ar fi început să facă numere la telefon. Pentru acest motiv, Ioanide o numise «adorabila Mini». De altfel, arhitectul o luase drept secretară de cîțiva ani, înainte ca puterea grațioasă de conducere a Miniei să se fi revelat în mod oficial, și Mini păstrase acest post neoficial din stimă, deoarece Ioanide nu se putea descurca singur, avea oroare de telefon, nu se familiarizase cu noile instituții. Astfel, Ioanide, profesor la Institutul de arhitectură, academician și factor important la Institutul de proiectări, arăta în fiece zi înainte de prînz hîrtiile pe care le primise, iar Mini, la telefon, punea totul la cale, uneori în fața lui Ioanide, care făcea semn cu mîna dacă trebuie să răspundă afirmativ sau negativ la unele solicitări de a lua parte la ședințe și reuniuni. Arhitectul zărea pe fereastră pe Mini, venind absorbită de gînduri, mișcînd din buze, chibzuind probabil ce are de făcut, sau poate discutînd mental cu oamenii cu care avea de-a face. Impresia lui era că Mini nu mănîncă niciodată, hrănindu-se cu aer prin simpla inspirație, căci toată ziua dădea de ea prin institutele și șantierele pe care le frecventa. Dacă oferea Miniei un biscuit și un pahar de vin dulce, Mini mînca o jumătate de biscuit, bea trei sferturi din păhărelul de vin, apoi se amețea îndată, împurpurîndu-se în umerii obrajilor, rîzînd cu sughițuri și căpătînd fața unei școlărițe zglobii de șaisprezece ani. în aceste clipe de exultantă, profunditatea ochilor se accentua și totdeodată încercarea de a-și concentra privirile îi producea o încruntătură ce-i dădea aerul încîntător al unui copil îmbufnat. Prezența de spirit nu și-o pierdea de loc, și Mini rezolva toate punctele de pe programul zilei cu o maturitate desăvîrșită.

La început, Ioanide nu-i dădu nici o importanță ca femeie, de altminteri venise la el ca domnișoară și se numea Mini Nicolopol. De la o vreme însă, cînd scara se întindea ostenit pe patul său, imaginea unei tinere cu ochii negri și fruntea delfinică, rîzînd respectuos și înroșindu-se în umerii obrajilor, începu să-1 viziteze tot mai des. Ioanide închidea ochii cu plăcere și se lăsa în voia reveriei. Nu mai încăpea nici o îndoială că fata din visuri era Mini. Arhitectul se închipui cu cîteva decenii în urmă, liber, și trebui să admită că, dacă ar fi întîlnit-o atunci așa cum era acum, s-ar fi îndrăgostit neapărat de ea. E curios că Ioanide, imaginîndu-se mai tînăr, se vedea nu altfel decît cel de acum, cu gîndurile și experiența actuală și chiar cu fizionomia consolidată, sculpturală și focoasă a maturității. Drept unică concesiune își acorda părul lung de altădată, totuși albit **și** acesta, cenușiu ca o perucă din secolul XVIII. Dragostea dintre Ioanide și Mini, cea din vis, începu astfel: Ioanide o întîlni pe Mini la Șosea într-o duminică de mai (presupunea a fi cunoscut-o dinainte) și o întrebă ce caută.

— E o vreme admirabilă, domnule arhitect, zise Mini, am ieșit și eu ca gîndăceii, la soare.

Și rîse, făcîndu-și două gropițe în obraji, în vreme ce, în sforțarea de a privi cît mai direct pe Ioanide, își produse două cute în mijlocul frunții, pe care Ioanide le găsi admirabile.

— Deşi sînt un gîndac mai mare, am ieşit şi eu tot pentru soare, spuse Ioanide. Te supără dacă merg şi eu alături de dumneata?

— Dimpotrivă, rîse cu afecţiunea ei obişnuită Mini, o tovărăşie ca a dumneavoastră e o plăcere intelectuală pe care n-o sperasem cînd am plecat de acasă.

De observat că, deşi tînăr în imaginaţie, Ioanide nu permitea fetei din vis să-i vorbească decît respectuos şi aproape filial.

îi plăcea să aibă un ascendent asupra celuilalt, şi dacă o femeie l-ar ii cuprins de gît şi i-ar fi spus la plural «vă iubesc » sau « sărutaţi-mă », i s-ar fi părut foarte normal.

— Atunci, domnişoară Mini, propuse Ioanide în închipuire, să mergem spre vila lui Minovici, dacă ai picioare bune.

— Am! îl asigură fragila, în aparenţă, Mini, care totuşi mergea voiniceşte.

Pe urmă vorbiră de tot felul de nimicuri, în general făcînd fiecare confesiuni asupra preferinţelor personale, apoi convorbirea alunecă asupra arhitecturii peisagistice. Mini întrebă pe arhitect dacă îi plăcea Şoseaua aşa cum se rectificase, ornată cu bănci turnate în beton. Ioanide o declară oribilă.

— Natura nu are peste tot, zise el, echivalenţa unei opere de artă şi nu produce efecte emoţionale. E necesar a găsi punctele ei sublime. Acolo unde sînt, în California, cu păduri maiestuoase de sequoia, sau în Asia, cu munţi conici atingînd cerul, omul aproape nu are nevoie de a interveni. Stînca, de pildă, are în chip aşa de evident aspect de pagodă, încît, din cîteva cioplituri în acest cristal natural uriaş, monumentul este revelat. în părţile aride ale globului, cum ar fi cîmpia bucureşteană, sublimitatea naturală trebuie obţinută prin mijloace arhitecturale, adică simetrice. Copacii vor fi aliniaţi pe adîncimi mari şi vor fi drepţi şi înalţi ca nişte coloane, spre a combate impresia de bălărie dezordonată pe care o produc crîngurile locale. Aci ttebuie să transporţi stînca în blocuri mari de piatră, spre a o expune acolo unde e nevoie de bănci ori de arcuri de triumf. Zidăria şi tencuiala nu pot deştepta sentimentul de veşnicie. Apa are în aceste locuri tendinţa de iezătură. A consolida inundaţia nu e artistic. Peisajul Deltei dezamăgeşte şl t făgadultor numai acolo unde se pare că mîna Omului ti sUtcmutizut. I Jn lac patrulater de kilometrii un larg «nul, In fine, ale cărui ape să fie sub itttl«da grfdlnarului, o fîntînă de fapt cu sute dt JlU-d'taU'Url pulverizate ar însenina sufletele. Şi despre pajişte avem o noţiune prea sălbatică. Un Imaş Intre garduri e meschin. Am văzut în Florenţa, ml se pare, poate pe la Cascine, nu-mi aduc bine aminte, o peluză pătrată de o suprafaţă aşa de mare, incit fundurile erau invizibile, înconjurată pe trei laturi de păduri rărite de pini romani. Muzica lui Haendel nu ml s-a părut mai solemnă şi mai clară. Dar fînttnllc? Acestea sînt nişte instrumente muzicale naturale, cu cure trebuie să înfiorăm sufletele, să le dăm gînduri celeste. N-avem încă geniul apeductelor şl al cascadelor. Un loc de recreaţie este miteruhtl fără un concert de ape. Aş aduce acolo unde se poate, pe conductă, apă în fîntîni aşezate la distanţe egale, întinzîndu-se pe cîţiva kilometri şi căzînd în ţîşniri arcuite în jgheaburi de piatră, în care s-ar auzi forfota fluidelor cîntînd în tunete şi clocote la picioarele statuilor încolonate la infinit, pe deasupra jgheaburilor. Aş face o orchestră de cişmele.

— Ce minunat ar fi, domnule arhitect! zise Mini cea închipuită. De ce nu construiţi această cale cu procesiuni de fîntîni?

— Vezi dumneata, domnişoară Mini, că eu sînt considerat utopist! explică rîzînd Ioanide.

Arhitectul spuse acele cuvinte Miniei, pe cînd şedeau amîndoi pe o bancă în faţa vilei Minovici şi ascultau clinchetul aerian al clopoţeilor cristalini cu cozi bătute de vînt. El luă o mînă a fetei, o întoarse şi sărută prelung podul palmei. La atît se mărgini intimitatea sentimentală în această întîlnire visată. Altă dată, Ioanide chemă pe Mini acasă la el să-i arate încăperile şi operele de artă. E curios că deşi arhitectul se închipuia cu cel puţin douăzeci de ani înapoi, cînd nu avea casa în care locuia acum, el visa că primeşte pe Mini în ea. De data asta, după ce Mini fu plimbată peste tot, Ioanide **o** invită pe divanul cel mare din odaia cu scrinul negru de mai tîrziu şi, aşezîndu-se şi el alături, după **o** lungă tăcere, îi luă mîna cu degete subţiri şi delicate şi începu să sărute fiece deget, după care ceremonie îi dădu drumul cu gingăşie. Mini îl lăsa docilă, încruntîndu-se în felul ei suav şi roşindu-se.

— Domnişoară Mini, întrebă cu alt prilej Ioanide cu tonul cel mai simplu, de ce eşti aşa de fermecătoare ?

— Eu? se miră Mini, lăsînd ochii în jos de sfiiciune. Dar nu sînt!

— Eşti! decise arhitectul. Mă întreb mereu de unde îţi vine acest farmec.

— Eu nu ştiu! răspunse fata, ca şi dezolată de a nu descoperi cauza. Dar, clipind cu pudoare, adăugă: Mi-au mai spus şi alţii.

— Ţi-au mai spus şi alţii? tresări cu oarecare îngrijorare Ioanide. Va să zică te iubesc şi alţii, ţi-au făcut mărturisiri?

— Nu, protestă Mini, am vrut să zic că mi-au spus prietenele. . . prietenii... fără vreo intenţie.

— Eşti fermecătoare, domnişoară Mini! confirmă încă o dată arhitectul.

Multă vreme după această sentinţă, Ioanide privi pe Mini în ochi, în timp ce îi ţinea mîna stîngă între palmele sale. Mini, aducîndu-şi pupilele spre un focar unic, încerca să le coboare în jos, dar, fie din respect, fie din afecţiune (Ioanide nu era lămurit asupra acestui punct), păstră încă pri**virile** îndreptate spre ochii arhitectului. Acesta luă **In etli din** urmă mîna stîngă a fetei, îi desfăcu **delicat** palma şl, ridicînd-o în sus, o apropie da obrazul său, mîngîindu-se cu ea. Mini nu se opuse, consimţind astfel tacit la acest gest de Intimitate.

•— Ascultă, domnişoară Mini, zise în altă reverie Ioanide, pot să îndrăznesc să-ţi spun pur şi simplu Mini?

Mini rîse puţin, pîlpîind din pleoape şi suferind tu mod vizibil o năvală de sînge pe sub pieliţa fină a obrajilor:

— Puteţi să-mi spuneţi!

— Mini! şopti atunci Ioanide, spre a proba suavitatea familiarităţii. Mini!

— De fapt, explică fata, acasă toţi mă strigă Mizuchi!

— Mizuchi! repetă ca un ecou Ioanide.

— îmi mai spun şi Ludwig!

— Ludwig! dădu replica Ioanide.

— Nepoţii, căci am, aşa tînără cum sînt, nepoţi, mă cheamă Mininia, de la Emilia.

— Minima! execută Ioanide cu voluptate noua melodie onomastică.

Nu s-ar explica asemenea vise în jurul numelor Miniei dacă Ioanide nu le-ar fi auzit realmente de la tînăra soție a lui Cornel.

— Ludwig, zise într-o zi Ioanide Miniei, bineînțeles în imaginație, uită-te bine în ochii mei și spune-mi drept.

— Ce? întrebă mirată Mini și cu acea curiozitate inocentă și supusă ce i se părea așa de adorabilă arhitectului.

— Presupune că un om de vîrstă mea, așa ca mine, te-ar iubi, că ți-ar cere să-l iubești, ce zici, l-ai iubi?

Ioanide, zicînd « de vîrstă mea », deși în imaginație se presupunea tînăr, era obsedat de vîrstă lui de acum. Subconștientul lui trăda cazul său de conștiință, care era al unui om matur, mergînd spre bătrînețe, setos încă de a fi iubit.

— Ce zici, Ludwig? insistă Ioanide, văzînd că fata ezită.

— Eu cred că l-aș iubi! răspunse aceasta șoptit.

Odată (în reverie) Mini ședea alături de Ioanide, pe divan, citindu-i traducerea din rusește a unui articol de urbanistică, pe care îl procurase anume pentru el. în timp ce asculta, Ioanide, puțin aplecat înapoi, adulmeca mirosul părului ei cu reflexe fumurii, făcîndu-i o coamă de seraf în jurul capului. Nimic nu miroase mai frumos decît părul unei tinere fete, fu părerea arhitectului.

— Ce ziceți? ceru Mini opinia asupra articolului.

— Mizuchi! zise Ioanide, fără a lua în considerare întrebarea ei. îmi dai voie să te mîngîi o dată pe păr?

Mini lăsă bărbia în piept, ca un copil prins în vinovăție, fără a spune nici da, nici nu. Luînd tăcerea drept aprobare, Ioanide întinse mîna dreaptă către creștetul capului fetei și-i netezi de două ori, ușor, părul. Cînd voi să ducă mîna și a treia oară, Mini își scutură capul și, privind pe arhitect cu ochii galeși, rugători, zise:

— E tîrziu, trebuie să plec. Mîine vă aduc și al doilea articol tradus.

Ioanide închise ochii, voind parcă să prelungească, în gînd, o fericire, apoi se ridică și conduse pe fată pînă la ieșire.

După această întîmplare în fantazie, arhitectul visă următoarea scenă: Mini venise cu al doilea articol și întrebă din ochi, așezată pe un fotoliu, dacă poate să înceapă lectura. Ioanide se plimba t(V mi fl lti jos prin cameră, aproape sumbru, apoi • • Opri deodată în fața Miniei și, cu cea mai mare •trtoiltate, ca si cînd ar fi făcut un gest firesc, Ingenunche Înaintea el, apucîndu-i strîns amîndouă mtlnile, astfel încît foile dactilografiate se risipiră pe Jos. Ioanide avea într-adevăr, și în starea de veghe, acest obicei perimat, care surprindea pe femei fi le intimida în chip plăcut.

— De ce faceți asta, domnule arhitect? zise, ca un reproș aproape duios, Mini.

—- Ludwig, declară Ioanide hotărît, ca și cînd ar ft dat un ordin blînd, însă fără replică, te iubesc!

Și, spuntnd aceste cuvinte, își lăsă capul în poalele Miniei. Aceasta îl privi tăcută, neștiind ce să facă, apoi mîngîie ușor și timid părul cărunt al Iul Ioanide.

— Mizuchi, repetă arhitectul ceremonia, te iubesc!

— Ridicați-vă, domnule arhitect! imploră Mini.

Cum sta pe fotoliu, un genunchi îi alunecase de sub rochie. Ioanide i-l sărută prin ciorapul fin, cu venerație, ca și cînd ar fi sărutat-o pe frunte.

Nimic nu era pentru el mai plin de delicii, în genere, decît a atinge cu buzele ciorapul deasupra genunchiului şi, încă mai mult, acolo unde de sub reţeaua fină începe pielea moale şi lustruită a pulpei, însă încîntarea în asemenea gest nu-i venea din voluptate fizică, ci din sentimentul de pudoare pe care o fată îl încearcă faţă de această atingere îndrăzneaţă şi nemaiîncercată. Mini împinse uşor capul lui Ioanide, mai mult netezindu-i părul, iar arhitectul îi trase rochia patern peste genunchi şi, ridicîndu-se brusc, întinse mîna Miniei şi o ajută să se scoale de pe fotoliu.

— Du-te, o îndemnă el, azi ţi-am spus numai prostii.

Cînd însă Mini ajunse la uşă, Ioanide o întrebă iarăşi:

— Ludwig, spune-mi drept, mă iubeşti?

Mini îşi concentra ochii în direcţia arhitectului, zîmbind de astă dată cu o nuanţă de ştrengărie, repede convertită în timiditate şi, lăsînd capul în jos, dădu a înţelege că da.

Ioanide nu merse niciodată mai departe cu imaginaţia în materie de senzualitate. Sentimentul ce-l stăpînea era al unei protecţii pline de cele mai sublimate gînduri. în general, Ioanide, foarte întreprinzător faţă de femei, nu fusese posedat de lubricitate, nu luase parte la convorbiri deşănţate despre ele şi trecuse de la una la alta fără a uita pe cea dintîi, suferind cînd una din ele bîrfea pe cealaltă. Le iubise pe toate ca pe nişte prietene şi se arăta foarte surprins cînd una îi reproşa de a fi fost atent faţă de alta.

— Mini, zise în altă împrejurare Ioanide, vreau să-ţi spun ceva ce nu se poate traduce în cuvinte. Stai colea.

Şi-i arătă Miniei un fotoliu în salonul cel mare (pe care în vis îl avea şi ca om tînăr), lîngă marele şemineu. Apoi luă de pe pian o vioară, la care cînta din cînd în cînd. O avea de pe cînd era elev în gimnaziu şi era al său ***violon d'***Ingres. Nu era un virtuoz, însă executa piesele cu o puritate remarcabilă, ştiind să scoată efecte patetice numai din dozarea sonorităţilor. Se plictisea repede şi nu ducea pînă la capăt o bucată, preferind să repete la infinit o frază, de fiecare dată cu o nuanţă nouă. Avea aerul de a încerca instrumentul căutîndu-i toate ecourile şi vibraţiile posibile. Se înflăcăra prin acest exerciţiu de geometrie acustică în vederea planurilor sale arhitectonice, şi pentru coloanele dorice cînta din Bach, iar pentru cele ionice din Mozart. Dar ceea ce surprindea la Ioanide era evidenta disproporţie dintre personalitatea lui şi actul muzical. Arhitectul avea o fizionomie şi o ţinută atît de profund originale, sugerînd o profesie strict intelectuală, şi punea atîta frenezie exactă spre a exprima Idei ce depăşeau în chip vădit sfera muzicii, încît ascultătorul accidental rămînea copleşit de **elocvenţa omului.** Deci Ioanide invită pe Mini pe un **fotoliu,** Iar cl se duse cu vioara spre mijlocul **imensului** salon, acolo unde ştia că amplificaţia sunetelor devenea vibrantă sau sfîşietoare. Apoi, încovolndu-se sever asupra violinei, începu să cînle aria din sonata lui Tremais, alunecînd degetul spre a trece pe aceeaşi coardă de la do la nota la de sus cu o extremă prudenţă şi emoţie. în timp ce cînta, înainta pe nesimţite spre Mini, ca un actor care se îndreaptă spre rampă către public. Cînd sfîrşi, era în picioare, solemn, lîngă fotoliul Miniei. Atunci, făcînd o plecăciune, lăsă să-i scape uşor vioara şi arcuşul pe podea, şi cu mîinile

prinse obrajii fetei, privind-o prelung în ochi. După aceea, retrăgîndu-şi mîinile, îşi lipi un obraz de obrazul Miniei şi stătu astfel cîtva timp în această sărutare a epidermelor. Mai mult, în acea zi, Ioanide nu-şi îngădui. într-o zi (bineînţeles în reverie), Ioanide vorbi astfel Miniei:

— Mizuchi, ai vrea să vii cu mine, să fii prietena mea ?

Arhitectul ar fi trebuit să spună, avînd în ve' dere că se considera tînăr şi liber: «Ai vrea să fii soţia mea ?». Dar subconştientul lui îi atrăgea atenţia că este căsătorit, şi cum Ioanide nu concepea să se despartă de doamna Ioanide, înlătura cuvintele clare.

— Ce găsiţi la mine, domnule arhitect? răspundea modest Mini.

— Dar eşti un înger!

— Nu sînt un înger, dumneavoastră meritaţi mai mult.

— Mi-e teamă, dimpotrivă, Ludwig, că nu te-aş merita îndeajuns.

Mini rîse discret, voind parcă a da să se înţeleagă că un om ca Ioanide nu trebuie contrazis. Acesta o strînse cu paternitate în braţe, o sărută întîi pe frunte, apoi pe ochi, în fine lăsă capul mai jos spre a o săruta pe gură. Mini se feri pudic, totuşi fără violenţă, şi buzele lui Ioanide căzură pe colţul gurii Miniei. Atingerea i se păru arhitectului sublimă.

— Ludwig, zise în altă reverie Ioanide, te-a legănat cineva în braţe?

— Cînd eram copil, da! spuse Mini.

— închide, te rog, ochii, presupunînd că eşti iarăşi copil.

Mini, docilă, coborî pleoapele. Atunci Ioanide, petrecîndu-i o mînă pe sub umeri şi alta pe sub încheieturile genunchilor, o ridică în braţe cu o uşurinţă extraordinară. Fata, surprinsă, deschise ochii şi, de teama de a nu cădea, se prinse cu mîinile de gîtul lui Ioanide.

— De ce faceţi asta, domnule arhitect? zise ea rugător, dar şi vrăjită.

— Taci, Mizuchi, nu întreba, tu eşti lumina ochilor mei.

Şi Ioanide purtă pe Mini de-a lungul salonului, apoi o depuse cu băgare de seamă pe un fotoliu, sărutînd-o, drept încheiere, în creştetul capului, pe părul puţin zburlit.

Ioanide îşi dădea seama în aceste viziuni ceea ce se petrecea cu el. Se simţea iarăşi nubil ca în tinereţe şl trecea prin criza, cu totul cerebrală, a logodnei. Doamna Ioanide era de o vîrstă cu el şi demisionase de la orice veleităţi pasionale. Avea părul complet alb, deşi tuns în chip elegant, era zveltă, cu figura distinsă şi încă ferită de crispaţiile senilităţii. Rămăsese mondenă în purtări şi sprintenă, însă faţă de lounlde uza de limbajul şi manierele unei prietene sau ale unei surori. Ioanide, dimpotrivă, se simţea tînăr şi mai vibrant sufleteşte ca orlcind, şl ideea dragostei îl obseda. Probabil că pierderea celor doi copii ai săi, Tudorel şi Pica, cu zece ani în urmă, redeşteptase în arhitect instinctul paternităţii. Visa, fără să-şi dea seama clar, să aibă şi alţi copii. De aci reveriile sale sublim erotice şi matrimoniale.

— Ioanide, îi zicea doamna Ioanide, punîndu-i pe umăr o mînă subţiratică, fină, împodobită cu două inele, tu eşti îndrăgostit.

— Madam Ioanide, mi-e teamă că da.

— Pot să te întreb de cine, Ioanide?

— De Mini, scumpă prietenă.

— Bănuiam eu ceva. Fata e drăguță şi cuminte. Dar, Ioanide, nu te-ai gîndit oare? Respectul pentru tine o poate fascina: trebuie s-o laşi să se pronunțe în libertate. De altfel, pe tine femeile te-au iubit totdeauna.

— Eşti gentilă ca de obicei, madam Ioanide! îți mulțumesc. Ştii bine că iubirea mea pentru tine e aşa de mare, încît mă tem că rămîne prea puțină pentru altele.

— Să fim prieteni, Ioanide. Tu trăieşte-ți viața, fără să te preocupi de mine.

Astfel de cuvinte paradoxale îi spunea doamna Ioanide arhitectului, fireşte, în vis. Absolvit, Ioanide se simțea autorizat să continue a încerca iubirea Miniei. El observase că Mini suporta mîngîierile sale cu o uşoară pudică rezistență, e adevărat. Nu făcuse, totuşi, ea însăşi nici un gest de corespundere.

— Ludwig, o întîmpină arhitectul, pentru ce nu mă săruți?

— Dar... mi-e ruşine!

— Sărută-mă Ludwig!

— Lăsați-mă să mă obişnuiesc. Nu e de ajuns că mă sărutați dumneavoastră?

— Sărută-mă, Mizuchi!

Mini se apropia atunci sfios de Ioanide şi atingea cu buzele uşurel obrazul acestuia.

— Mizuchi, de ce nu mă îmbrățişezi?

— Nu îndrăznesc, domnule arhitect! răspundea parcă şăgalnic Mini, uitîndu-se puțin pieziş.

Ioanide îi lua singur brațele subțiri, dar bine şlefuite, şi le aducea în jurul gîtului său; Mini atunci îl cuprindea de gît, fără a-l strînge prea tare, iar Ioanide îi săruta, aplecîndu-şi puțin capul spre dreapta, încheietura cotului stîng.

Aşa se petreceau lucrurile în reverie. Cînd însă ziua Ioanide întîlnea pe Mini, nu-i dădea nici o importanță deosebită, nu simțea nimic mai mult decît obişnuita simpatie pentru o colaboratoare zeloasă. Şi, probabil, multă vreme totul ar fi rămas aici, dacă arhitectul nu ar fi descoperit ceva cu totul nebănuit. într-o zi, un glas de femeie autoritar îl întebă la telefon:

— Tovarăşa Mini Cornel, mă rog, este acolo?

— Nu este aici nici o tovarăşă Mini Cornel! răspunse plictisit Ioanide.

— Cum se poate? Ştiu că lucrează la acest număr!

— Nu! lămuri arhitectul, greşeală! aci lucrează domnişoara Mini Nicolopol.

Vocea se repezi să spună ceva, dar Ioanide închise brusc telefonul.

— Să trăieşti! îl întîmpină pe stradă Gaittany, cu fața iluminată de cele mai insinuante zîmbete, te felicit!

— Pentru ce mă feliciți? se miră Ioanide.

— Domnule, ai la dumneata o fată delicioasă, doamna Cornel! Ai făcut o alegere fericită!

Şi Gaittany făcu de probă un «ha, ha», apoi îl multiplică în «ha, ha, ha, ha», în fine, emise o succesiune de «ha, ha», executați cu artificialitate ca după un portativ muzical.

— Domnule, n-am nici o doamnă Cornel. Am o secretară, pe Mini, Mini Nicolopol.

— Mini, confirmă Gaittany cu mişcări de confidență din ochi.

— E o confuzie la mijloc! spuse Ioanide.

Gaittany nu insistă şi trecu la alte chestiuni. Dar Ioanide primi o scrisoare pentru «Tov. Mini Cornel, la arhitectul Ioanide».

— Cine-i această tovarăşă Cornel? se irită Ioanide faţă de Mini, mi se dau telefoane, m-a întrebat şi Gaittany, uite, am primit şi o scrisoare.

— Eu sînt Mini Cornel, domnule arhitect!

— De unde pînă unde? Ai două nume?

— Nu! M-am măritat!

O paloare se lăsă brusc pe faţa lui Ioanide.

— Cum asta? De ce te-ai măritat? reproşa cu absurditate Ioanide. Cînd?

— Acum şase luni!

— Şi mie de ce nu mi-ai spus, stimabilă doamnă?

— N-am îndrăznit, am socotit că nu vă interesează.

— Foarte bine, fu de acord şi Ioanide, însă într-un ton relativ brutal, de fapt nu mă interesează.

Şi îngădui în acea zi Miniei să plece aproape îndată după acest dialog. Cînd rămase singur, simţi o sudoare rece la tîmple şi o oboseală dureroasă. Merse în odaia cu divan şi se întinse pe spate, şezînd astfel un timp nelimitat. O amărăciune copleşitoare îl invada, fără a putea găsi vreo explicaţie serioasă a acestui fenomen. Mini se măritase. Prea bine, şi ce era cu asta? Nu manifestase faţă de ea nici un interes, nu simţise cu adevărat nici o înclinare, fata nu făptuise deci nici o felonie. Atunci pentru ce? Cînd Ioanide se mai linişti puţin, începu să priceapă ceea ce se petrecea cu sine. Era în mod înspăimîntător gelos, ceea ce însemna că iubea pe Mini. N-o iubise afirmativ, prin gesturi pozitive, dar îi interzisese mental să fie îndrăgostită de altul. Cîtă vreme era liberă, Ioanide putea să viseze egoist, fără frica de a fi contrazis în iluziile sale. Acum, cînd Mini se căsătorise, o simţea pe alt continent, toate gingăşiile ei i se păreau minciuni, în cel mai bun caz, pioase, pentru că sufletul ei era prins aiurea. însă iubirea, fiind contrazisă în imaginaţie, năvălea violentă în viaţa diurnă, şi arhitectul nu mai privi cu liniştea paternă de altădată pe mica Mizuchi. Umoarea sa neagră se dădu pe faţă cu întîiul prilej. O organizaţie solicitase pe Ioanide să ţină o conferinţă publică despre Arhitectura ***timpurilor noi,*** fixîndu-i şi data. Ioanide găsise că nu era pregătit pentru o problemă aşa de importantă şi ceruse Miniei să comunice telefonic că nu putea face conferinţa decît cu două luni mai tîrziu. Deodată, primi telefonic, chiar prin Mini, în prezenţa sa, rugămintea de a nu uita că avea să ţină conferinţa la data fixată. Ioanide se enervă:

— Dar ţi-am spus să comunici că nu pot!

Mini lăsă în jos capul. E curios, constata arhitectul, cum Mini nu-şi modificase prin căsătorie întru nimic aerul ingenuu de fată, părînd a nu cunoaşte nici unul din aspectele inavuabile ale vieţii.

— Ai comunicat sau n-ai comunicat? se răsti Ioanide neobişnuit de exasperat.

— Nu, domnule arhitect !

— De ce, stimabilă doamnă Mini Cor-nel? silabisi Ioanide, nu fără intenţie răutăcioasă.

— Pentru că am socotit că este în interesul dumneavoastră să nu refuzaţi, mi-am închipuit că reflectînd vă veţi răzgîndi.

— Datoria dumitale era să comunici întocmai hotărîrea mea, fără a mă epitropisi.

— Dar, domnule arhitect, situaţia în care mă aflu îmi interzice să fac lucruri ce sînt împotriva programelor de lucru alcătuite de autorităţile de sus.

— Aha, făcu Ioanide ironic, afectînd a vedea în Mini o ființă infernală. Apoi deodată bătu cu palma în masă, strigînd un «nu se poate» fantezist, încît toate tocurile şi creioanele zornăiră.

Atunci se petrecu ceva pe care Ioanide nu-l prevăzuse.

Buzele Miniei începută să tremure, pleoapele să clipească mărunt şi, deodată, Mini izbucni într-un plîns cu sughițuri, copilăresc, inestinguibil. Lacrimile i se rostogoleau pe obraji şi pieptul tresărea în suspine adinei şi neregulate.

— Eu sînt vinovată! se tînguia Mini, ştergîn'du-şi lacrimile cu mîinile, deoarece îşi pierduse batista.

Ioanide scoase de la piept batista sa albă şi i-o întinse, iar Mini o luă fără a se lăsa rugată. Ochii ei scăldați în lacrimi erau frumoşi ca crinii şi lalelele strălucind de stropi de apă după ploaie. Arhitectul, vrăjit şi uitînd cu totul durerea Miniei, absorbit cum era de frumusețea spectacolului moral, îşi pusese capul în palme, stînd cu coatele rezemate de masa în care cu puțin înainte bătuse aşa de violent, şi privea pe Mini cu o plăcere imensă, şi ar fi fost în stare să mai țipe o dată şi să mai trîntească pumnul în masă dacă ar fi fost convins că Mini ar fi început să plîngă din nou atît de tare.

— Mini. . . chemă el, apoi, răzgîndindu-se : Doamnă Mini. . .

De fapt, Ioanide ar fi voit să spună : « Mini, te iubesc », dar îşi dădu seama că Mini care plîngea nu era Mini cea din vis şi de aceea tăcu, nu fără a fi invadat de melancolie. Se ridică şi luă mîna Miniei, dueînd-o spre gură. întîi avu impulsiunea, ca în vis, să desfacă palma tinerei femei şi s-o lipească de obrazul său, pe urmă se mulțumi să depună o sărutare plină de respect pe deasupra degetelor.

— Am fost prea aspru cu dumneata, mărturisi el, te rog să mă ierți.

Arhitectul îşi destăinui față de Mini dorința de a cunoaşte pe soțul ei, şi aceasta veni într-o zi împreună cu Cornel. Se aşezară amîndoi, foarte timizi, pe cîte un fotoliu, uitîndu-se la Ioanide cu smerenie, ca la un episcop care urma să-i probozească şi să le dea binecuvîntarea. Cornel era un om între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani, deci cu mult mai în vîrstă decît Mini, cu toate că părea încă tînăr. Avea fața puțin istovită şi părul cam rar, şi calitatea sa de fost lucrător se revela în cuminţenia tuturor gesturilor. încolo, era corect îmbrăcat şi folosea un limbaj cult, ireproşabil, adesea fin, însă fără nici o expresie neobişnuită. Din cînd în cînd, Cornel privea în ochii Miniei, cerîndu-i, s-ar fi zis, aprobarea, socotind-o parcă superioară lui. Curios, Mini îl contempla, aşa juvenilă cum era, aproape matern. Ioanide se simțea şi sfîşiat sufleteşte, şi înduioşat. în tot cazul, apropierea dintre Cornel şi Mini, asimilată cu fata viselor sale, i se arăta inacceptabilă şi totuşi posibilă din moment ce Mini făcea impresia de a fi satisfăcută de soțul ei şi fericită. Ioanide vorbi cu Cornel numai chestiuni de construcții şi constată că acesta pricepea ideile cele mai îndrăznețe şi nu se alarma de paradoxurile sale. Nu mai puțin, se destăinui un comunist convins, clar în idei şi calm.

«Niciodată nu voi tulbura liniştea acestor tineri oameni! » decise Ioanide după ce închise uşa după ei.

însă apoi, invadat de gînduri şi sentimente latente, simți că era posedat de o dorință imperioasă,

pe care n-o încercase atunci cînd o ştia pe Mini liberă, aceea de a-i mărturisi tare: «Te iubesc», după care confesiune presupunea că se va linişti şi purifica. Şi totuşi, o astfel de declaraţie însemna a tulbura pe Mini, a o pune într-o condiţie nouă, aducătoare de situaţii neprevăzute, poate chiar penibile. De acum încolo, arhitectul trăi faţă de Mini o viaţă duplicată, una convenţională şi alta interioară, şi adesea cuvintele unui mod invadau în celălalt, producînd confuzie şi nonsensuri.

— Ludwig! zise, de pildă, distrat, Ioanide către Mini.

Aceasta se uită mirată la arhitect, surîzînd de a se auzi chemată cu un nume intim căzut în desuetudine. Ioanide se înroşi.

— Ludwig van Beethoven, am vrut să zic, se rectifică el, îţi place?

— Foarte mult! răspunse Mini.

— Atunci ascultă! spuse Ioanide. Şi luînd vioara începu să cînte tema ***andante cantabile*** din Sonata ***Kreutzer.*** Curînd însă se blaza şi în loc să vină patetic spre Mini, cum făcuse în vis, aruncă vioara pe capacul pianului.

— De ce n-aţi continuat? regretă Mini, era foarte frumos.

Nu rareori Ioanide era distrat în convorbirile de lucru cu Mini şi se plimba agitat în lungul şi latul camerei, cu mîinile la spate şi cu bărbia în piept. Mini îl credea absorbit în cine ştie ce planuri măreţe, însă el era bîntuit de o idee fixă. Ar fi voit să vină drept şi grav în faţa Miniei, cum îi era obiceiul în general cu femeile, să îngenunche înaintea ei, serios şi fără umilinţă, ca şi un papă prosternat cu mîinile împreunate înaintea altarului, şi să-i împărtăşească simplu aceste cuvinte : «Te iubesc». Lucru ciudat. Ioanide nu îndrăznea să facă gestul, el care, în chip firesc, era lipsit de timiditate. Mini îi inspira, cu inocenţa ei, un respect paralizant, care o făcea intangibilă. Şi cu toate HHteu, Mini vorbea, spre mirarea arhitectului, despre aspecte ale vieţii ce dovedeau că nu se ruşina de loc de experienţa ei erotică. De pildă, spuse arhitectului că fusese foarte îndrăgostită înainte de a »e căsători, definind fenomenul ca o criză prin care trecuse. Apoi repeta mereu că vrea să aibă copii, cit mai mulţi, că nu concepe fericirea femeii fără **copil.** Mărturisi chiar că părinţii ei fuseseră «prolifici » (era cuvîntul ei) şi că surorile şi fraţii aveau **limită** progenitură. Toate acestea arătau că Mini **Ştie prcu** bine că copiii nu sînt aduşi de barză şi dwcopercau, în chip dureros pentru Ioanide, experienţa ci sexuală. Şi totuşi, Mini, în ciuda acestor gînduri îndrăzneţe, rămînea nevinovată şi mult mai **pură** decît o fată. Arhitectul, atît de cunoscător de femei, suferind de un fel de uşoară senzaţie de monotonie faţă de uniformitatea reacţiei femei**lor** îndeobşte în împrejurări asemănătoare, nu putea R&'fi închipuie cum sărută Mini cînd îmbrăţişează, CU **tootl** idila din **vis** cu o Mini imaginară. Gelozia **faţă** de Cornel scăzuse la zero cînd îi văzuse pe amîndoi ulăturl, fiindcă nu-şi putea reprezenta o aeen& sentimentală între ei. Ştia oare Cornel să-şi lipească obrazul de obrazul Miniei, să îngenuncheze, **«ă-t** sărute podul palmei şi fiece deget în parte? Nu era exclus să ştie, Ioanide însă nu vedea cu fantazla asemenea ipostază. Mini rămînea pentru el inviolabilă, ingenuă şi serafică, şi de aceea se **tnvirteu** prin odaie, nervos, neîndrăznind a cădea în genunchi, pentru că azi acest gest ar fi fost Interpretat ca o violenţă sexuală.

într-o zi, Ioanide, exaltat, se hotărî să o sărute neapărat pe Mini. Toată convorbirea decurse în acea întrevedere într-un chip incoerent şi dezlînat, fiindcă arhitectul prooroga mereu acţiunea şi căuta să cîştige timp cu vorbele.

— Prin urmare, zisese Mini către sfîrşitul orei de lucru, voi face totul după lista pe care mi-am întocmit-o. Telefoanele le dau de la întreprindere. Nu vreau să vă mai reţin, sînteţi obosit, domnule arhitect.

— Nu sînt obosit, graţioasă Mini (arhitectul luase obiceiul a vorbi aşa în glumă, spre a evita şi tutuirea, ce i se părea jignitoare pentru Cornel, dar şi detestatul apelativ « doamnă »), sînt visător.

— Atunci vă las să visaţi.

— Vezi, adăugă Ioanide, că nu pot să visez singur, am nevoie de un complice.

Mini rîse, mărind ochii în chipul cel mai încîntător.

Arhitectul se întreba de multe ori dacă Mini nu bănuieşte sentimentele lui faţă de ea, şi teoretic, cunoscînd femeile, nu avea nici o îndoială că Mini nu putea să le ignoreze. Dar o presupunere nu preţuieşte cît certitudinea căpătată prin confesiune.

— Ah, zise Mini, mă supraestimaţi. Duc o viaţă aşa de prozaică, cu ce pot ajuta eu visării unui om atît de mare ca dumneavoastră?

— Nu sînt mare! protestă Ioanide, bucuros că convorbirea se prelungeşte cu motive dinafară birocraţiei.

— Sînteţi! hotărî apăsat Mini. Şi se ridică să plece.

— Stai puţin, ce te grăbeşti? se alarmă Ioanide. Eşti sigură că n-ai uitat nimic?

— Eu cred că nu! se încruntă Mini din voinţa de a-şi controla memoria. Nu, n-am uitat nimic.

Ioanide suspină dezolat. Se simţea incapabil să încerce gestul proiectat.

— Afară e răcoare! zise el. Eşti subţire îmbrăcată. Vrei să chem o maşină să te ducă acasă?

— Oh, nu, domnule arhitect, nu mă duc acasă, mai am atîtea chestiuni de rezolvat.

— Păcat! spuse Ioanide.

Cuvîntul era aparent fără sens, arhitectul îşi continuase meditaţiile lui lăuntrice, voise să zică: «Păcat că te duci, orice speranţă e pierdută». Mini tăcu, necutezînd nici să plece fără o autori•are hotărîtă, nici să ia cuvîntul neîntrebată.

— Vino încoace! o chemă Ioanide la o fereastră. Vezi ce nor mic s-a aşezat în dreptul soarelui? Puţin fum, şi soarele s-a întunecat, întristînd toată priveliştea. Aşa şi noi, în plină vitalitate amtem umbriţi de un gînd obscur. Şi Ioanide privi fix în ochi pe Mini.

Aceasta îl contemplă mută, cu o mare duioşie, aproape maternă, nespunînd nimic. Multă vreme «ţftturl astfel, fiecare bănuind gîndurile celuilalt, despărţiţi ca într-un parloar de închisoare printr-o reţea. Ioanide ar fi putut să întindă mîna spre părul Miniei, s-o prindă puţin de plete, cum era obiceiul său, să-i apropie capul şi să o sărute. Cel puţin fiziceşte, prin surpriză, nu ar fi întîmpinat nici un obstacol. Şi totuşi, nu îndrăzni să facă acest gest. întunecat ca şi soarele de pe cer, ridică mîna Miniei, pe care o strînse camaradereşte, fără a o săruta, şi ordonă blînd, comiţînd o eroare Intenţionată:

— Du-te, domnişoară Mini!

Mini nu relevă incompatibilitatea denominației și ieși pe ușă ca și afectată de tristețea arhitectului.

«Oh, zise Ioanide după plecarea ei, plimbîndu-se prin cameră, marile iubiri au fost acelea nesatisfăcute, pline de amărăciune: Dante n-a avut pe Beatrice, Petrarca a suspinat douăzeci de ani pentru Laura, Leopardi n-a cunoscut îmbrățișările Silviei. Pentru întîia dată încerc sfiala și durerea. Sînt oare bătrîn? Ori vreau imposibilul? Poeții cîntă, muzicanții compun simfonii în care își strigă dragostea, liniștindu-se. Dar eu, care sînt un simplu arhitect, cum pot să mă exprim? Aș înălța pentru Mini o catedrală mai măreață decît Domul din Colonia sau decît Sfîntul Paul din Londra, cu o clopotniță care să atingă norii, i-aș clădi un templu cu coloane așa de groase și înalte, încît silueta lui să domine și să zdrobească un oraș, i-aș face un lac cu o mie de jocuri de ape, care să cînte ca o muzică celestă, spunînd: Mini, Mini. Cine-mi va da mijloacele să ridic asemenea himere? Dau toată dreptatea lumii să rîdă de mine. Și totuși, vreau să cînt, vreau să cînt... »

Și Ioanide luă vioara și cîntă, interminabil, pasajul ***grazioso*** din Tremais.

într-o zi, Ioanide găsi pe Mini în birou, privind atent o foaie de hîrtie. Apropiindu-se de ea, rămase cu totul stînjenit, și o roșeață de adolescent îi năvăli în față, fenomen neobișnuit pentru el, care, fără să fie cinic, era de o stăpînire de sine decentă și ironică. Pe foaie zmîngălise în seara precedentă, cu penița, fel de fel de inscripții și desene care priveau pe Mini. Scrisese de multe ori și în felurite caractere: Mini, Mizuchi, Ludwig. Tot soiul de cupole, turnuri, vîrfuri gotice, coloane, detalii de arhitectură monumentală împodobeau foaia. într-un colț era proiectat un sanctuar ilimitat în gustul Renașterii, cu o navă centrală sprijinită pe pilaștri de piatră de o parte și alta. în fund, pe un altar înalt, ședea, ca o madonă, o fată tînără cu pletele risipite în aer, în cerc eteric, ca o coamă de pin, și care nu era cu totul nudă. O tunică plisată îi acoperea un sîn și se cobora cu poalele pînă deasupra genunchilor mici. Un leu și o panteră se închinau pe labe în fața fetei, semn de bună seamă că fragilitatea biruie firile cele mai violente. Pe soclul statuii Ioanide scrisese: « Zeița Mizuchi ». Arhitectul adora astfel discret pe Mini. Cînd ajunse lîngă birou, Ioanide smulse foalu vinovată, o făcu ghemotoc și o aruncă în coșul de hîrtil. Mini, puțin împurpurată, îl privea fără nici un reproș, cu îngăduință și cu o simpatie vibrantă, în care însă arhitectul nu găsi nici o nuanță de erotism. Mini îl proteja mereu ca pe un copil capricios, însă nu-l iubea. Cel puțin aceasta fu concluzia arhitectului. De aceea, înăsprindu-și glasul, intră brusc în ordinea de zi, cu aerul puțin posac al unui om căruia un indiscret i-a umblat prin hîrtii. Ioanide se contemplă după plecarea Miniei în oglindă, dîndu-și silința să dea asupră-și un verdict cît mai obiectiv. Era oare bătrîn, displăcut femeilor? Cu greu ar fi putut să admită acest lucru. Ioanide era un om matur, fixat ca o statuie de bronz în punctul culminant al personalității sale. Dacă ai fi luat fotografii ale lui de la alte vîrste, ai fi fost nevoit să constați că ele nu semănau cu «Ioanide». Astfel ne-am obișnuit cu o imagine a lui Caesar, și dacă descoperim altele neconsonante, rămînem surprinși și dezorientați. Ioanide cel de acum avea ochii

profunzi de gînduri şi sentimente, glasul sonor ca un instrument bine pus la punct, o gesticulaţie liniştită, sigură de sine, chiar în ieşirile violente, pe care le dirija ca pe o parte furtunoasă de compoziţie muzicală. Tot ce e stînjenit, nesigur, grotesc cîteodată la tineri era eliminat la el prin experienţă. Ochii lui Ioanide fixaţi asupra femeilor nu erau neruşinaţi, nici iscoditori, rugători, ci posesivi, cu seninătate şi afecţiune. Lui Ioanide îi plăcuse să mîngîie femeile şi le netezea părul cu grija cu care trăgea liniile cu tuş pe planşele sale. Nu suferea nici o rezistenţă, dar nu brutaliza. îmbrăţişa fără ezitări femeile, apropiindu-le de pieptul lui, şi după aceea, cu o atenţie infinită, le supunea unor mîngîieri de părinte. Ioanide nu sedusese femeile; într-atît răsfăţat de ele, se obişnuise să le găsească sufletele pregătite pentru chemarea lui, şi cînd, deodată, le prindea în braţe, acelea erau surprinse nu de îndrăzneală, ci de faptul că ceea ce visau să se întîmple se petrecuse pe neaşteptate. Nu, hotărît, Ioanide plăcea, şi rezerva Miniei se datora unui element inedit, neexperimentat încă de Ioanide şi care se chema virtutea. Lui Ioanide îi repugna să violenteze, şi a întreprinde ceva neconsimţit faţă de Mini i se înfăţişa în minte ca o purtare de canalie. Dacă pe răposata lui fiică, Pica, cineva ar fi silnicit-o în acest chip, arhitectul l-ar fi împuşcat pe loc. Cu toate astea, Ioanide îşi zicea că virtutea e totdeauna la femeie mai slabă decît iubirea şi că dacă ar fi făcut un act de curaj, sărutînd pe Mini, după aceea, încetul cu încetul, simpatia s-ar fi convertit în iubire. Dar tocmai acest lucru nu voia să-1 făptuiască Ioanide, socotindu-1 şi mai odios. Aceasta era forma lui nouă de iubire: şi suavă, şi amară. O iubea pe Mini cu sentimentele ei, şi fiindcă Mini iubea pe Cornel, Ioanide îl simpatiza şi respecta şi pe acesta. El adora acum fericirea Miniei, şi singurul egoism, pe care îl recunoştea leal, e că dorea să proclame generozitatea lui, să facă pe Mini să ştie că o iubeşte în acel chip serafic, deşi în sinea lui era încredinţat că Mini, cu inteligenţa ei, pricepuse de mult acest lucru.

— Ascultă, Ioanide, zise odată madam Valsamaki-Farfara, intrînd în camera cu scrinul negru şi văzînd pe arhitect absorbit în gînduri, mai mult visător şi de o melancolie surprinzătoare, dumneata eşti îndrăgostit!

— Totdeauna am fost îndrăgostit, madam Farfara!

— Asta ştiu eu prea bine, clipi cu pudoare doamna Valsamaki, vreau să zic: ştiu de cine eşti îndrăgostit.

— De cine, madam Farfara? întrebă Ioanide cu o mirare jucată, ca un om convins că era vorba de o opinie extravagantă.

— De Mini, iubite domn.

Ioanide nu putu să-şi disimuleze o uimire a ochilor şi o crispaţie în colţul gurii lui romane.

— Cine ţi-a spus asemenea basme, stimată prietenă?

— Toată lumea ştie, nu te mai preface, Ioanide! zîmbi îngăduitor madam Farfara.

— Cum o să ştie lumea lucruri pe care eu însumi nu le ştiu?

— Se vede, iubite Ioanide!

— După ce se vede? N-am făcut nimic reprobabil.

— Ioanide, nu spune prostii, cine zice că ai făcut ceva reprobabil?

— N-arn făcut nici un gest, nici o clipire, n-am scos nici o vorbă din care să reiasă că Mini este pentru mine mai mult decît o secretară.

— Tocmai de aceea, Ioanide. Um om ca dumneata, în mod firesc, e incapabil să nu fie galant cu femeile, plin de atenție, șarmant, în fine. Cu Mini te porți cu o insensibilitate nefirească, pari adormit. O respecți prea mult, cum n-ai făcut pînă acum, Ioanide, decît cu Elvira, cînd era tînără, ți-e frică să arunci cel mai neînsemnat cuvînt riscat. E grav, Ioanide, ești îndrăgostit într-un mod îngrozitor.

Ioanide, apăsat așa de exact pe punctul dureros, căută să scape prin bruschețǎ.

— Fugi de-aici, madam Farfara, cu psihologia dumitale. Nu, zău, că ai haz! Fiindcă mă port rezervat cu o femeie, tragi niște concluzii absurde. Păreri de-ale dumitale!

— Toată lumea, Ioanide, este convinsă că iubești pe Mini și te privește (madam Farfara căută puțin cuvîntul) cu emoție.

— Ascultă, madam Valsamaki, ca să iubești pe cineva trebuie să fie la mijloc oricum o rațiune plastică ori morală. Ce este Mini? O fetișcană oarecare, de altfel și măritată, nici Venera, nici Elena troiană, nici Minerva cea mintoasă. O fetiță simplă, îți spun. Ce vrei să mă intereseze la ea?

— Aici este misterul dragostei. Are un nu știu ce care te-a vrăjit, Ioanide, o inocență și o drăgălășenie pe care nu le-ai mai întîlnit. Nimeni nu iubește zeițele și statuile, și dacă ar veni Venus în persoană, nu i-ai arunca nici o privire. Mini are un nu știu ce.

Răscolit și descoperit atît de nemilos, Ioanide se înfurie:

— Lasă-mă în pace, madam Farfara, cu Mini a dumitale, am s-o dau afară!

— Te las, Ioanide, fiindcă acum tu ești puțin nefericit. Iar pe Mini să n-o gonești. Vei fi și mai nenorocit. Timpul dezleagă totul. Toți te iubesc, Ioanide.

Și madam Farfara, scuturîndu-și părul său tuns și de un alb superb, ca sculptat în marmură, ieși încet pe ușă, făcînd arhitectului plecăciuni mici, prietenoase din cap.

— Femeia asta e un demon! izbucni Ioanide cu ciudă și se trînti pe divan cu mîinile sub cap.

Ajunși în poarta casei, în seara incendiului, Ioanide și Mini fură întîmpinați de Smărăndache, veșnicul purtător de știri și anecdote. Aștepta de o jumătate de oră, voind cu orice chip să împărtășească arhitectului noutatea sa.

— Sufletel, zise el, a avut un fel de atac delirant și a leșinat. A ieșit acum două ceasuri în capul scării, strigînd: «Săriți, reacțiunea! » Apoi a picat jos fără cunoștință. L-au dus la spital la Parhon cu salvarea. Merg mai tîrziu să văd cum este. Doctorul primar mi-e prieten.

— Bietul Sufletel! îl căina Ioanide. Se vede că arderea teatrului i-a produs o tulburare psihică.

— Are halucinații, continuă Smărăndache, fantazînd. Se zice că vede reacționari cu revolvere urmărindu-1.

Ioanide nu bănuia cît adevăr se cuprindea în cele ce spusese în glumă. Nimeni nu știa deocamdată ce se petrecuse cu Sufletel *, toată lumea, cunoscîndu-1 fricos ca un iepure, socoti că avusese o criză nervoasă din teama de a nu fi prădat, deoarece toți pretindeau că adunase comori inestimabile. Lucrurile se petrecuse în fond astfel: Cu

puțin înainte de izbucnirea cu flăcări a incendiului de pe șantierul teatrului, un om, cu furuncule pe obraz, cu bărbuță de preot şi manta de doc, bătu în uşa apartamentului lui Sufleţel, care acum locuia într-un bloc impunător pe strada Scaunelor. Sufleţel, care la acea oră lucra în cămaşă ţărănească, ieşi personal la uşă cu o carte germană în mînă şi cu părul vîlvoi.

— Vă rog să mă primiţi, zise necunoscutul. Am să vă comunic ceva important.

Şi, fără să mai aştepte consimţămîntul lui Sufleţel, aproape împingîndu-l, intră în vestibul, şi de acolo, după o scurtă ochire, de-a dreptul în odaia de lucru a clasicistului, înţesată de cărţi aşezate în rafturi de jur împrejurul pereţilor. Străinul, în aşteptarea lui Sufleţel, care venea mai greu pe urmă-i fiindcă se îmbrăca cu un pardesiu peste cămaşă, luă de pe masă un volum ce conţinea traducerea în franţuzeşte a unei părţi din Capitalul lui Karl Marx.

— Minunat! se simţi dator să exclame Sufleţel despre celebra operă.

Străinul însă aruncă volumul la loc pe masă, pe al cărei colţ se aşeză molatic, lăsîndu-şi un picior să-i spînzure în aer. Sufleţel tresări la această scenă, solicitat de o imagine veche asemănătoare.

— Ştii cine sînt eu? întrebă omul furunculos şi cu barbă, zîmbind cu o ironie molatică.

— Nu, se bîlbîi Sufleţel.

— Sînt Gavrilcea!

La aceste cuvinte, Sufleţel se făcu alb ca varul şi zîmbi prosteşte, întocmai cum ar fi zîmbit oricine dacă cineva s-ar da drept umbra lui Hamlet. Gavrilcea, unul din conducătorii teribili ai Mişcării cu zece ani în urmă, părea cu totul înecat în uitarea istoriei. Adevărul este că îndată după răsturnarea regimului lui Ion Antonescu, Gavrilcea abzise de la principiile mişcării dizolvate, susţinu că fusese un progresist atras pe căi greşite şi începu să militeze în sînul unei formaţii efemere de aspect democrat, profesînd ideile cele mai stîngiste şi debitînd cu o linişte imperturbabilă lozincile zilei, neezitînd **a** osîndi Mişcarea cu cele mai aspre cuvinte. După cîteva luni de agitaţie (în jurul lui se adunaseră o mulţime de indivizi foarte asemănători cu dînsul în ţinută fizică şi morală), fu arestat. Multă vreme nu se mai auzi nimic despre el, apoi apăru în faţa tribunalului. Se dovedi că fusese lăsat în ţară de organizaţiile de spionaj occidentale spre **a** pune la cale o rezistenţă şi a se strecura în organismul de stat. Legăturile lui strînse erau acum cu lumea lui Hangerliu, cîtă fugise în străinătate. Gavrilcea fu condamnat la muncă silnică pe viaţă, apărînd, lucru ciudat, şi de astă dată, ca un personaj fără acţiune directă, mereu presupus complice, niciodată agent direct. Nici o hîrtie emanînd de la el nu fusese descoperită. Mai tîrziu, în cercul Gaittany-Ioanide se auzi că Gavrilcea evadase şi fugise în străinătate. Zvonul se confirmă atunci cînd Gavrilcea în persoană, pe un ton decis, dar şi dulceag, vorbi la un post de radio al emigraţiei în numele României creştine şi romane. Terminologia sa era echivocă, nu reieşea clar dacă românii sînt ortodocşi sau catolici, semn că voia să dea speranţe Vaticanului. Se mai spunea că se recăsătorise cu o spaniolă franchistă şi că el, Gavrilcea, rămînînd ortodox, îşi botezase copilul catolic. Monseniorul prinţ de Băleanu, cu toată oroarea lui înnăscută pentru banditism, nu se putu reţine de a nu ridica ochii la cer cu recunoştinţă.

— Le *pauvre petit, au moins,* ar fi zis, est *sauve". Dieu soit loui!*

Cum apărase acum, deodată, în țară, în fața lui Sufletel? Lucrul se va vedea mai tîrziu. Esențial este că Gavrilcea, aşezat pe colțul mesei, făcu lui Sufletel această notificare:

— Dă-mi douăzeci de mii de lei în mărunțiş!

Lui Sufletel nu-i trecu prin minte o secundă să contrazică acest ordin. Mîinile lui tremurară de febrilitate. Se căută la piept, se zbuciumă în zadar, căci era în cămaşă şi n-avea acolo portofelul. Căută prin sertare, în fine trase un pachet de bancnote, din care scoase douăzeci de bucăți. Gavrilcea le numără tacticos şi, cu un anume umor de calm, le îndoi şi le strecură în buzunar. După aceea roti iarăşi ochii prin cameră, căutînd ceva parcă cunoscut, în cele din urmă, îl descoperi. De fotoliul de stejar al lui Sufletel, clin fața mesei de scris, sta rezemat faimosul său baston, deşi rostul lui n-ar fi fost acolo. îți făcea impresia că Sufletel are o infirmitate la mers şi se slujeşte de baston prin casă spre a-şi uşura deambulația. Gavrilcea îndreptă un deget spre baston şi zise:

•—Dă-1 încoace!

— Ce? întrebă zăpăcit Sufletel.

— Bastonul.

Sudori reci începuse să protubereze vizibil fața lui Sufletel, asemenea unui om care stă în ploaie. Cu mîinile şovăitoare, luă bastonul şi-1 întinse lui Gavrilcea, care-1 scutură puțin şi zîmbi ironic, auzind un zornăit ieşit din tija lui. Apoi începu să deşurubeze cu atenție mînerul pe care-1 depuse pe masă. După aceea întoarse bastonul cu vîrful în sus, scuturîndu-1 în palmă. Boabe multicolore, verzi, rubinii, opaline, cristaline de pietre prețioase începură să gîlgîie în mîna lui Gavrilcea. Acesta examina grijuliu ca un bijutier pietrele, alese dintre ele, expert, cîteva, apoi restul îl răsturnă în țeava bastonului, înşurubînd mînerul. Pietrele le puse într-un plic, pe care îl luă de pe birou, lipindu-1, şi-1 băgă în buzunăraşul de sus al hainei lui de doc.

— Poftim! se adresă îndatoritor Gavrilcea către clasicist, întinzîndu-i bastonul. Vezi asta? continuă Gavrilcea, scoțînd un revolver mic, plat, de o formă curioasă, în tot cazul nemaivăzută de Sufletel. Dacă scoți un singur cuvînt, te vom executa. Jos trădătorii!

Sufletel se clătină, aproape inconştient. Gavrilcea sări jos de pe masă, îşi potrivi haina şi-şi revizui cu palmele buzunarele, bătîndu-le pe deasupra. Apoi se îndreptă fără precipitație spre ieşire, urmat de nenorocitul Sufletel. în uşă, Gavrilcea salută cu mîna amical pe clasicist, executînd chiar o mică reverență, după care coborî pe scară, evitînd ascensorul. Sufletel şedea la etajul doi şi paşii vizitatorului neplăcut făceau în golul scării vin ecou teribil. Cînd şi ultimul pas se pierdu în zgomotul străzii, clasicistul, mai privind o dată din capul scării spre a se asigura că fantoma plecase într-adevăr, apucat de o spaimă tardivă, incoercibilă, începu să țipe:

— Săriți, fasciştii, imperialiştii!

Şi căzu jos, leşinat. Aci îl găsi la întoarcere Aurora, care lucra după amiază la U.F.D.R.

Smărăndache plecă să poarte vestea cu înflorituri şi în altă parte. Ioanide rugă pe Mini să vină puțin sus spre a-i pune pe hîrtie unele scurte sfaturi pentru Cornel, cu privire la degajarea cît mai grabnică a şantierului de materialele carbonizate. Cerul era încă roşu-violaceu de flăcări.

— Curios, observă Ioanide, un foc de scînduri şi grinzi se stinge mai repede. Am însă impresia că s-a turnat o substanță inflamabilă persistentă în colțurile şantierului, care arde singură şi după carbonizarea lemnului, producînd un fel de plesnituri.

— Leu are cu siguranță dreptate, trebuie să fie o mînă streină. Responsabilitatea soțului meu e mare, cu toate că n-are nici o vină, şi a atras atenția la timp. Toți sîntem responsabili.

Şi Mini se întrista puțin.

— Du-te, fetița mea, zise Ioanide (uza şi de această manieră paternă spre a fi familiar, fără intimitate), eşti obosită, Cornel n-are nici o culpă, altă dată vom fi însă mai vigilenți toți. Teatrul va fi ridicat la termenul hotărît, şi criminalii vor înțelege ce înseamnă voința de a construi.

Mini plecă, şi Ioanide, deschizînd geamul, o urmări cu sufletul aprins de o emoție pe care o încercase rar în viață.

— Mizuchi! strigă el de la geam pe Mini.

Secretara, din dreptul porții, auzind vag un nume familiar, se întoarse spre Ioanide. Arhitectul coborî glasul şi zise stins şi profund de departe, făcînd un semn prietenesc cu mîna:

— . . . te iubesc!

Mini nu- înțelese cuvintele lui Ioanide, crezînd că acesta îi face doar un salut cu mîna. Rîzînd copilăreşte şi blajin, răspunse printr-o aplecare a capului presupusului salut al arhitectului şi se depărta. Ioanide mai spuse încă o dată, de astă dată numai pentru sine, închizînd geamul:

— Te iubesc!

Pe cer pîlpîia încă roşeața bătînd în violaceu a incendiului.

V

în ultima vreme, mareşalul Leon Cornescu locuia « ***chez les Drăgavey***», insinua el, adică la tovarăşul Şerban Dragavei, adjunctul lui Gaittany la direcția muzeului, şi la soția acestuia, Marioara Dragavei, filatoare evidențiată în muncă de nenumărate ori şi deputată în Marea Adunare Națională, în vreme ce de fapt se strecurase în casa dascălului Petrescu. Dragaveii şedeau într-o vilă albă din parcelarea abandonată, în strada, mai mult iluzorie, numită Rossini. Casa era, cu toată aparența modestă, deşi de mare stil, foarte încăpătoare, avînd camere la parter şi la etaj, plafoane cu grinzi de stejar, instalații de baie somptuoasă în faianță albastră. Viță japoneză acoperea cu tapete de frunziş pereții exteriori, expuşi în plin cîmp. Vila nu fusese finisată, un mare salon la etaj rămăsese doar tencuit, însă fără parchet deasupra planşeului. O masă lungă de brad cu bănci din acelaşi lemn se întindea în mijlocul lui şi fusese improvizată în scopul ținerii de şedințe de către o unitate de milițieni, care făcuse un timp exerciții de tragere pe străzile schițate şi pustii din împrejurime. Dragaveii nu ocupau decît o modestă cameră, restul, foarte luxos, slujea ca depozit provizoriu al muzeului, iar o mare sală de la parter, drept sufragerie în cazul cînd vreun specialist strein era invitat de direcție la masă ori la o recepție intimă. Nu departe de soții Dragavei, într-o vilă de asemeni neterminată, nu peste tot tencuită şi în parte chiar neacoperită, însă cu instalații moderne, baie luxoasă, se adăposteau părinții Marioarei Dragavei, un frate şi o soră

mai mici ai acesteia, Păducel şi Lilica. Marioara era soră cu tînărul zidar Talaleu Petrescu, iar tatăl lor avea meseria, puţin compatibilă cu vremurile noi, de dascăl la bisericuţa de lîngă lac. Bătrînii fusese puşi încă de mult chiar de fostul proprietar al vilei să păzească ruina binalei şi ei văruise o odaie la parter dînd în curtea de din dos şi avînd intrare pe coridorul de serviciu. O mobilase după gustul lor cu scoarţe pe pereţi şi paturi cu tăblii, pe care erau pictate scene cîmpeneşti. Dar senzaţia interiorului era peretele dinspre răsărit, acoperit aproape în întregime cu icoane de toate mărimile, de lemn simplu sau îmbrăcate în argint, reprezentînd toţi sfinţii memorabili: sfîntul Nicolaie, sfîntul Gheorghe, sfînta Mina, sânţii împăraţi Constantin şi Elena, sfînta Paraschiva şi alţii. Odaia părea un paraclis. Marioara Dragavei, comunistă convinsă, era foarte plictisită de slăbiciunea părinţilor săi, Dragavei însă privea lucrurile cu îngăduinţă, zicînd că nu era cazul de a se pierde vremea cu convertirea la materialism a unui dascăl de biserică şi că, la urma urmelor, icoanele înfăţişau opere de artă ale poporului, ce trebuiau păstrate. Dragavei fusese cazangiu, şi Gaittany, la început, făcea ocheade cunoscuţilor ori ridica ochii spre cer în spatele adjunctului cînd acesta lua cuvîntul, dînd a înţelege că prezenţa unui astfel de om într-un muzeu de artă este un dezastru. La drept vorbind, după înfăţişarea exterioară şi ţinînd seama de prejudecăţile curente asupra profesiilor intelectuale, Dragavei nu promitea nimic bun. Părea ieşit dintr-o fabrică, venind de altfel la serviciu mereu cu şapcă pe cap şi mergea veşnic cu mîinile în buzunarele pantalonilor, legănîndu-se puţin prin faţa tablourilor şi a pieselor expuse în muzeu. Era plin la faţă şi la trup, în aşa fel încît obrajii, cărnurile trupului, în general, îi tremurau cînd se mişca. Totuşi, nu era obez. Dragavei vorbea cu un accent familiar, aci tărăgănat, aci răstit, gros şi rîzător chiar, cînd ridica glasul supărat, fără a spune vreo vorbă neconvenabilă ori jignitoare. Gaittany aşteptă multă vreme, cu voluptate, boroboaţele în materie de artă ale lui Dragavei; acesta nu le comise. La început se mulţumi a se ocupa numai de aspecte administrative, ascultînd respectuos, deşi cu anume ironie, părerile celor competenţi. Nu fugea de problemele spinoase, nici nu-şi da aere, ci cerea lămuriri şi îndrumări cu o modestie simplă. Rugă, de pildă, pe Gaittany să-i recomande cele mai bune scrieri despre N. Grigorescu, iar pe Babighian îl descusu zile întregi asupra maeştrilor streini. într-o zi veni cu cîteva monografii serioase, în limba franceză, despre Leonardo da Vinci. Gaittany îi ceru voie să le răsfoiască şi constată că volumele erau înţesate de hîrtii puse ca semne la felurite pagini.

— Citeşti astea? îl întrebă Gaittany cu o seriozitate nu lipsită de maliţie.

— ***Oui, monsieur,*** răspunde Dragavei nu se poate mai corect şi rîzînd cu nu mai puţin umor.

— Domnule, zise Gaittany prietenilor, e surprinzător, dar este aşa. Ştie franţuzeşte. Citeşte, domnule, cărţi franţuzeşti, ha, ha!

Venind un vizitator francez comunist, se constată că Dragavei făcu faţă situaţiei foarte onorabil, fără ajutorul lui Gaittany, care rămase cam dezamăgit de a fi inutil. Adjunctul dădu cîteva lămuriri de rigoare asupra rostului muzeului într-un limbaj francez impecabil. Atunci se află că

Dragavei fusese cu ani în urmă cam optsprezece luni în Franța, punîndu-se în contact cu organele sindicale de acolo, şi că lucrase chiar într-o uzină franceză. îşi dăduse examenele de şcoală medie şi urmase cu succes filozofia la Universitate, lucru ignorat de mulți. Era un intelectual în toată puterea cuvîntului, dar îi plăcea să simuleze, spre a se amuza, limbajul elementar. Dragavei nu se pripea a da judecăți despre chestiuni pe care nu le cunoştea şi, fiind vorba de a se organiza secția de mobile vechi, recunoscu a nu avea cunoştințe, apelînd la specialişti şi rugîndu-i sâ-l îndrumeze şi pe el.

— Domnule, declară Gaittany aproape cucerit, e plin de bun-simț.

Cuprins de simpatie superlativă pentru oricine era «tare», Gaittany începu să-şi desfăşoare toate seducțiile sale față de Marioara Dragavei. Aceasta surprindea, ca şi bărbatul ei, prin uşurința cu care se adaptase unor condiții de viață refuzate altădată clasei ei. Nu era nici stînjenită, nici speriată şi nu căzuse în stridențele parvenitismului. Rămăsese o lucrătoare, rafinîndu-se pe nesimțite, fără a deveni « ***une dame*** ». îmbrăcată ca o infirmieră, supraveghea ceasuri întregi sute de fuse ce se învîrteau producînd o muzică în care descoperea după plac cîte o melodie, fiuierînd-o din vîrful buzelor. îşi legase multă vreme capul cu o basma, apoi începu a merge vara cu capul gol, cu părul castaniu tăiat pînă aproape de umeri şi răsucit în bucle naturale. Iarna îşi punea o căciulită, evitînd astfel pălăria. Purta ***tailleur*** ori canadiană, după împrejurări, fiind mereu corectă şi sportivă, niciodată elegantă în sensul frivol al cuvîntului. Strîngea mîna zdravăn, fără sfială şi fără ostentație, la toți, de ar fi fost ministru ori un simplu lucrător, vorbea corect, ferindu-se de domeniile în care nu se pricepea. Ca şi Dragavei, Marioara era foarte ambițioasă de a învăța şi cumpăra cărți, mergea la teatru şi la concerte. într-o zi ascultă, avînd întîmplător alături chiar pe Gaittany, ***Simfonia fantastică*** a lui Berlioz, cu o atenție smerită, clipind din ochi la părțile dificile, punîndu-şi mîna pîlnie la ureche.

— Cum vă place? întrebă Gaittany.

— Tovarăşe, zise Marioara, e răscolitor. Ceva te copleşeşte şi te ameţeşte, ca o viitoare, e şi plîns, e şi rîs dureros, dar totul e chibzuit ca şi fusele mele.

— Da, domnule, împărtăşi Gaittany amicilor săi, face progrese uimitoare.

Tovarăşa Marioara Dragavei, fiind femeie, avea totuşi o slăbiciune. Era miloasă, şi dacă o persoană în mizerie apela la ea, îşi dădea toate silințele de a o ajuta. Totdeodată, primea, nu fără încîntare, omagiile de manieră veche ale bărbaților, şi cînd Gaittany, numind-o « doamnă », îi lua mîna să i-o sărute, înclinîndu-se puțin, Marioara oscila cîteva clipe, trăgîndu-şi degetele, dar în cele din urmă abandona mîna. Gaittany încercă să profite, fără succes, de pe urma acestei inocente lipse de rezistență, în favoarea prietenilor şi rubedeniilor. Astfel, într-o zi, aduse vorba de mareşalul Cornescu, pe care avu grijă a-l prezenta înainte şi ca din întîmplare, la muzeu, Marioarei, cînd aceasta veni să-l ia pe Dragavei, ca pe o victimă a lui Ion Antonescu din cauza ideilor sale socialiste şi a repulsiei neacoperite față de « războiul sfînt». Barba măreață, ținuta impunătoare făcură impresie asupra filatoarei.

— Doamnă, ce am putea face pentru nefericitul ăsta? dădu atacul Gaittany. A fost general. Trăieşte într-o mizerie îngrozitoare, s-ar mulţumi cu un post de portar, nenorocitul. în special, i-ar trebui o odaie, oricît de modestă, însă curată.

— Nu cred că Şerban ar aproba, ezită Marioara prudentă. De dormit s-ar putea găsi prin cartier, mai sînt vile părăsite, tata ştie.

— Perfect! se înflăcăra Gaittany, şi trimise îndată pe mareşal la părinţii Marioarei, cu indicaţia abuzivă că aceştia ar consimţi să-l găzduiască.

Mareşalul produse senzaţie dascălului, dascăliţei, lui Păducel şi Lilichii cînd se înfăţişă cu barba lui tăiată în linie dreaptă şi cu pardesiul ros, în stil redingotă. Lilica îl întrebă îndată:

— Pentru ce ai barbă aşa de mare?

Păducel, didactic, îmbibat de convorbirile uzuale între soţii Dragavei, explică neconsultat:

— Moşierii poartă barbă lungă.

Nasul coroiat al mareşalului suferi o efemeră colorare în roşu, iar dăscăliţa făcu un gest de mustrare copilului teribil. Cornescu, bonom, nu manifestă nici o supărare, ci, mîngîind pe obraz pe băiat, operaţie necesitînd o serioasă îndoire în jos a bustului său măreţ, zise:

— Oamenii bătrîni din generaţia mea aveau obiceiul să-şi lase barba mare.

— Dar de ce? insistă Lilica, încăpăţînată.

— Ca să aibă ce mîngîia, răspunse plin de un surîs cordial mareşalul.

Şi cu mîna îşi netezi demonstrativ barba şi pe deasupra, şi pe dedesubt. Lilica păru deocamdată convinsă şi tăcu. Mareşalul făcuse prin această amenitate de caracter o impresie excelentă, mai cu seamă asupra dăscăliţei, căreia îi sărută ceremonios mîna. Cu asta seduse pe bătrîni, care socotiră că trebuie să-l adăpostească la ei. Cînd i se arătă camera, parchetată, tencuită parţial şi de probă cu calcio-vecchio, rămase în extaz. Apoi, întorcîndu-se în direcţia casei Marioarei, cu mîna la piept, în semn de devotament, pronunţă aceste vorbe sacramentale şi impii din punct de vedere marxist-leninist:

— Dumnezeu să dea doamnei şi domnului Dragavei sănătate, să aibă parte de tot ce doresc!

Consultîndu-se cu madam Valsamaki-Farfara, Leon Cornescu împărtăşi dăscăliţei bănuiala graţioasă că Dragaveii ar putea fi înrudiţi cu Fălcoienii, cu Butculeştii, cu Bujorenii, deoarece un pitar Mihai Bujoreanu fusese însurat întîia oară cu o Raliţa Dragavei.

— Fleacuri, rîse gros Dragavei auzind de această genealogie fără a-i cunoaşte sursa. Bunicul meu se chema Similie scărarul şi era din Dealul Spirii. Dragavei e o poreclă, înseamnă « ştevie ».

Fie din curtoazie, fie dintr-o intimă convicţiune că proletarizarea nu infirmă ascendenţa aristocratică, mareşalul Leon Cornescu manifestă o amabilă îndoială:

— Nu se ştie, nu se ştie!

Mania de a face spiţe genealogice nu era numai a doamnei Valsamaki-Farfara. Toată această lume prăbuşită pe neaşteptate îşi căuta ascendenţa cu religiozitate, şi simpli pensionari, de aspectul cel mai mic-burghez cu putinţă, puneau pe hîrtie, slujindu-se de linie şi creioane colorate, arborescente uluitoare, întocmindu-şi arbore de familie, scoţînd de la Arhivele Statului copii de pe actele de stare civilă. în faţa răsturnării totale a valorilor, voiau parcă să se fortifice cu ajutorul unei

armate de morți, răspunzînd astfel ierarhiei noi cu una imposibil de contestat. Tagma Hangerlioaichii se iluziona considerînd privilegiul naşterii ca un mijloc solid de rezistență şi de penetrație. Punîndu-i-se întrebarea dacă socotea acceptabilă capitularea unui aristocrat înaintea proletariatului victorios, Hangerlioaica zise:

— Şi de ce nu? Noi, cei cîțiva aristocrați autentici, rumâni, sîntem de mult nişte proletari, de cînd moşiile şi bunurile noastre s-au irosit prin risipă nesăbuită. Prin prăbuşirea averilor, unii din noi n-avem mare lucru de pierdut. Fabricile şi moşiile pe care unii le-au avut nu sînt toată puterea aristocrației de rasă. Ultima noastră tărie stă acum în puritatea sîngelui. Moşier ori căruțaş, un Hangerliu este un Hangerliu. Intrați pe unde puteți, fără mofturi. Făceți-vă vatmani de tramvai, băieți de prăvălie, uşieri, cîştigați-vă existența ca să puteți să vă căsătoriți şi să creşteți copii, împiedicînd astfel stingerea neamului. De un singur lucru să vă feriți: de mezalianță. Pe urmă, vom vedea.

Hangerlioaica voia să spună: «Pe urmă, cînd va veni ziua răfuielii, vom zvîrli ***„ces sales*** roturiers...des ***ouvriers, quoi!"»***.

Mareşalul Leon Cornescu, urmînd acest sfat, nu simți deci nici o repulsie pentru locul de om de serviciu, în fond, şi de guvernantă ce era gata să accepte la cei pe care în chip abuziv îi numea ***«les Dragavey*** », fără ştirea lui Şerban şi a Marioarei. Cu un şorț înainte şi cu un foarfece de grădinărie în mînă, începu să corecteze micul peisaj al curții după principiile horticole pe care le aplicase odată în propriul lui petic de pămînt. îşi permise a oferi cîteva rețete culinare şi a sugera compunerea unui prînz simplu şi delicat. Ştia să facă maioneză, sos tartar, sos verde, sos alb, şi cînd bătea maioneza, toți ai casei se strîngeau în jurul său. Cornescu îşi netezea întîi barba, spre a îmbrățişa cu mintea toate actele operației, apoi începea a freca gălbenuşurile cu o furculiță de argint într-o singură direcție, lăsînd să cadă deasupra-le untdelemnul picătură cu picătură, dintr-un mic recipient de metal fabricat ad-hoc şi prevăzut cu un gît lung şi strîmt, ca de stropitoare. Cînd aparatul de radio se strică, aduse pe Antoine Hangerliu, pe care se feri, bineînțeles, a-l recomanda ca prinț, neascunzînd totuşi că era un om de bună condiție şi un inginer. Untdelemnul găsindu-se cu dificultate, Antoine electrifică numeroasele candele din fața icoanelor dascălului Petrescu, întrucît acesta se arătă dispus a primi o asemenea inovație. Prințul drese şi îmbunătăți instalația de baie, a cărei cadă de forma unui bazin era prea adîncă, introducînd o banchetă mobilă, prinsă de marginile căzii, pentru ca copiii să stea pe ea în apă la o înălțime rezonabilă.

Confortul producea, asupra copiilor îndeosebi, efecte de exuberanță şi de imaginație dintre cele mai remarcabile. într-o zi, Lilica, spălîndu-se în baie, strigă pe Marioara Dragavei, al cărui glas îl auzi prin uşă. Aceasta alergă cu ideea că s-a petrecut ceva rău. Lilica însă, aşezată pe bancheta montată de prințul Antoine, sta nemişcată ca o mică zeitate asiatică şi se privea fix, goală, cum se reflecta în apă.

— Ce s-a întîmplat? Pentru ce m-ai chemat? întrebă soră-sa, alarmată.

Lilica făcu Marioarei semn din vîrful buzelor să tacă, vrînd să insinueze că zgomotul ar fi putut să tulbure liniştea apei din cadă :

— Te uiţi? şopti ea. Parcă sînt turnată în sticlă albastră.

— Pentru asta m-ai adus aici? pufni Marioara, prefăcîndu-se supărată.

în fond, ea însăşi încercase această plăcere vizuală şi constatase că nu-i totuna să te speli într-un lighean ori într-o baie somptuoasă de faianţă în albastru de Prusia. Cînd dimineaţa dădea drumul robinetului în faţa marii chiuvete de porţelan de forma unei scoici baroce, piesă adusă din Italia, avea sentimentul că un izvor de munte gîlgîic într-o fîntînă orientală. îi plăcea să-şi înmoaie astfel părul albit cu şampon în această chiuvetă şi să-l scoată afară ca nins de flori de cireşi. în dormitor se afla o mare oglindă veneţiană, rămasă de la vechii proprietari, care, coborîndu-se pînă aproape de parchet, arăta imaginea întreagă a privitorului, de la cap pînă la picioare. Marioara, dezbrăcîndu-se în faţa ei şi rămînînd în cămaşă scurtă de mătase, era uimită de a se descoperi frumoasă. îi plăcea de asemenea să se întindă pe spate pe fotoliile joase cu braţele rotunjite şi alunecătoare pe sub palme şi recunoştea că alt sentiment de sine încearcă un om răsturnat pe o astfel de mobilă faţă de acela care stă pe un scaun banal. Grinzile joase ale tavanului îi dădeau de asemenea voluptăţi nemaiîncercate înainte, cînd trăise în odăi cu plafonul zugrăvit. Aceste grinzi alunecau pe alb ca nişte raze negre spre un centru îndepărtat şi invizibil, deşteptînd ideea unei osaturi exacte şi grandioase ca a unui pod peste un fluviu imens, înainte, odaia era pentru Marioara un simplu adăpost şt depozit de obiecte, pereţii erau plini de fotografii, marame, cărţi poştale ilustrate, turnate în ipsos pe fundul unei farfurii, calendare. Acum fiecare mobilă părea gîndită o dată cu peretele şi avea sufletul său. Berjera galbenă dintr-un colţ nu suferea nimic în jurul său, şi Marioara se aşeza pe alt fotoliu în faţa ei şi o contempla fără să-şi explice vraja pe care i-o producea acest curios patruped, înainte, Marioara punea lucrurile în sertare ca să le ştie acolo la locul lor, acum însă, pentru întîia oară, mergea la marea comodă de nuc în consolă numai de dragul de a o pipăi cu mîna, de a-i trage sertarele bombate ca nişte violoncele. La masă, Marioara bea cîte puţină apă, mai des ca altădată, fiindcă îi plăcea să bea din paharele de cristal greu, cu pereţii groşi şi să-şi apropie buzele de marginea lor rece. Părinţii dăduseră Marioarei, cînd era mică, să bea ceai în cană, şi Marioara înmuia, atunci, pîinea în băutură, tulburînd-o. Instinctul de frumos, pe care îl are orice om, îi fusese mult timp contrariat, şi acum izbucnea cu prospeţime. Azi putea să bea din ceşti de ceai vitroase şi subţiri, prin care ceaiul se străvedea şi care dădeau lichidului o nuanţă de piatră preţioasă şi un parfum indefinisabil. Toate aceste voluptăţi schimbase fizionomia tovarăşei Dragavei, îi rotunjise liniile feţei, descoperindu-i drăgălăşenia congenitală, îi dăduse profunditäţi şi catifelări în ochi. Este de toţi ştiut că marii muzicieni, prin faptul de a pluti în unde de sunete, capătă o lustruire specifică a chipului, o blîndeţe de înger, ca şi cînd capul le-ar fi suflat în cristal mat de un Galle. Astfel, bucăţile de piatră sau de sticlă bătute de valurile mării se şlefuiesc şi par opera unui bijutier. Dragavei însuşi, aşa de popular în ţinută, dacă se aşeza pe fotoliu, scotea mîinile din buzunare, lucru pe care nu-l făcuse altădată, cînd, chiar întins îmbrăcat pe pat, păstra mîinile în buzunare, iar la masă în faţa tacîmurilor

fine lua o figură gravă, ca şi cînd ar fi fost invitat la un festin strein. Nici unul, nici altul nu erau stînjeniți, însă se vedea limpede că nu mîncau numai spre a se hrăni, ci erau interesați de ceremonia în sine a prînzului şi de emoțiile estetice pe care le deşteptau clinchetul tacîmurilor de argint, farfuriile de porțelană fină, sonoritatea paharelor ce sunau ca şi coardele unui clavecin. într-o duminică, Dragaveii se treziră la masă cu mareşalul Cornescu, deoarece, fiind invitați toți ai familiei, dăscălița înțelesese a-l include şi pe el. Marioara aruncă o privire surprinsă, privi interogativ la Dragavei, acesta se posomori o clipă, atît cît Marioara să priceapă că se petrecuse ceva grav. De altminteri, din discreție, mareşalul ar fi declinat invitațiile în alte zile, acceptînd însă a mînca din cînd în cînd cu bătrînii Petrescu. Aceştia făceau bucătărie separată, neadaptîndu-se la modul de viață al ginerelui lor, care venea la ore neregulate, fiind veşnic ocupat. Deci mareşalul, musafir indezirabil, aşezat în capul mesei Dragaveilor şi legat cu un şervet pe sub barbă, care ea însăşi părea o bucată fină de madipolon, mînca cu un apetit în nici un fel disimulat, mişcînd de cîteva ori rar din buze, spre a proba savoarea mîncărurilor, mestecînd apoi cu sistemă, ca să nu rămînă nimic nerumegat bine, şi căutînd lacom cu ochii bucățile cele mai bune, ba chiar cerînd cu ingenuitate să i se repete porția. Cu toate acestea, se vedea cît de colo că mareşalului nu-i scăpa nici o finețe a serviciului, că se purta astfel tocmai fiindcă se simțea ca peştele în apă. După ce bea vinul dintr-un pahar conic de Lalique (dintr-un serviciu cumpărat de Dragavei pentru sufrageria muzeului), îl privea în lumina soarelui şi-l ciocănea cu verigheta, apoi ofta adînc :

— Aşa pahare am avut, o minune, puteai cînta simfonii pe ele, mi le-a făcut cadou maiestatea-sa,.. asta... am vrut să spun... o persoană sus pusă, foarte sus pusă... în fine, aveți lucruri minunate, alese cu gust... să v-ajute Dumnezeu să le folosiți sănătoşi.

Cîteodată, Dragavei era nevoit a invita împreună cu alții la masă, din motive de serviciu, şi pe Gaittany, care sosea în limuzina sa, parcă purtat pe brațe de îngeri, atît de fericit arăta. îndată ce intra în vestibul cu bastonul pe mînă, scormonea cu ochii toate colțurile, semnala toate achizițiile noi, ridicînd brațele în sus de entuziasm.

— Dar asta, zicea el, arătînd un sarcofag dobrogean aşezat lîngă intrare în dreptul burlanului, ca un vas de strîns apă de ploaie, cînd ați luat-o? Parcă nu o aveați.

— Am cumpărat-o, printr-un inginer, pentru muzeu (Dragavei află că acesta era prințul Antoine Hangerliu) de la o fostă damă de onoare de la palat, care a avut o vilă la Mangalia şi făcea colecție de antichități locale. Operele de artă sînt ale poporului, trebuie să le salvăm.

— E superb! declara Gaittany, persistînd a crede că Dragavei făcea achiziții personale, te felicit din toată inima.

Prietenilor Gaittany le referea lucrurile astfel:

— Domnule, are gust, sau e bine consiliat. Şi-a vîrît economiile în lucruri de artă de mîna întîi. Are un Petraşcu admirabil, reprezentînd laguna venețiană, un Pallady încîntător.

Dar toate erau ale muzeului.

Ceea ce îl fascina pe Gaittany, în primul rînd, era însă masa. îi plăcea să mănînce bine şi mult, deziderate pe care Marioara Dragavei i le satisfă-

cea pe deplin. Gaittany era extaziat în fața crapului la cuptor, bătînd în auriu din cauza rumenelii, şi-l saluta cu hiperbole digitale.

— Doamnă, zicea el, este o capodoperă culinară! Merită toate omagiile!

— îmi pare bine că vă place, răspundea cu modestie Marioara Dragavei, numai trebuie să ştiți că nu e gătit de mine, ci de mama!

— Oh! exclamă Gaittany, vă rog să transmiteți mamei dumneavoastră felicitările noastre.

Era de față, spre nemulțumirea lui Dragavei şi a Marioarei, şi mareşalul, adus, fără prealabilă consultație, de Gaittany ca interpret de limba engleză pentru un pictor britanic progresist, care de fapt vorbea şi franțuzeşte.

— Doamna Petrescu este o veritabilă artistă culinară, destăinui mareşalul, care îşi potolea adesea foamea devorantă la masa dascălului, face mîncări de o suculentă, de o surpriză a gustului...

Şi mareşalul îşi linse buzele cărnoase şi roşii. Gaittany îl privea avid, curios să ştie ce specialități mai erau de competența dăscăliței.

— De pildă, continuă mareşalul Cornescu, prepară ***des haricots â î'estragon,*** ciorbă de fasole uscată cu tarhon (mareşalul traduse în paranteză, pentru Marioara Dragavei), ***d'une saveur surprenante.***

Gaittany, căruia nu-i plăceau mîncărurile populare, manifestă o dezamăgire vizibilă, pe care căuta s-o mascheze cu aprobări exagerate şi elogii din mînă, de o falsitate bătătoare la ochi. Murea după icre negre, şi cînd asista la vreo recepție oficială urmată de bufet, cerea tare « icre negre», trăgîndu-şi fără jenă castronaşul de cristal înainte şi scoțîndu-şi în farfurie cu lingurița un purcoi negru de caviar, pe care apoi îl devora în picioare cu farfuria în mînă, făcînd semne cunoscuților că totul e în regulă. Felul cum se organizau în noul regim socialist sesiunile ştiințifice, excursiile, congresele părea a stîrni mulțumirea lui Gaittany, care susținea că revoluția fusese absolut necesară. Avea aerul convins că i se făcuse personal dreptate socială şi se bucura de avantajele socialismului ca un copil mic. Pregătirea atentă de către alții, fără ca el să-şi bată capul, a formalităților de călătorie, a cazării, a meselor îl umplea de încîntare şi de voluptate. Mai cu seamă cînd căpăta şi caviar, consulta pe toți la ureche: « Nu-i aşa că-i agreabil ?».

în fond, era o reacțiune voluptuoasă de moment, iar nu din convingere. Cînd nu era invitat, se sufoca şi evoca iarăşi cu regret trecutul.

înrîurirea existenței igienice între obiecte de bun gust se constata cu precădere asupra celor doi copii mici ai dascălului, Păducel şi Lilica, educați de Dragavei. Susținătorii teoriei eredității ar fi trebuit să bată în retragere văzînd cum nişte copii de mahalagiu capătă, printr-o bună îngrijire, ținută sănătoasă şi delicată. Păducel era bine conformat, cu pieptul umflat, pulpele lustruite şi pline, cu picioarele arcuite. Fruntea îi era uşor bombată şi capul îi era puțintel mai mare, din pricina părului negru şi buclat, scurt, ca al unei femei care şi-ar fi frizat cu fierul părul tuns, Marioara îl îmbrăca cu cea mai mare atenție, căutînd a da croială hainelor, fără a-i ascunde membrele. Astfel, pantalonii erau scurți de tot, lăsînd pulpele descoperite aproape în întregime, sacoul era însă croit pe talie, ca un ***tailleur*** de damă. Pe cap, ca să-şi țină părul, Păducel îşi punea un soi de cunună tricotată, ce-i producea un zuluf în creştet. Era măsliniu ca un napoletan şi cu ochii negri, mari, umbriți de gene lungi,

parcă făcute cu rimei. Vitalitatea îl făcea pe Păducel să facă paşi de marş pe loc, să se bată cu pumnii în piept, să scuture din cap rîzînd, să chiuie, să fluiere deodată în plină societate. Dacă Marioara îi reproşa: «Dar ce faci, Păducel?», el rîdea cu sughiţuri şi răspundea cu inocenţă: « Fluier!». Cu toată exuberanţa, Păducel nu comitea nici o poznă regretabilă, nu era necuviincios, şi cînd, stînd în fotoliu în vizită şi bălăbănind ritmic picioarele spre a-şi cheltui energiile, era avizat din ochi să fie cuminte, Păducel oprea îndată pendularea picioarelor şi începea **să** îndoaie gimnastic braţele de la cot. El spunea tare, după caz: « Poftă bună!» (la masă), «Noroc!» (la strănutat), « Să fie într-un ceas bun!» (la pornirea la drum), imitînd întocmai purtările celor mari. La masă rîdea, clipea din ochi, făcea gesturi de calinerie, însă mînca după canoane, zicea « mulţumesc» de cîte ori era servit şi se amesteca cu o comică politeţă în convorbirea părinţilor şi a prietenilor casei, întrebînd cu ingenuitate: «Unde este Polul Nord?», « Cîte aripi are un avion mare, mare de tot?». Lilica, mai mică cu trei ani şi mai scundă, arăta plină la obraz ca o păpuşă şi carininată ca o piersică. Era curată şi sclivisită, rochiţa mai întotdeauna albă îi juca deasupra genunchilor ca şi tw-tu-ul unei balerine. Lilica tăcea mironosiţă, cu intenţia invederată de a avea purtarea cea mai recomandabilă, privea pe oamenii mari înainte de a face un gest, cum ar fi bunăoară ţinerea corectă a furculiţei, însă modelul său constant era Păducel. Pe acesta îl imita în toate, ca pe un maestru, ţinîndu-se după el, prinzîndu-se cu degetele mici de pulpana sacoului acestuia. Dacă era cazul de a găsi drumul cel mai scurt spre a se întoarce acasă, Lilica nu avea

nici o veleitate de a se afirma şi aştepta ca Păducel să ia iniţiativa. Acesta, umflîndu-şi pieptul, o lua înainte cu autoritate, urmat de docila sa soră. Cînd însă greşea drumul, Lilica îi ţipa îndată: « Prostule!», ca şi cum ar fi ştiut asta de mult şi ar fi aşteptat numai prăbuşirea prezumţiosului spre a spune ce avea pe suflet.

într-o sîmbătă după amiază, intrînd în podul vast al casei dascălului, unde avea obiceiul să întindă la uscat lenjeria spălată, Marioara găsi hîrdaiele şi panerele întoarse cu fundul în sus, stivele de scînduri şi de parchete ce se aflau acolo şi cîteva bănci populate de o asistenţă ciudată, prezidată de bărbosul mareşal, pe care Marioara îl credea un general oarecare («podul» urma să devină un mare salon la catul de sus, neterminat). îndeosebi o izbi un individ cu barbă forfecată mărunt, îmbrăcat prematur cu un sacou de ***soie dcrue*** fină, însă îngălbenită de vreme şi de călcătură. Acesta nu era altul decît regele Vahtang. Mai erau de faţă Matei Basarab, prelung la faţă şi cu uitătură rece, într-o cămaşă de sport cu carouri în roşu, galben şi negru, de aspect canadian **şi** fară nici o asemănare cu tot ce se afla în acel moment în comerţ, monseniorul prinţ Valentin de Băleanu, căruia Marioara nu-i zări sutana ascunsă sub un vraf de parchete, prinţesa **Serica** Băleanu, uscată, gălbicioasă, părînd extrem de iritată, madam Valsamaki-Farfara, cu splendidul său păr alb, prinţul Antoine Hangerliu, mai timid ca oricînd, contele Iablonski, în simplă cămaşă peticită, afară fiind foarte cald, şi legat la mijloc cu o curea lată ca un chimir ca să-**i** ţină şalele cînd ridica greutăţi, contesa **de** Verner-Sternberg, Charles-Adolphe Vasilevs-Lascaris, de astă dată cu pantofii de dril în picioare,

galoşii nemaifiind potriviţi cu sezonul, Zenaida Mânu, cu săculeţul ei, din care ieşeau cozile unei legături de ceapă verde. Cînd Marioara intrase în pod, ecourile unei discuţii înfocate se stingeau şi toţi şedeau stînjeniţi, îmbujoraţi la faţă, surprinşi în plină animaţie. Totuşi, Marioara fu aceea care se simţi cu adevărat surprinsă şi intimidată, mai ales avînd a lua de la o fereastră deschisă o pereche de ciorapi puşi să se usuce deasupra unui prosop. Asistenţa aristocratică o privi cu curiozitate calmă, ca pe o intrusă de o specie zoologică rară. Mareşalul Cornescu, care trona pe un sac îndesat cu lînă, se simţi dator a se ridica în picioare şi a se scuza:

— Vă rog să mă iertaţi. Mi-am permis să invit pentru un minut cîţiva prieteni, ca să-i conduc la un amic comun în apropiere.

Şi mareşalul făcu o plecăciune şi rîse ca un vinovat smerit, strîngîndu-şi barba între degete şi apoi dîndu-i drumul mai înfoiată.

— Nu-i nimic, tovarăşe general! zise Marioara cu blîndeţe, totuşi vădit necăjită. E drept, nu m-aşteptam să vă găsesc aici. Parcă locuiţi în altă parte.

Apoi, luîndu-şi ciorapii, ieşi pe uşă foarte alarmată, coborînd îndată la dăscăliţă, pe care o luă de scurt aşa de vehement, încît glasul i se auzi de jos. Mareşalul se reaşeză pe sacul său şi tăcu, nu fără oarecare paloare pe obraz, apoi zise către cei de faţă, spre a-şi da o ţinută:

— E o femeie admirabilă, une ***femme vraiment intelligente et*** pleine ***de douceur.***

Asistenţa ascultă acest elogiu fără nici un semn de aprobare sau dezaprobare, cu o rezervă totală, şi mareşalul, ca şi jenat de a fi recomandat castei lui o simplă muritoare, îşi consultă ceasul cu atenţie afectată.

— Cred, îşi dădu el cu părerea, că prinţesa ne aşteaptă. Ar fi timpul să plecăm.

Monseniorul, care şedea în capătul unei bănci, se ridică cel dintîi, cu mîinile strînse la piept, ca după o rugăciune, şi porni spre uşă cu paşi mărunţei, răspîndind foşnete mătăsoase deasupra planşeului sonor, urmat de Zenaida Mânu, cu capul ei clătinător. Mareşalul rămase cel din urmă, spre a trage mai înăuntrul încăperii o bancă, pe marginea căreia erau întinse lîngă geam cîteva batiste fine la uscat, şi a închide ferestrele. Făcea asta din proprie iniţiativă şi ca un semn de recunoştinţă faţă de dăscăliţă, care, era convins, va aprecia acest gest de prevedere, avînd în vedere că pisicile vizitau des podul fără duşumele şi lăsau pe rufe sigiliile labelor lor. După această operaţie casnică, mareşalul ieşi, închise uşa cu cheia, pe care o atîrnă jos în coridorul de serviciu într-un cui mare, şi se alătură cetei lui, ce-l aştepta în strada desfăşurată fără case, ca un covor în plin cîmp. Iablonski, mai mult patriot polon decît om de castă, încercă să se eschiveze, însă mareşalul îl luă solid de braţ.

Motivul pentru care se adunase la mareşalul Cornescu monseniorul, prinţul Hangerliu, prinţesa Serica şi ceilalţi era următorul: Hangerlioaica îi convoca pe toţi în acea zi spre a discuta două probleme importante ivite în ultima vreme, fiindcă aveau obiceiul toţi să se consulte, să se informeze reciproc, să formuleze speranţe în comun. Prinţesa Hangerliu funcţiona ca un şef de clan care dă ultima definiţie hotărîrilor comune, urmate apoi cu sfinţenie de toţi. Ca să fie pregătiţi în prezenţa Hangerlioaichii, invitaţii examinaseră ordinea de

zi în prealabil la Cornescu. Chestiunea mai puţin gravă, dar care stîrnise multă iritaţie Şerichii, era aceea a căsătoriei lui Matei Basarab. Acesta trăia de vreun an de zile cu o tînără taxatoare de tramvai, într-adevăr « drăguţă», după cum recunoşteau toţi, blîndă, cu un aer cuminte şi sănătos şi întotdeauna îmbrăcată simplu, dar foarte îngrijit, cu plastronul bluzei scrobit bine, ori cu fusta de lenaj negru plisată impecabil. Părul tuns scurt îl da peste urechi, în care purta doi mici cercei din două mărgele albastre, motiv pentru care i se zicea Florica Cercel, numele ei adevărat fiind Florica Pîrscoveanu. întîlnind-o des pe aceeaşi linie de tramvai, Matei Basarab se familiarizase din ochi cu Florica şi uzau amîndoi în schimbul strict posibil şi banal de cuvinte intonări semnificative. Spre pildă, cînd Florica întindea biletul lui Basarab, acesta zicea cu prelungiri căutate: « Mulţumeeesc!», iar Florica, de la micul ei contoar, zîmbind, modula cît mai muzical un: « Pentru puţin, tovarăşe!», la care nu era obligată. Vara, Matei Basarab mergea cu capul gol. De aceea, cu ochii la Florica, îşi uită şapca în tramvai, cînd, prin excepţie, şi-o luă o dată. Taxatoarea îi bătu la capătul liniei în geam şi-i arătă şapca cu mîna. în fine, într-una din zile, Matei Basarab, ieşind din atelier, întîlni pe stradă pe taxatoare, care nu era de serviciu. A intra în vorbă nu era lucru greu. Basarab credea a avea de a face cu o fată de bună condiţie, care, ca şi el, era nevoită să intre în cîmpul muncii. Florica, dimpotrivă, socoti că tînărul era un simplu lucrător, în curînd, făcură menaj împreună. Basarab n-avu la început intenţia de a lua în căsătorie pe Florica, pe care o considera drept o concubină pe termen lung, necesară în condiţiile în care trăia.

Florica era fata unui tîmplar, a unui fost patron la drept vorbind, cu calfe **şi** ucenici, care, la rîndu-i copil din flori, fusese fiul unei Pîrscovence oarecare din cartierul Tei. Descoperirea dezamăgi pe Basarab, totuşi, Florica era o tînără femeie excelentă. Cămăşile lui Basarab, prin apretura lor, stârneau admiraţia tuturor; în scurt, Basarab, prin îngrijirile Florichii, apărea lins ca un pui de pisică. Doamna Zoe Basarab, după o fază de contrarietate, obosită de necazurile vieţii şi devenită complet pesimistă cu privire la clasa ei, o găsi pe Florica, vlăstar al unei familii mic-burgheze, admirabilă. Suferea de reumatism, şi Florica o înconjura cu cele mai filiale atenţii şi-i săruta mîna. De aceea, bătrîna doamnă le dădu un soi de binecuvîntare, zicînd Florichii:

— Eşti ca şi o soţie pentru toată viaţa. Se în» tîmplă asta în familiile cele mai bune.

Florica se mîhni la început, însă era prea tîrziu spre a mai repara lucrurile. Matei Basarab, din delicateţă, făcea mereu aluzie la o oricînd posibilă căsătorie legală, fără a se hotărî. Cînd însă Florica deveni gravidă, om cu principii, îşi zise că datoria lui fiind de a-şi perpetua neamul domnesc, pe linia Basarabilor autentici, nu se cade a-şi abandona în anonimat progenitura. Ceru învoirea mamei sale de a se cununa cu Florica, ceea ce i se acordă fără dificultate. **Serica** Băleanu rămase scandalizată.

— O asemenea mezalianţă în lumea noastră! Unor astfel de creaturi nu li se conferă un nume istoric!

— Ei, interveni conciliant mareşalul Cornescu, frecîndu-şi cu degetele nasul coroiat, spre a-şi disimula un zîmbet ce-i provenea din rememorarea propriei lui vieţi:

Nul ne parvient à la vieillesse
Qui n'a passe par la jeunesse.

Mareşalul, cînd se afla în cercul lui monden şi în momente de excitaţie intelectuală, era renumit prin marele debit de proverbe, numai franţuzeşti. Făcuse şi cîştigase odată o prinsoare că va comenta fiece frază a conlocutorului cu un proverb.

— Dar e o enormitate, mareşale. Dacă are nevoie de o metresă, treaba lui. Nimeni nu-l obligă să se căsătorească.

Mareşalul, în vervă, răspunse:

— *Qui tară se mărie mal se mărie.*

— Nu pricep, continuă Serica, ce poate priza un om fin ca Matei la o taxatoare?

— De! oftă mareşalul, pe vremuri foarte galant:

Fille brunette de nature gaie et nette.

— Mă înnebuneşti cu zicătorile dumitale! Gîndeşte-te că Matei este urmaş de cap încoronat.

Mareşalul, imperturbabil, zise:

•— *Vemme brune vaut une couronne.*

— Dar, Serica, interveni prinţul Antoine Hangerliu, care era de faţă, omul trebuie să-şi facă un cămin. Cu cine vrei să se-nsoare acum din lumea noastră de cerşetori?

— Exact, întări mareşalul:

Homme doit vivre selon le pays ou il est.

Lucrurile fură aduse, fireşte, la cunoştinţa Hangerlioaichii, duşmană a mezalianţei, care se încruntă, fară a profera cuvinte ireparabile. Se temea să nu jignească pe Zoe Basarab, ştiind încăpăţînarea memorabilă a acestei familii.

— Acum, cînd fata e însărcinată, îşi dădu părerea Hangerlioaica, e prea tîrziu spre a împiedica mezalianţa. Propun ca tînără să-şi schimbe oficial numele în Cornescu, spre pildă, şi dumneata, mareşale, să faci o declaraţie scrisă cum că fata e a dumitale. în lumea noastră asta ajunge. Vom considera totuşi că Matei a luat o Cornească.

Matei-Radu Basarab sugeră Florichii întîi mai pe ocolite, apoi limpede acest lucru, care convenea orgoliului său foarte acut, aducîndu-l şi pe mareşal să-i dea asistenţă în penibilul demers.

— De ce să-mi schimb numele? se miră Florica. Dacă mă mărit cu tine, am să mă chem altfel.

— Fireşte, răspunse Matei-Radu ruşinat. Dar vezi, sînt prejudecăţi ale familiilor noastre, care vor ca alianţele să nu se facă în afara cercului nostru.

— « îl ne *faut pas lier les ânes avec les chevaux.'»* zise mareşalul Cornescu, ca pentru el, apoi, în loc să traducă, adăugă: Amicii noştri găsesc că aş fi foarte decorativ la nuntă ca tată al dumitale.

în cele din urmă, Florica înţelese şi începu să plîngă.

— Trebuia să-mi spui cine eşti, reproşa ea lui Matei. Văd că ţi-e ruşine de mine. Nu pot să-mi schimb numele şi să dau a înţelege lumii că mama m-a făcut cu domnul general. Dacă ţi-am stricat rosturile, să ne vedem fiecare de treabă.

Matei Basarab nu aprobă în nici un fel această concluzie şi afirmă că, orice ar fi, hotărîrea de a se căsători legal cu mama copilului său era luată.

Madam Farfara încercă să dreagă lucrurile, creînd o anume legendă genealogică propice alianţelor riscate în lumea mare.

— Frate, zise ea, fata se cheamă Florica Pîrscoveanu. Numele ăsta nu e comun. Trebuie văzut dacă e din Pîrscovenii intraţi prin alianţă în ramura Cantacuzinilor. Charles-Adolphe Cantacuzene, fostul ministru plenipotenţiar, care a murit de curînd, bărbatul Julietei Missir, era nepot al lui Constantin Cantacuzino şi al Zoiei Slătineanu şi strănepot al unei Pîrscovence. Mai sînt şi astăzi Pîrscoveni.

— Florica nu este, hotărît, zise Matei-Radu Basarab cu o răceală subtil ironică, din ramura aceasta.

Madam Valsamaki-Farfara nu se dădu bătută:

— Să zicem că nu este, ce ştii dumneata, familiile aristocratice sînt în cădere de mult, nu de ieri, mi se pare că am auzit eu o istorie cu o Pîrscoveancă din Tei, care a avut un copil cu Ghica. Tatăl fetei e fiu natural. Ea chiar are trăsăturile Ghiculeştilor.

Legenda pe care voia s-o răspîndească madam Farfara nu avea sorţi de izbîndă, fiindcă Florica, mîndră în felul ei, cînd regele Vahtang, în vizită la Matei-Radu, o întrebă, cu lipsă de tact, dacă e adevărat că tată-său ar fi avut sînge ghiculesc, crezînd a o măguli, răspunse, vizibil supărată:

— Pe cîte ştiu, bunicul meu era nisipar.

Acum, toată această protipendadă în descompunere, inclusiv Matei-Radu Basarab, mergea să cunoască ultima decizie a Hangerlioaichii. A doua problemă de pe ordinea de zi, mult mai gravă, era de resort politic, şi toţi o formulau cu prudenţă şi cu expresii criptice. Li se spusese că «individul» (care era de fapt Gavrilcea) trimisese printr-un copil mic, din părţile locului, un bileţel Hangerlioaichii, cu nişte semne conspirative, pe care aceasta le cunoştea şi prin care se cerea să fie primit. Hangerlioaica detesta « canalia» care abandonase pe Max, lăsîndu-1 să fie împuşcat. Totuşi, ar fi fost curioasă să ştie ce mesaj aduce acesta, în ce chip se pripăşise prin ţară. Convingerea ei, ca şi a Şerichii Băleanu, era că regimul înfăţişa o monstruozitate, că Statele Unite aşteptau doar momentul potrivit pentru dezrobirea multurgisitei glii româneşti şi restaurării claselor istorice. Mizeria, oricît de aspră şi lungă, n-o speria, cît o preocupa ideea de a nu rămîne inertă în ziua răfuielii. Ea susţinea politica acţiunii coordonate, fiind cu toate acestea de părere că nu trebuiau să se rişte în aventuri care să-i scoată din luptă. Concepţia ei, ca şi cu zece ani în urmă, se putea formula astfel: a profita de evenimente, substituind la comandă pe promotori. Acum, de aci nu vedea nimic. Se întreba, nu mai puţin neliniştită, văzînd cum un Gavrilcea răsare deodată în Bucureşti, dacă nu cumva roata se întorcea în favoarea clasei sale, fără ca ea să fi prins de veste. Prudenţa birui impacientele prinţesei, şi Hangerlioaica arse biletul, nevoind a daniei un răspuns înainte de a se consulta. Gavrilcea nu se mulţumise cu atît. Ieşind de la atelier pe înserat, Matei Basarab se izbi faţă în faţă cu un necunoscut cu înfăţişare de preot îmbrăcat civil, care şedea rezemat molatic de gardul uzinei. Tînărul făcu un pas în lături, dar necunoscutul îl interpelă calm şi gros, fără vreo preocupare de a nu fi auzit de alţii, strada fiind de altminteri aproape pustie:

— Dacă nu mă-nşel, sînteţi prinţul Matei Basarab.

Matei n-avea obiceiul să se intituleze prinţ, deşi se considera aparţinînd unei case princiare, celei mai autentice, după el. Deci răspunse, fără a arăta vreo surprindere:

— Mă numesc, într-adevăr, Matei-Radu Basarab.

— în cazul acesta, îmi permit să mă prezint: Gavrilcea. Cred că aţi auzit de numele meu.

— Am auzit, într-adevăr, în legătură cu Mişcarea. Unul din conducătorii ei...

— Exact.

— Acest Gavrilcea se află, pe cîte ştiu, undeva în străinătate, pare-mi-se în Austria.

— Precum vezi, sînt aici şi contez pe discreţia dumitale a nu-mi divulga prezenţa. Cauza mea e şi a dumneavoastră. De altfel, dacă m-ai trăda, ai fi sancţionat.

Matei Basarab îl privi rece şi întoarse capul să vadă cine trecea pe lîngă el. Acelaşi lucru îl făcu şi Gavrilcea, şi astfel amîndoi priviră o bătrîna care se lupta grozav să care un sac plin cu buruieni culese pentru porc. Gavrilcea, îndatoritor, ajută pe femeie să-şi salte sacul mai bine în spate.

-îţi mulţumesc, maică! zîmbi la el bătrîna, recunoscătoare.

— Pentru puţin! răspunse Gavrilcea ca un om dedicat carităţii, care nu se grăbeşte şi nu se teme de lume.

«Dacă nu-i nebun, este, nici vorbă, un tip puţin obişnuit!» reflectă Matei.

— Ce doriţi de la mine? spuse el tare.

— Aş fi voit să vorbesc cu prinţesa Hangerliu, căreia i-am trimis un mesaj. Am impresia că ezită să mă primească.

— Ar fi şi firesc! Dacă sînteţi cine spuneţi, o întrevedere cu dumneata e un act delicat, avînd în vedere felul cum v-aţi purtat cu prinţul Max.

Gavrilcea nu păru a da importanţă acestei observaţii.

— în orice caz, **vă** rog să comunicaţi prinţesei că oamenii noştri lucrează şi că, indiferent dacă ne daţi ori nu concursul, sperăm în izbîndă. Aveţi interesul de a vă asocia efortului comun. E necesar ca prinţesa să delege pe cineva să vină peste graniţă spre a lua contact cu noi, un aviator spre exemplu (Gavrilcea privi insistent în ochi pe Matei). L-am ajuta să fugă.

— Ce este în căderea noastră să facem vom aviza. Mai aveţi altceva să-mi spuneţi? întrebă Matei Basarab, inexpresiv **şi** pregătindu-se să plece.

— Dacă aveţi un răspuns afirmativ, faceţi cu creta acest semn aici!

Şi Gavrilcea scrise pe gard cu o cretă litera majusculă G. Matei Basarab îl salută cu un deget la şapcă şi se **depărta** fără a-l privi. La rîndu-i, acesta, după ce mai şezu puţin, rezemat de gard, parcă meditînd ce are de făcut, se urni molatic şi trecu drumul spre staţia terminus a tramvaiului. Matei împărtăşi întîmplarea prinţesei Hangerliu.

— Canalia, se mînie factice aceasta, are să ne compromită tot dîndu-ne tîrcoale. El este, îi cunosc stilul. Cum a venit aici, Dumnezeu ştie!

Hangerlioaica vorbi cîtorva dintre intimii **ei,** printre care şi **Serica,** de afacere, convenind a nu pomeni niciodată numele lui Gavrilcea, ci numai de « un individ suspect », de « un nebun», evitînd a afirma că vreunul din ei fusese acostat **de** el. **Serica** Băleanu căzu într-un adevărat delir aflînd accidentul şi susţinea cu vehemenţa pe care i-o îngăduia discreţia că trebuie făcut orice spre a scăpa din ceea ce ea numea « infern ».

— Simt că voi muri dacă mai continuă. A **sta** într-o odaie, a trăi cum trăiesc eu, ***c'est***

affreux! Pentru ce mi-au luat castelul meu, parcul meu, lacul meu? Ce-am făcut eu acestor oameni?

Antoine își frîngea mîinile, incapabil a lămuri Șerichii ce este o revoluție socială. Serica n-avea nici o intuiție politică și nici ambiția de putere a Hangerlioaichii, era numai zdrobită de pierderea agrementelor vieții ei de altădată, pe care le considera intangibile de drept. Din această cauză, ar fi fost în stare să se înflăcăreze de orice aventură. Din fericire, poseda tactul de a nu întreprinde nimic fără aprobarea lui Antoine și fără concursul rubedeniilor ei.

în odaia de la pod, din strada Băneasa Ancuța, Hangerlioaica era instalată pe fotoliul ei și ședea de vorbă cu Gaittany, cînd se auzi zdruncinătura scării de pașii cetei care urca. Mareșalul Cornescu introduse cel dintîi pe ușa scundă superba lui barbă, făcînd o plecăciune, și merse să sărute mîna Hangerlioaichii. Aceasta era îmbrăcată într-o rochie foarte lungă și comodă, răscroită adînc la gît ca un ciliciu, pe piept lăsînd să-i atîrne o mare cruce plată de aur. După mareșal intră foșnitor monseniorul, care merse și el pînă aproape de fotoliul prințesei, însă zîmbind dulce, cu aerul unui prelat care vine să consulte o bolnavă. El își plecă puțin capul, făcînd în așa fel, încît să pară că se reculege înainte de o meditație religioasă. Prințesa nu cuteză în fața unui asemenea personaj să rămînă într-o rigiditate arogantă și îi întinse mîna, încovoindu-se puțin pe fotoliu cu gestul unui credincios care ia o ținută de respect convențional cînd e stropit de către preot cu agheasmă. Monseniorul, pe de altă parte, nu-i strînse mîna profan, ci i-o prinse între palmele sale mici și delicate, ținîndu-i-o îndelung și privind-o pe prințesă cu duioșie în ochi, aducîndu-i parcă un mesaj divin și consolării. Astfel jucară comedia cîteva clipe, în timp ce Gaittany atrase atenția ușor cu capul mareșalului, care se așezase alături de el, asupra scenei. Mareșalul își atinse superficial cu arătătorul barba, semn că înțelesese. Serica Băleanu merse drept de la ușă cu brațul întins teatral spre Hangerlioaica și-i strînse mîna nu fără a se înclina puțin, cum se cuvine unei femei tinere față de o femeie mai în vîrstă, chiar de rang egal. Acesta părea a fi sensul mișcării foarte studiate în simplitatea ei. Serica își scosese din epavele garderobei o rochie *grenat* cu mîneci lungi strînse progresiv pînă sub podul palmei și legată la talie cu un cordon lat de piele încheiat cu două mari paftale emailate. Rochia era astfel croită ca să cadă în față de sus pînă jos ca un veșmînt medieval. Din păcate, fierul de călcat lăsase lustruiri pe alocuri. Antoine Hangerliu sărută respectuos mîna Hangerlioaichii, de asemenea Matei Basarab. în schimb, madam Valsamaki-Farfara, contesa de Verner-Sternberg, Charles-Adolphe Vasilescu și Zenaida Mânu făcură plecăciuni mai mult sau mai puțin adînci, de la distanță, mergînd apoi să ocupe locuri pe bănci. în chipul acesta, diferența de calitate a fiecărei persoane în sînul aceleiași societăți era riguros stabilită.

Reuniunea debuta printr-o tăcere prelungită, deoarece toți se așteptau ca Hangerlioaica să pună în dezbatere cazul Matei Basarab, și nu îndrăzneau, din jenă, să anticipe deciziile. în fine, bătrîna prințesă tuși gros și-și suflă nasul cu forță ostentativă, apoi zise:

— Ascultă, Matei, am auzit că vei avea un copil şi că vrei să te căsătoreşti.

— E adevărat, prinţesă! răspunse interpelatul.

— Şi cum vei numi copilul? se interesă aproape calm Hangerlioaica, deşi cu asprime de răguşeală în gît.

— Neagoe dacă e băiat, Martha dacă va fi fată.

— Hm! Neagoe Basarab! ***Un drole de nom celuiAă l*** Vous ***allez epater les proletaires avec vos noms: Matei Basarab, Neagoe Basarab!***

Şi prinţesa, rîzînd, luă dintr-un săculeţ de pe rezemătoarea fotoliului o sămînţă de floarea-soarelui şi o pocni în dinţi. De la moartea lui Max Hangerliu contractase în cinstea memoriei răposatului, mare mîncător de seminţe, acest viţiu inocent, pe care îl cultiva cu paradă, ca un avertisment că nu uitase afrontul ce i se făcuse. De altfel, nu mînca decît foarte puţine şi numai cînd era cu alţii, şi punea cu grijă cojile la o parte, spre a nu murdări locul, încruntîndu-se dacă altcineva, neprevenit, ar fi îndrăznit, imitînd-o, să mănînce şi el seminţe. Asistenţa rîse cu bonomie decentă la gluma Hangerlioaichii, dar **Serica,** luînd o figură fanatică, agravată de nasul ei grecesc considerabil subţiat, observă cu ironie :

— **II** ***leur apprendra l'histoire, la vraie...***

Şi lăsă o mînă să-i alunece pe genunchii puşi unul peste altul, expunînd vederii un inel cu o enormă piatră portocalie în formă de migdală, probabil sardoniu. Era una din pozele ei obişnuite, cînd primea lume în castelul cu boite ogivale.

— Tinere, declară Hangerlioaica, găsesc că este de prisos să mai discutăm acum despre un gest. devenit necesar. Esenţialul e că mama copilului este rumâncă. Boierii rumâni şi-au împrospătat deseori neamul luînd fete din popor. Totul **este** de a creşte copilul creştineşte şi boiereşte, cu evlavie pentru marile familii din trecut. Cine merge ca martor la ofiţerul stării civile? E bine ca actul să fie iscălit de marile nume, ca să fie o mărturie a rezistenţei familiilor noastre.

Se decise să slujească drept martori Gaittany, mareşalul Cornescu, prinţul Antoine Hangerliu şi un Cantacuzino tînăr, prieten cu Basarab, care nu frecventa cercul Hangerlioaichii. Urmă o pauză de reculegere, în care bătrîna prinţesă mai sparse o sămînţă de floarea-soarelui. Apoi luă din nou cuvîntul confidenţial.

— Este oricînd posibil, zise Hangerlioaica, în stil ermetic, ca indivizi suspecţi să încerce să ne abordeze, spre a ne pipăi, iluzionîndu-ne cu acţiuni iminente. în poziţia noastră o astfel de întîlnire e foarte periculoasă, şi aş vrea să vă întreb, ce-aţi face dacă s-ar întîmpla un asemenea accident?

— Nu m-aş reţine de a nu întreba ce rază **mi**-aduce în întunericul în care dibui! se exprimă prinţesa Băleanu poetic şi amar.

— Metis, **Serica.** . . o imploră Antoine mai mult cu mîinile decît cu glasul.

în acest moment se simţi o clătinătură de paşi prin odaie, a cărei duşumea era cam oscilantă. Asistenţa întoarse capetele **şi** constată că Gaittany ieşea tiptil pe uşă. Găsise compromiţător să asiste la o astfel de convorbire, ce-i drept cam riscată.

— J'en ***ai assez,*** recidivă **Serica** cu o uitătură plină **de** ură. Cupa s-a umplut pînă la vîrf. Nu

sînt născută să fiu uvrieră ori spălătorească, sînt ursită pentru frumusețe, pentru artă. Există o elită care nu poate să se coboare cu vulgul la treburile josnice. Cu mîinile noduroase nu pot cînta la clavecin.

Şi cu ochii indică fundul odăii, unde era într-adevăr un astfel de instrument dat de ea Cătălinei Ciocîrlan, pentru educația muzicală a lui Filip. Monseniorul găsi cu cale să toarne un unguent peste rănile Şerichii.

— Mo ***fille, n'oubliez pas Vhumiliti de notre Seigneur, dont le visage*** estpourtctntresplendissant ***de joie. Souffrir en son orgueuil c'est la meilleure croix!***

Hangerlioaica zbîrci din nas, agasată de predicile, execrabile, după părerea sa, ale monseniorului prinț.

— Dragă, zise ea către prințesa Băleanu, răbdarea e calitatea de căpetenie a unui boier rumân. Ne ***la perdez pas. Et surtout prenez garde ă ce que vous dites, car on a Ies yeux sur nous.*** Vă spun aceasta la toți. Ei, repetă ea întrebarea pe jumătate, din ochi, privind cu înțeles la Matei Basarab, ce-ați face în cazul de care vă vorbeam?

— Mi-am dat cuvîntul de onoare, răspunse Matei Basarab, că voi lucra leal în atelierul în care am fost acceptat. Nu-1 voi călca. Datoria mea este de a-mi ocroti familia.

— Foarte bine, foarte bine! îl aprobă Hangerlioaica, dar aşa de răstit, încît se ghicea că răspunsul nu-i plăcea. De altfel nici nu credea în sinceritatea lui, ea însăşi îi sfătuise să fie prudenți şi față de pereți. Tatona pe ceilalți, în sufletul ei impacient dădea însă dreptate Şerichii, şi ar fi fost plăcut surprinsă dacă s-ar fi pronunțat cu o suficientă discreție idei mai îndrăznețe.

— ***Confions'nous ă la providence divine i*** suspină monseniorul.

Hangerlioaica îl privi cu oarecare parapon.

— Dumnezeu n-ajută, monseniore, pe cine nu se ajută. Boierimea noastră de altădată a luptat cu paloşul şi cu credința rumânească ortodoxă.

încîntată de a fi înțepat pe prințul cu barbişon pe chestiunea confesiunii, Hangerlioaica se aşeză mai comod în fotoliu, bătîndu-i cu palmele amîndouă brațele. Avea un dinte contra prințului fiindcă auzise că acesta, măgulit cu apelativul de « ***prince*** » de cîțiva amici ai lui Gaittany, declarase la o adunare că clerul de orice confesiune, şi cu atît mai mult cel romano-catolic, căruia îi aparține, apreciază orice regim care face dreptatea socială făgăduită de « Notre ***Seigneur*** » (prințul afectase a cunoaşte rău limba română **şi** greşise intenționat rostind anume cuvinte pe franțuzeşte), precum şi pacea între popoare. **în** fond, prințesa era destul de avizată şi considera că astfel de mici concesiuni, din partea alor săi, ajută la strecurarea clasei sale în mijlocul oamenilor noi şi eventual şi în locurile de comandă. Ceea **ce** o irita fiziceşte era blîndețea dulceagă a monseniorului Valentin, filozofia **lui de** martir infatua. Prințesa visa că «prietenii noştri» sau «vechii, marii noştri aliați» vor **trece** prin **foc** şi sabie tot pămîntul pentru a veni pînă la ea şi a o scoate **din** podul **din** strada Băneasa Ancuța. Cam la **fel** visa şi **Serica** Băleanu. Cînd Hangerlioaica simți miros de **fum** prin aer şi văzu roşeața de flăcări pe marginea lacului, cu prilejul incendiului, **avu** o tresărire. **I** se păruse **că** « prietenii noştri » au sosit în fine.

Mareşalul Cornescu crezu că e cazul de a aduce o moderaţie în discuţie, cu toate că şi el în fundul sufletului aştepta nerăbdător « războiul salutar şi inevitabil».

— Totul e admirabil, sentimental, zise el, dar trebuie să înţelegem că noi nu sîntem nimic, nu putem nimic. A trăi e actul nostru de eroism cel mai mare.

Zenaida Mânu, din cauza trembolenţei gîtului, făcea cu capul negaţii continue, totuşi din toată fiinţa aproba sentinţa mareşalului. **Serica** îşi strînse buzele livide şi spuse rar şi declamat:

— Dacă asta se poate numi viaţă!

— E o viaţă ca oricare alta, susţinu mareşalul. Oamenii sînt buni, ***on s'accomode.***

— Şi încă cum! oftă contesa de Verner-Sternberg.

— Chestiunea nu e de a trăi, ci de a nu muri! observă cu ironie melancolică Charles-Adolphe Lascaris, a cărui faţă părea tot mai istovită şi mai înroşită de cuperoză.

— O să vindem ceva mai mult la Talcioc! glumi sarcastic regele Vahtang.

— Ce? întrebă jalnic Lascaris, şi întinse picioarele, încălţate cu nişte pantofi de dril albastru, aşa de uzaţi (probabil găsiţi prin gunoi), încît degetele i se străvedeau prin ei.

— în fine, îşi reluă firul mareşalul, întrebarea era: ce facem? Să aşteptăm cuminţi, spun eu, pînă ce va veni iar ziua noastră. Dar dacă nu ne vom învrednici noi înşine de ea (aici Cornescu se emoţiona), o vor trăi copiii noştri.

— Iluzii, zise prinţul Antoine, cu aerul sfios şi deprimat. Nenorocim pe tineri nutrindu-i cu himere, în special pe fete, pe care le dezgustăm să se mărite cu oameni fără blazon, sau cu lucrători. Democraţia a biruit pretutindeni. A dispărea în masa anonimă ar fi fapta cea mai înţeleaptă, după mine, dar, din nenorocire, dificilă pentru noi, care sîntem notorii.

Serica contemplă pe Antoine prelung şi visător, ca pe un bolnav grav. De altfel ştia că soţul ei, cu tot aerul lui resemnat, era un orgolios timid, care suferea cînd nu i se da importanţă, îmbrăţişase cariera tehnică fiindcă i se păruse că **asta** şade bine unui om de lumea mare, nicidecum cu gîndul de a-şi cîştiga existenţa. Antoine vorbea **aşa** din descurajare, ar fi fost însă fericit **C i ,** evenimentele sft-l dezmintă, de aceea asculta CU relpect exaltările Şerichii, cenzurîndu-le din prudenţă, cu nădejdea vagă că femeile pot avea **uneori intuiţii.**

— Domnule, se pronunţă decisiv Hangerlioaica, bătînd cu pumnul în braţul fotoliului, un prinţ rumân nu pierde nădejdea în Dumnezeu **şi** în elita neamului său.

Antoine lăsă capul în jos, ruşinat, şi privi în toate părţile cu coada ochilor, spre a vedea dacă vorbele sale n-au făcut vreun efect dezastruos. Dar asistenţa părea absorbită în gînduri şi asculta cu sete orice opinie.

— Deci, mareşale, se uită Hangerlioaica interogativ la Leon Cornescu, **care**-i avizul dumitale ultim ?

Acesta **făcu** un imperceptibil semn de alarmă cu capul că cineva ascultă jos.

— Să ne vedem de bucăţica noastră de pîine zilnică, mergînd drept înainte pe stradă, fără a ne **uita** nici într-o parte, nici în alta, oricine ne-ar aţine **calea.**

Prințesa frecă brațele fotoliului cu podul palmelor, spre a digera sfatul mareşalului. în fond era dezamăgită. Totuşi, reculegîndu-se **şi** înregistrînd semnul, luă din nou cuvîntul:

— Cred că ai dreptate. Canaliile ne pot duce de rîpă, cum s-a mai întîmplat. Feriți-vă de ele. Ei, ce vindem mîine? schimbă ea vorba, trecînd la tonul familiar. Aş avea ceva de dat.

Şi cu ochii făcu semn spre lada de nuc sculptat, pe marginea căreia se afla o legătură. Madam Farfara se ridică şi o desfăcu. Ceilalți se ridicară şi se apropiară.

— Sînt hăinuțe de ale lui Filip, spuse Hangerlioaica, de cînd era mic. I-au devenit imposibile. Credeți că se pot vinde?

— Cum nu, cum nu? afirmă madam Farfara, scoțîndu-le din boccea şi examinîndu-le în văzul tuturor. Hainele pentru copii se caută mai mult ca orice.

Erau pantalonaşi, jachete, pantofi mici, totul bine păstrat şi împăturit, aproape de loc uzate, indiciu că garderoba copilului fusese bogată şi des schimbată, pe măsura creşterii.

— Superb, lăudă contesa de Verner-Sternberg obiectele, pipăindu-le. Astea nu sînt **cumpă**rate aici.

— Evident că nu, explică Hangerlioaica, sînt luate **la** Paris, la Londra, pe unde **a** colindat răposata. Băiatul nu mai are îmbrăcăminte pe măsura lui, e lamentabil. Poate scoatem ceva.

— Negreşit! afirmă expertă madam Farfara.

— Atunci le iei, nu? se rugă autoritar prințesa.

Serica Băleanu, sumbră şi absurdă, se apropie **la** rîndu-i de madam Farfara şi-i întinse cu o simplitate, pentru care se ghicea că se pregătise de mult, mîna cu inelul.

— Aş vrea să vînd acest inel.

Toți admirară reflexele galbene ale sardoniului, cu excepția lui Antoine, care privea cu capul în pămînt, cu un sentiment penibil de vinovăție că nu e în stare **a** procura soției mijloace băneşti spre **a** o scuti să înstrăineze un obiect la care ştia că aceasta ținea mult.

— E o piesă superbă! zise Prejbeanu. Mă întreb cine ar avea bani s-o cumpere. Peut-etre ***van camaradei; Dragavey.***

— Nu cred, se îndoi mareşalul Cornescu, Ctttre caro plasase Ironia regele Vahtang, sînt carnații modeşti, cumpătați, în orice caz, mi se apune Că preferă obiectele de artă.

— Et ța n'est pas de l'art, selon vous ? replică atinsă **Serica.**

—- Evident, evident, încercă a repara mareşalul înțepătura involuntară, dar e o bijuterie greu de purtat de către o modestă filatoare.

— Am să-ți trimit pe Smărăndache, dacă vrei, prințesă, se oferi madam Farfara. El achiziționează pietre prețioase pentru Sufletel, care cumpără cu siguranță.

.... Je ***vous en prie, vous m'obligez infinimentl***

în acel moment intră în încăpere micul Filip, făcînd plecăciuni sfioase către cei de față. Era cu pantaloni dintr-un dril gros, albastru, foarte scurți, purtați fără ciorapi, în picioare avînd obişnuiții cipici şi cu o cămaşă de sport albă, cam îngustă la piept, deşi grațioasă, scoasă probabil dintr-una bărbătească mai mare. Părea îmbrăcat astfel intenționat spre a i se accentua silueta subțiratică, în realitate pantalonii îi ramă-

sese scurţi. Băiatul semăna oarecum cu Hangerliii, prin faptul de a părea cam prostuţ, însă cu graţie şi cu o nuanţă voluptuoasă de melancolie ce-i venea de la mamă-sa Caty. Cînd vorbea, graseind puţin, impresia primă de insuficienţă intelectuală se spulbera, şi copilul se remarca prin siguranţa manierelor sale şi prin corectitudinea liniştită a răspunsurilor.

— Filip, îl invită Hangerlioaica cu glas gros şi autoritar, ce voia să fie matern, cîntă-ne ceva la clavecin.

— Ce anume, tanti?

— Ce vrei. Ce-ai exersat ieri şi azi, mi se pare Scarlatti.

Băiatul, docil, merse la clavecin şi se aşeză înaintea lui pe un scaun ordinar de brad, peste care era pusă o mică pernă. Mareşalul, care era profesorul lui de muzică, îi potrivi patern caietul de note înainte. Filip, după ce terminase cursul primar, nu mai urma acum nici o şcoală, pentru că prinţesa declarase că şcoala republicană nu e rumânească, nici ortodoxă. Mareşalul îi preda muzica instrumentală şi istoria militară, Antoine Hangerliu, matematicile, fizica şi chimia, **Serica,** limba engleză, iar Hangerlioaica îi vorbea numai franţuzeşte. Monseniorul se însărcinase a-i da noţiuni de istorie universală şi naţională, devenind astfel un Bossuet al dinastiei Hangerlieşti, însă prinţesei i se **păru,** descusînd pe Filip, că acesta era îmbibat de monsenior cu idei papistaşe, motiv pentru care concedie, cu un pretext oarecare, pe zelosul prinţ-prelat, luîndu-şi asupra şi pregătirea în materie de istorie a băiatului. Lipsa de contact cu alţi copii, într-o şcoală, făcuse pe Filip meditativ şi emotiv, şi asta se vedea din exerciţiile sale la clavecin, caracterizate printr-o sensibilitate stranie pentru acea vîrstă, avînd în vedere că n-avea o vocaţie excepţională pentru muzică. Filip cîntă o mică sonată în sol major de Domenico Scarlatti, presărată cu triluri şi arpegiaturi în stilul pompos jălalnic al secolului XVIII, deşteptate parcă dintr-un şir de pahare de cristal. După ce Filip termină bucata, lăudat de asistenţă, mareşalul îi luă locul pe scaunul prea mic pentru statura sa.

— Vreau să mă produc şi eu cu o bucată de Mozart, zise el cu umor, în cinstea apropiatei căsătorii a tînărului nostru amic Matei-Radu Basarab.

Mareşalul fiind cunoscut drept pianist şi clavecinist de forţă, toată lumea se reaşeză la locurile respective şi executantul intră ***semplice*** în bucata sa, care era Larglxetto ***în la major*** din ***Krdnungskonzert.*** Acest om înalt, cu nas coroiat, cu degetele mari şi lungi îngălbenite de tutun, strîngîndu-şi umerii în limitele instrumentului şi lovind decis şi gingaş, stîrnea clinchete paradisiace. Mimica lui era nu mai puţin originală. Ridica mîinile în sus, îndoindu-le puţin, ca un copoi laba, aşteptînd porunca vînătorului, apoi le lăsa, închizînd ochii spre a nu vedea locul pe care-1 pipăie. Rîdea de bucurie, ***giocoso,*** strîngînd buzele dintr-un sentiment de concentraţie prudentă la ***diminuendo,*** îşi zvîrlea barba în aer la părţile vehemente, era cu gesturile feţei şi ale mîinii dirijorul şi ascultătorul său propriu. Asistenţa, la rîndu-i, prezenta un aspect vrednic de pana unui pictor. Hangerlioaica luase o **poză** solemnă, privind în direcţia tavanului, **Serica** îşi **pusese** coatele pe genunchi şi obrajii în palme,

lăsînd să i se vadă inelul cu sardoniu galben, regele Vahtang se răsturnase pe spate, picior peste picior, ridicînd barba forfecată în sus, Antoine Hangerliu şedea, dimpotrivă, drept şi stînjenit, cu ochii în duşumea, madam Valsamaki-Farfara, înclinînd capul într-o parte, făcea să-i curgă pletele de un alb imaculat. Ea ţinea ochii întredeschişi, privind ceva într-o lume invizibilă altora. Contele Iablonski îşi pusese un pumn sub bărbie şi se uita în gol, încruntat şi cu colţurile gurii îndoite conclusiv în jos. Din cînd în cînd, cu laba mare a piciorului drept, bătea tactul. Monseniorul îşi împreunase mîinile la piept, ca într-o rugăciune, contesa de Verner-Sternberg aproape lăcrăma, iar Zenaida Mânu moţăia pur şi simplu, însă cu voluptate, oscilîndu-şi necontenit capul. După ce mareşalul bătu ultimul acord, mai stătu puţin în faţa clavecinului, ca un om ostenit de emoţie, după care îşi distribui cu mîna barba pe tot pieptul şi se ridică milităreşte.

— Asta-i tot! încheie el jovial.

Vizitatorii se ridicară şi începură să se îndrepte spre uşă, făcînd civilităţile de rigoare Hangerlioaichii.

— Scumpii mei, le vorbi prinţesa din uşă în picioare, sprijinindu-se pe baston şi punînd în glas o notă de confidenţă şi de gravitate. Vă rog mult să nu pomeniţi nicăieri de lucruri ce am convenit că nu ne privesc. Să ne considerăm ieşiţi din lumea profană, intraţi pentru restul vieţii într-o mînăstire. Păziţi-vă gura.

— ***« En bouche close*** n'entre ***mouche !*** » comentă incorigibilul mareşal.

Şi coborî cu băgare de seamă scara fără balustradă.

În aceeaşi seară, totuşi, Hangerlioaica, cu concursul mareşalului, se întîlni ca din întîmplare pe marginea lacului cu Gavrilcea.

VI

La cîteva luni după moartea lui Nicu Zănoagă, moştenitorii, anume Caty, Petrişor şi Paulette, cei doi din urmă reprezentaţi de mama şi tutoarea lor, Cornelia Tilibiliu-Zănoagă, intentară acţiune de partaj, după ce între erezi interveni o tranzacţie prin care tutoarea renunţa la o parte virilă în uzufruct ca văduvă săracă şi la orice pretenţie de moştenire după plata datoriilor succesiunii, în schimbul sumei de 360.000 lei, pe care Caty o găsi în casa de bani a decedatului (rezumăm astfel, spre mai multă uşurinţă, arhiva din sertarele scrinului negru, completată cu ştiri aflate de Ioanide pe alte căi). Caty fusese consiliată să procedeze aşa de către unchiul său Alee, în scopul de a elimina din luptă o adversară aprigă. Cornelia, la rîndu-i, fusese sfătuită de avocat să accepte, întîi fiindcă răposatul îi plătise datoriile, salvîndu-i imobilul părinţilor, în care se şi mutase îndată după moartea lui Nicu Zănoagă, al doilea, pentru că procesele succesorale trenează în general, şi ce e în mînă nu-i minciună. Astfel, toată problema rămase de a lichida succesiunea între cei trei, fără primejdia ivirii vreunui pretendent. Succesiunea se alcătuia din casa lui Zănoagă din Galaţi, avînd vreo douăzeci şi patru de camere, grajduri, cu locuinţe pentru vizitii, putînd sluji şi de garaje; trei corpuri de case în port, fără curţi, cu prăvălii sau magazii jos,

închise cu uşi şi cu drugi de fier, iar sus cu odăi destul de spaţioase, bune a servi drept birouri şi care erau de construcţie veche, însă în zidărie groasă de cîte două cărămizi, cu grinzi de stejar şi fier, pivniţele lor adînci înghiţind sute de butoaie şi baloturi, iar prăvăliile propriu-zise fiind foarte încăpătoare, proprii comerţului ***en gros*** şi depozitării de mărfuri, în acel moment închiriate, producînd un venit ce ar fi putut asigura existenţa modestă a proprietarului; o moşie în comuna Secătura, numită Lanţurile, nefiind mai mare de o sută de hectare de pămînt arabil, cultivat în mod obişnuit cu ovăz pentru cai şi alte plante furajere, însă avînd peste asta cîteva hectare vie pe rod, cu viţă altoită, întinsă pe spaliere de sîrmă fixată pe şine de fier prinse în blocuri de beton. Via producea numai vinuri de masă, strugurii fiind fără valoare comercială ca fructe, şi avea beci cu patru braţe, de cîte douăzeci de metri fiecare, propagînd un huiet sinistru atunci cînd strigai, teascuri şi toate cele de trebuinţă într-o cramă. în afară de aceasta, moşia poseda un conac suficient de încăpător şi cu etaj, la parter din blocuri mari de piatră de Dobrogea şi cu acea scară cu trei postamente de o parte şi de alta, pe care tronau imensele ghivece cu cactee din fotografia văzută de Ioanide. Grajdurile conacului, deşi urîte la înfăţişare, făcute din cărămidă aparentă ciocănită, murdărită, erau foarte spaţioase şi bine utilate, fiind construite în vederea ţinerii de cai de curse. Acum, după vinderea cailor, complet abandonate, adăposteau o vacă a îngrijitorului, două capre şi cîteva găini, ce cotcodăceau în iesle. Cele trei porţiuni de avere, inegale şi mai ales grevate de ipoteci, nu puteau fi distribuite în natură, încît ieşirea din indiviziune se impunea. Abia în toamna anului 1929, sentinţa tribunalului rămînînd definitivă, se dispuse scoaterea în vînzare a averii, iar în iarnă, Caty, prin avocaţii ei, ceru îndeplinirea formalităţilor de scoatere la licitaţie publică, obţinînd un afipt de vînzare pentru sfîrşitul lunii ianuarie 1930, cînd părţile interesate, curioase, veniră laolaltă cu avocaţii. Cornelia era în doliu mare, întristată de sus pînă jos cu crep negru, Caty purta numai o rochie de stofă de lînă neagră şi moale, mulată pe trup, scoţîndu-i şi mai voluptuos sînii şi coapsele în evidenţă, iar pe cap avea o pălărie de fetru neagră, trasă ca o cască peste părul retezat cu la apuse la jumătatea frunţii şi cu două şuviţe indreptîndu-se pe obraji spre colţurile gurii, pentru care pricină, contribuind şi încondeierea cu rouge a buzelor, faţa apărea cărnoasă, orientală şi provocatoare. Un parfum persistent de violete emana din rochia neagră, răspîndindu-se pe o mare rază în jurul ei. Lumea de pe sală întorcea capul înspre ea, dar mai cu seamă o pironea avocatul Corneliei, Aurel Melinte, om ca de patruzeci de ani, înalt, ras, foarte pudrat, cu nasul în vînt, cu o cravată-muscă cu buline, în permanenţă zîmbitor, exagerat de afabil cu toată lumea, însă cu relativă distanţă. Melinte era un om cu succese atît în carieră, cît şi la femei şi în politică şi conta ca un mare personaj local. El nu venise la această afacere decît fiind îndemnat de prietenul său Fred Tilibiliu, el însuşi visînd o carieră diplomatică; chestiunea în sine îl plictisea şi se reconforta privind cu viu interes pe Caty, spre necazul intim al Cor-

neliei. Cînd găsi un prilej, o salută foarte ceremonios. Caty avea doi avocați, mult mai modești la înfățișare, unul Bălășescu și pe ajutorul acestuia, Enaclide. Bălășescu era om de cincizeci de ani, îndesat, serios, îmbrăcat îngrijit și fără căutare și purta mustață. Ce fel de om era Bălășescu se putea îndată intui cînd apărea în public și în special în sala tribunalului. De la ușă, Bălășescu dădea ca un suveran bonom o nesfîrșită audiență. «Ce faci tu, Costică? Te salut, Vasilică! Dar unde ai fost pînă acum, Mitică? Ai obținut recursul, Cluccrescule? » Și așa mai departe. Bălășescu cunoștea pe toată lumea și toate afacerile și avea oricînd acces la judecători. Enaclide părea mai bătrîn, era uscat și vorbea cam din vîrful limbii, fiind grec de origine. Făcea impresia unui copist, și de fapt brațul drept îi era îmbrăcat într-o mînecă suplimentară de satin, spre a feri stofa de eroziune, și cu care în grabă ieșea și în oraș. Fusese grefier, avea aerul familiar și umil, suporta cu cinism orice propunere și se atașase lui Bălășescu, ca un soi de secretar, ajutîndu-i în detalii și primind de la el mici procese. Ortografia lui era fantezistă, și frazeologia nu ieșea dintr-un tipic, Enaclide nepărînd a avea vreodată trebuință să exprime vreo idee nouă. Teoria juridică o cunoștea puțin, însă avea rutină avocățească, știa să scoată un motiv de amînare din nimic și să anuleze cu un nod în papură cel mai răsunător proces de bară. Enaclide nu era avocat, ci un intrigant de grefă, un samsar juridic, cu atît mai periculos, cu cît înfățișarea lui îl făcea neglijabil. Licitația fusese precedată de consfătuiri în ambele tabere.

—• Nu e nici o afacere moștenirea, e grevată toată de datorii, spuse spre exemplu Fred Tilibiliu lui Melinte, în numele Corneliei, care-i ascultă atentă. Totul este să se vîndă cu un preț mai mare decît pasivul, ca să rămîie un disponibil.

— Bineînțeles! confirmă Melinte cu totul distrat.

— Prin urmare, ești de părere să se pornească licitația de la un preț important.

— Crezi că sînt amatori? întrebă dezinteresat Melinte, uitînd că e avocatul părții.

— Dar casa e superbă, poate servi ca local pentru o instituție publică, școală, percepție. Prăvăliile din port aduc chirie, se pot anula contractele și reînchiria mai bine. Cît despre vie, nu mai vorbesc.

— Important e să găsim o instituție de stat care să vrea să participe la licitație, observă Melinte.

— Am să mă ocup de afacerea asta, promise Fred.

Melinte sugeră ideea prețului ridicat unuia dintre experți, prieten al său, și dorința Tilibiliilor fu satisfăcută.

Caty se consultă în acest timp și ea cu unchiul Alee, cu Bălășescu și cu Enaclide. Punctul de vedere al lui Alee era următorul:

— Trebuie neapărat să ofertezi la licitație și să intri în posesia averii lui Nicu. Este inadmisibil să lași să se irosească în mîinile altora bunurile adunate cu atîta trudă de frate-meu.

— Mă doare inima de grajduri, unchiule, aprobă Caty, dar apoi se disperă. Bine, însă cum am să ofertez, cu ce plătesc garanția dacă prețul e prea mare? Și apoi inscripțiile ipotecare. . .

— Nu importă! zise Alee.

— N-are de-a face! confirmă şi Bălăşescu.

— îmi permiteţi să spun şi eu ceva? zise, cu o modestie de om care se recunoaşte fără importanţă, Enaclide. Experţii au stabilit preţul la două milioane lei numai pentru casă, sînt sigur, pentru ca noi să nu putem cumpăra, căci madam Tilibiliu nu se încurcă în nici un caz în afacerea asta. Eu zic să nu ofertăm dacă ea nu ofertează, nici nu contraofertează şi dacă, cum cred, nu vor fi alţi amatori. Obţinem amînarea, şi pe urmă. . . vedem noi. . .

— Enaclide are dreptate, recunoscu Bălăşescu, în materie juridică amînarea e ancora de salvare.

Deci, la termenul fixat, părţile se prezentară pline de o nervozitate comprimată. Sala tribunalului era impunătoare, coridorul însă, împestriţat cu lume de tot soiul, ţărani, mici negustori, samsari, putea a sudoare, a peşte sărat şi a tutun prost. Caty tresări cînd, printre staţionarii pe coridor, trase prin aerul fetid o dîră paradisiacă de parfum de violete, pe care o aduse pînă în sala de şedinţe. Telalul începu strigările legiuite:

— Se scoate în vînzare imobilul din strada. . . etc. Preţul vînzării stabilit de experţi este de două milioane.

La auzul preţului, Cornelia şi Fred Tilibiliu zîmbiră satisfăcuţi. Caty făcu un gest de întrebare către Bălăşescu. Acesta clătină capul negativ.

— Oferă cineva mai mult? continuă strigarea telalul.

Nici o ofertă nu se produse nici la a doua, nici la a treia strigare. De altfel, ironie, sala era plină de curioşi, al căror aspect vestimentar nu indica posesori de milioane. Printre ei se aflau chiar ţigani lăieţi, cu părul năclăios şi lung, cu chimire enorme peste cămăşi în petice, muiate parcă în catran, şi desculţi, veniţi prin oraş cu prilejul tîrgului. Toţi şedeau atenţi ca nişte adevăraţi clienţi, în fond atraşi de încordarea spectacolului. La a doua strigare, un individ gras, care părea străin de oraş şi cam băut, deschise gura, fără a emite totuşi nici un sunet. Enaclide trecu repede lîngă el şi-i vorbi ca şi cum ar fi. făcut o simplă reflecţie dezinteresată:

— Cine naiba să oferteze? Casa e grevată de datorii, pasivul e mai mare decît activul. Mă mir de ce au mai cerut partajul!

Spectatorul gras se uită la Enaclide cu ochi roşii de nesomn şi pipăi un buzunar umflat, în care, probabil, îndesase pachete de hîrtii de bancă, agonisite într-o tranzacţie în port.

După a treia strigare, neivindu-se nici o ofertă, licitaţia se amînă. Cornelia Tilibiliu fu mai degrabă demoralizată, în ciuda faptului că eliminase, aşa se părea, pe Caty. N-ar fi vrut ca averea să cadă în mîinile acesteia, dar era totuşi interesată să se ivească ofertanţi.

— Ce ispravă ai făcut, îi reproşa Fred, dacă ai împiedicat-o să concureze? Mai bine am lucra de acord cu ea, să găsim un ofertant solid. E foarte pricepută.

Tilibiliu făcu o vizită de curtoazie Caty-ei, pomădat, pudrat, împodobit cu o cravată de mare stil, pictată parcă cu pensula, şi violent parfumat.

— Te credeam în străinătate! zise Caty.

— Am venit pentru cîtăva vreme în concediu să mă ocup de situaţia bietei Cornelia. înţelegi, singură, cu grija a doi copii. . .

Şi Tilibiliu îşi lipi buzele subţiri de dinţi, gest care irita atît de mult pe Caty.

— Nici eu nu stau mai bine! zise aceasta.

— Ei, căută Tilibiliu să profite de convorbire, dacă ai fi vrut, ai fi fost regina ambasadelor. Şi o privi, expert şi senzual, de sus pînă jos. Eşti superbă, îşi formulă el rezultatul examenului, negrul te prinde de minune.

Caty avu temerea ca nu cumva Fred să încerce s-o sărute, de aceea se ridică şi sună, deşi ştia că în acel moment unica femeie care supraveghea imobilul nu se afla acasă. Mişcarea însă intimida pe Tilibiliu.

— Caty dragă, capitulă el, dragoste cu sila nu se poate. Dar putem să fim prieteni, în fond sîntem legaţi sufleteşte, avem interese comune. Ce crezi de afacerea cu licitaţia? Nu se prezintă nimeni, după cîte am văzut. Aici ar trebui o persoană cu influenţă, care să vîndă totul avantajos la stat, plătind datoriile şi realizînd un beneficiu. Numai tu, Caty, ai fi în stare • să dai lovitura, cu puterea ta de seducţiune.

Şi Tilibiliu privi pe Caty cu o admiraţie teatrală.

— Nu pricep nimic în afacerea asta, spuse Caty, fără a înregistra elogiile secretarului de legaţie. Sînt nenorocită că am pierdut pe tata, la care ţineam atît de mult, şi am sperat să pot salva măcar acest cămin, în care am copilărit, însă lucrul e imposibil, totul e încurcat, eu n-am nici un ban pentru mine, necum să plătesc garanţia, faceţi cum credeţi.

— Atunci de ce ai venit la licitaţie? întrebă Fred cu zîmbet bănuitor.

— Dar voi de ce aţi venit? dădu Caty replica.

Tilibiliu rîse pudic şi-şi netezi părul:

•— Din simplă curiozitate, să vedem dacă sînt oferte avantajoase.

Mai mult Fred nu putu scoate de la Caty.

— E deşteaptă foc şi ar face minuni în diplomaţie! referi Fred impresia sa Corneliei.

Aceasta, care nu voia să acorde astfel de calităţi fiicei sale vitrege, găsi altă explicaţie.

— O duce de mînă Alee, care nu mă poate suferi.

La termenul următor, Bălăşescu ridică un incident în sensul că preţurile fiind prea mari îndepărtează pe martori. Licitaţia se amînă, şi suma incipientă se stabili la cinci sute de mii de lei, ceea ce era sub valoarea imobilului şi cu mult mai puţin decît suma de aproximativ un milion şi jumătate a inscripţiei ipotecare.

Tilibiliii intrară în panică.

— Ce urmăreşte individa? se întrebă tare Cornelia.

— Să pună mîna pe avere, după toate aparenţele, opina Melinte.

— Am s-o concurez numai aşa, ca să-i fac în necaz.

La întîia strigare, tocmai în toamnă, Caty, prin Bălăşescu, oferi preţul rectificat de cinci sute de mii de lei.

— Cine dă mai mult? continuă telalul.

•— Ofer cinci sute douăzeci de mii! zise Melinte, cu urechea plecată la gura Corneliei, care-i şoptise ceva.

— Ofer cinci sute cincizeci de mii! strigă Bălăşescu.

Melinte şi Cornelia se sfătuiră puţin în şoaptă.

— Ofer şase sute de mii! supralicita Melinte.

Caty privi interogativ la Bălăşescu şi la Alee, care-i făcură cu ochii semn să fie liniştită.

— Şapte sute de mii, declară Bălăşescu.

— Opt sute de mii, oferi Melinte.

— Nouă sute de mii, sări Bălăşescu.

Cornelia îşi aruncă capricioasă pe spate voalurile de doliu, ce-i cădeau mereu pe frunte, în vreme ce Melinte se uita la ea expectativ.

— Un milion! se repezi cu ciudă Cornelia personal, substituindu-se lui Melinte.

— Cine dă mai mult? întrebă telalul, înviorat de dramatismul jocului.

După o tăcere, Bălăşescu spuse calm:

— Un milion două sute de mii!

Cornelia rămase cu gura întredeschisă, în care se vedea un dinte de aur.

— Oferă cineva mai mult? strigă telalul. O dată, de două ori, de trei ori. Imobilul se adjudecă provizoriu pentru un milion două sute de mii de lei ofertantei Ecaterina Zănoagă.

— Pentru ce vrea să ia casa cu un preţ aşa de mare? întrebă Cornelia, necăjită, pe Melinte.

— Fiindcă, îmi închipui, speră să obţină credit pe termen lung, scoţînd între timp venit din imobile.

— Asta aş putea să fac şi eu!

La termenul pentru adjudecarea definitivă, Bălăşescu, îndemnat de Enaclide, ridică un incident, spre a dezgusta pe Cornelia, care concura cu prea multă aprindere. Ceru anume înlăturarea ei de la licitaţie, sub cuvînt că nu are autorizaţie specială din partea consiliului de familie. Melinte, tare în chestiuni de analiză juridică, susţinu că partea avea o autorizaţie prealabilă de a participa la partaj, implicînd deci şi dreptul de a concura la licitaţie. Incidentul fu respins. Supralicitaţia începu, Cornelia

oferi un milion două sute cincizeci de mii, Caty dădu un milion trei sute de mii, puţin îndoită, Cornelia pronunţă pierită suma de un milion patru sute de mii.

— Cine dă mai mult? strigă telalul.

— Două milioane! zise deodată Bălăşescu.

Tilibiliii fură complet amuţiţi, şi imobilul se adjudecă definitiv Caty-ei. în ianuarie 1931, Bălăşescu ceru să se elibereze clientei sale ordonanţa de adjudecare, dovedind că a achitat taxele de înregistrare şi vînzare. Caty obţinuse în acelaşi timp pe nimic adjudecarea moşiei cu vie şi a prăvăliilor, fdră nici o opoziţie din partea Tilibiliilor, care nu vedeau cum ar putea să se descurce cu nişte proprietăţi paraginile şi grevate de datorii, fiind evident că nici o autoritate publică n-ar cumpăra cu preţ ridicat o vie.

— Să vedem de unde are să scoată ipochimena trei milioane să plătească, observă Cornelia, doar dacă nu i-or da amanţii ei, ceea ce e foarte probabil.

Dar Caty nu plăti. Bălăşescu solicită tribunalului dreptul pentru clienta sa de a fi scutită de depunerea preţului, întrucît acesta este echivalent cu o treime din activul succesiunii, în care clienta, ca moştenitoare, are o parte, fiind de fapt coproprietară, şi reclamă punerea în posesie.

— Melinte e un tîmpit! răsuflă Fred Tilibiliu, furios. Cum a putut să ignoreze o asemenea soluţie? Dacă ştiam noi, supralicitam la nemurire, pînă luam casa. Pe urmă o speculam, lichidînd treptat datoriile. Caty are stofă, bravo ei!

Fie că Melinte nu se prea pricepea în materie comercială, fie că avocatura de dragul prieteniei nu-i convenea, îşi potrivi cravata-muscă, puţin plictisit.

— Cred că e inadmisibil! declară el.

Şi, într-adevăr, **nu** fără intervenţii venite din partea **sa,** tribunalul, printr-un jurnal, respinse cererea lui Bălăşescu. Acesta făcu apel.

«Mon **Qigi** ***adori,*** scrise alarmată Caty, sînt **într**-o stare de nervi execrabilă. închipuie-ţi că tribunalul, prin intrigile Corneliei şi ale lui Fred, mi-a respins cererea de punere în posesie fără depunerea preţului, ca parte la succesiune. în chipul acesta pierd căminul meu părintesc, în care visam să facem cuibul dragostei noastre, şi rămîn fără căpătîi, avizată la caritatea lui Căldărescu, căci casa din Bucureşti pe care mi-a cedat-o mama nu produce nici un venit, de vreme ce trebuie să mi-o rezerv, cum ştii, drept locuinţă. Ce-i de făcut? La Curtea de apel este tare şi mare Armând Pipi, care ştiu că era bine cu tatăl tău. ***Qigi aimi,*** salvează-mă, pune în mişcare toată influenţa ta. închipuie-ţi că pierd grajdurile de cai şi conacul, pe care plănuisem să le modernizăm, ca să avem un refugiu, cum au **Serica** şi Antoine, şi loc pentru invitaţi la vînătoare. Pentru cariera ta, asta e de maximă importanţă. Je te ***baise miile fois. N'oublie pas ta petite Caty.»***

Ciocîrlan nu uită. Personal trăgea puţină speranţă să obţină mare lucru ca parte din averea lui Ciocîrlan-tatăl, din cauză că se aflau la mijloc alţi copii, şi totul era, **în** ciuda importanţei fostului prim-ministru, ciuruit de datorii. Gigi reflectă din ce în ce mai serios la posibilitatea de a se căsători cu Caty, şi ideea de a-i salva proprietăţile îi convenea. Armând Pipi fu avizat. Acesta era el însuşi fiu de mare moşier, cu o antipatie profundă pentru oricine încerca să ciopîrţească averile latifundiarilor. De altfel, formal, legea era în favoarea Caty-ei. în mai 1931, cu braţul plin de crengi mari, înflorite, de liliac, Caty, îmbrăcată de astă dată în costum ***tailleur gris, prince de Qalles,*** ascultă evlavioasă, ca la biserică, acest jurnal al Curţii de apel:

«... Considerînd că art. 696 procedură civilă se raportă numai la formele vînzării şi la cazul cînd ttdjudecătorul este o persoană străină, fără a se ocupa de efectele juridice ale vînzării pentru ieşire din Indiviziune, în cazul cînd adjudecătorul este un moştenitor ctc, etc.

CB uşa fiind, adjudecarea în caz de vînzare pentru ieşire din indiviziune şl cînd adjudecătorul este chiar liftul din comoştenltori nu constituie o vînzare, ci un partaj, fiind o operaţie prealabilă a împărţelii, făcută în scopul de a pune capăt indiviziunii.

Pentru aceste motive

Dispune:

Admite apelul...»

— Cu alte cuvinte, zise Cornelia, ieşind aproape tiptil pe uşa sălii de şedinţe din cauza tulburării, a luat o avere întreagă gratis.

— Nu tocmai, căută s-o consoleze pe drum Melinte. Şi-a luat asupră-şi şi lichidarea creanţelor, şi plata celor două porţiuni de moştenire ale copiilor dumitale.

— Atunci să plătească! pretinse Cornelia.

— Aici este o chestiune delicată, explică Melinte. Dacă plăteşte, evident că nu poate face asta decît în cazul cînd părţile, în speţă Petrişor şi Paulette, îşi iau asupră-le cîte o treime din totalitatea creanţelor. Pasivul e mai mare decît activul. Vă

convine asta? Aveți vreo modalitate de a obține reducerea datoriilor?

— Dar ea are? întrebă înveninată Cornelia.

— N-ar fi exclus să aibă! recunoscu Melinte.

în curînd, portărelul puse pe Caty în posesia averii pline de ipoteci. Caty revelă un geniu administrativ nebănuit. Rezilie contractele și închine casa din oraș statului, pentru o școală profesională de fete, iar magazinele din port, Căilor Ferate, ca birouri și depozite. Arendă terenul arabil, stipulînd în contract obligația pentru arendaș a oferi pe deasupra anual o cantitate de nutreț pentru cai, restul fu populat cu vaci elvețiene, în scop de a se colecta lapte și a se prepara unt. Visul Caty-ei era de a emula cu Antoine și a scoate pe piață produse din ferma sa. Crama fu pusă în funcțiune, teascurile curățate, păpurite. Un om în vîrstă, avînd soție și doi copii, pripășit de prin Ardeal, fu angajat ca un fel de supraveghetor și administrator, în schimbul locuinței și al îngăduinței de a se gospodări pe socoteala micului domeniu. în februarie 1933, Caty se repezi din nou la Galați, spre a merge la vie, unde, sfătuită de Alee, înlocui butucii de viță uscați cu alții noi. « Niculaie, scria ea lui Ciocîrlan de la hotel, ***a commence le piquetage et Ies*** gropi. A ***ce qu'il paraît tout le monde est ebahi ă Qalatz de mon idee. II me tarde d'aller moUmeme surveiller tous Ies travaux.»*** Cea mai surprinsă de această activitate fu, bineînțeles, Cornelia. Caty transportă partea de mobilier ce-i revenise (în care intrau pianele) la conac, pe care îl transfigura în chip uimitor, simplificînd, aruneînd afară obiectele fără stil, văruind cu finețe, făcînd mari divane, acoperind fotoliile cu huse de creton colorat, punînd cretoane și la ferestre. Era departe de a realiza luxul rural de pe moșiile Șerichii Băleanu, dar, în fine, interioarele căpătară un aspect înviorător și de gust. Caty nu uită **a** plăti taxele, dobînzile, Enaclide, sub direcția lui Bălășescu, devenind consilierul ei permanent. în primăvara acestui an, în martie, Caty oferi o vînătoare, urmata de cîteva mici petre**ceri.** Ciocîrlan o asistă, ca un om care nu mai ascundea că avea să devină în curînd soțul ei legal. Veniră la conacul pe care toți îl numeau în glumă ***Las Cadenas,*** pentru că Oster, într-o scrisoare, tradusese astfel Lanțurile, regele Vahtang, bătrîna Carcalechi, Max Hangerliu, Dinu Gaittany, mare**șalul** Cornescu. Monseniorul Valentin de Băleanu **trase la Serica și sosi** o dată cu aceasta și cu Antoine, el In trăsura, în vreme **ce** soții Băleanu-HangerliU **tl** însoțeau **călări,** făcîndu-i un fel de gardă. **Se** puteau vîna gîște și rațe sălbatice, sitari, becaține. Antoine și Max Hangerliu, Prejbeanu, Cornescu, Ciocîrlan și **Serica** luară parte la vînătoare. Expe**diția se** făcu pe marginile bălților, în luntre și pe jos. Mareșalul ședea în picioare în barcă, părînd de departe, cum se apleca deasupra armei, o salcie plutitoare. Era un ochitor teribil și înșiră pe iarbă un număr prodigios de păsări. Regele Vahtang ochea îndelung, așezînd arma în așa fel, încît să nu-și strice barba forfecată, împușca puțin și infailibil, dar cînd vedea pasărea însîngerată, cu ochii dați peste cap, avea o convulsiune de scîrbă și întorcea fața. Refuză să **mănînce din** vînat. în schimb, mareșalul, gospodar și profitor, ceru permisiunea de a pune într-o lădiță cîteva becaține și rațe, spre a le duce « scumpei sale soții», sub cuvînt că este ***friande de venaison.*** Ciocîrlan era bun vînător, dar prea atent, prea obsedat de a nu rata și a se face de rîs, ceea ce-l făcea nervos și-i răpea

buna dispoziție. Caty împușcă o singură becațină, lăsîndu-se consiliată prea mult de Max Hangerliu, **care,** făcîndu-se a-i arăta poziția justă, o apucă familiar de braț, apoi de mijloc, spre adumbrirea **lui** Ciocîrlan. **Serica,** în costum de doc, aștepta ca pasărea să vină într-o poziție comodă pentru ea și nu trăgea decît cînd era sigură de lovitură, făcînd gesturi ample, ca **și** cînd ar fi fost filmată. După masă **se** organiză o cavalcadă cu direcția spre Ciupelnița, unde **Serica** pofti pe toți la o contemplație a lacului. Costumele fură schimbate. **Serica** puse melon pe cap, cizme de călărie în picioare și se îmbrăcă într-o redingotă neagră de călărie, foarte strînsă pe talie. Tot în redingotă neagră se înfățișă și Caty, lăsîndu-și însă părul în vînt, iar pantalonii bej fiindu-i îngustați pe picior în **formă** de carîmbi. Prejbeanu avea o impecabilă **cravată** albă. în frunte porni **Serica,** însoțită de mareșalul Cornescu, cavalerist emerit, bine dispus, **ca** la **o** paradă. Antoine îi urma singur, călărind fără figuri spectaculoase, însă expert și seniorial. Caty sălta exuberantă, jucîndu-și calul alb într-o parte și alta și îmbulzită lateral de Max Hangerliu și de regele Vahtang, care căuta s-o încadreze și să plaseze cîteva vorbe. în acest chip, Ciocîrlan, cu toate sforțările, neputînd sparge garda Caty-ei, rămase îmbufnat în urmă, pe lîngă trăsura purtînd pe monsenior, pe Gaittany și pe madam Carcalechi. Gaittany, foarte iubitor de natură și turism, evita mijloacele de locomoție violente și nu călărea. Confortabil în toate, cînd ajungea într-o pădure se uita plin de încîntare în toate părțile, exclama « admirabil», însă refuza să se întindă jos pe iarbă, scoțîndu-și din sac un trepied de bambus, pe care se așeza. în barcă ochea locul cel mai bun, unde clătinătura era mai dulce, și declarînd « că el se mulțumește» cu acel loc, îl ocupa repede. Gaittany avea aerul, procedînd astfel, că face un serviciu altora, atît de onctuoase erau gesturile și cuvintele sale. După acest obicei, Gaittany își alese dinainte în trăsură un loc pe dreapta, spre a nu fi silit să stea pe bancheta dimpotrivă, lăsînd acest scaun incomod bătrînei Carcalechi, deoarece prințul-monsenior, avînd în vedere calitatea sa de ecleziast, crezu de cuviință a lua locul din stîngă lui Gaittany. Din fericire, vehiculul, aparținînd Șerichii, avea siluetă de landou, și madam Carcalechi făcea pe bancheta el figură onorabilă. Convoiul tropăia și ridica colbul, speriind berzele ce mergeau la pas, In explorație, prin terenul mlăștinos, aurit pe margini de razele soarelui declinînd.

•— Splendid, nu? întinse Gaittany mîinile în aer, consultînd din ochi generic pe tovarășii săi de trăsură.

Monseniorul păru prea puțin sensibil, și Gaittany îl stimula:

— C'est ***admirable,*** n'est-ce-pas, ***prince'.***

La auzul cuvîntului «***prince***» monseniorul se învioră:

— ***Voui l*** zise el pronunțînd un ***v*** afectat înaintea lui « ***oui».***

în acel moment, trăsura se opri, deoarece călăreții se adunaseră în mijlocul șoselei, ce trecea acum printr-un cătun, împiedicați de un obstacol. Gaittany, întotdeauna curios, se dădu jos, să vadă ce este. Un țăran cam de cincizeci de ani, nebărbierit, bătea furios o vacă scheletică, vădit bolnavă, ce se culcase în mijlocul drumului, în vreme ce **o** femeie, gălbejită la față, pe cît se putea vedea din

ceea ce mai rămăsese neacoperit de basma, urla la el că moare vita.

— Arză-o-ar boala! zise cu sete ţăranul, că tot n-am ce face cu ea.

Serica Băleanu, care susţinea că ţăranul român este înapoiat, se arătă indignată.

— Pentru ce baţi aşa de barbar animalul ? mustră ea pe ţăran.

— Dar ce vrei, coană, să iau vaca în braţe ? Trebuie s-o urnesc de acilea, ca să treceţi dumneavoastră.

— îndeamn-o cu binişorul! îl sfătui Ciocîrlan, în vreme ce Serica, jignită, întoarse calul cu dispreţ.

— E moartă gata, împărtăşi ţăranul cu parapon, ce s-o mai îndemn?

— Dar ce are? întrebă mareşalul părinteşte şi medical.

— E istovită de foame, boierule, nu pot s-o bag nicăieri să pască. Am adus-o colea, la Ciupelniţa, într-un colţ de izlaz, dar au pus puşca pe mine. E păzit, arză-i-ar focul, cu sîrmă ghimpată, parcă ar fi frontul nemţesc.

Antoine Hangerliu îşi muşcă buza de ruşine şi se trase şi el cu calul înapoi.

— Pentru ce eşti, omule, nevoiaş? întrebă iar mareşalul.

— Păi, m-au omorît datoriile, coane, am tot luat cu împrumut de ici, de colo, de pe la bănci, şi acum nu mai răzbesc cu dobînzile. Dacă nu s-o găsi vreo dezlegare, mă trag la baltă, ca Terente, şi mă fac hoţ.

Şi ţăranul făcu din nou gestul de a lovi vaca cu capătul funiei cu care era legată. Vaca scoase un muget dureros şi prelung.

— Las-o, bre omule, în pace, şi du-o la veterinar, îl consilie mareşalul, facem un ocol pe lîngă garduri.

Gaittany se reurcă în trăsură, care porni acum înainte, trecînd cu băgare de seamă pe o punte aruncată peste şanţul de scurgere al şoselei, răzînd gardurile cîtorva case şi trecînd pe altă punte înapoi, pe şosea. Călăreţii veniră după ea, de astă dată mai învălmăşiţi, în timp ce vaca le mai trimise dinapoi un răget melancolic.

— Este o jale, spuse mareşalul tovarăşilor de călărie, şi la mine e la fel. Ţăranii s-au împotmolit în datorii, ca să plătească pămîntul sau pentru alte nevoi, şi acum sînt la aman. Dacă nu se iau măsuri, iese o răscoală mai grozavă ca aceea din 1907. începe să prindă propaganda comunistă.

— Ce grozăvie! se scutură madam Carcalechi din trăsură, de unde auzea totul.

— Nu-i decît un leac, acela propus de Argetoianu, anume conversiunea datoriilor agricole.

— Ce înseamnă asta, domnule mareşal? se interesă Caty.

— înseamnă că datoriile se reduc în bună parte la jumătate, iar restul se amortizează în rate.

— Dar e bine asta, domnule mareşal, observă Caty. Şi credeţi că legea s-ar aplica numai la ţărani ?

— Mi-e teamă, zise mareşalul onest, că o să profite de ea mai ales marii proprietari rurali şi oareşicare personaje falimentare.

Caty îşi lăsă calul mai liber în frîu şi rămase mai în urmă, meditativă, căutînd a se apropia de Ciocîrlan, care şi el părea visător. Dar cavalcada păşea pe aleea parcului de la Ciupelniţa şi curînd descălecară sub un peron sprijinit de coloane ionice. Din conacul propriu-zis, vizitatorii trecură, călăuziţi de Serica şi Antoine, într-un pavilion cu acoperiş gros de stuf, care avea în partea opusă o mare terasă cu jeţuri de nuiele împletite, capi-

tonate cu perne de creton, de unde **se** întindea înaintea ochilor o privelişte feerică. O baltă naturală, enormă, era presărată cu nuferi galbeni şi fremăta de strigăte indistincte de păsări acvatice, netulburate niciodată de puşca vînătorilor. Nu se întunecase încă bine, totuşi luna se resfrîngea în apă. Gaittany ochi locul cel mai bun şi se aşeză încet, cu precauţie, scoţînd un oftat de plăcere.

— E minunat! Splendid! Prinţesă, vă felicit! îşi exprimă el şoptit entuziasmul, scriind prin aer cu mîna dreaptă o spirală infinită.

Toţi statură fără a scoate un cuvînt. Şedeau în fotolii, în felurite poziţii, ascultînd sunetele ce veneau ca un concert de pe marea întindere de apă. Antoine merse într-un colţ al terasei şi mişcă un comutator. Atunci se petrecu un fenomen neînchipuit. Toată balta se umplu de licurici.

—• Oh! dar ce este asta? se extaziară toţi, şi îndeosebi Gaittany.

— Este opera lui Antoine, explică **Serica.** Lacul este electrificat prin cabluri care merg Ia stîlpii vîrîţi în apă, în vîrful cărora sînt becuri ascunse printre frunzele de nufăr.

Ţipete mărunte, văitături ascuţite şi surde veneau dinspre baltă, şi lui Prejbeanu, care avea oroare de violenţă, i se părea că aude ieşind din fundurile apei răgete triste, ca ale vacii din drum. **Serica,** fiind rugată cu stăruinţă de asistenţă, consimţi să citească un număr de panseuri cu privire la lacuri, printre care fu aplaudat cu precădere acesta:

« J'aime ă regarder au fond des lacs le ciel filtre" par l'eau.»

După lectură, asistenţa îşi luă rămas bun şi **plecă** înapoi pe lumina lunii, afară de monsenior. Gaittany **şi** madam Carcalechi şezură de astă dată alături în trăsură. Satul era cufundat în întuneric, doar o lampă cu petrol pîlpîia pe un stîlp, în plin veac al electricităţii. Spre a lumina mai bine drumul, Max Hangerliu îşi puse în piept o mare lampă electrică cu baterie, prevăzută cu un reflector puternic.

— Eşti, îi zise Caty, ca un voinic din basm, cu un diamant minunat în piept.

— Cu lumina căruia caut pe prinţesa inimii mele, care eşti dumneata.

Ciocîrlan păru foarte indispus de acest dialog, la care nu putea participa, fiind complet lipsit de imaginaţie.

Convorbirea asupra conversiunii continuă însă înainte de culcare. Madam Carcalechi se arătă plină de speranţe în asemenea salutară reformă, întrucît avea nu puţine datorii. Mareşalul Cornescu mărturisi şi el:

— Mi-ar prinde bine şi mie, ce-i drept, sînt încurcat de tot.

— Dar tata, zise Max Hangerliu, are ipotecă asupra unui imobil urban. Prin urmare s-a ars.

— Pardon, observă mareşalul, are şi proprietăţi rurale. în cazul acesta legea ar opera fără discuţie. De altfel, pe cîte ştiu, e vorba de a se propune o lege pentru lichidarea atît a datoriilor agricole, cît şi a celor urbane.

— Vai, ce bine! zise Caty discret, din ce în ce mai interesată.

Astfel, aceşti oameni cu domenii şi situaţii sperau mîntuirea într-o lege pe care cu puţin înainte o invocase în sprijinul ţăranului cu vaca costelivă, uitînd cu desăvîrşire de problema ţărănească.

— Părerea mea, încheie mareşalul Cornescu, este că în cazul votării unei asemenea legi vor fi

avantajaţi mai ales aceia ale căror creanţe sînt scontate de marile bănci cu portofolii putrede, care nu vor face dificultăţi cu creditorii mărunţi. Bineînţeles, pentru cine are sfinţi!

Şi mareşalul, ca să sugereze că vrea să se culce, căscă măreţ, fără a-şi acoperi gura cu dantură solidă. Avea, cu toate că era un om de o educaţie perfectă, această manie, moştenită din viaţa cazonă. Caty conduse pe Ciocîrlan într-o odaie la etaj, în partea opusă a coridorului, dar care, printr-o alta intermediară, comunica cu a ei. în curînd, apăru în odaia lui Ciocîrlan, într-un ***saut de Ut*** dintr-un velur fin de culoarea vişinei putrede, de sub pulpanele căruia picioarele netede şi lustruite i se dezveleau în mers. Ciocîrlan nu apucase încă să se dezbrace şi şedea, visător, întins într-un fotoliu. Caty se aşeză pe genunchii lui şi cu amîndouă mîinile îi cuprinse gîtul, apropiindu-şi totdeodată un obraz de al lui. Apoi rămase aşa, începînd a se legăna.

— Ce frumoasă este viaţa, *chiri l* zise ea.

— Nu pentru toţi! încercă să rectifice Ciocîrlan.

— Ce-mi pasă mie de alţii! Parcă altora le pasă de noi. . . Să fim fericiţi noi amîndoi, scumpule, e de-ajuns. . . Şi mama! adăugă ea.

Apoi prinse capul lui Ciocîrlan în palme şi-1 sărută voluptuos pe buze. Ciocîrlan era un om cu succes la femei şi alintat, însă femeile pe care le cunoscuse erau toate mai rezervate în materie erotică decît el, întreţinîndu-i astfel iluzia de a le domina. Caty însă îl intimida, îi dădea sentimentul de a fi un nătîng şi-1 sufoca cu sărutările, nelăsîndu-i nici o iniţiativă, şi asta îndată după ce, într-un moment de nestăpînire, o cucerise.

— Adoratul meu, zise Caty, scuturîndu-şi crizantema de păr roşcat pe obrajii lui Ciocîrlan, în mişcarea de a-l săruta pe ochi. Spune-mi, adoratul meu, mă iubeşti? Dar să-mi spui adevărat.

Ciocîrlan dădu să respire.

— Ştii foarte bine că da.

— Nu aşa, dragul meu, răspunde la ce te-ntreb eu: Mă iubeşti ?

— Dar ţi-am spus.

— Spune-mi: te iubesc.

— Ah, asta voiai?! Te iubesc!

— Spui aşa de moale, de rece, scumpule! Moi, ***je*** t'adore!

Şi Caty încercui gîtul lui Ciocîrlan într-un lanţ de sărutări. Apoi ridică picioarele pe rezemătoarea fotoliului, instalîndu-se cu totul în braţele lui Ciocîrlan. Peignoir-ul îi căzuse de pe umeri. Aceştia erau plini, la limita unde ceva mai rotunzi ar fi devenit abundenţi, şi băteau în brun. Ciocîrlan puse buzele pe unul din ei, lîngă panglica ce ţinea cămaşa. Caty îşi reacoperi umerii, ca spre a împiedica pe Ciocîrlan să se bucure de ei înainte de a îndeplini anume condiţii, şi începu interogatoriul :

— Scumpule, nu aşa, spune-mi sincer cît mă iubeşti.

— Mult, răspunse Ciocîrlan.

•— Mai mult decît pe Marina ?

— ***Infinitnent.***

— Cît de mult ?

•— Incomensurabil.

— Mai mult decît pe părinţii tăi ?

— Dar e cu totul altceva, nu există comparaţie posibilă.

— Dă-mi o măsură, ca să ştiu cît mă iubeşti.

— Caty, eşti absurda, je *vous aime, c'est tout, n'allez pas croire que je veuille vous mentir. Pour' quoi me demandez'vous toujours si je vous aime 1*

— Pour *savoir si tu m'aimes vraiment.*

— Vous e'tes *adorable.*

Şi Ciocîrlan lăsă gura spre pieptul Caty-ei, căutînd a profita de faptul că peignoir-ul se desfăcuse, eliberînd sînii.

— Nu, nu, se acoperi repede Caty, nu aşa. Spune-mi că nu mai ai nimic, dar nimic, cu acea femeie.

— Cu care femeie? se zăpăci Ciocîrlan, a cărui conştiinţă nu era tocmai curată.

— Ah! va să zică sînt mai multe la mijloc. *Je m'en doutais.*

•— Te conjur, nu repeta mereu aceeaşi poveste. Ştii bine că tu eşti singura femeie pe care o iubesc.

— în fine, să lăsăm deocamdată chestiunea numărului. Spune, mon *adori,* cînd termini cu Marina?

— Dar lucrurile sînt cu desăvîrşire încheiate, divorţul s-a transcris, cum ştii.. .

— Şi cu toate astea te mai duci pe la ea.

— E un gest de pură curtoazie, am fost la Paris în interes de serviciu, puteam să nu-i fac o vizită? Nu sîntem sălbatici.

— Ai dormit la ea.

— M-a găzduit, e drept. Are un apartament superb.

Adevărul este că Ciocîrlan, intrînd în relaţii cu o altă femeie, nu avea tăria de a rupe cu celelalte. Continua a le frecventa pe toate, din slăbiciune, însă şi din plăcerea de a găsi în mai multe locuri un zîmbet, o atmosferă familială. Era prevenitor, le trimitea scrisori şi telegrame, răspunzînd fără

întîrziere la mesajele lor. Se putea spune că Ciocîrlan era mai agreabil pentru o femeie după ce se despărţise de ea. Caty se ridică de pe genunchii lui şi se reaşeză în poziţie inversă, înlănţuindu-l strîns cu braţele pe după gît şi sărutîndu-l după ureche.

— Ascultă, Gigi scump, *je veux, j'exige que tu rompes avec cette femme completement, plus de visites, de correspondence,* vreau neapărat să ne căsătorim. Nu mai pot suporta această situaţie falsă.

— Este dorinţa mea cea mai vie!

— Aşa spui mereu, dar cînd?

— Nu găseşti că e neapărat nevoie să-mi fac o carieră serioasă, de preferat în diplomaţie, postul actual fiind un expedient efemer? Cu căderea guvernului, va trebui să-mi dau demisia.

— Cine te împiedică să intri în diplomaţie? Tată-tău e influent.

— Nu-i aşa uşor cum crezi. Mi s-a oferit să merg la Tirana, la regele Zog. Mon *Dieu,* ce să fac într-o ţară cît un judeţ? Şi apoi, apuntamentele sînt mici. Pentru nevoile mele şi ale tale ne trebuie o legaţie somptuoasă, într-o ţară vastă, bogată.

— Cu toate acestea, cred că va trebui să începi cu una mai modestă.

— Mi s-a sugerat acest lucru, promiţîndu-mi-se că atunci cînd se va înfiinţa o legaţie în Argentina voi fi propus.

•— Unde ai spus, mon pisic *adori ?*

— La Buenos Aires, în Argentina.

— Gigi scump, vreau absolut să mergem în Argentina, departe, peste ocean, acolo unde sînt palmieri şi oameni bruni, arşi de soare.

— Dacă totul ar depinde numai de tine!

Caty privi pe Ciocîrlan cu amor propriu:

Şi cine-ţi spune ţie că nu depinde şi de mine?

Ciocîrlan o prinse în braţe şi se ridică cu ea, purtînd-o pînă în pat, pe care o culcă, sărutînd-o. Caty, lăsîndu-se aşezată, îl prinse de un nasture al vestei.

— Ascultă, Gigi, crezi că legea aceea a lichidării datoriilor are să se facă?

— Sînt sigur. Tata o sprijină, avem în familie nişte încurcături teribile.

Caty sări din pat şi drese cu mîinile părul ciufulit.

— Noapte bună, trebuie să dorm.

— Nu. . . rămîi? sugeră timid Ciocîrlan.

— Nu, scumpule, să ne căsătorim întîi.

Şi sărutînd încă o dată pe Ciocîrlan pe buze, în vreme ce-i trecea degetele convulsiv prin păr, se desprinse, îşi luă în mînă pantofii, ca să nu facă zgomot, şi ieşi cu picioarele goale aproape fugind. Pe sală, privind jos, aplecată peste balustradă, văzu pe Prejbeanu în pijama intrînd la madam Carcalechi.

Peste vară, Caty merse ca de obicei la Deauville, unde Ciocîrlan veni s-o vadă, numai pentru o săptămînă, avînd de lucru la bancă, în ţară. Caty se întîlni la întoarcere cu Oster, la Veneţia, şi ieşi cu el în oraş. Făcură o plimbare pe lagună, în gondolă, şi Oster cîntă în picioare, vîslind la pupă, ***Santa Lucia,*** cu un glas vibrant de bariton. Briza marină făcea să-i fîlfîie pantalonii de fresco, lipindu-i de picioarele statuare. Reaşezîndu-se lîngă Caty, Oster îndrăzni a trece mîna pe sub spatele ei, fără a o strînge totuşi.

— ***Monsieur*** Oster, zise Caty lăsîndu-se pe spate dinadins, ca să se rezeme de braţul bancherului, logodnicul meu, Ciocîrlan, visează să fie ministru plenipotenţiar în Argentina. Credeţi că este posibil?

— Dacă ţara dumneavoastră înfiinţează o legaţie, pe care o dorim mult, lucrul ***es posible.*** Por ***mi, todo es posible, excepto ser amado.***

— ***Pourtant, vous etes aimable,*** îl măguli Caty.

Cînd gondola se apropie de debarcader, Oster şedea cu obrazul său ciocolatiu apropiat de acela al Caty-ei.

— Bună seara, stimată doamnă! auzi aceasta, punînd piciorul pe dig, un glas cunoscut.

Căutînd cu ochii, dădu de Fred Tilibiliu, care era cu o tînără femeie.

• Bună seara, ***signora!*** repetă Fred ironic, lăţindu-şl buzele deasupra dinţilor.

Caty îl întinse mîna grăbit, receptînd şi pe doamna tînără, care fu prezentată ca soţia lui Tilibiliu.

Peste cîteva zile, Ciocîrlan primi de la acesta din urmă o scrisoare în care, printre altele, secretarul de legaţie îi destăinuia, ca un fapt divers şi ca şi cînd n-ar fi ştiut raporturile dintre Ciocîrlan şi Caty, că văzuse pe Caty îmbrăţişată în gondolă cu Oster. Ciocîrlan, care se afla în acel moment împreună cu o femeie măritată, în a cărei intimitate intrase de curînd, se posomori. Era gelos şi suferea. Interesant este că se întîlnea cu noua cucerire chiar în casa din Bucureşti a Caty-ei, avînd o cheie personală acordată de aceasta. întîmplarea făcu să fie surprins împreună cu prietena sa de Caty, cînd aceasta sosi în Bucureşti, fără a-l anunţa telegrafic, cum fusese vorba. Caty, indignată, trînti uşa cu dispreţ şi se duse la Pipera. Cîteva zile, Ciocîrlan încercă inutil a vorbi cu ea la telefon, îi ceru prin bilete să-l primească, în sfîrşit îi trimise o scrisoare lungă, care începea

aşa: «*Caty adorie, je ne puis te decrire Ies affreux jours que j'ai passi. . .*» în cele din urmă, se întîlniră. Caty respinse cu oroare încercarea de îmbrăţişare din partea lui Ciocîrlan.

— Ce-ai făcut este oribil! zise ea.

—• Exagerezi mult. Dar tu nu ai nimic pe conştiinţă ?

—• Ce să am?

•— Caty, să vorbim cinstit. Ce legătură ai cu acel Oster ?

— Nu vei voi să devin sălbatecă, să rup relaţiile de curtoazie cu oameni care ne pot fi de folos la amîndoi.

— Dar ai fost văzută îmbrăţişîndu-te cu el în gondolă.

— Sînt prostii, cine ţi-a spus?

— Tilibiliu. Poftim scrisoarea!

— Ah, care va să zică mă spionezi!

— Aş fi în dreptul meu.

— Ce drept *I* Nu sîntem soţ şi soţie. Sînt liberă să fac ce poftesc.

—- în asemenea condiţii, orice discuţie este de prisos.

— Tilibiliu e o canalie şi scrie baliverne din ură faţă de mine. El a îndemnat-o pe Cornelia să deschidă acţiune împotriva mea, să plătesc partea minorilor. Destul sînt amărîtă cu afacerea asta!

Ciocîrlan bătu în retragere, pe jumătate convins.

—-Dar ce ai făcut tu, trecu la atac Caty, este incalificabil. Mă înşeli cu oricine, *avec une femme quelconque.*

Ciocîrlan, leal, îndrăzni a lua apărarea prietenei lui.

— Nu e «*quelconque*», e fosta soţie a ministrului la Ankara.

— Prin urmare, îl ironiza Caty, te pregăteşti pentru diplomaţie.

— Caty, trebuie să înţelegi odată. Recunosc că am greşit, însă nu-i vorba decît de o legătură efemeră, *je te le jure,* ca bărbat, cum să-ţi explic, *j'ai iprouvi en ton absence le besoin d'avoir* n'importe *qui pres de moi.* E fără consecinţă, o prostie.

Şi Ciocîrlan se apropie de Caty, s-o sărute. Aceasta puse în dreptul gurii mîna pe care Ciocîrlan i-o atinse cu buzele, sărutîndu-i-o apoi pînă la cot.

.._ Gigi, spuse Caty, mai conciliantă, dar decisă, îţi cer, cu să curmăm orice neînţelegere, să facem formele de căsătorie.

După cîteva luni, într-adevăr, Ciocîrlan şi Caty se cununară la Biserica Amzei, naşi fiind prinţul şi prinţesa Băleanu-Hangerliu.

La cîteva zile după ieşirea decretului legii lichi* dării datoriilor agricole şi urbane, în aprilie 1934, Caty, prin avocaţii ei, obţinu poprirea în mîinile ei a sumelor ce datora pentru părţile minorilor din datoria către Banca comercială română. Argumentarea lui Bălăşescu fu în acest sens:

— Onorat tribunal, în cazul cînd partea noastră ar plăti comoştenitorilor sumele fixate de Curte cu titlul de restituţiuni, iar aceştia nu le-ar întrebuinţa la plata datoriilor, s-ar putea, eventual, să ne vedem expuşi a plăti de două ori, iar recursul contra copărtaşilor, pentru a restabili integritatea părţilor succesorale, ar rămîne ineficace din cauza insolvabilităţii lor.

— Nu este nimic altceva de făcut, îşi dădu părerea Melinte, cu totul plictisit de această afacere infructoasă pentru el, decît a o lăsa pe doamna

Caty Zănoagă-Ciocîrlan, care văd că are foarte multă influență și spirit practic, să profite de legea conversiunii și să obțină în numele masei succesorale reducerea creanțelor.

Caty, într-adevăr, introduse cerere de conversiune a datoriilor agricole și urbane către Banca comercială, dar și către minorii Petrișor și Paulette, în cazul cînd ar mai avea ceva să le dea după lichidarea partajului și prin reducerea creanțelor în părțile revenind minorilor. Prin stăruințele lui Ciocîrlan făcu un aranjament cu banca și plăti integral cele două treimi reduse prin lege din datoriile minorilor, obținînd o decizie a Curții de apel că sumele datorate în numele acestora au fost achitate.

— Foarte bine, se **căina** Cornelia, dacă a lichidat, atunci să ne plătească diferența. Doar datoriile au fost reduse.

Socotelile avocaților Caty-ei sunau însă altfel. După trecerea afacerii pe la înalta Curte de casație, unde Ciocîrlanii erau la ei acasă, Curtea de apel din Galați dădu în prezența Corneliei și a doamnei Caty Ciocîrlan, gătită cu un superb costum ***tailleur*** din șantung consistent, următoarea decizie:

«... Considerînd că, întrucît, după cum rezultă din cele mai sus constatate, tot activul succesiunii este exclusiv compus din suma datorată de către Ecaterina Ciocîrlan, născută Zănoagă, reprezentînd prețul cu care a cumpărat cele trei imobile, precum și veniturile lor, după cum mai sus s-a specificat; considerînd că numita urmează a da comoștenitorilor ei, Petrișor și Paulette Zănoagă, cu titlu de restituțiuni, în înțelesul art. 737, cod.

civ., părțile ce li se cuvin, de cîte o treime, cîte lei etc, cu procente legale de astăzi, 21 iunie 1934, data deciziunii de față pînă la plată etc, etc.

Pentru aceste motive

în numele legii

Decide :

Stabilește activul succesiunii defunctului Nicu Zănoagă la suma de 9.000.000 lei, iar pasivul la 9.000.100 lei.

Atribuie fiecăruia din cei trei moștenitori, Ecaterina, Petrișor și Paulette, cîte lei 3.000.000.. .

Stabilește partea contributivă a fiecăruia din ei, la plata sarcinilor și datoriilor ce compun pasivul succesiunii, la cîte o treime din totalul pasivului, adică de cîte 3.000.034 lei.

Constată că pasivul fiind aproape egal activului, minorilor nu li se mai cuvine nici o sumă de bani. »

Cornelia privi buimăcită la Melinte.

— Ce înseamnă asta?

— înseamnă, răsuflă Melinte, că avem de plătit noi șaptezeci de lei doamnei Ciocîrlan.

Cornelia simți o sfîrșeală și se prăbuși pe bancă, spre spaima lui Petrișor și a Paulettei, aduși la tribunal în scopul de a fi arătați lumii ca niște minori urgisiți. Chiar Caty, impresionată, alergă la ea și-i întinse paharul cu apă, pe care îl adusese un aprod. Cornelia, venindu-și puțin în fire, dădu cu ochii de Caty. Atunci fața i se schimonosi într-un sentiment de ură nestăvilită și, uitînd unde se află, strigă isteric:

— Fugi din fața mea și a copiilor mei! Escroaco!

Teii erau în floare şi răspîndeau un balsam paradisiac, cînd, seara, pe întuneric, Ioanide, întorcîndu-se acasă, cu mîna la piept, zise simplu Elvirei, care îl întîmpină în vestibulul luminat:

— Elviro, nu te speria, cineva m-a împuşcat în piept, cheamă, te rog, la telefon pe. ..

Şi se prăbuşi pe parchetul de travertin, ce se înroşi îndată de un fir gros de sînge. Contele Iablonski, care se afla în curte, unde terminase de spart cîteva buturugi noduroase, mînuind cu icnituri toporul, alergă la ţipetele Elvirei şi ridică în braţe pe Ioanide, leşinat, purtîndu-l cu o uşurinţă extraordinară pe scări, spre odaia lui, deşi arhitectul era un om destul de voinic. Sîngele mustind prin haina lui Ioanide lăsă un mare sigiliu roşu pe cămaşa contelui. Cucly, care venise să-l ia pe tată-său şi stătuse pînă atunci de vorbă cu madam Ioanide, alergă la telefon şi anunţă, neştiind cui să se adreseze, Academia. în curînd o maşină se opri în poartă şi se dădu jos din ea însuşi academicianul Cuculeţ, marele chirurg, însoţit de un asistent. Cuculeţ, înalt şi voinic, cu părul roşcat, fără un fir alb, privi blînd şi cu faţa ingenuă şi zîmbitoare, schiţînd din buze un fluierat, care amplificat s-ar fi constatat că era melodia cîntecului lăutăresc ***Naşă, naşă,*** una din piesele repertoriului cu care chirurgul îşi fascina cu atît succes pacienţii pe masa de operaţie.

— Ce s-a întîmplat, iubite coleg ? întrebă Cuculeţ pe Ioanide cu o veselie blajină, aşezîndu-se lîngă patul arhitectului, care îşi venise în fire, dar era de o paloare mortală. Mi se pare că te-ai bătut în duel pentru o afacere sentimentală. Vrei să morica Puşkin?

Zicînd acestea, Cuculeţ făcu semn cu mîna asistentului să desfacă la piept pe rănit, care era încă în sacou. Asistentul dădu la o parte haina şi vru să desprindă cămaşa lipită cu sînge de piele. Pacientul făcu o mică strîmbătură, şi Cuculeţ, cu două degete, figură către asistent gestul tăierii. Asistentul scoase din trusă un foarfece şi începu să taie cămaşa cu băgare de seamă în toate direcţiile.

— Ascultă, zise Cuculeţ către Ioanide, ştii anecdota cu. . .

Privind în juru-i, academicianul văzu pe Elvira şi pe Cucly şi se răzgîndi:

— Ţi-o spun eu mai pe urmă.

Şi invită pe femei să iasă din cameră. Anecdotele lui Cuculeţ erau, în general, dintre cele mai indecente, însă spuse cu candoare aveau mare efect terapeutic. Rănitul fu dezbrăcat, examinat, pansat provizoriu, injectat cu ser antitetanic. Ieşind din odaie, academicianul Cuculeţ informă pe Elvira că un glonte de revolver, pe care i-l arătă, intrase prin mamela stîngă, alunecase pe deasupra coastelor, în regiunea axilară, şi ieşise pe la spate, oprindu-se în căptuşeala hainei. Deci nu era nimic grav, însă victima, mergînd pe stradă, pierduse sînge mult şi avea puţină febră. Părerea sa era că o transfuzie moderată de sînge « nu strică » (vorbea aşa, ca să n-o alarmeze). Cuculeţ plecă promiţînd Elvirei, domnişoarei Cucly şi Miniei, care sosise între timp, că le va împărtăşi a doua zi nişte anecdote senzaţionale şi în special « A murit Georgescu » (mai toate anecdotele cuculeţiene se învîrteau în jurul organelor reproducătoare). Nu mult după plecarea academicianului, sosi cu maşina un alt tînăr medic de la clinica sa chirurgicală, împreună cu o infirmieră, cu instrucţii amănunţite şi recomandaţia de

a rămîne peste noapte lîngă Ioanide. A doua zi, avîndu-se în vedere rezultatele de laborator, i se ceru lui Iablonski sînge pentru Ioanide. Era cunoscut la Centrul de transfuzie, fiindcă vindea sînge, pricină pentru care arăta istovit. Ioanide se învioră puțin, părea însă abătut şi nu voi să meargă la spital. Cuculeț îi făcu pe plac, zicînd că rana nu reclama vreo intervenție chirurgicală specială. Era doar plictisit de persistența febrei, pe care o atribuia unui început de congestie pulmonară, datorită nemişcării. în salon, Cuculeț se întreținu cu Elvira şi cu cei prezenți: Gaittany, Sufletel, Dragavei, Smărăndache, madam Farfara, Mini, Cucly, care veniseră să se intereseze de bolnav.

— Să vă spun anecdota făgăduită, zise cu nevinovăție Cuculeț. Un medic primar, venind ca de obicei la spital, e întîmpinat de portar: « Domnule doctor, îi spune acesta, am o veste tristă! A murit Georgescu! » « Ce vorbeşti! » zice doctorul. Intrînd pe coridor, îi iese înainte un infirmier: « Domnule doctor, astă-noapte a murit Georgescu» (Cuculeț imita glasul fiecăruia şi îndeosebi tonul de confidență şi punea o tărăgăneală naivă în narație, ce excita curiozitatea în mod extraordinar). «Am auzit! » zice doctorul. Pe cînd îşi punea halatul alb, vine şi medicul secundar, care îi şopteşte: «S-a prăpădit Georgescu, ştiți?» «Da, doctore, mi s-a spus! Unde e, săracul? » « în sala de autopsie! » zice medicul secundar. Şi se îndreaptă toți într-acolo. Doctorul primar dă Ia o parte cearceaful, priveşte mortul îndelung şi zice: « S-a dus şi bietul Georgescu! » şi ia un bisturiu în mînă. Trebuie să vă spun, explică Cuculeț asistenței cu aer mironosit şi pudic, că Georgescu avea, să nu se supere doamnele, un. . .

— Tovarăşe academician, răsună în acest moment din uşă glasul şoferului, e tîrziu, aveți şedință.

— Lasă, zise clipind şiret Cuculeț, către cei de față, că vă spun eu sfîrşitul altă dată. Stați, stați, să nu uit. Dacă ați găsi o bucată bună de gutapercă, ar fi foarte bine. Noi n-avem.

în vreme ce academicianul ieşea pe uşă, Smărăndache şopti ceva la urechea lui Gaittany, probabil ideea centrală a anecdotei. Gaittany izbucni într-un rîs sonor: « ha, ha, ha, ha », privit interogativ de ceilalți, impacientați a afla mai degrabă concluzia istoriei lui Cuculeț. Nici Smărăndache, nici Gaittany nu se încumetară să le-o destăinuie. Fapt este că se produse o atmosferă de bună dispoziție, ce făcu pe toți să uite că în casă se afla un împuşcat. Bravul Cuculeț îşi atinsese ținta. In automobil, însă, nevăzut de nimeni, deveni deodată serios, fiindcă febra şi apatia lui Ioanide îl nelinişteau. Merse de-a dreptul la clinica colegului său, academicianul Şaramet, internist ilustru, şi-l expedie îndată la Ioanide. Şaramet era un excelent diagnostician şi medic curativ şi era solicitat mai ales în cazurile disperate, din care cauză mortalitatea bolnavilor săi era în chip fatal ridicată. Pentru a dezamăgi speranțele excesive, Şaramet adoptase un stil dubitativ, ce devenise tic. Cuculeț, care punea mare preț pe arta de practician a amicului său, îşi făcea nu mai puțin o plăcere de a-l parodia.

— Şaramet, juca Cuculeț scena consultului cu internistul, începe auscultația: « Respirați; bine; respirați; bine; încă o dată; mulțumesc; mda!» Apoi pune urechea deasupra cordului: «Opriți respirația; bine; respirați din nou; bine; mai; bine; mda! Scoateți limba; aşa; mai afară; încă şi mai afară; mda! » «Domnule doctor, întreabă

rudele, credeți că bolnavul are să se facă bine? » « Mde! » răspunde Șaramet. Din « mda » și « mde», concludea Cuculeț, Șaramet nu iese.

Adevărul este că la Ioanide, Șaramet nu zise nici « mda », nici « mde », ci numai se sperie de Stolz, bătrînul cîine al arhitectului, care îl **latră** susținut de la picioarele patului, unde ședea nedezlipit, încolo găsi, după ce interogă pe infirmieră, că totul era în regulă și că nimic neobișnuit în astfel de cazuri nu se produsese. Apoi trecu și el în salon, unde se mai aflau vizitatorii, și întrebă cu discreție:

— Dar ce s-a întîmplat, cine l-a împușcat?

— Nu se știe încă, răspunse Gaittany la întrebarea lui Șaramet, doctorul Cuculeț a interzis orice convorbire cu bolnavul. Pe cîte știu, n-a văzut nimeni nimic. O fi un simplu glonte rătăcit...

—• Nu se rătăcesc așa gloanțele azi, observă grav Dragavei, gata de a ieși pe ușă. Trebuie să fie o legătură cu arderea șantierului.

— Credeți că există organizații de sabotaj? întrebă palid Sufletel.

— Nimic nu poate opri, declară Dragavei, mersul înainte al clasei muncitoare.

După plecarea lui Șaramet, Mini întrebă pe cei de față unde s-ar putea găsi gutapercă.

— Dacă nu mă-nșel, zise madam Farfara, Costică Prejbeanu avea într-un rînd de vînzare, la Talcioc.

Smărăndache se oferi să conducă pe Mini și plecară amîndoi în Tei, unde într-o curte plină de lături, pe o stradă prost canalizată, ședea regele Vahtang. îl găsiră într-o odăiță, stînd turcește pe un pat de fier și examinînd un morman de lucruri vechi, ghete, cămăși, pe care, desigur, urma să le vîndă la Talcioc. într-un colț al odăii, la fereastră, la o masă joasă pirogravată, sta pe un scăunel o bătrîna de șaptezeci și cinci de ani, îmbrăcată cu un camizol cam prea desfăcut la gît, lăsînd să se vadă atrofierea sinilor. De altfel bătrîna, care fusese grasă și acum era parcă plisată pe obraz, din cauza slăbirii, avea buzele violent făcute cu roage și părul alb, retezat scurt și, în general, un aer de voluptate dizgrațioasă pentru vîrstă sa. Bătrîna tăia cu foarfecele niște cartoane moi, din care făcea evantaie, după cum se putea vedea din mormanul de obiecte ce se aflau pe măsuță. în timp ce lucra, bătrîna fuma țigară după țigară, umplînd odaia cu un aer infect. Patul pe care ședea Prejbeanu și regiunea din jurul lui erau foarte curate, în schimb colțul bătrînei era nu se poate mai murdar. Deosebirea dintre cei doi locatari se definea topografic. în odaia aproape goală, în care, în afară de patul larg și de măsuță, se mai găseau un scrin voluminos și două fotolii cu velur roșu foarte uzat, se remarca pe un perete un mare portret fotografic, în ramă bogată, al unei fete superbe, cu părul căzînd în valuri pe umeri, cu ochi mari, ce păreau a fi fost verzi, cu buze cărnoase, umede, dar pure, de un desen perfect. Cu greu s-ar fi putut împerechea mai bine o atît de splendidă sănătate fizică cu atîta inocență și drăgălășie. Figura era așa de surprinzătoare, încît Mini nu se putu stăpîni de a nu întreba:

— Cine este fata așa de frumoasă din portret?

—• Este Lily, fata mea, răspunse răgușit între două fumuri de țigară și fără plăcere bătrîna.

— Și unde este acum?

Bătrîna strîmbă din nas, ca în fața unui lucru rău mirositor, și răspunse cu o aroganță prin care

căuta să înăbuşe orice manifestare de sentimentalism:

— A murit de mult, drăguţă. Nu cumpăraţi evantaie ?

Mini luă, intimidată, un evantai făcut din benzi de carton legate între ele cu şiret şi împodobite cvi flori de hîrtie lipite cu cocă de scrobeală.

— Ne trebuie gutapercă. Ni s-a spus că am găsi la dumneavoastră.

Bătrîna se uită interogativ la regele Vahtang.

— Mamă dragă, zise ea, mai ai tu gutapercă?

Regele Vahtang se roşi puţin şi se crezu dator de a justifica prezenţa bătrînei în odaia sa şi de a atrage atenţia vizitatorilor asupra importanţei ei sociale.

— îmi permit să vă prezint pe doamna Carcalechi, născută Caragea, din familia preacunoscută.

Smărăndache, foarte om de lume, se prosternă şi merse să sărute mîna bătrînei, care şi-o şterse de coca de scrobeală înainte de a i-o întinde. Era vizibil încîntată.

— Nu mai am gutapercă, fiindcă ultima bucată am vîndut-o lui Gulimănescu. Vă recomand să vă duceţi la el, fiindcă cumpără numai ca să vîre banii în ceva, nu pentru că are nevoie. Cred că o mai posedă.

Smărăndache şi Mini plecară îndată la Gulimănescu. Acesta şedea în aceeaşi casă cu etaj şi curte lungă în adîncime, plină de şoproane, cu corectivul că fosta casă contiguă a lui Dan Bogdan fusese cumpărată de la văduva acestuia tot de Gulimănescu, care o prevăzuse la fel cu şoproane. Prăvăliile din faţă fuseseră unite între ele prin spargerea zidului de la calcan şi ***Deutsche*** BucK-***handlung*** de altădată se prefăcuse în Librăria noastră, proprietarul cedînd benevol localul. Şoproanele erau ca şi altădată încărcate cu tot soiul de materiale, dominînd de astă dată materialul de construcţie, cărămizi vechi, frumos curăţite, olane, tuburi de fier, suluri de carton gudronat. Se zărea şi o maşină de tăiat lemne, cu îngrijire învelită cu o foaie de cort, şi stive de traverse uscate de cale ferată. Numărul porcilor sporise, se auzeau hurducături formidabile şi un cor de guiţături. înainte, cele două curţi fuseseră puţin populate, acum se zbenguiau prin ele numeroşi copii şi apărea la una din ferestre chiar cîte un ţăran. Imobilele erau locuite, aparent, de mulţi chiriaşi de condiţia cea mai modestă, deşi toţi păstrau, lucru curios, aceeaşi rînduială exemplară proprie casei lui Gulimănescu. Explicaţia este că juristul adusese rubedeniile de la ţară, pe care le ţinea o parte a anului, prin rotaţie, la Bucureşti, înregistrîndu-le aici, spre a-şi feri casa de rechiziţie, el însuşi strîngîndu-se în două odăi mari, spre a simula respectarea spaţiului locativ. Ceea ce izbi pe Mini şi pe Smărăndache, intrînd în odaia de lucru a lui Gulimănescu, fu faptul că ea părea deasupra nivelului vestibulului şi cu tavanul mai jos. Picioarele nu făceau călcînd nici un zgomot, păşeai parcă pe vată. Smărăndache, intrigat, examina pardoseala şi constată că era acoperită cu numeroase covoare, puse unul peste altul. Divanul pe care fură poftiţi era de asemeni înălţat în chip nefiresc prin suprapunere de ghiordezuri, covoare armene şi de Buhara. Două pendule, unul de perete, în lemn de nuc, şi altul în stil mobilă ***empire,*** bătură deodată ora, cu tonuri deosebite, făcînd un zgomot de sîrme tîrîte pe caldarîm. între ferestre, în fine, Smărăndache observă un dulap curios de metal, înalt şi îngust.

ginativ ca oricînd, binecuvîntase chiar vîrstă cînd toate facultăţile ajung la o maturitate extremă, zicîndu-şi că numai un bătrîn poate să fie un Leonardo da Vinci, un Tizian sau un Goethe. Raţional, însă, era convins că moartea devenise inevitabilă în limitele unui anume spaţiu de timp. Chiar de acum putea să moară, fără a surprinde pe cineva, decesul la şaizeci de ani fiind o probabilitate majoră. Fără îndoială, sănătos cum era, avea să trăiască poate şaptezeci, optzeci, chiar nouăzeci de ani, totuşi ca o graţie nesperată acordată de natură. Condamnatul definitiv la moarte, căruia nu i s-a fixat ziua execuţiei, poate să fie lăsat în pace încă un an sau doi. Cu toate astea, el nu contează pe acest hazard, şi ca atare nu-şi întocmeşte un program de existenţă, de unde apatia obişnuită în aceste cazuri, psihoza aşteptării. Ioanide observase că Elvira se purta faţă de el cu o delicateţă şi o cruţare din care i se păru a înţelege că ea cunoştea condiţia lui nouă şi că împărtăşea melancolia sa surdă. în scurt, fără a se fi schimbat întru nimic, Ioanide, care era în fond un optimist şi nu se temea de moarte, căpătase preocuparea de a-şi înfăptui cît mai repede opera. Nu era infatuat şi admitea că în arhitectură semnătura e o prostie. Simţea numai trebuinţa de a realiza tot ce proiectase, şi cu fiece zi ce trecea încerca nervozitate cînd întîlnea o piedică. Sentimentul zădărniciei, aşa de accentuat la unii oameni apatici, precum Smărăndache, nu izbutea să anuleze vitalitatea extraordinară a arhitectului. Acesta, deşi ştia că a doua zi după moartea sa lucrurile din casă se vor deplasa şi se vor risipi încetul cu încetul, ajungînd poate la acel Talcioc care-l amuza atîta, rectifica erorile de gust ale casei, completa cu tenacitate toate lacunele interiorului, voia parcă să execute pînă în amănunţimi o viziune de mult fixată. Filozofia, constatase Ioanide, rămîne o speculaţie inoperantă dacă merge împotriva instinctului vital. Firul de iarbă îşi face drum prin bulgării de pămînt, ocoleşte bolovanii de piatră şi iese la soare, fără a se întreba dacă va fi sau nu călcat în picioare. Viaţa este un elan nestăvilit. Că tot ceea ce construia avea să se dărîme, precum frescele lui Raffael din « ***stanze*** » aveau să se mistuie o dată cu surparea fatală a Vaticanului, că pămîntul avea să se rătăcească în goluri şi soarele să se răcească, acestea erau, în definitiv, şi ele abstracţiuni faţă de faptul că Ioanide era mistuit de o ardoare imensă de a construi, ce nu suferea nici o contradicţie teoretică. « Poate, reflecta el, că o pornire asemănătoare agită necontenit universul la o faptă continuă, în care caz sentimentul vanităţii e mai plin de vanitate decît neantul însuşi. »

Psihoza impacienţei o constatase Ioanide la madam Farfara, prinţesa Băleanu şi ceilalţi din clasa lor sau din burghezime, a căror cauză o considera falsă şi pierdută. Aceştia nu sufereau din pricina decăderii şi nici fiindcă n-aveau încredere într-o restauraţie pe care o afirmau cu fanatism, însă ora iluzorie a mîntuirii din punctul lor de vedere se îndepărta mereu, şi ei începuseră să se teamă că ea va suna în alte decenii, după moartea lor. De unde o disperare mută şi slăbirea tendoanelor morale. O analogie cu condiţia acestora o făcea Ioanide între el şi ei numai în aceea că un arhitect nemînuind idei, ci materiale, nu poate nădăjdui izbînzi postume. Impulsul la muncă pe care guvernul i-l dăduse încredinţîndu-i o mulţime de lucrări, altădată himerice, redeşteptase în

arhitect bucuria de a se traduce în construcţii, şi orice piedică îl făcea să tresară. Arderea şantierului i se păruse o prevestire rea, iar glontele în piept, sfîrşitul.

După întîmplarea cu focul, comitetul pentru construirea teatrului, al cărui factor propulsiv era Dragavei, scosese, după sugestia guvernului, un plan mai vast, ce fusese moderat numai cu gîndul de a avea gata construcţia la o dată fixă. Ioanide afirmă însă că o pripire exagerată a lucrărilor ar fi, după opinia sa, dăunătoare solidităţii clădirii, deşi el personal şi-ar da toate silinţele să o termine la data hotărîtă. Gulimănescu, care era şi el prezent la discuţii într-o şedinţă lărgită cu intelectuali mai notorii, se ridică:

— După umila mea părere, este cazul a nu precupeţi nici o sforţare spre a sărbători o zi măreaţă a socialismului printr-un edificiu destinat desfătării maselor muncitoare. Eu cred că trebuie şi se poate termina.

Alţii bătură în struna lui, socotind că aceasta este şi linia de sus. Gaittany se uită în toate părţile, dezorientat, neîndrăznind să combată, din delicateţă, pe Ioanide, dar nici să contrazică, cum îşi închipuia, pe Dragavei. De aceea lui Dragavei îi spunea şoptit: « Au dreptate, trebuie să construim», iar lui Ioanide îi făcea bezele dulci. După ce ascultă pe toţi, Dragavei luă o ţinută voit neglijentă şi zise:

— Părerea mea este să cîntărim bine avizul maestrului Ioanide, care e arhitect. Noi, tovarăşi, nu ţintim să oferim clasei muncitoare teatre de paiantă, cum făcea burghezo-moşierimea, ci monumente care să dureze cel puţin o mie de ani.

Aplauze furtunoase aprobară pe Dragavei, care se scarpină modest în cap şi apoi îşi depuse iar mîinile în buzunare, ca un om fără importanţă.

— Domnule, zise Gaittany lui Ioanide, mutîndu-şi scaunul lîngă el, eşti un bărbat eminent, seduci lumea, convingi, rămîi oricînd omul zilei. Te felicit din toată inima.

încetînd aplauzele, Dragavei veni cu propunerea de a se relua proiectul cel mare al unui Palat al culturii, în care teatrul ar fi un element şi care ar conţine un muzeu retrospectiv al civilizaţiei urbane româneşti, desfiinţîndu-se Muzeul Vasile Roaită şi transferîndu-se piesele utile în noul local, cel vechi, impropriu, putînd fi transformat într-o cantină. Gaittany, care în fundul sufletului său spera să păstreze vechiul aşezămînt Boldescu-Kapri, cu un titlu de complezenţă, pînă la o întorsătură a evenimentelor, rămase cu totul consternat şi începu să-şi facă vînt cu ordinea de zi şi aruncă spre Ioanide o privire brusc modificată, al cărui sens era: « Nenorocitul, strică totul cu proiectele lui neghioabe». La ieşire, Gaittany, privind drept înaintea sa, cum făcea cînd era iritat, simula a nu vedea pe Ioanide şi se urcă în automobil, trîntind cu bruscheţă portiera. De aci încolo, Gaittany alergă în toate părţile, prezentînd chiar memorii, în care încerca să dovedească absurditatea conexării unui teatru cu un muzeu, susţinînd proiectul vechi al teatrului pur şi simplu şi eroarea de a se risipi obiectele din fosta Casă de artă. Ioanide, aflînd de intriga lui Gaittany, zise:

— Te pomeneşti că Gaittany stîrneşte campanie împotriva mea, ca şi Pomponescu acum cîţiva ani.

Fundaţiile vechi fură lărgite pentru noul proiect şi cofrajele se înălţară din nou pe marginea lacului,

de astă dată mirific. Ioanide aplicase, în linii largi şi cu deplină libertate, principiul pe care se baza Teatrul Armatei Roşii din Moscova. Colonada centrală acoperea mai multe etaje şi era multiplicată prin două aripi laterale oblice, de asemeni cu mai multe etaje şi cu colonade, pe cornişele cărora în tot lungul lor se înşirau colosale statui de bronz reprezentînd tineri şi tinere profesînd arte şi sporturi. Deasupra sectorului median se ridica ceva mai înăuntru, în mijlocul complexului, un edificiu patrulater suprapus, cu mai multe caturi, măsurate costal, pe toate laturile de coloane, iar deasupra acestuia trona un soi de lanternă zveltă, ca un templu circular. Corpul central, care avea o faţadă şi un parter opuse lacului, era flancat de clădiri, formînd un ***chiostro*** în jurul edificiului central, cu peristile exterioare, cît şi interioare. Peste tot coloanele erau ionice şi albe, mai potrivite după Ioanide spaţiului românesc. Faţada dinspre lac se ridica pe un număr de trepte formînd un fel de debarcader, şi tot complexul răsfrîngîndu-se în apă duplica, întors, palatul, răsucind prin tremurarea undelor coloanele, ca în tablourile baroce. Toată lumea fu de acord că palatul făcea o impresie grandioasă, chiar în faza schematică. Gaittany era entuziasmat în chip sincer, dar, gîndindu-se că muzeul său putea să dispară din cauza palatului ioanidesc, aproba rezervele secundare, punînd speranţă, spre exemplu, în imposibilitatea de a-l termina. Dragavei totuşi planifica de pe acum distribuirea spaţiului şi rezervase locul pentru muzeu în aripa dreaptă dinspre lac, îndărătul colonadei. în mijloc, mai în fund, cu ieşiri în curţile interioare, ar fi fost un imens teatru de dramă şi operă, în edificiul suprapus, o sală de concert, în corpurile din patrulater, bibliotecă, şcoală de balet, de dramă, săli de joc (volei, ping-pong, şah), restaurant. Un muncitor în repaus duminical putea să-şi petreacă toată ziua trecînd din sector în sector, vizitînd muzeul, făcînd muzică, plimbîndu-se cu barca pe lac şi sfîrşind prin a audia o dramă muzicală.

— Domnule, zicea Gaittany, e splendid, dar e himeric, irealizabil.

Cînd însă auzea că Dragavei punea piesele din fundaţia Boldescu-Kapri în lăzi, trăgea aer în piept, sufocat. Totuşi, Gaittany era prea om de lume ca să încerce a atinge direct pe Ioanide, pe care îl stima. De altfel începu să-i mijească ideea că ar putea căpăta în noul palat un post şi mai comod. De aceea renunţă la memorii şi începu să cultive tot mai asiduu pe Dragavei. Impacienţa lui Ioanide spori o dată cu proporţiile monumentului, bănuind multiplicarea accidentelor posibile. Pentru acest motiv trecea dimineaţa şi seara pe la şantier, plimbîndu-se apoi puţin la Şosea, unde teii înfloriseră. Cu un astfel de prilej, un copil de ţigan desculţ îi ieşi înainte cu o hîrtie:

— Domnule, cineva mi-a dat să vă dau scrisoarea asta.

— Mie?

— Dumitale, domnule.

— Cine?

— Nu ştiu. A plecat.

Copilul o luă la goană, înainte ca Ioanide să fi putut să scoată mai mult de la el. Biletul era o foaie, pe care, ca în telegrame, erau lipite cuvinte tăiate din ***Scînteia*** şi suna astfel: « îţi punem pentru ultima oară în vedere că prin zelul dumitale trădezi cauza sfînta pentru care a murit Tudorel, contribuind cu faima de care te bucuri la instaurarea

comunismului. Dacă nu te astîmperi, vei primi sancţiunea cuvenită. »

Ioanide avu impresia că i se face o farsă de prost-gust. Privi în toate părţile şi nu zări pe nimeni, apoi rupse biletul în bucăţele mici şi-l aruncă cu dispreţ în aer. A doua zi, cam pe aceeaşi vreme, lîngă şantier, se izbi piept în piept cu Hagienuş, cu ochii sticloşi. Orientalistul ţinea în mînă un fel de fus, pe care îl vîrî iute în buzunar cînd văzu pe arhitect.

— Ce-ai acolo? îl întrebă autoritar şi şoptit Ioanide.

Hagienuş flutură din buze şi păru incapabil a scoate vreun sunet. Cu o privire naivă, arătă involuntar arhitectului o inscripţie cu creta pe o scîndură a cofrajului unui stîlp, de astă dată în limba latină:

MEDUSA GORGONUM GENTIS REGINA

Ioanide o şterse repede cu mîna.

— Hai să mergem, zise el, luînd de braţ pe Hagienuş.

Acesta îl urmă maşinal.

—• Ce se întîmplă cu dumneata, iubite domnule Hagienuş? Ce-i cu Alexandros ***ke Thalestris*** şi cu ***Medusa Qorgonum gentis regina?***

Hagienuş privi rătăcit la Ioanide, ca şi cînd ar fi. fost cufundat în vis, şi schiţă un zîmbet lunatic. Picioarele îi tresăltau puţin în mers şi arhitectul observă că şi maxilarul de jos tremura ca la un scuturat de friguri. Orientalistul nu izbuti să spună altceva, cu limba împiedicată, decît: « Regina Gorgonelor, frumoasă, domnule Ioanide, ce mai păr...» Ioanide îşi pironi privirile albastre în ochii tulburi ai lui Hagienuş, care, intimidat, începu să clipească repede. încetul cu încetul, mergînd la pas alături de arhitect, orientalistul începu a se dezmetici, ochii îi deveneau mai puţin ficşi şi faţa îşi relua obişnuita expresie plîngăreaţă.

— Scapă-mă, se tîngui Hagienuş, după ce privi în toate direcţiile, scapă-mă de oameni răi, domnule Ioanide! Să mă bată Dumnezeu dacă nu sînt bolnav! Unde să mă duc ca să nu mă prade? Am să mor pe drumuri.

— Cine te pradă? întrebă Ioanide.

— Las', că-ţi spun eu, şopti Hagienuş cu prudenţă, da' să nu mă dai de gol, domnule Ioanide, mă rog ca la Dumnezeu.

în apropierea imediată, şoseaua era pustie. Cei doi trecură printr-o zonă de întuneric dens, făcut de copaci, cînd Ioanide, care se depărtase puţin de Hagienuş, auzi un pocnet, ca o plesnitură de bici cu sfîrc lung. Zgomotul se stinse şi arhitectul făcu gestul de a lua de braţ pe orientalist. Abia atunci simţi o lovitură ca de ciocan în mamelă, urmată de o fulgerare de durere. Trase mîna, pusă instinctiv în dreptul pieptului, plină de sînge.

— Du-te îndată acasă şi să nu mai treci pe la şantier, comandă el surd şi fără a-şi trăda durerea către Hagienuş, care părea a nu-şi da seama de ceea ce se întîmplase. Am să vin să te văd.

— Să vii, domnule Ioanide, să mă scapi de oameni răi.

Şi Ioanide merse drept acasă, cu palma apăsată pe piept şi clătinîndu-se puţin. Hagienuş nu veni să-l vadă rănit, parcă n-ar fi aflat cazul, şi nimeni din partea autorităţilor nu interogă pe arhitect.

Făcîndu-se mai bine, Ioanide ceru să fie mutat cu patul lui de campanie în salonul cel mare cu trei lustre, fiindcă avea acolo aer şi ecou. De altfel ere-

zuse că va putea cînta din vioară, în pat, dar se încredința, cu părere de rău, că mișcarea mîinii îi producea durere. în salon, lîngă șemineu, se găsea un excelent supraphon electric, aplicat la un mare aparat de radio. Mini și Cucly veneau des să-l vadă, cea din urmă adesea împreună cu contele Iablonski, și dădeau drumul aparatului, punînd numai muzică instrumentală, singura ce plăcea arhitectului. Sunetele făceau în marele salon ecouri de dom. Cucly, care prin străduința lui Ioanide fusese în fine angajată în baletul Operei și trăgea nădejde să interpreteze, cînd teatrul cel mare ar fi fost gata, un rol coregrafic de mîna întîi, se agita pe undele muzicii, legănîndu-se, piruetînd, fluierînd în surdină. Pînă acum nu cutezase a ieși din aceste schițe gesticulatorii. Surprinzătoare i se păru lui Ioanide Mini. Aceasta exprima în mod curent toate sentimentele grațioase, unite cu o cumințenie practică îndreptată spre aspectele prozaice ale vieții diurne. Mini trăia pe pămînt, nu în cer. Cînd însă supraphonul cînta muzică de Haendel și de Bach, Mini, de pe fotoliul său apropiat de patul lui Ioanide, suferea o transfigurare subită, o adevărată înălțare la cer. Obrajii i se rotunjeau, devenind diafani și de nuanța coralului celui mai transparent, părul i se ridica în sus, ca suflat de vînt, capul, puțin plecat pe spate, îi rămînea într-un zîmbet extatic. S-ar fi zis că muzica începe să curgă prin vinele Miniei, iluminînd-o și eterizînd-o. Mini, care în ținuta de toate zilele era o tînără femeie simpatică, devenea în ascultare un heruvim. Tot ce era încă negeometric și nesimfonic în ea se rectifica în curgerea muzicii și se sublima. Astfel, peștii de aur, care cît timp îi ții în mînă sînt un pachet inform de fibre, aruncați în apă, își desfășoară feericele aripi de fluture și cozile, ca niște stînjenei fluizi. Și după ce înceta muzica, Mini mai rămînea sub imperiul ei, întocmai ca o femeie-medium, care trebuie bătută ușor cu palma pe obraz, ca să învingă toropeala hipnozei. Contemplînd-o în aceste momente muzicale, Ioanide constatase că sentimentele lui pentru Mini se expurgau de orice dorință. Simțea ceva asemănător cu ceea ce încercase pentru fata sa, Pica, altădată, nevoia de a o mîngîia, a o proteja și a o ști fericită. Asta înseamnă, gîndea arhitectul, că instinctul de a avea copii nu se stinsese în el. Ceva asemănător îi deșteptă la început și imaginea zvîcnitoarei Cucly, și, cînd Iablonski lipsea, Ioanide avea impresia de a fi tutorele ei pentru cîteva ore. Iablonski era fericit să aducă vorba despre ea, să i se vorbească despre frumusețea și talentele ei, și în cele din urmă povesti lui Ioanide istoria existenței sale.

Tadeu Iablonski cunoscuse pe Lydia, actuala sa soție, de pe cînd era pe băncile școalei, la un bal pentru copii, dat într-o familie aristocratică din Varșovia. Lydia avea unsprezece ani și Tadeu treisprezece. Iablonski era pe atunci subțire, palid, cu părul lung, ca al lui Liszt, și nu prevestea în nici un fel atletul de mai tîrziu. Afecțiunea ce se născu între cei doi, aproape copii, nu se putea numi dragoste, întrucît ei nu aveau profunditatea acestui sentiment, ci numai vagi noțiuni, auzite sau citite prin cărți. Ceea ce știau era că doi tineri care se iubesc devin soț și soție și-și făgăduiră, cînd fură ceva mai mari, în chip solemn, acest lucru. Familiile celor doi tineri se cunoșteau și se frecventau, și cum Iablonski aparținea uneia dintre cele mai bine văzute și promitea a face o carieră eminentă în armată, părinții ambilor tineri îi numeau glumind «logodnicii noștri».

Cînd Iablonski împlini douăzeci şi unu de ani solicită părinţilor favoarea de a lua în căsătorie pe Lydia. Tatăl lui Iablonski, mai ales, care era colonel, primi dorinţa fiului său cu bunăvoinţă şi se şi pregătea să facă demersurile spre a obţine aprobarea forurilor superioare. Atunci se întîmplă un lucru neprevăzut. Un unchi al Lydiei, cumnat al mamei, medic cu prestigiu, şi care, pretindeau unii, pusese ochii pe Lydia şi vedea cu neplăcere căsătoria ei cu un altul, vîrî în capul părinţilor ei ideea că Iablonski avea neapărat să devină tuberculos, întrucît numeroşi membri ai acestei familii muriseră de această boală. Lucrul era prea adevărat, mama lui Iablonski însăşi era slabă de piept şi nu rezista decît mulţumită îngrijirilor excepţionale şi faptului că o parte a anului o petrecea în sudul Italiei. Doi fraţi ai ei muriseră respectiv la şaptesprezece şi la nouăsprezece ani, un frate al lui Tadeu se stinsese într-un sanatoriu din Elveţia. Mai mult, familia devenise ilustră şi prin aceea că un mare poet polon cîntase, la începutul secolului trecut, o fată moartă în floarea vîrstei de tuberculoză, şi care aparţinea familiei Bilinski, cum se numea mama. îngrijorarea, adevărată ori afectată, a doctorului determină pe părinţii Lydiei să se opună căsătoriei, pretextînd de politeţă că fata nu era încă în condiţiile de a se mărita. Lydia nu era absolut convinsă că afirmaţia doctorului era neîntemeiată, dar ea, romanţioasă» voia să se mărite cu Iablonski, chiar şi bolnav, şi să-l îngrijească, dacă era cazul, spre a respecta jurămîntul făcut. Tadeu şi Lydia se hotărîră să se căsătorească fără consimţămîntul părinţilor, cu complicitatea unei mătuşi mai liberale a Lydiei, care găzdui pe îndrăgostiţi la moşia ei. înainte de a face gestul, Tadeu scrise tatălui său, rugîndu-l să nu-l stînjenească şi să-l ierte dacă va fi nevoie să renunţe, din cauza căsătoriei neautorizate, la cariera militară. Iablonski-senior alergă la generalul Lubomirski, superiorul colonelului Lenkowicz, tatăl fetei, rugîndu-l să aducă la sentimente mai bune pe colonel, în interesul copiilor şi al carierei tînărului Iablonski. Generalul convocă pe colonel, îi vorbi cu semnele celei mai înalte stime, cu titlul unui simplu sfat şi fără pretenţia, zicea el, de a se amesteca în chestiuni în care un părinte e suveran. îi declară că tînărul, care era ofiţer în acelaşi regiment, fusese examinat de medici la cererea sa şi că medicii regimentului, împreună cu profesorul Nowotny, ilustrul specialist în materie de boli pulmonare, atestaseră că tînărul era cu desăvîrşire sănătos, fără nici un simptom, oricît de minim, de contaminare, şi că era exclus ca de aci înainte, în condiţiile de bunăstare în care trăia, să contracteze o boală frecventă în mediile mizere. îi arătă certificatul medicilor, împărtăşindu-i că Iablonski, în vederea căsătoriei, i-l pretinsese, că el, generalul Lubomirski, nu cutezase să i-l aducă la cunoştinţă fără a fi solicitat, dar că acum, ca părinte sufletesc, orice s-ar zice, al tuturor ofiţerilor din regimentul său, făcea această inconvenienţă. Şi generalul scoase din portofelul său nişte fotografii şi le întinse lui Lenkowicz-tatăl.

— Şi eu am copii şi ştiu ce înseamnă grija de tată.

Amîndoi priviră fotografiile, ce reprezentau o fată a generalului şi doi băieţi de felurite vîrste, şi-şi împărtăşiră slăbiciunile comune.

— Leopold, zise generalul, arătînd pe cel mai mare dintre băieţi, care era student, a fost rău bolnav de congestie, a răcit la patinaj, şi ia te uită acum, e un armăsar viguros, o explozie a naturii.

Colonelul Lenkowicz fu convins, şi tinerii avură surpriza să primească, înainte de a comite actul de recalcitranţă, o telegramă, concepută astfel: « Aprobăm căsătoria, amînaţi nunta pînă la sosirea noastră». Ceremonia se făcu la ţară, în cercul intim al moşiei, cu excepţia cîtorva invitaţi de prin împrejurimi şi de la oraş. Către mijlocul nopţii, tînărul Iablonski dădu braţul Lydiei, care era îmbrăcată într-o rochie aeriană de tul, după ce-şi scosese pe aceea de mireasă, şi, salutînd asistenţa, porni spre uşă. Toţi îi conduseră pînă afară, în faţa peronului castelului de unde începea parcul. Căsătoriţilor li se rezervase un mic pavilion de vînătoare la capătul extrem al parcului, dînd spre păduri de brazi, unde puteau şedea cîteva săptămîni, ieşind prin sate, fără a da pe la curte. Fiindcă aleile parcului se făceau din ce în ce mai dese, prefăcîndu-se în adevărat codru de stejari şi de fagi, spre a li se lumina calea, cîte şase lachei le deschideau şi le închideau drumul cu lămpi de grădină în mîini, constînd în cîte o luminare acoperită cu un glob. Fusese o idee a generalului Lubomirski, care, pe deasupra, scosese orchestra pe peron şi o pusese să cînte selecţiuni din ***Nunta lui Figaro*** de Mozart. Urmăriţi de muzica, din ce în ce mai îndepărtată, a orchestrei, care începea să se amestece şi să se confunde cu foşnetul frunzelor secularilor copaci, şi călăuziţi de luminările cu flăcări tremurătoare, ce lungeau şi scurtau umbrele cu repeziciune, dînd impresia unei învălmăşeli subite de fiinţe fugind înaintea convoiului, cei doi mergeau spre pavilion. Lydia se strîngea de braţul lui Iablonski cînd auzea o foşnitură mai puternică şi părea cuprinsă de frig. De fapt, pomii împletindu-şi crengile pe sus şi îndoindu-se, aerul aci era mult mai rece. Iablonski, luînd o mînă a Lydiei în palmele sale, o găsi fierbinte şi observă acest lucru, dar Lydia zise că era încălzită şi obosită şi că totul, fără îndoială, va trece. Ajunşi la pavilion şi rămaşi singuri, cei doi încercară o firească stînjenire. Simţeau că trebuie să treacă de la stilul oficial de pînă acum la unul mai familiar. Iablonski se apropie de Lydia, îi sărută mîna, apoi o sărută uşor pe obraz, în fine o ridică în braţe uşor, cu gîndul de a o depune pe un divan din sala comună a pavilionului, în şemineul căreia se făcuse foc, spre a se alunga aerul de stătut şi în vederea răcelii nopţii, obişnuite în partea locului, aşezat în apropierea munţilor împăduriţi. în braţele lui Iablonski, Lydia avu o mică înecăciune, ce se repetă după ce tînărul soţ o lăsă jos. Iablonski îi dădu să bea puţină apă, care, fiind rece, produse Lydiei o mică tuse persistentă.

— Nu e nimic, zise Lydia la interogaţia din ochi a lui Iablonski, care constatase că obrajii tinerei mirese erau fierbinţi. Lasă-mă să mă liniştesc.

Şi tuşi, voluntar, spre a-şi rectifica glasul. Atunci un fir de sînge apăru în colţul buzelor. Simţindu-1, se şterse cu batista, pe care, văzînd-o înroşită, o scăpă din mîini, speriată. O hemoptizie abundentă se produse, spre spaima lui Iablonski, care nu ştia ce e de făcut în asemenea împrejurare. Bătrîna ce trebuia să aibă grijă de ei, strigată vehement, veni buimăcită de somnul care o prinsese brusc şi adînc după atîtea ore de aşteptare. Toată arta ei medicală consta în a lega cu o batistă cu apă rece capul Lydiei şi a aduce un lighean alb de porţelan, în care sîngele apărea şi mai teribil. Iablonski se repezi pe uşă şi, împreună cu un fiu al bătrînei, prevăzut cu un felinar, o luă înapoi spre castel. Acolo se dansa, şi generalul Lubomirski, în special, se ilustra

în mazurci, jucate pe muzică națională de Chopin. Printre invitați nu era nici un doctor. Iablonsk încalecă să aducă unul din satul apropiat, apoi, strigat de tată-său, descăleca, deoarece n-ar fi putut transporta şi pe doctor călare în spatele său. Se înhămară repede caii la o trăsură. Doctorul, mustăcios, bătrîn, găsi pe Lydia întinsă pe divan şi cu hemoptizia aproape oprită. Explicînd, didactic, că batista cu apă rece, trasă instinctiv de bolnavă de la cap la piept, îi făcuse bine, ordonă să i se pună comprese cu apă înghețată pe piept şi chiar ca pacienta să înghită mici bucățele de gheață. Lipsind gheața, aceea în care se frapase şampania topindu-se de mult, se găsi că apa rece de la un pîrîiaş de munte, apropiat, era foarte bună. I se dădu Lydiei de asemenea să bea din cînd în cînd înghițituri cu apă sărată. Atît ştia medicul de țară, iar medicamente coagulante n-avea. Telegrafundu-se la oraş, abia a treia zi veni un medic cunoscut. Acesta examina atent pe Lydia şi declară că avea o tuberculoză destul de înaintată, cu caverne la unul din plămîni. Lydia părea copleşită nu atît de boala în sine, care nu părea s-o impresioneze, cît de ideea că tocmai ea, a cărei familie făcuse obiecții de ordin sanitar lui Iablonski, era tuberculoasă. Găsea divorțul meritat şi se aştepta, cu ruşine şi mîhnire, la o astfel de întorsătură a nefericitei sale nunți. Iablonski însă nici nu se gîndea la aşa ceva şi o încredința că se va face bine. Cînd se mai întrema, Lydia fu transportată la oraş, examinată de medici, internată chiar într-un sanatoriu. Iablonski o înconjura cu cele mai neostenite atenții, vizitînd-o de două ori pe zi, aducîndu-i cărți, venind cu prieteni glumeți şi optimişti, spre a o distra. Un intern al sanatoriului dovedi Lydiei, cu plăci fotografice, că el fusese cel mai tu-

berculos dintre tuberculoşi şi că acum, după o îngrijire rațională, deoarece a fost obligat, zicea el grațios, să se facă bine, a devenit un sportiv de temut, spaima concursurilor de tenis. Ori de cîte ori, în cercul său, Iablonski găsea cîte un fost tuberculos, îl prezenta Lydiei, spre a o reconforta. Iablonski călători cu Lydia în Elveția, unde aceasta stătu luni de zile în sanatoriu, apoi pe Coasta de Azur, mereu ca un infirmier devotat şi auster, nefăcînd niciodată aluzie la drepturile sale de soț. Cu vremea, starea Lydiei se ameliora mult, boala deveni cronică şi staționară, îngăduind o viață normală, cu anume cruțări. Relațiile între soți deveniră ceea ce ar fi trebuit să fie, însă medicii interziseră Lydiei a avea copii, ceea ce produse o secretă tristeță lui Iablonski, sporită atunci cînd părinții săi muriră, şi el rămase singurul fiu în viață. Lydia, bănuind acest lucru, spuse într-o zi soțului ei:

— Tadeu, dacă tu din dorința de a avea copii ai cunoaşte o altă femeie, după dragostea pe care mi-ai dovedit-o, nu m-aş simți îndreptățită să te cert.

Iablonski alungă cu mîna posibilitatea unei asemenea fapte. Totuşi, spre patruzeci de ani, cunoscu o balerină de la Operă, de origine română, care îi făcu o fetiță, pe Cucly. Cîțiva ani, Iablonski se codi să mărturisească Lydiei existența fetei, deşi era convins că aceasta nu o ignoră, avînd în vedere că în repetate rînduri cumpărase jucării şi obiecte pentru copii şi le încredințase cu o privire blîndă şi încurajatoare lui Iablonski, care pretindea că le dă băiatului unui sergent. Cucly crescu în atmosfera corpului de balet, şi la şase ani avu un rol de elf. Balerina însă dorea insistent să plece în străinătate, zvonurile de război întețindu-se, şi întrebă pe Iablonski ce să facă cu fetița, care, propriu-zis, o încurca.

Lydia zise într-o zi din senin şi cu mare blîndeţe soţului ei:

— Tadeu, adu fetiţa acasă şi s-o adoptăm. Hotelele străine nu sînt un mediu potrivit pentru creşterea unui copil.

Iablonski rămase uimit, apoi înţelese că Lydia era în perfectă cunoştinţă de cauză şi că vorbise chiar cu balerina. Sărută mîna Lydiei şi se reţinu, din pudoare, să comenteze îndată cuvintele ei. Cucly păşi în casa seniorială a lui Iablonski şi găsi în Lydia cea mai îngăduitoare mamă adoptivă. Totuşi, înfăţişarea acesteia, involuntar rigidă, şi viaţa sedentară pe divane şi cJumelongite-uri din cauza boalei o mirau şi-i dădeau sfieli. Cucly era agitată, arunca mereu picioarele în sus de cîte ori auzea o arie de dans, se dădea peste cap, făcînd exerciţii de supleţe, îşi continua, într-un cuvînt, existenţa din mediul corpului de balet. Nici luxul nu părea să-i placă; adesea, după masă, la care ciugulea puţin, strîmbînd din nas, lua o felie de pîine şi o mînca singură prin grădina casei. Existenţa opulentă dură puţină vreme, căci, venind cotropirea germană, Iablonski se refugie cu soţia şi cu Cucly în România.

— Asta este povestea mea, domnule arhitect, încheie istoria Iablonski, potrivindu-şi un gumilastic la picior. Mă duc să ridic o butelie de aragaz.

în aceeaşi zi, Cucly întrebă, intrînd în marele salon, brusc, pe Ioanide:

— Domnule arhitect, vrei să-ţi dansez?

— Mai e vorbă ? răspunse Ioanide.

Cucly, care venise cu o servietă, ca o profesionistă oarecare, trase din ea o imensă spumă albă împăturită, care era o jupă de tul pentru un balet de fantezie, fără tu-tu-ul clasic şi fără ***maillot,*** şi doi papuci de atlaz, apoi, trîntindu-se pe un fotoliu, îşi aruncă pantofii din picioarele goale şi-şi puse « poantele». După aceea, ducîndu-se lîngă şemineu, de unde imaginea ei apărea lui Ioanide simplificată, sublimată de distanţă, îşi dădu fără jenă rochia peste cap şi rămase într-un tricou alb şi subţire de baie, care îi strîngea uşor sînii şi nu-i acoperea coapsele decît la limită. Rotulele genunchilor erau mari, muschiulatura picioarelor vînjoasă şi suplă, pîntecele aşa de supt, încît osatura bazinului se desena precis, în general, sistemul articulaţiilor ieşea în evidenţă, carnea părînd o reţea de coarde răsucite spre a le pune în mişcare. Fiece porţiune în parte a trupului nu era satisfăcătoare, întregul fascina printr-un monstruos plin de graţie. Cucly îşi vîrî fustanela aeriană, în formă de abajur, şi şi-o încheie în copci la spate. Apoi alese o placă şi o puse pe discul supraphonului, care începu să se învîrtească. Era valsul din ***Faust*** de Gounod, ***Noaptea de Valpurgis.*** Cucly aşteptă cu un picior sprijinit într-un deget rigid, asemeni unei păsări gata să-şi ia zborul, şi o dată cu întîia măsură a valsului propriu-zis sări pe un val de aer, desfăcîndu-şi mîinile şi dîndu-şl părul peste cap. Sărea pe poante, atingînd parchetul cu o miraculoasă dificultate, ca şi cînd aerul, fiind dens şi elastic ca apa, ar fi împiedicat-o să cadă brusc, permiţîndu-i doar să atingă solul cu vîrful degetului mare şi înfoindu-şi umbrela de tul a jupei. Execută valsul, alunecînd linear în lungimea salonului, piruetînd atunci cînd impresia de vîrtej trebuia subliniată şi făcînd cu mîinile larg desfăcute reverenţe pe o parte şi alta. Insignifianta Cucly era, zburînd, metamorfozată într-o fată a aerului, într-o pasăre superbă, scăpată din colivie. Pe Ioanide îl tulbură îndeosebi expresia nebănuită

pe care o căpăta în joc nu numai chipul, ci tot trupul fetei. Cucly vorbea cu mîinile şi picioarele, spunea despre elasticitatea aerului şi figurile geometrice, traducea în mişcări valorile muzicale, dar mai ales dezvăluia o capacitate de expresie extraordinară. Faţa i se rotunjise şi aprinsese, buzele nefardate deveniseră voluptuoase şi umede, capul îi cădea galeş cînd pe un umăr, cînd pe celălalt, mîinile, picioarele intrau în aer cu voluptate, ca într-o furtună. Cucly, care în graiul zilnic spunea banalităţi, dovedea în dans a avea un trup inteligent, cu care răspundea la ideile arhitecturale ale lui Ioanide şi analiza cele mai delicate sentimente. Cucly îi vorbea lui Ioanide în limbajul ei, se vedea cît de colo că vrea să-i arate că înţelege visurile lui de a construi spre cer, de a umple spaţiul cu jocuri de apă şi a face să decurgă totul din muzică şi geometrie, spre a transcrie ce este mai adînc în viaţă. Cînd valsul se încheie şi aparatul se închise automat, Cucly, care ajunsese lîngă patul lui Ioanide, se lăsă jos, pe parchetul de travertin, făcîndu-şi jupa clopot de spumă în jurul său, într-o prosternare totală.

— Vă place, domnule arhitect, cum dansez? întrebă Cucly cu o curiozitate avidă.

— Eşti o nouă Fanny Elssler! îi răspunse arhitectul.

Cucly, îmbujorată de plăcere, se ridică de jos şi se îndreptă din nou spre fundul salonului.

— Am să vă dansez pe o ***Campanella*** de Paganini. îmi place să interpretez orice, chiar dacă nu e scris pentru un balet.

Şi puse în mişcare discul. Piesa, foarte mult ***pizzicata*** în partea a doua, pe care o alesese Cucly ca să nu întoarcă placa, era o virtuozitate pentru violină, cu măsuri executate ***saltato*** şi trăsături pline şi vibrante de arcuş. Cucly păşea acum mărunt pe poante, după valoarea cantitativă a notelor, ridicînd piciorul graţios la ***rallentando*** şi sărind în aer, elastic, la duratele lungi, simulînd astfel prin gesturi notaţia de pe portativ, devenind un grafic aerian al textului muzical. Cînd păşea mărunt pe poante, Cucly devenea o verticală prudentă, ţinîndu-se, ca o acrobată, în echilibru cu ajutorul mîinilor aduse în dreptul pieptului, ca şi cînd s-ar fi ferit de o piedică în drumul său alunecos. Cînd însă descria punţi curbe deasupra parchetului, întindea mîinile lateral, într-un gest de plutire pe fluide, şi se ridica sau cobora mai uşor sau mai plină de pondere, după cum pasajul era ***piano*** ori ***forte.*** în special poantele picioarelor indicau exact mişcarea arcuşului, înţepînd parchetul de travertin cînd executantul cînta pe vîrful arcuşului şi desfăcîndu-se în compas cînd arcuşul era tras pe toată întinderea, pînă la talon. Cucly cîntă astfel cu picioarele ***Campanella*** şi termină îngenunchind lîngă patul lui Ioanide. Arhitectul o privi lung. Părul ei blond platinat, cu unele reflexe roşii pe ici-colo, nu era frizat, ci forma o coamă stufoasă şi aspră, ca a unui adolescent care nu s-a tuns de multă vreme. Ochii îi erau, după cum observă abia acum arhitectul, albaştri, ca ai săi, iar obrajii, stropiţi de pete roşcate, parcă puse cu vîrful pensulei. Buzele, nedate cu ***rouge,*** erau puţin crăpate şi de o voluptate crudă. Dinţii aveau strungăreaţă. Fizionomia în general era a unei fiinţe impulsive şi ştrengare, lipsită de retenţiile convenţionale obişnuite şi de o ingenuitate remarcabilă în sălbăticia ei. Din simpla necesitate de a-şi exprima sentimentul intern, Ioanide întinse mîna stîngă şi o trecu dinspre frunte spre creştet prin părul nebunesc al fetei. Cucly, cu sclipiri în

ochi de emoție, luă mîna dreaptă a arhitectului, strînsă pumn deasupra păturii, şi ridicînd-o cît era de grea, pentru ea, între palmele sale mici, o sărută cu pasiune. Ioanide, surprins, retrase amîndouă mîinile.

— Cu cine te vei căsători, o întrebă cu alt prilej Ioanide, ca să spună ceva, cu un coleg din lumea culiselor, sau cu un om din afara profesiei? Sînt curios să cunosc visele unei balerine.

— N-am să mă căsătoresc cu nimeni, zise Cucly, nu mă mărit.

— Dar pentru ce?

— Aşa.

— Urăşti bărbații? O balerină călugăriță nu sună, de altfel, rău. O dansatoare castă.

— Aş, nu urăsc bărbații, cine ți-a spus asta? (Ioanide reținu alunecarea familiară de la plural la singular.) Am spus că nu vreau să mă mărit. Vreau să rămîn absolut liberă, să dansez şi să iubesc pe cine vreau eu şi cît vreau.

— Nu te împiedică nimeni să te măriți cu acela pe care îl iubeşti.

— Ba da, dacă el este căsătorit.

— Ei, chestiunea se schimbă, prin urmare iubeşti un om care nu e liber.

— N-am zis că iubesc pe cineva, clar s-ar putea întîmpla.

Şi balerina privi ceva în depărtare.

— Ştii cum aş vrea să fie bărbatul pe care l-aş iubi? zise altă dată Cucly lui Ioanide, stînd pe marginea patului. Să nu fie tînăr, ci un om mare, puternic, ilustru, cu părul alb... de care să-mi fie frică.

— Prin urmare eu, glumi Ioanide, care nu port părul lung, nu intru în categoria asta.

— Ba da, ba da! rectifică Cucly, înciudată de felul cum pusese problema. Doamne, ce proastă sînt şi incultă! Mă exprim aşa de rău! Mai bine să-ți dansez.

De data aceasta, Cucly, nemaiavînd jupa de tul, dansă Vals-capriccio în ***la major*** de Schubert-Liszt, cu rochia simplă de ***imprimi*** şi în picioarele goale, simulînd un partener care părea a fi în atmosferă deasupra solului. Se învîrti ca o nebună prin tot salonul, pînă ce rochia i se ridică umflată de vînt în aer, descoperindu-i pulpele subțiri şi încordate, apoi căzu cu răsuflarea tăiată pe marginea patului Ini Ioanide.

— Bărbatul pe care l-aş iubi, zise ea gîfîind, aş vrea să fie ca... tine.

Ioanide avu o mişcare instinctivă de neplăcere, auzindu-se tutuit, dar n-avu timp să reflecteze mai mult, căci simți pe gură o apăsare lungă şi focoasă: Cucly îl săruta. Gestul fusese aşa de surprinzător, încît Ioanide ridică brațul drept şi încercui mijlocul fetei.

— Micule! exclamă în şoaptă Cucly, recunoscătoare în felul acesta pentru adeziunea arhitectului.

Dar Ioanide, dezmeticindu-se, nu putu înlătura sentimentul stupidității cuvîntului «micule». Ideea fugară ce-i trecu prin gînd fu aceea că Cucly este o fată cu purtările cele mai deşănțate. Cum însă Cucly îl privea plină de candoare şi de respect în ochi, își revizui îndată această opinie. Cucly folosi de aci înainte, cînd era singură cu arhitectul, aci pluralul, aci singularul, trecînd cu incertitudine de la formula ceremonioasă la tutuire şi scăpînd pe acel supărător, pentru Ioanide, «micule». Față de alții, vorbea păstrînd distanțele obişnuite.

— Cucly, o întrebă Ioanide, nedumerit asupra ei, ai mai cunoscut vreun bărbat pînă acum? Spune drept.

— Spun drept! Cunosc tot felul de bărbaţi, doar trăiesc în lume.

— Nu asta, fetiţo. Te întreb dacă mai săruţi pe alţii aşa cum ai făcut cu mine.

Cucly privi pe Ioanide cu limpiditate, scrutîndu-l serios cu ochii albaştri.

— Nu, micule, cum e posibil?

— A fost totuşi posibil cu mine.

— Fiindcă îmi placi.

Cucly spunea astfel de vorbe ca o expertă în amor; lui Ioanide i se păru, cu toate astea, că ea nu e conştientă de valoarea cuvintelor şi se complace în a declama expresii pasionale.

— Pentru ce spui mereu: micule?

— Aşa vorbim noi, băieţi şi fete, la corpul de balet.

Cucly săruta din cînd în cînd mîna lui Ioanide, asemeni unei fiice respectuoase, dar deodată îl prindea de gît şi-l săruta pe gură.

— Dacă vrei să mă iubeşti, zise ea arhitectului, vin la tine cînd vrei, fără să-ţi fac dificultăţi. Am visat totdeauna să fiu amanta unui om ca tine.

— Să lăsăm gluma, zise Ioanide, văd că în lumea voastră, artistică, aveţi un fel de a vorbi foarte îndrăzneţ.

— Spunem ce simţim.. Dar poate că nu mă iubiţi!

— Nu ştiu dacă te iubesc, mai degrabă nu ştiu dacă trebuie să te iubesc.

— Şi de ce nu trebuie?

— Pentru că eşti prea tînără şi eu sînt bătrîn, pentru că nu vreau să fiu un exemplu de imoralitate pentru această lume nouă care se ridică, pentru că tatăl dumitale ar fi neplăcut afectat de o asemenea întîmplare (Ioanide făcu mental o analogie cu Sultana de altădată).

— Tata nu ne pune nici o piedică.

— De unde ştii?

— Pentru că ţine la mine şi fiindcă i-am spus.

Ioanide privi speriat:

— Ce i-ai spus, Cucly?

— Că-mi placi!

— Ce expresie! Ce poate să-ţi placă la mine?

— I-am spus că te iubesc.

— Şi el ce-a zis?

— M-a mîngîiat pe păr.

Ioanide încercă un sentiment de ruşine cînd dădu cu ochii de Iablonski.

— Cucly a dumitale, se sili el a-şi insinua inocenţa, are un talent excepţional şi e o fată încîntătoare de naivitate.

— A primit o educaţie insuficientă, observă hamalul serios, dar e deschisă la suflet, capabilă de sentimente mari.

Iablonski nu dădu cuvintelor nici o nuanţă din care Ioanide să poată deduce vreo judecată asupra posibilităţii unei intimităţi între el şi Cucly şi schimbă vorba.

— Domnule arhitect, zise Cucly curînd după asta, de astă dată cu semnele maxime de deferentă, să nu vă supăraţi pe mine, sînt o nebună, fac uneori nişte pozne!...

— Şi fluturii sînt nebuni, Cucly. Puţină nebunie este proprie sufletelor marilor artişti. De fapt, nici nu e o nebunie, e o agitaţie neobişnuită, o deplasare a liniilor curente.

Cucly privea pe Ioanide cu o limpiditate extraordinară, sugerată poate de ochii ei albaştri. Frazele

prea intelectuale îi produceau un fel de umilință religioasă.

— Ce frumos vorbiți, cum înțelegeți de bine toate, eu nu găsesc cuvintele potrivite, mai bine spun dansînd.

Şi Cucly, fluierînd, sări din pat şi începu să piruetez prin marele salon. Atunci intră Mini. Aceasta o privi cu aerul ei obişnuit cuminte şi blajin şi păru plăcut surprinsă de învîrtiturile tinerei Iablonski.

— Am auzit că ați dansat. Vă rog să dansați şi pentru mine puțin.

Ioanide scrută fața zîmbitoare a Miniei şi căută să citească în încruntătura plină de grație pe care i-o provoca adunarea privirilor focos negre spre un singur punct. Avu impresia că aceasta face o ironie imperceptibilă. Dar Mini se aşeză pe un fotoliu şi aşteptă cu emoție ca Cucly să pună placa şi să înceapă. Cucly ştia că Miniei îi place Haendel (« fiindcă şi sufletul ei este calm ca lacurile», îşi spunea Ioanide) şi luă la întîmplare o arie de acesta, executată la vioară ***andante, quasi adagio.*** După cîteva clipe de ezitare, în căutarea unei idei coregrafice, Cucly începu să facă paşi răriți şi plutiți, învîrtindu-se cu o încetineală ireală pe vîrful degetelor spre a consuma toată amplitudinea notelor şi traducînd finalele grave cu reverențe profunde, compuse din genuflexiuni lente şi deschideri în arc ale brațelor.

— Sînteți ca un fluture mare! o felicită Mini cînd aria se termină, repetînd fără să ştie imaginea arhitectului.

Ioanide privise în timpul dansului pe amîndouă tinerele femei şi se întrebase care din ele e mai plină de farmec. îi fu imposibil să decidă. Cucly, dansînd, era un fenomen fizic sublim, ca un joc de

ape sau ca un zbor razant de rîndunici deasupra lacului. Imaginea ei totală reprezenta un moment artistic, o expresie acută completă, copleşitoare, a unui sentiment. Cucly, văzută astfel, era de nesubstituit. Dar Mini, în contemplare, apărea un înger, exprimând fericirea şi suavitatea, o ființă reală, dar atît de fragilă, încît ți-era teamă să te apropii prea mult de ea, spre a nu o aburi. Cînd Cucly se aşeză pe alt fotoliu în fața Miniei, comparația între cele două ființe suferi o imediată modificare. Cucly, cu părul ciufulit, cu buzele arse, îmbrobonată de sudoare, continua să fie, luată în sine, o ființă originală, totuşi Mini, mereu egală cu ea însăşi, o copleşea acum. Sensibilitatea rămînea în orice clipă înscrisă în încruntarea frunții şi în tremurăturile feței Miniei, întărită prin sclipirea inteligentă a ochilor. Cuvintele ei traduceau cu înlesnire realitățile percepute.

— Domnişoara Cucly, zise ea, nu dansează, ci pluteşte. Am avut sentimentul că văd aria lui Haendel.

Desigur, Mini nu spunea lucruri excepționale, cu toate acestea se pricepea pe ea însăşi şi dădea toate semnele de a înțelege orice situație emotivă, şi Ioanide era încredințat că ea îşi dădea seama de tot ce trecea prin sufletul lui şi că, indiferent ce mişcare ar fi făcut, ea nu ar fi judecat-o în sine, ci prin raport la omul complex pe care îl admira. Dacă arhitectul ar fi sărutat, de pildă, pe Mini, bănuia că aceasta nu s-ar fi scandalizat ca de un gest neruşinat, ci, îngăduitoare cu un om căruia, în sinea ei, îi permitea totul, l-ar fi îndepărtat uşor şi cu blîndețe, ca pe un mare copil, şi i-ar fi recomandat şăgalnic:

— Domnule arhitect, n-aveți voie să mişcați brațele violent, ştiți ce-a spus doctorul.

Ca Mini să-l cheme « micule» i se părea o enormitate. Acum, după încetarea dansului, Cucly ședea umilită, asemeni unei meduze aruncate pe plajă. Picioarele ei, făcute din rotule mari și fibre, erau dizgrațioase, și tălpile se îndoiau lamentabil în pantofii cu tocuri prea înalte. Temperatura ei vitală scăzuse în chip învederat, și fata se înfundase în fotoliu, bosumflată și stînjenită. Mini intui această stare de spirit și căută să refacă prestigiul și entuziasmul dansatoarei:

— în curînd veți ridica, domnule arhitect, teatrul cel mare, și atunci domnișoara Cucly va putea să trăiască în lumea ei aeriană.

Ioanide, auzind de teatru, simți el însuși un elan și se ridică în capul oaselor în pat. în acest moment întră în salon, însoțit de Elvira, înaltul și bonomul academician Cuculeț.

— Hei, stimate coleg, spuse acesta, te văd foarte vioi, zvîcnești ca un june. Am venit numai în treacăt să-ți dau bună ziua. Mîine îți scoatem copcile. Apropo, știi anecdota cu matelotul din Amsterdam?

— Nu, răspunse Ioanide.

— E foarte nostimă. într-un spital al nostru a fost internat, după încetarea războiului, cînd au trecut pe aici soldați din toate armatele, un matelot străin. Ascultă, făcu Cuculeț o paranteză, o știi sau n-o știi?

— N-o știu, afirma nevinovat Ioanide.

— Ei bine, iubite coleg, acest matelot era tatuat, cum e obiceiul, cu semne și inscripții pe tot trupul pînă și pe... Aci academicianul Cuculeț aruncă o privire în jurul său și văzu că cele trei femei îl ascultau amuzate. Uite ce e, zise el, scoțînd ceasornicul, am o operație... ți-o spun mîine...

Și ieși molatic și rîzînd șiret pe ușă.

Ioanide medita multă vreme la Cucly în cele două ipostaze, dansînd și șezînd alături de Mini. O visă în chip de fluture enorm, zburînd cu aripi de tul deasupra sa și coborînd din zbor spre a-l săruta pe buze. Atunci el punea mîna pe ea spre a o reține, dar aripile ei cădeau ca niște cîrpe încurcate, și în fața lui se afla o fată tristă, cu părul zburlit, pistruiată pe obraji și cu buzele crăpate.

A doua zi, Ioanide prinse brutal de păr pe Cucly și, privind-o îndelung în ochii albaștri, o trase spre sine și o sărută pe buzele aproape sîngerate de vînt.

—- Conte Iablonski, zise Ioanide cînd acesta intră, nu mult după aceea, în salon, făcînd aluzie la transfuzie, dar cu gîndul la sărutare, în vinele mele curge acum și sînge polonez.

VIII

Obișnuința devine o a doua natură pînă într-atîta la foarte mulți bătrîni, încît dislocarea din micile tabieturi ia proporții de catastrofa. Bonifaciu Hagienuș trăia din pricina copiilor săi o viață odioasă pentru oricare altul, dar o suporta cu umilință, ca să nu piardă rafturile lui cu cărți, casa și curtea adîncă, în care trăise o viață întreagă, și chiar masa, oricît de dușmănos servită de atîtea ori de Florica, fata Iui, care o pregătea și a cărei artă culinară era pe placul său. Cînd se afla închis }n odăile lui prăfuite, cu vedere spre fundul curții, Hagienuș se simțea scos din orice mișcare a lumii, rămas pe loc în epoca babilonenilor și a hittiților. Melancolia lui Hagienuș putea fi provocată printr-un

accident lipsit de însemnătate pentru oricare altul. Mare băutor de cafea, orientalistul o voia prăjită nici prea mult, nici prea puțin, indispunîndu'l cruditatea şi dezgustîndu-l mirosul de arsură. De asemenea, cafeaua îi plăcea amestecată cu puțin năut, însă într-o proporție în care un deget mai mult sau mai puțin era decisiv. Numai Florica știa să rumenească boabele de cafea şi să dozeze năutul după gustul orientalistului. De asemenea, Hagienuş era obişnuit ca sîmbătă seara să găsească pe marginea patului primeneli uşor parfumate cu levănțică. Niciodată, în cele mai încordate situații, rufele curate nu lipsiseră de la locul lor, dînd lui Hagienuş sentimentul că totul este în regulă şi că un destin binevoitor îl scoate hebdomadar din impuritatea cămăşilor murdare. Florica, cea atît de calină altădată, se înrăise şi se urîțise, totuşi, deşi cu aroganță, chema cronometric pe Hagienuş la masă, zicînd: « Hai, tată, să mîncăm». Bărbatul ei, încăruntit acum, avea o mică slujbă la percepție, după ce fusese scos din învățămînt, unde ocupase o catedră de matematici. El, Petrişor şi fratele mai mic al acestuia fusese am'estecați mai mult ori mai puțin în acțiunile Mişcării centurionale şi beneficiase de regimul generalului Antonescu. Petrişor, fost ofițer, lîncezea acum prin casă fără nici o meserie, nebărbierit, cu părul în dezordine şi aproape fără întrerupere îmbrăcat într-o pijama de mătase cu dungi, roasă de vechime şi spălătură. Fratele său, Virgil, agronom, lucra cu intermitență pe la ferme de stat, părăsindu-le curînd, atunci cînd erau îndepărtate de Bucureşti, şi spre a se ocupa cu plasarea de lemne de ars şi cu alte operații de soiul acesta. Hagienuş, care altădată nu scria nimic, nutrind totuşi visul de a face odată o operă, era acum perfect liniştit.

— Orientalistică, domnule Ioanide, zicea el, nu se mai poate face azi. Cine o să-mi publice lucrarea pentru care am toate fişele, Flora ji ***fauna pe monumentele asirienel*** Zeci de ani de aci înainte ştiința noastră este înmormîntată. Mă resemnez, domnule Ioanide, ce să fac?

Şi Hagienuş, bucuros în sinea lui de a avea o scuză pentru indolența sa, îşi răsfoia cărțile voluptuos numai din plăcerea gratuită de a fugi din prezent. îşi vînduse cea mai mare parte din piesele arheologice şi chiar cărțile mai puțin importante, păstrînd însă anumite opere şi ediții rare, la care ținea, printre care operele ocultistice dominau. Hagienuş, ca mulți alții din generația sa, căzuse la superstiție, crezînd că evenimentele ce aveau să urmeze erau înscrise în cartea magică a lumii. în locurile rămase goale, Hagienuş îngrămădise sfeşnice, cupe, tăvi, besactele de argint, mesele de asemenea erau pline de tipsii, talere şi tăvi de toate mărimile, toate de argint. Cînd noaptea luna pătrundea în casă, sclipiri ciudate răspundeau din toate părțile odăii. Hagienuş le numerotase, lipindu-le cîte o etichetă, pe care făcuse pe scurt şi descripția obiectului.

într-o zi, mergînd să ia o carte şi negăsind-o, Hagienuş descoperi lipsa mai multor volume rare. începu să tremure din tot corpul şi să strige, ieşind pe coridor şi venind în sufragerie, unde Petrişor, în pijama, şedea pe o canapea roasă, picior peste picior, iar Florica cîrpea nişte ciorapi.

— Ce e, tată, întrebă mirată Florica, pentru ce țipi?

— Iamblicus, se căina Hagienuş, ce mi-ați făcut Iamblicus?

— Ce e aia? se prefăcu mirat Petrişor.

— De ***misteriis Aegyptiorum, Chaldaeorum, Assuriorum.*** O ediţie aldină din 1516, legată în viţel, în care era şi Psellus, De ***demonibus.***

— Cum, glumi Petrişor languros, dumneata ai şi cărţi despre demoni?

Hagienuş, exasperat, se întoarse ţipînd şi plîngînd în odaia lui, urmat de Florica şi de Petrişor, acesta din urmă cu aerul unui curios să afle ce se va mai întîmpla. Orientalistul arătă lacunele în rafturi.

— Uite, aici a fost ***Trinum magicum,*** tipărit la Frankfurt în 1629, şi care cuprindea: de ***Magia naturali, artificiosa et superstitiosa, Theatrum*** Na-***turae praeter curam magneticam*** şi ***Oracula*** Zoroas-***tri.***

— Aha, îl îngînă Petrişor ironic, Zoroastru. Şi ce crezi că s-a întîmplat cu ele?

— Mi le-ai vîndut.

— La urma urmei, observă imperturbabil Petrişor, apropiindu-se de un raft, cînd trebuie să mănînc, vînd... E bună atunci la ceva şi cartea dumitale despre demoni.

Hagienuş se sugrumă de furie :

— Să nu te atingi de cărţile mele, aci sînt comori rare, exemplare unice, viaţa mea întreagă.

Petrişor puse mîna pe un volum solid, legat în pergament şi strîns cu balamale de metal.

— Dumneata, tată, crezi că acum e vremea de ţinut în casă hîrţoage de acestea? Ai o răspundere faţă de generaţia noastră. Nu vrem să murim de foame, căutăm să trăim din orice, pînă ne-o veni bine. Cît face o carte ca asta?

— Dă-o încoace, ţipă Hagienuş, nu pune mîna! Asta este ***Trognosticatio Varacelsi.*** Numai eu o am în Europa în ediţia din 1536.

— Atunci sper să iau ceva parale pe ea! zise Petrişor cu sarcasm.

Hagienuş sări la el să-i smulgă cartea. Petrişor se apăra calm, ţinînd volumul strîns cu amîndouă mîinile încrucişate pe piept şi amuzîndu-se pervers de zbuciumarea bătrînului. Deodată, acesta se îngălbeni, începu să tremure pripit din buze şi fălci şi să holbeze ochii în goluri şi, abandonînd pe Petrişor, îşi scoase haina, dădu drumul pantalonilor în jos, lăsînd să i se vadă picioarele subţiri, în contrast cu rotunditatea abdomenului, şi era pe cale a-şi trage şi cămaşa, cînd Florica, pînă atunci spectatoare plictisită şi posacă, îmblînzindu-se, spuse cu intonaţie joasă şi reprobativă :

— Lasă-l şi tu, Petrişor, nu-l mai irita. Iar i-a venit.

Şi Florica luă de braţ pe tată-său şi-l conduse spre pat. Hagienuş mergea ruşinat, bolborosind ceva, şi, cînd ajunse la culcuşul lui, se aşeză pe marginea patului.

— Bea asta! îi porunci Florica, şi-i întinse o linguriţă plină cu un lichid mirosind a bromură.

Hagienuş înghiţi băutura, din care o parte îi curse totuşi pe la colţul buzei. Florica îi vîrî capul într-o cămaşă de noapte, introducîndu-i braţele în mîneci, şi-l întinse în pat, punîndu-i o pernă sub creştet şi învelindu-l cu pătura.

— Athenophan, murmură Hagienuş, unge-l, dacă zici tu, pe Ştefan şi dă-i foc.

— Bate cîmpii! zise Petrişor ieşind pe uşă agale.

— Lasă-l să se liniştească şi s-adoarmă, îi recomandă Florica, şi nu-l mai aţîţa. Nu te atinge de cărţi, că multe parale nu iei pe ele. Argintăria n-o ştie aşa pe dinafară.

Ca să se înţeleagă mai bine această scenă, trebuie spus că Bonifaciu Hagienuş suferise în 1945

un accident nervos în împrejurările următoare : Colonelul Remus Gavrilcea, vărul lui Gavrilcea, şedea de cîtăva vreme ascuns în casa lui Hagienuş, prin complicitatea prietenului său, Petrişor. Colonelul fusese osîndit la închisoare, ca criminal de război, dar Gavrilcea, care atunci era încă liber şi cu influenţă, spera să-l facă scăpat şi să-l treacă peste graniţă. într-o seară, pe la orele noua, bătăi persistente se auziră în uşă. Florica, ieşind, dădu piept cu patru persoane îmbrăcate civil, dintre care una se prezentă ca fiind din partea Ministerului de Interne, cerînd politicos dar hotărît să percheziţioneze casa. Florica părăsi uşa speriată şi chemă pe Petrişor. Acesta căută să ţină de vorbă pe agenţi, care însă intrară înăuntru, cerînd Florichii să le arate fiece cameră. Colonelul dormea de la o vreme îmbrăcat pe o canapea în odaia lui Virgil, necăsătorit. Auzind zgomot, pricepu îndată despre ce este vorba şi se repezi pe coridorul din fund, unde era apartamentul orientalistului.

— Deschide! şopti el impetuos, asemeni unui animal ce sforăie, şi zgîlţîind clanţa.

—- Cine este, ce vrei? întrebă înfricoşat Hagienuş.

— Eu sînt, colonelul Gavrilcea. Deschide repede, plec, vreau să-mi iau adio.

— Mergi cu bine! rezistă orientalistul.

Colonelul bubui în uşă.

— Deschide, pentru Dumnezeu, trebuie să-ţi dau ceva.

Intimidat, Hagienuş învîrti cheia în broască şi întîmpină pe colonel în cămaşă, cu mîinile lipite pe tocul uşii, ca să bareze intrarea. Colonelul avea un revolver în mînă şi, enervat, împinse pe Hagienuş la o parte şi se precipită în odaie, îndreptîndu-se prin obscuritate spre geamul din fund, dînd spre grădină. Deodată se auzi un zgomot de sticlărie spartă şi simultan ţipătul lui Hagienuş :

— Ce mi-ai făcut ? M-ai nenorocit! Butelia mea persană în faianţă policromă cu fond verde, o capodoperă de ceramică.

Şi, bîjbîind prin beznă, Hagienuş căuta cioburile vasului lovit de colonel. Acesta deschisese geamul şi sărise în curtea din fund. Se auzi o împuşcătură, apoi totul intră în linişte. Tîrziu, Florica intră cu un sfeşnic în mînă în odaia lui Hagienuş, a cărei uşă rămăsese deschisă, şi găsi pe tată-său în pielea goală, clănţănind din dinţi şi privind rătăcit în gol. îndată nu înţelese ce s-a petrecut cu el, mai cu seamă că a doua zi, intrînd în sufragerie să bea cafeaua cu lapte, întrebă de colonel şi vorbi în aşa chip cu Petrişor şi cu Florica, încît se vedea că uitase totul. Află cu mirare că colonelul a fost ridicat de poliţie. Nu multe zile după această întîmplare, la ora prînzului chiar, alţi agenţi invitase pe Petrişor şi pe Virgil să-i urmeze spre a le da unele lămuriri. Hagienuş repetă la lumina zilei şocul provocat de spargerea buteliei persane. îşi scoase sacoul, vesta, cămaşa şi începu să se dezbrace de-a binelea. Florica şi soţul ei îl culcară în pat, şi Hagienuş dormi atunci adînc şi cu gemete pînă tîrziu a doua zi, cînd întrebă inocent unde este Petrişor. îl durea însă capul, avea amnezii lacunare, uitînd dintr-o dată în mijlocul vorbirii ideile, şi visa urît noaptea şi, chiar în stare de veghe, era cuprins de o nelinişte cu sudoare şi bătaie de inimă şi vedea un foc mare zbucnind la picioarele sale. Se duse la doctorul Kreindler, viitorul academician, care îl sfătui, spre o mai bună observaţie, să se interneze în Spitalul central de boli nervoase, explicîndu-i cît putu mai amabil că nu exista altă clinică mai bună pentru

cazul său şi că secţia la care mergea n-avea nimic de-a face cu bolile mintale, deci, ca atare, nimic compromiţător. Hagienuş fu repartizat la Spitalul central într-un salon cu cîţiva bolnavi de bună condiţie, unii cu scleroze în plăci, alţii cu paralizii generale în plină remisiune, după ce fuseseră trataţi cu şocuri de febră malarică, toţi, din punct de vedere psihic, de aspectul cel mai normal.

Transcriem din foaia de observaţie clinică aşa cum a fost completată ulterior, fără ştirea bolnavului :

« Numele : Hagienuş Bonifaciu. Etate : 63 ani. Starea civilă : Văduv. Profesiunea t Director de minister. Diagnosticul cu care s-a internat: Dureri de cap, turburări psihice, cu obnubilarea cunoştinţei şi agitaţie.

Antecedente personale : A suferit de scarlatină cînd era copil şi de gripă, recent. Neagă vreo ereditate sifilitică, ori o boală sexuală de orice natură. (De fapt, Hagienuş zisese : „Să mă bată Dumnezeu, domnule doctor, uite, mă jur pe ce am mai scump, pe memoria soţiei mele, am fost şi sînt curat ca un prunc".) Reacţia Bordet-Wassermann în sînge şi examenul lichidului cefalorahidian: negativ. Viteza de sedimentare : 17—36—49—74. Nu uzează de băuturi alcoolice. („Puţină şampanie, domnule doctor, din an în paşti, sau două degete de vin bun", zisese Hagienuş.) Declară a face mari eforturi intelectuale în studiul antichităţilor orientale.

Descrierea generală : De constituţie bună, însă pletorică, ţesuturile muschiulare cam atrofiate şi foarte adipoase. Greutatea : 82 kg.

Sistem nervos şi organe senzitive reflexe ; sistemul osteo-articular : normal. Sistemul ganglio-limfatic : normal. Reflexele pupilare : normale. Compresiunea transcutană a regiunii sino-carotidiene nu produce nici o modificare apreciabilă în reflexele cardio-vascular, respirator şi presor. Pulsul 70.

Nimic deosebit de semnalat la aparatul respirator.

Abdomenul normal, suplu, nedureros la palpat (în realitate Hagienuş avusese un spasm de gîdilitură). Splina nu este palpabilă şi nici percutabilă.

Istoricul bolii actuale : Debut aparent prin criză de nelinişte în urma unei ameninţări cu revolverul, urmată de un acces de impulsie, constînd în gestul de a se dezbrăca, apoi de toropeală, somn agitat şi amnezie. Nu-şi muşcă limba, nici n-are incontinenţă de urină. După deşteptare, logoree.

Criza s-a repetat la spital, cînd un bolnav cu confuzie de idei a intrat în salonul în care se afla pacientul. Bolnavul a scos un ţipăt, apoi a căzut în prostraţie şi s-a dezbrăcat complet, căzînd într-un automatism în timpul căruia a executat docil tot ce i s-a spus. Bolnavul cu confuzie mintală poruncindu-i să se culce, s-a întors pe pat în decubit dorsal şi a adormit profund, strigînd în somn : „Săriţi, mă calcă elefanţii în picioare, Antigon se bate cu Lisimah". (Trebuie relevat că bolnavul cu aşa-zisă confuzie mintală era un simulant, şi anume nu altul decît vestitul Gavrilcea, care, bănuind că va fi urmărit, se internase cu nume schimbat şi cu complicitatea unui intern, fost membru al Mişcării, delirînd fantezist. Hagienuş, văzîndu-i faţa aprinsă de furuncule şi recunoscîndu-1, şi sub impresia arestării lui Remus Gavrilcea, avu atacul.)

Medicaţie : luminai, comprimate a 0,10 ctg.
Iese la cerere, ameliorat. Nu a mai avut nici o criză.

Diagnosticul de spital : Epilepsie larvată, cu obsesii impulsive.

Manie colecţionista. Senilitate.»

Nici unul dintre prietenii lui Hagienuş nu ştia ceva despre boala lui, şi orientalistul, întremat aparent pe deplin, îşi reluă ocupaţiile, cîştigînd din ce în ce mai bine şi făcîndu-şi colecţie de argintărie. Petrişor, care, împreună cu Virgil, revenise acasă, începu a-l muşca din vorbe şi a-l ciupi de bani. Ura lui împotriva regimului era inextinguibilă, şi toată ziua chinuia aparatul de radio, aşteptînd mesaje nebune.

— Te dai cu ăştia, tată, hai? Bine, lasă, că vom avea noi o răfuială cu dumneavoastră! Vom mai vorbi.

— Sînt om bătrîn şi bolnav. îmi fac datoria leal către stat, cum am jurat, se văita Hagienuş. Voi nu trăiţi cu banii pe care vi-i dau eu?

— Atît ar mai trebui, să nu ne dai! declară Petrişor, trîntit pe canapea şi cu picioarele ridicate pe speteaza unui scaun. Poate asta să-ţi uşureze situaţia cînd o să vă chemăm pe toţi la judecată.

— Chiar, tată, intervenea Florica, ne-ar trebui ceva parale. Cît dai dumneata n-ajunge pentru masă, şi cu toate astea pretinzi.

— Dau, copii, cît am. Sînt bătrîn, nu pot să muncesc mai mult. E rîndul vostru să mă ţineţi.

— Cu ce să te ţinem ? zise luător în rîs Petrişor, vezi bine că şomăm.

— Ai putea să-ţi iei de lucru acasă, aş găsi ceva să copiezi.

Petrişor făcu o mutră scandalizată :

— Eu? Să co-pi-ez? Eu, ofiţer în armata română? Eu ştiu tactica şi strategia, sînt ofiţer de stat-major. Aştept un război să fac pîrjol.

Şi, plin de parapon, Petrişor, în pijama, se sălta şi se retrîntea pe canapea, şi, închizînd ochii, se făcea că doarme.

Ca să-l silească să dea bani, Florica punea înaintea lui Hagienuş un singur fel de mîncare, din acelea care nu-i plăceau, după ce ea cu soţul şi fraţii prînziseră pe furiş, sau îi oferea laptele fără cafea.

— Asta este, zicea ea, imposibilul nu pot să fac!

Petrişor îl ameninţă pe tată-său chiar cu scoaterea din casă. Cînd acesta din urmă reproşa că se adăpostesc prea multe persoane străine şi suspecte sub acoperămîntul lui, Petrişor izbucni :

— Dacă nu-ţi place, mută-te. Faci pe proprietarul sub regim comunist? Fiecare are dreptul la un adăpost. Ai umplut casa cu cărţi şi vechituri.

Hagienuş se înspăimîntă, cunoscînd cinismul lui Petrişor. Să reclame, în cazul în care ar fi fost evacuat cu forţa, se temea, fiindcă ar fi trebuit să mărturisească a fi tatăl unor copii dezavuaţi de noul regim, ceea ce, credea el, i-ar fi dăunat. Pentru acest motiv, prefera să înghită toate avaniile şi să scoată, cu oricîtă parcimonie, bani din buzunar cînd nu mai avea încotro. în treacăt fie zis, Petrişor, cu toate că trecea în pijama de pe pat pe canapea, nu era cu totul inactiv, şi cu atît mai puţin neproductiv. Era zilnic vizitat de tot felul de indivizi, prieteni fără ocupaţie precisă ca şi el, toţi plini, de ştiri senzaţionale şi de amărăciuni. Pe unii îi culca la el pentru cîtva timp, cînd rămîneau fără adăpost şi bani, sau dacă veneau din provincie. Cu toţi laolaltă învîrteau tot soiul de traficuri, în care scop îşi constituiseră un capital social, la care contribuia fără să ştie, prin ameninţări, Hagienuş. Unul din procedeele asociaţiei era de

a cumpăra din magazinele de stat anume obiecte, de pildă becuri electrice cu sticlă mată, atunci cînd se puneau în vînzare, şi a le păstra pentru timpul cînd acestea dispăreau din comerţ, prin simplul fapt al planificării producţiei, ce nu satisfăcea atunci, în unele sectoare, cererea sporită a consumatorilor. După aceea, vindeau becurile clandestin, cu preţ de speculă. Făcu haz în cercul Gaittany felul cum Petrişor mistifică pe Panait Sufleţel. Acesta, în căutare febrilă de pietre preţioase, primi într-o zi vizita lui Petrişor, care, în această împrejurare, în chip excepţional, îşi rase barba ca lumea.

— Domnule profesor, debuta Petrişor, posed o piesă rară, care cred că are să vă intereseze mult. Sînt strîmtorat, ştiţi bine că nu pot să intru în cîmpul muncii, altfel nu m-aş despărţi în ruptul capului de ea.

— Ce este? interogă curios Sufleţel.

Petrişor se scotoci în buzunar şi, scoţînd o cutiuţă îmbrăcată în piele roşie, o întinse clasicistului, care o desfăcu.

în ea se afla un inel de argint întunecat, cu multe folicule răsucite, dînd impresia unei bijuterii vechi, de mare fantezie.

— Tata zice, explică Petrişor, că este lucrată de Benvenuto Celone.

— Cellini, corectă Sufleţel.

— Vă rog să remarcaţi piatra, inelul propriu-zis îl ofer ca amintire.

— E un ametist, observă Sufleţel expert.

— Ştiu şi eu că e ametist. Dar ce fel de ametist? Priviţi ce reflexe are, ce limpiditate, şi apoi mărimea, e ca o migdală. E un ametist oriental, varietate de corindon.

într-adevăr, arnetistul oblong, ca o picătură de apă alungită în momentul căderii, era neobişnuit de mare. Piatra făcea efect.

— Aş vrea să mă consult înainte de a mă pronunţa, propuse clasicistul cu gîndul la Smărăndache. Lăsaţi-1 la mine pînă mîine.

— Mi-este imposibil, rezistă Petrişor, am nevoie presantă; de altfel, dacă nu-1 luaţi dumneavoastră, îl vrea insistent domnul Gulimănescu. Eu am ţinut să-1 aibă un om de gust, cum ştiu că sînteţi.

Şi Petrişor clipi cu înţeles din ochi.

— Cît costă? interogă clasicistul cu bătăi de inimă.

— Cît vreţi dumneavoastră. Vă las să apreciaţi.

Cu toate protestele lui Sufleţel că nu poate singur fixa preţul fără concursul lui Smărăndache şi că nu-şi putea permite cu modestul lui salariu să achiziţioneze decît cu preţuri de ocazie, Petrişor nu voi să pronunţe o sumă. Clasicistul deschise sertarul şi examina un carton pe care îşi însemnase toate pietrele preţioase, cu descripţia sumară şi preţurile aproximative pe carate. Ametistul-corindon costa considerabil mai mult decît arnetistul de cvarţ. Sufleţel coborî ochii pe suma cea mai mică, înjumătăţind-o:

— Douăzeci de mii de lei, oferi el timid.

Petrişor luă un aer de surpriză mâhnită.

— Dar o astfel de piatră costă cît un briliant. Mi-a făcut-o cadou tata cînd am terminat şcoala militară. El a adus-o din Orient. Puteţi să-1 întrebaţi.

Cu toată indignarea sa ironică, Petrişor nu consimţi să fixeze preţul, şi în cele din urmă accep-

tă modest patruzeci de mii de lei. Sufleţel fu aşa de entuziasmat de această achiziţie, încît începu să poarte inelul pe deget.

— Minunat! spunea el Aurorei. Apele lui sînt clare ca ale Mării Egee.

— Ştii, aruncă Aurora o bănuială, de ce e aşa de sticlos şi apoi pentru ce bate puţin în roşu? Eu ştiu că ametistul e violet.

— Toţi autorii clasici vorbesc de reflexele roşietice ale ametistului. Stai să-ţi arăt.

Şi Sufleţel alergă la raft şi scoase un tom gros, pe care, după ce-l consultă la indice, îl desfăcu la o anume pagină.

— Ascultă aici ce spune Ovidiu în Ars ***Amatoria:*** «Hic ***Paphias myrtos: hic purpureas amethystos.*** » Şi Priscian spune la fel (Sufleţel scoase o altă carte din raft şi o răsfoi). Poftim: « Pur***pureoque amethystus inest suffusa rubore*** ». Dar pasajul cel mai hotărîtor este în Heliodor. Stai să vedem. Uite aici: Heliodor/ ***Aethiopicorum, libri*** X . ***Liber quartus, quintus..*** .am găsit. Calasiris oferă lui Nausicles, preot al lui Mercur, spre a căpăta pe Chariclia, un inel, ***annulum,*** cu un ametist etiopian, ***amethysto Aethiopica relucentem,*** mare ca un ochi de fecioară (minunat, minunat), ***tanta magnitudine quantam oculus virginalis circumscrU bit et occupat,*** întrecînd în frumuseţe pe cele din Spania şi Anglia, ***pulchritudine autem longe \bericum et Britanicum superante..*** .rumen ca o floare, ***flore rubet*** (vezi, Aurora?) ...asemeni cu trandafirul care se desface din boboc, ***similisque est rosae quae primum ex baccis in folia finditur,*** şi începe să se rumenească la razele soarelui, ***et turn radiis solis rubescere incipit,*** aşa şi ametistul etiopian se roşeşte tare în fundurile lui, ***et amethystus*** Aethiopica ***valde et ex profundo rutilatl*** Stai să căutăm şi în Pliniu...

— Lasă, Iti, zise Aurora, m-am convins.

Sufleţel făgădui să scrie un studiu: De amet***hysto lapide,*** în care avea să dovedească iubirea de natură a popoarelor antice, în ciuda cumplitei instituţii a sclavajului. Din nefericire, veni în fine Smărăndache, care, punîndu-şi la ochi o lunetă mică de ceasornicar, examina îndelung ametistul oriental al lui Sufleţel.

— Ei, întrebă clasicistul, plin de mîndrie. Ce zici?

— Dar e sticlă curată, de fapt mai mult un cristal, nici măcar un ametist sintetic. E drept că e foarte inteligent trucat, e colorat fin, iar pe fund stropit cu poleială, ce-i dă reflexele aurii.

Sufleţel se îngălbeni.

— Hoţie, ***inverecundum latrocinium,*** ţipă el, moravuri descompuse ale burghezo-moşierimii! Voi face reclamaţie.

Dar nu făcu nimic, deoarece nu voia să se ştie că strînge valori lapidare, nici că are de a face cu oameni suspecţi, ca Petrişor Hagienuş.

întîmplarea cu cărţile sustrase născu în sufletul lui Hagienuş o stare permanentă de nesiguranţă, ce luă proporţiile unei obsesii. Orientalistul îşi inventarie toate obiectele, controlîndu-le zilnic, şi începu să nu mai iasă de acasă decît rar, de frică să nu-i intre cineva în odaie. îşi cumpără două lacăte mari, pe care le punea cînd pleca, petrecîndu-le prin nişte belciuge, în partea de sus şi în cea de jos a uşii.

— Ce înseamnă asta, tată? se supără Florica. Nu pot să intru la dumneata să scutur, să primenesc patul...

Căzu la apatie şi slăbi vertiginos. întrucît lucrările de translaţie ce i se dădeau rămîneau nefăcute, după cîteva preavize şi mustrări, avîndu-se în vedere vîrstă, fu pensionat. Ceea ce primea era îndestulător pentru nevoile lui; din nefericire, copiii îi pretinseră suma integrală pentru întreţinere, exprimîndu-şi la fiece ocazie dispreţul pentru mica, spuneau ei, contribuţie pe care Hagienuş o dădea la susţinerea casei.

— Ai văzut? zicea Petrişor, progresiştii dumitale te-au dat afară.

— Să nu mîniem pe Dumnezeu, protesta Hagienuş, s-au purtat cu mine omeneşte, mi-au dat o pensie cum n-aş fi căpătat-o înainte.

— Ţi-au dat pe dracu, îl ironiza Petrişor, din ce-o să trăim atîţia?

— Mi-au dat ce mi se cuvenea, fiecare să muncească.

— Aha! se burzului Petrişor, care va să zică ne faci morală. Bine, tată, notăm totul la catastiv.

Simptomele alarmante se văzură în curînd. într-o zi, Hagienuş nu căpătă cafea dimineaţa, ci ceai gol, fără zahăr.

— Nu-mi place ceaiul! se vaită el c? un copil.

— Asta este, altceva n-avem! îi notifică Florica.

Hagienuş, nenorocit, se resemna şi începu să guste din ceai. Găsindu-l neîndulcit, căută din ochi zaharniţa.

— Ce cauţi? îl întrebă Florica.

— Zahărul! N-are zahăr.

— Nu mai avem, zise aceasta posacă.

într-o zi toţi lipsiră de acasă toată ziua, nelăsînd de mîncare nimic lui Hagienuş, care nici nu fusese înştiinţat de plecarea lor. începură a nu-i mai da la timp primeneli. Pentru Hagienuş abolirea acestui necesar obicei igienic însemna mizeria neagră. Aşteptă într-o sîmbătă pînă noaptea tîrziu rufele curate şi cearceafurile, întristîndu-se cu fiece minut ce trecea şi tresărind la orice zgomot. în fine, se duse pînă la uşa odăii Florichii şi ciocăni.

— Florica, o chemă el în şoaptă, apoi mai tare.

— Ce s-a întîmplat? răspunse aceea cu glas somnoros.

— Ai uitat să-mi dai primeneli. Nu pot să mă culc.

—- Ei, tată, crezi că acum putem să ne permitem orice lux! zise Florica de după uşă. N-avem săpun şi nu putem spăla.

Hagienuş încercă să-şi spele singur cămaşa de noapte într-un lighean, luînd o bucăţică de săpun de la baie, însă năclăi cămaşa în aşa chip, încît n-o mai putu purta. Dormi cîteva zile cu cămaşa de zi, dar din cauză că şi aceasta era murdară şi cam boţită, nu mai ieşi în oraş. Florica se îndură peste cîteva zile să-i schimbe rufăria. Nu era rea de felul ei, cel puţin Hagienuş n-o cunoscuse astfel înainte, dar acum, sub imperiul nemulţumirilor şi înrîurită de Petrişor, căpătase un caracter iritabil, în care acreala domina.

Trecînd prin faţa magazinului de consignaţii de pe bulevard, specializat în argintărie, Hagienuş, care, neputînd să cumpere, căuta măcar bucuriile vizuale, rămase pironit în faţa unui obiect expus în vitrină. Era un mare platou circular de argint, adînc şi masiv, însă de o grosime inegală spre margini, fie din tocire, fie din turnătură, şi cu multe reliefuri. Motivele şi lucrătura izbeau şi pe cel mai nepriceput. Platoul imita o piesă ceramică

de Palissy, reprezentînd în mijloc o şopîrlă mare, foarte sclipitoare pe alocuri de tocire, iar, de jur împrejur, ornamente foliacee şi flori de un mare stil. Argintul părea vechi, şi nişte semne marginale puteau fi interpretate ca: 1600.

— Platoul meu! strigă sfîşietor Hagienuş în faţa vitrinei, privit curios de staţionari.

Orientalistul intră în magazin şi, arătînd cu mîna spre vitrină, zise bîlbîindu-se:

— Tipsia de argint cu şopîrlă este... este...

Voia să spună: este a mea. Vînzătoarea înţelese altfel.

— îmi pare rău, tovarăşe, a fost reţinută de Muzeul Vasile Roaită. Chiar acum ne-a telefonat tovarăşul Dragavei că trimite s-o ridice.

Orientalistul simţi o ameţeală, totuşi nu-i veni rău. Se duse de-a dreptul la Dragavei, pe care-l cunoştea prin Gaittany, şi-l găsi răsucind pe faţă şi pe dos tipsia.

— Frumoasă lucrătură! zise Dragavei, văzîndu-l pe orientalist. Ce zici, tovarăşe Hagienuş, că dumneata te pricepi.

— Ea mea, mi s-a furat! E o piesă rară, din anul 1600, copiind o farfurie de Bernard Palissy.

— Cine ţi-a furat-o ?

— Nu ştiu, din casă, vin fel de fel de oameni răi în lipsa mea.

Hagienuş făcu sforţări spre a tăcea numele lui Petrişor.

— Stai să întrebăm la Consignaţii de unde au obiectul.

Şi Dragavei puse mîna pe receptor şi ceru magazinul.

— Uite ce spune, zise el după ce puse la loc pe furcă receptorul, că îl au de la unul Anton Refal de pe strada Radu Boiangiu numărul 18 bis. Du-te şi află firul şi pe urmă reclamă la miliţie. Dar noi nu sîntem vinovaţi, obiectul e acum al statului, trebuie în fond să-ţi pară bine că au să-l vadă sute de mii de cetăţeni.

Hagienuş alergă la Anton Refal, om ca de patruzeci de ani, mergînd prin curte cu pantaloni lungi, tricou şi cu picioarele goale. Acesta rămase indiferent la numele de Hagienuş, fiind preocupat a culege de prin curtea mare, plină de moloz, o mulţime de piese de fier.

— Domnule, eu am dat, e adevărat, la Consignaţii, tava, fiindcă n-am bani. Am avut atelier de reparaţii de automobile, care s-a naţionalizat. Pînă atunci, cîştigînd bine, cumpăram ce puteam, ca să pun banii în ceva. Acum vînd. Tava am cumpărat-o cu chitanţă în regulă de la una, Mimi Cek, care trăieşte cu unul Dumitru Vasiloiu zis Sulă. Stau în intrarea Enescu Ene, numărul nu-l ştiu.

Hagienuş dibui ca un disperat strada în chestiune şi găsi într-o casă lungă ca un vagon, cu numeroase marchize de lemn descleiate de căldură şi de ploaie, pe numita Mimi, ocupînd o cameră cu sală. Individa era foarte tînără şi chiar frumoasă, uitătura stupidă şi anume strîmbături ale gurii la frazele culte ale orientalistului trădau lipsa totală de cultură. Părea o femeie de moravuri dubioase. Pe patul neaşezat, pe scaune se aflau aruncate geamantane, lădiţe deschise ori întredeschise, de unde s-ar fi putut înţelege că femeia stă să plece undeva în provincie.

— Ce vrei, moşule? întrebă ea pe Hagienuş, rănindu-l fără să-şi dea seama pînă în adîncul sufletului.

Orientalistul aruncă, fără a-i răspunde, privirile înfrigurate prin odaie, care îi fură atrase de ceva lucios. Pe o măsuță se afla un fel de scrumieră de metal pe care, de altfel, era şi strivit un muc de țigară, iar alături un ceainic, probabil de argint, cu mîner negru.

— Uite, sări Hagienuş, drept orice răspuns, astea sînt ale mele, furate din casa mea.

— Ce, eşti zănatic? îl apostrofă brutal Mimi Cek. Ce te-a apucat? Scrumiera aia şi ceainicul le am cadou de la prietenul meu, pe dumneata nici nu te cunosc.

— Nu este scrumieră, țipă Hagienuş, este o solniță englezească în formă de tingire pe trei picioare, creată în secolul XVIII de vestitul bijutier William Kersill.

Mimi Cek ridică din umeri.

— Ăsta, zise Hagienuş, apucînd ceainicul cu mîna tremurătoare, este un ceainic sferic de Thomas Bolton, cu mîner de abanos. Pe fund sînt imprimate locul şi anul: Dublin 1715. O operă unică, o piesă de muzeu!

— Tinicheaua aia tocită! se îndoi ironic Mimi. Mie mi-a fost silă să fac ceai în ea. Sînt acum ceainice electrice.

— E o operă de artă! se scînci Hagienuş.

— Eu ce să-ți fac, tovarăşe, îl luă Mimi la repezeală. Le-am primit cadou şi pace. Prietenul meu Vasiloiu le-a cumpărat şi el cu bani. Nu ți le-am furat noi.

în acest timp, Hagienuş zărise o sclipeală argintie şi în unul din geamantanele umflate cu capacul dat peste cap, şi repezindu-se, trase afară alte trei obiecte de argint.

— Poftim, uite lucruşoarele mele, astea nu se găsesc pe toate drumurile. Ăsta e un sfeşnic din atelierele Renaşterii, reprezentînd un înger, ăsta un vas de apă în formă de ulcior cu țîță, în cioc de grifon, cu doisprezece copii goi de jur împrejur, ținînd în mîini o ghirlandă de trandafiri. O atribui atelierelor venețiene. Iar asta (şi Hagienuş scoase o lădiță grea din geamantan) e un ***scrinium,*** copie franceză din secolul XVI, precum arată inscripția, după o besactea romană, de ținut manuscrisele, pe care sînt de jur împrejur, în relief, cele nouă muze şi Orfeu cu lira, iar deasupra, pe capac, în chip de mîner, Bellerophon călare pe Pegas.

Mimi Cek privi foarte mirată la Hagienuş, sentimentul ei era că are de-a face cu un nebun. Colocatarii, atraşi de scandal, se strînseseră la uşa marchizei şi-şi dădeau brînci unul altuia în odaie, cînd se ivi un bărbat voinic, ras, cu falca de jos proeminentă, un om de aspect brutal, contrastînd cu calmul purtărilor sale. Purta cămaşă cu mînecile scurte, din care ieşeau brațe cu o muşchiulatură fioroasă.

— Ce s-a întîmplat, tovarăşe? întrebă pe Hagienuş.

— Asta e argintăria mea. Mi s-a furat din casă.

— De ce vorbiți aşa fără să dovediți? Eu am cumpărat-o de la un cunoscut.

— De la cine?

— Un cunoscut care zice că o are de la un fost ofițer, Hagienuş.

— Este fiul meu, pe mine mă cheamă Hagienuş.

Bărbatul brutal schimbă ochiri cu Mimi, păstrîndu-şi calmul. în mod evident voia să evite orice scandal, în care scop se şi duse în marchiză şi împinse pe curioşi afară, închizînd uşa bine.

— Am să fac plîngere, sînt prădat de obiecte de artă unice în țara noastră! țipă Hagienuş.

— Nu urla aici degeaba, să aduni lumea din stradă. Ce pofteşti dumneata de la mine?

— Mi s-au furat numeroase obiecte de argint.

— Se prea poate. Dar eu nu le-am furat, le-am cumpărat. Ce? Cînd mergi la Talcioc să cumperi ceva, poți să ştii de unde sînt lucrurile? Le cumperi, şi pace.

— îmi dai dumneata declarație de la cine ai luat argintăria ca să pot să dovedesc furtul?

Individul cu porecla de Sulă reflectă o clipă.

— Dau autorității dacă vine să mă întrebe. Eu pe dumneata nu te cunosc. Lucrurile sînt aici, nu fug cu ele.

Hagienuş se întoarse acasă zdrobit, pe la unsprezece noaptea, şi intră de-a dreptul în apartamentul lui, începînd îndată să scotocească rafturile, spre a controla lipsurile. Se vede că copiii lui bănuiră ceva, deoarece Florica, cu un camizol pe ea, intră la el.

— Unde ai fost, tată, pînă acum? întrebă ea cu un interes neobişnuit. Ai mîncat ceva?

— N-am mîncat nimic, nu-mi trebuie nimic, lăsați-mă în pace!

Florica ieşi gînditoare. Trecură vreo zece minute, apoi reveni cu o tavă acoperită cu un şervet.

— Uite, dacă vrei să mănînci, ți-am oprit aici. Ți-am pus şi cafea rîşnită şi zabăr, să ți-o faci singur.

Orientalistul nu-i răspunse decît prin bolboroseli, căutînd ceva pe masă şi prin sertare. Nu găsea inventarul obiectelor, pe care ştia hotărît că-l pusese pe masă, sub o bucată de marmură. înțelese că Petrişor i-l sustrăsese, ca să nu poată controla argintăria. După ce plecă Florica, Hagienuş închise de două ori uşa cu cheia şi se repezi în odăița de dormit. îngenunchind, trase o bucată de scîndură din duşumea, aplicată ulterior ca cîrpeală, şi scoase de sub ea un carnețel. Era copia inventarului pe care, prudent ca mulți bătrîni, o ascunsese acolo. O a treia era depusă în plic sigilat la Ioanide. Cu inventarul în mînă, Hagienuş verifică piesă cu piesă aproape toată noaptea. Lipseau vreo cincisprezece bucăți, printre care, bineînțeles, platoul, solnița, ceainicul şi besacteaua. Hagienuş căzu pe pat, mort de oboseală şi de mîhnire, şi adormi greu.

A doua zi, orientalistul înainta procuraturii o cerere concepută cam în termenii următori:

Tovarăşe procuror'şef,

Subsemnatul Bonifaciu Hagienuş, pensionar şi specialist în limbile orientale, vă aduc la cunoştință că sînt de cîtăva vreme victima unor sustrageri însemnate de obiecte de artă în argint dintr-o colecție în care am cheltuit economiile vieții mele întregi, cu scopul de a pune la îndemîna statului opere rare de orfevrerie, lucrate de artişti ai Renaşterii şi de alții iluştri din alte secole. Valoarea colecției mele se poate bănui prin aceea că un platou sustras de la mine şi datînd din anul 1600 a fost cumpărat de la Consignații de Muzeul Vasile Roaită, căruia i l-aş fi donat eu însumi dacă nu-mi era furat.

Convingerea mea este că furturile se comit de persoane locuind chiar sub acoperămîntul casei mele, cu complicitatea altor indivizi suspecți. Prin investigațiuni personale, am putut da de urmele

cîtorva obiecte din cele în număr de circa 15 (cincisprezece) furate în ultima vreme, şi anume:

La Anton Refal, în strada Radu Boiangiu nr. 18 bis:

1) O tipsie de argint cu reliefuri reprezentînd o şopîrlă înconjurată de frunze şi foi, în maniera Bernard Palissy, turnată la 1600 (cumpărată de Muzeul Vasile Roaită).

La Mimi Cek şi concubinul ei, Dumitru Vasiloiu, zis Sulă, din intrarea Enescu Ene, chiar la capătul străzii, numărul, fiind noapte, neputîndu-l citi:

2) Una solniţă englezească de bijutierul William Kersill, din secolul XVIII.

3) Un ceainic cu mîner de abanos de la Dublin, 1715, lucrat de Thomas Bolton.

4) Un sfeşnic din timpul Renaşterii, reprezentînd un înger.

5) Un vas de apă ***(aiguiere)*** cu cioc de grifon şi cu doisprezece copii goi ***(putti)*** ţinînd o ghirlandă în argint ***repoussi.***

6) O besactea copiind un scriniitm roman cu cele nouă muze şi Orfeu cu lira şi pe capac cu Bellerophon călărind pe Pegas.

Foarte probabil, aceste persoane deţin mai multe obiecte, dar n-am putut, fiind împiedicat, să privesc în casă. Prin ele se pot afla adevăraţii autori ai furtului.

Cer să binevoiţi a ordona facerea unei percheziţii domiciliare la locuinţa celor indicaţi, precum şi la domiciliul meu, unde locuiesc, împreună cu mine, doi fii, o fiică şi ginerele meu.

Trăiască R.P.R., luptăm pentru pace!

Bonifaciu Hagienuş

Percheziţia la Anton Refal nu putu fi făcută deocamdată, deoarece numitul plecase la rude, la Urziceni. Orientalistul, însoţit de un locotenent şi un sergent de miliţie, se prezentă la Mimi Cek. Se aflau acolo şi Dumitru Sulă şi veniră îndată, ca din întîmplare, o femeie bătrînă, una mai tînără şi un bărbat în vîrstă, locatari în aceeaşi casă-vagon. Se vede că între timp Vasiloiu se consultase cu alţii, punîndu-se în contact cu Petrişor, şi prepararseră cu toţii aceeaşi piesă de teatru. De aceea, atît Mimi, cît şi Vasiloiu-Sulă primiră pe poliţişti cu bunăvoinţă şi cu o stăpînire de sine remarcabilă, atingînd nepăsarea.

— Tovarăşul Bonifaciu Hagienuş, zise locotenentul, a reclamat că i s-au furat obiecte de argint din casă...

— De valoare artistică excepţională, se crezu dator a explica orientalistul.

— ...obiecte artistice de argint şi că a găsit la dumneavoastră cinci bucăţi, pe care aţi recunoscut că le-aţi cumpărat de la cineva. Avem ordin să percheziţionăm. Vă rog să ne arătaţi toate obiectele de argint pe care le posedaţi.

Sulă stătu cîtăva vreme calm, apoi zise extrem de politicos:

— Tovarăşe locotenent, nu am cumpărat nici un obiect de argint de la nimeni şi deci n-am putut arăta nimănui aşa ceva.

Hagienuş se sufocă de neruşinarea individului, şi din cauza aceasta îşi pierdu şirul la vorbă.

— Cum nu mi-ai arătat? Dar Bellerophon pe Pegas, şopîrla, William Kersill, Orfeu cu lira, copiii goi, ***putti?***

Sergentul, neînţelegînd limbajul confuz şi presărat cu nume bizare, rămase puţin dezorientat,

deşi în sinea lui ştia prea bine că Vasiloiu este un escroc. Vasiloiu se mulţumi a zîmbi cu înţeles:

— Nu pricep ce şopîrlă, tovarăşe locotenent.

— Vă rog, recomandă locotenentul lui Hagienuş, să nu vă iritaţi. Aici în reclamaţie, tovarăşe Vasiloiu, spune « o tipsie de argint cu reliefuri reprezentînd o şopîrlă »...

— Asta a fost în strada Radu Boiangiu, lămuri Hagienuş, mai potolit.

— Păi atunci de ce spui că e la mine, eu n-am nimic, n-am cumpărat nimic. Toată argintăria pe care o am sînt fleacurile astea: o scrumieră şi un ceainic tocit.

— Sînt ale mele, ceainicul de la Dublin de Thomas Bolton şi solniţa lui William Kersill.

— Ce Dublin, tovarăşe? astea au fost cumpărate în Lipscani de mama, cînd m-am măritat. Uite, întrebaţi-o!

— Da, maică, la nuntă i-am luat o scrumieră şi un ceainic.

— Dumneata eşti măritată? Cine este soţul? Dumnealui?

— Nu, maică, a părăsit-o după un an. Naiba ştie unde o fi!

întrebările locotenentului erau numai de formă, căci luase informaţii prealabile şi ştia că soţul fusese arestat şi condamnat.

— Cum puteţi dovedi, întrebă el, că obiectele în chestie sînt cadouri de nuntă? Aveţi factură?

— Nu mai am factură, dar sînt martori, uite, dumnealor, care au fost la nuntă. S-a făcut în casă, chiar aici.

Cei trei spectatori susţinură afirmaţiile bătrînei şi, invitaţi, dădură cîteşitrei declaraţie scrisă precum că recunosc că au văzut scrumiera şi ceainicul în ziua nunţii şi de atîtea ori după aceea. De altfel, declaraţiile fură inutile, pentru că Hagienuş, apropiindu-se de obiecte şi întorcîndu-le bine pe faţă şi pe dos, zise deodată.

— Nu sînt astea, tovarăşe locotenent! Astea sînt argintărie comună. Solniţa avea trepied şi ceainicul purta emblema bijutierului, localitatea şi anul.

— Astea le-ai văzut şi atunci! spuse cu o nuanţă mai vulgară Sulă.

— Nu-i adevărat! Căutaţi, vă rog, tovarăşi miliţieni, trebuie să le fi ascuns. Le-am văzut toate cu ochii mei, cu ochii mei ăştia bătrîni.

Şi Hagienuş începu să plîngă.

— Liniştiţi-vă, îl consolă locotenentul, vom face toate cercetările de rigoare.

După ce căutară prin toate lăzile şi geamantanele şi prin mobilierul sumar, convinşi că nimic de preţ nu se găsea în acea odaie, miliţienii se văzură siliţi să oprească percheziţia.

— Cine mai stă în curtea asta? întrebă locotenentul. Proprietarul imobilului cine este? Daţi-mi cartea de imobil.

Atunci bătrîna, puţin neliniştită, se adresă neîntrebată locotenentului:

— Maică, nu mai căutaţi degeaba, că sîntem oameni amărîţi. Dumnealui a fost la Mărcuţa, ştim noi, are năluciri. De unde să avem noi vase de argint?

Hagienuş se schimbă brusc la faţă, toţi muşchii căzîndu-i în jos ca rupţi şi tremurîndu-i.

— Am inventar depus la oameni de seamă, mă cunoaşte o lume ca colecţionar. Argintăria mea nu e nălucire.

— Las', că te ştim noi! clătină din cap bătrîna. Mai bine caută-te.

— Mă rog ca la Dumnezeu, imploră Hagienuş pe drum pe miliţieni, veniţi acasă la mine să vedeţi dacă eu n-am colecţiuni. Să mergem şi la arhitectul Ioanide să v-arate cîte lucruri expuse acum în casa lui au fost ale mele.

Ancheta, acasă la Hagienuş, fu mai dramatică. Petrişor, luînd o figură gravă, rugă pe locotenent să vină în altă cameră.

— Mă iertaţi, tovarăşe locotenent, dar mi-e greu, am, ca să zic aşa, o strîngere de inimă să vorbesc unele lucruri penibile faţă de tata. Trebuie să ştiţi că tata a fost internat la Spitalul central de boli nervoase şi suferă de epilepsie larvată cu accese de furie. Vă rog să vă aruncaţi ochii pe foaia lui de observaţie. Săracul, e foarte bolnav.

Locotenentul parcurse foaia pe toate cele patru feţe, apoi o reîntoarse pe pagina întîi, la care se opri mai mult, citind în şoaptă diagnosticul. în fine, înapoie foaia lui Petrişor şi reveni fără nici un comentariu acolo unde se aflau toţi.

— Unde este odaia dumneavoastră? întrebă el blînd pe Hagienuş.

— Aici, aici, tovarăşe locotenent, arătă Hagienuş impacient cu mîna.

Cînd intrară în odaia cea mare cu bibliotecă, orientalistul dădu cu ochii tîrcoale pereţilor, apoi se apropie de rafturi spre a arăta argintăria şi a semnala lipsurile. însă nicăieri nu se afla nici urmă de obiect de argint. Putem revela, anticipat, că Petrişor şi ceilalţi adunaseră toată argintăria în odăiţa de culcare în formă de nişă, îngrămădind-o sub pat şi pe de lături şi învelind-o cu cearceafuri. Planul genial al lui Petrişor, expus într-o şedinţă ad-hoc, era următorul: Nevăzînd argintăria, Hagienuş putea să se înfurie faţă de miliţieni şi «să facă urît» (fu propria lui expresie). Dacă nu s-ar fi întîmplat aceasta, ar fi spus toţi că Hagienuş însuşi, avînd frică de furt, o ascunsese. Aceste două scene probabile trebuiau preparate prin prologul comunicării foii de observaţie. Lucrurile se petrecură peste aşteptările Iui Petrişor. Exasperat de insuccesul percheziţiei la Mimi Cek, obosit, orientalistul avu repede bănuiala că i se furase în lipsă tot restul argintăriei. Alergînd ca un zăpăcit prin casă, într-o stare de agitaţie indescriptibilă, începu să tremure şi să ţipe:

— Argintăria mea, viaţa mea, mi-aţi furat argintăria, printre care un Benvenuto Cellini autentic.

Deodată se clătină puţin, ochii îi deveniră sticloşi şi ficşi, şi, uitînd de toţi cei de faţă, îşi scoase haina, vesta şi cămaşa şi, desfăcîndu-şi nasturii de la pantaloni, începu să-i tragă în jos cu chiloţi cu tot. Petrişor, care se apropiase de pat, ridicînd macatul ca să se vadă argintăria sclipitoare sub somieră, arătă muţeşte cu degetul mormanul de argintărie miliţienilor. Aceştia salutară şi se retraseră tăcuţi şi gînditori.

IX

Ciocîrlan rată postul de ministru plenipotenţiar în Argentina, atunci cînd se înfiinţa o legaţie în această ţară, din cauză că anume consideraţii politice făcură să-i fie preferat fiul unui fost regent. Din fericire sau din nefericire, întîiul ministru funcţiona puţin, locui la hotel, şi din motive necunoscute demisiona, întorcîndu-se indispus în ţară, unde muri după cîteva luni. Ceea ce surprinse şi jenă pe Ciocîrlan fu faptul că Fred Tilibiliu fusese transferat la legaţia din Buenos Aires. Caty se

ambiționa, se puse în legătură cu Francisco Oster, iar acesta, punînd marea sa influență în joc, izbuti să transmită la loc cuvenit sugestia de a se iscăli numirea lui Ciocîrlan. în fond, relațiile cu Argentina interesau prea puțin politica externă a guvernului de atunci, se credea că factorii importanți de la curte doreau să-şi plaseze, pentru posibile zile negre, capitaluri în America de Sud. Prin urmare, mai mult decît un ministru, era nevoie de un agent discret şi fidel. Ciocîrlan fu considerat dacă nu îndemînatic, cel puțin devotat şi folositor prin relațiile lui cu un financiar de talia lui Oster. Fu deci, se poate spune, numit trimis extraordinar şi ministru plenipotențiar pe lîngă acesta din urmă.

în iulie 1935 Ciocîrlan şi Caty se aflau la Paris în drum spre America, însoțiți de Fred Tilibiliu şi soția acestuia, care veniseră pentru cîtva timp în țară. Atît Ciocîrlan, cît şi Caty concepeau noua lor situație cu o unitate de vederi desăvîrşită. Considerau că intră în obligațiile lor sociale de a trăi pe picior mare şi a dovedi străinilor prin somptuozitate importanța țării. Caty îşi transportă în lăzi cu o cheltuială disproporționată un întreg mobilier (două garnituri Aubusson, o sufragerie Biedermeyer), în scopul, zicea ea, de a-şi reconstitui acolo departe un colț din căminul ei. îşi comandă o blană de vulpe albă, un mantou poulain, un mantou de *agneau rase* şi unul de Breitschwanz, veselă şi servicii de ceai şi cafea Limoges, pahare Baccarat. Ciocîrlan îşi făcu provizii de vinuri vechi franțuzeşti şi ***cognac.*** Toate acestea absorbiră sume însemnate, ridicate cu cec de la Lloyd Bank din Paris. Ciocîrlan, pretextînd întîlniri importante în oraş, alergă şi la Marina, cu un superb buchet de flori. Aceasta se măritase cu un armator german din Hamburg, dar şedea mai mult la Paris. Din maliție, Tilibiliu, prefăcîndu-se a nu şti că Ciocîrlan nu anunțase pe Caty, îl interpelă de față cu aceasta:

— Cum ai găsit-o pe doamna von Thermann? (Tilibiliu, în temeiul vechii colegialități de bancă, tutuia cu impertinență pe ministru.)

— Va să zică, Gigi, mustră Caty pe Ciocîrlan privindu-l fix în ochi, iar începi...

— Dragă, se scuză ruşinat Ciocîrlan, sînt obligații sociale, trebuie să mă înțelegi, mai ales acum.

Ciocîrlan, crescut în alintare, era, de fapt, cu totul mirat cînd cineva îi pretindea să se priveze de o plăcere, cum fusese aceea de a fi primit de Marina, scuturat pe umeri de firele de păr căzute şi chiar sărutat uşor pe obraz pentru buchetul de flori. Era îndatoritor cu toată lumea, îşi însemna în notes toate solicitațiile prietenilor, neuitînd niciodată a trimite o scrisoare amabilă de scuze în cazul cînd nu izbutise a rezolva favorabil chestiunea. Față de doamnele în vîrstă, Ciocîrlan era inepuizabil. Odată, madam Carcalechi la un ***garden party*** dat de Serica îşi arătă enervarea de a fi uitat acasă nişte medicamente în tablete, pe care le lua la ore anumite din zi. Ciocîrlan se ridică discret din fotoliul de paie, luă turismul său şi peste o jumătate de oră întinse doamnei Carcalechi tubul cu tablete. De aceea femeile mature îl adorau. Ciocîrlan nu era un om inteligent, nu citea decît jurnale, plictisindu-se repede dacă lua o carte în mînă, preferind să-şi noteze pe foi de hîrtie, după spusele altora, ideile şi cunoştințele ce puteau fi utile în relațiile lui oficiale, în schimb asculta cu un respect sincer pe alții, nu contrazicea, cerea în chip măgulitor, deşi fără intenția

de a adula, explicații suplimentare, nu invidia pe colegii cu succese, îi felicita prin telegrame şi scrisori, nu uita niciodată să trimită urări de ziua onomastică a rudelor, prietenilor, superiorilor cînd trebuia, însoțite de cîte un dar distins. Maiestății-sale îşi permitea a-i oferi o armă rară de vînătoare, ministrului de externe un vas *cloisonnd.* Mulțumirile ilustre pe care le primea, Ciocîrlan le aduna cu grijă în dosare, căci preocuparea de a face carieră era la el foarte puternică. Era, după opinia tuturor, un « băiat bun », însă cu orizont redus. Nu-l interesa nici natura, nici poezia, avea noțiunile cele mai vagi pentru un diplomat despre istoria țării şi situația internațională. Totul pentru el era de a satisface pe «patronul cel mare» şi pe ceilalți «patroni» subalterni (prim-ministru, ministru de externe), indiferent cine ar fi fost aceştia. Ideea de a culege informații istorice şi geografice asupra Americii de Sud, de a învăța limba spaniolă nu trecu o clipă prin mintea lui Ciocîrlan. Vorbea şi scria franțuzeşte perfect şi-l preocupa numai lumea diplomatică din Buenos Aires, instalația legației şi apuntamentele. Precedat de un convoi de lăzi şi valize, Ciocîrlan se îmbarcă la Barcelona pe vasul «Augustus» al Companiei Italia. Abia porniți, el şi Caty emiseră o ploaie de marconigrame spre Europa. Ascunzîndu-se unul de altul, Ciocîrlan trimise una Marinei *(«Affectueuses pensees, teri' dresses»),* iar Caty lui Oster *(«Impatiente vous rejoindre»).* Fiind cald.se îmbrăcară în cabină în consonanță cu cei de pe bord. Caty îşi puse o rochie de olandă albă cu centură de piele lăcuită. Ciocîrlan, un sacou *bleumarine* cu dungi verticale, pantaloni *creme,* pantofi de antilopă albă cu vîrfuri negre. Tilibiliii apărură costumați cu mult mai mult studiu. Costumul lui Tilibiliu era aproximativ în acelaşi gen cu al lui Ciocîrlan, minus dungile. O cravată inedită de vară, cu mari dungi colorate în diagonală, îi aprindea, tropical, tot pieptul, în acord cu obrajii foarte congestionați de soare. Emmi — aşa se chema soția lui Fred — era o femeie sub treizeci de ani, ştearsă la întîia vedere, din ce în ce mai atrăgătoare pentru cine şedea mai îndelungat în preajma ei. Nu era nici frumoasă, nici urîtă, fiind osoasă la față, imperceptibil cîrnă şi cu dinții foarte frumoşi descoperindu-i-se pînă la gingii printr-un uşor prognatism. Trupul îi era zvelt, mîinile şi picioarele aveau aparență fragilă, totuşi, cînd briza izbea rochia ei simplă cu mari şi rare buline albastre, membrele arse de soarele sudic se descopereau solide şi pline, bustul se profila atletic, cu sînii tari, reduşi la minim. Emmi se îmbrăca modest şi cu discretă căutare, se ghicea că ştie să scotocească cu gust magazinele. Fața ei era mereu zîmbitoare şi ținuta rezervată şi respectuoasă. Nu căuta să epateze, nici să ofuscheze, însă dacă era întrebată, se dovedea plină de cunoştințe în toate direcțiile: învățase limba spaniolă, cunoştea teatrele şi cinematografele din Buenos Aires, era în curent cu cărțile mai de seamă în limbile spaniolă, engleză şi franceză venite în librării, înota, juca tenis, nefăcînd nici o paradă, necăutînd a se remarca nici prin fizic, nici prin intelect. Ca consilier de legație, Tilibiliu făcuse în Emmi o achiziție excelentă. Emmi privea timid pe bărbați, ca o studentă la profesorul său, neîndrăznind a fixa ochii asupra țor. Nimic voluptuos şi erotic nu se desprindea la

primele impresii din ființa ei, totuşi, pupilele îi luceau cînd se opreau asupra lui Ciocîrlan.

Traiectul era cît se poate de plictisitor pentru cei îndeosebi care îl făcuse de mai multe ori. De aceea, bărbați în largi pantaloni albi şi ***maillot*** şi femei în rochii uşoare şedeau somnolînd pe şezlonguri, obstruînd puntea. Alții se jucau de-a v-ați ascunselea. Marea era placidă, de un albastru degenerînd în roşu şi în galben, cu tendința spre ocru, emanînd o zăpuşeală nesuferită, neîntreruptă de nici o adiere, motiv pentru pasageri de a sta şi noaptea pe punte.

După cîteva sumare ochiri distrate asupra întinderii de apă, Ciocîrlan căută alte distracții. Un bal se improviza, la care cei patru călători români se înscriseseră îndată (se percepea o taxă în favoarea echipajului). Tilibiliu se repezi să invite la dans pe Caty, aceasta, însă, se pretextă indispusă şi se întinse pe un şezlong. Mai tîrziu, uitînd de indispoziție, primi invitația unui italian brun, cu părul negru şi foarte ondulat şi cu ceafa voinică şi lată (această din urmă particularitate apărea foarte răspîndită la bărbați). Tilibiliu îşi subție buzele de ciudă, apoi îşi găsi două fetițe de cel mult 13—14 ani, prematur dezvoltate, ai căror sîni cărnoşi contrastau cu rochiile scurte de muselin şi care dansau pasionat, acceptînd chiar şi țigări. în schimb, Ciocîrlan pusese posesie pe Emmi şi dansă cu ea îndelung, avînd prilejul de a se convinge că modesta şi aparent austera soție a consilierului avea un mod discret şi grațios de a strînge în brațe pe partener, comunicîndu-i pulsațiile vinelor, şi de a se apropia întîmplător cu obrazul de obrazul său. Tilibiliu avu chiar impresia că, la încetarea dansului, Ciocîrlan sărutase uşor tîmpla soției sale, care nu opusese nici o rezistență. De două ori, plin de venin, ca soț şi ca eventual amant, Tilibiliu luă în primire în cabină pe Emmi:

— Să faci bine, zise el, să fii mai rezervată cu stimabilul Ciocîrlan, ai înțeles?

Emmi, cuminte, nu făcu nici o observație, primind mustrarea cu smerenie.

« Escroaca, îşi continuă Tilibiliu gîndurile mental, însă cu o iritație ce i se trăda în chipul brusc cum se dezbrăca, el care, de obicei, îşi aşeza pantalonii şi sacoul cu o maximă precauție, face pe consoarta fidelă. Parcă noi nu ştim purtările ei. Fără Oster, Ciocîrlan nu dansa azi tango în mijlocul mării de sud. »

Cîteva zile plouă mărunt pe o căldură înăbuşitoare. Majoritatea pasagerilor maturi se strînseră într-o parte acoperită şi închisă cu geamlîc a punții în jurul a numeroase mese şi începură să joace bridge. Tilibiliu şi Emmi se dovediră nişte jucători experți şi rezistenți. Ciocîrlan, care cunoştea insuficient jocul, şi Caty, care nu-l putea suferi, asistară ca simpli spectatori.

— Ce crezi dumneata? declară Tilibiliu, că poți să pătrunzi în societatea diplomaților din Buenos Aires fără să ştii să joci bridge? Toate demersurile la Liga Națiunilor şi propaganda în presă nu fac cît influența unui diplomat care poate să stea în intimitate cu persoanele utile prin faptul de a fi un partener reputat la bridge.

— într-adevăr, confirmă şi Emmi jucînd, se joacă cu furie bridge Ia Buenos Aires.

— Cum se poate învăța? întrebă Caty, doritoare de promoțiuni mondene.

— Jucînd cu un jucător priceput, bineînțeles, totuşi sînt situații grele ce trebuiesc studiate ca şi

la şah, lămuri Emmi. Am cu mine o cărticică foarte bună, am să v-o arăt.

în ziua următoare, Emmi veni cu o broşură legată în pînză, cu marginile tăiate în chip de repertoriu, spre a se găsi regulile, intitulată Bridge Con*trato segun* el ***sistema Culbertson.*** Aşezîndu-se cîteşipatru la masă (Tilibiliu, Caty, Ciocîrlan şi Emmi), noul ministru şi doamna ministru luară de la consilier şi de la soţia acestuia lecţii de bridge cu spatele întors spre marea imensă şi placidă.

La Buenos Aires îi întîmpinară în port, în afară de introducătorul de ambasadori, din partea guvernului, Francisco Oster în persoană, superb ca un bronz al lui Apollo, îmbrăcat în costum de olandă albă. Bancherul puse, de emoţie, mîna în dreptul inimii, apoi se înclină profund şi sărută de la distanţă degetele mîinii Caty-ei. Invitaţi în maşina superbă a bancherului, soţii Ciocîrlan trecură în goană printr-un oraş cu bulevarde largi şi cu aspect de metropolă albă şi se opriră la Hotel Piaza, unde li se rezervase provizoriu un apartament. Un mare coş de flori se afla în salon, cu un carton ce denumea pe destinatară : Sewora ***Cătălina*** Zanoaga Aldea ***de Ciocârlan.*** Numele comunicat prin scrisoare de Caty, aproape în glumă, cu arătarea şi a numelui de naştere al mamei, fusese luat în serios de Oster. De aci încolo, în lumea legaţiilor, Caty nu fu chemată altfel, în vreme ce ministrul primi apelativul mai sobru de ***Senor Jorge de Ciocârlan.*** Abia deşteptat a doua zi, noul ministru primi vizita unui individ pe a cărui carte de vizită sta scris Hermann Seraphin, iar cu cerneală dedesubt «ziarist român». Era un tînăr îmbrăcat de sus pînă jos în alb, cu o panama cu borduri largi, pe care şi-o scosese respectuos, lăsînd să i se vadă un păr roşcat, foarte ondulat. Faţa îi era prelungă, suavă, roză, cu ochi verzi, visători, sprîncene lungi.

— Vă salut cu respect, domnule ministru, zise Seraphin în româneasca cea mai perfectă, înclinîndu-se.

— Cine eşti dumneata ? întrebă mirat Ciocîrlan.

— Un poet român de origine evreiască, rătăcit pe aceste meleaguri.

Interogat mai de-aproape, Seraphin zise că avusese onoarea să cunoască pe doamna în ţară, că era de prin Botoşani, că de frica războiului fugise în Argentina, unde avea o rudă, pe un doctor Blitzer, proprietarul unei farmacii-drogherii şi al unui laborator de analize, că el, Seraphin Hermann, colabora la ziarul local român, La ***voz rumana*** (de care Ciocîrlan acum auzea pentru întîia oară), că în oraş erau destui români şi evrei români, avînd chiar locuri de întîlnire, ca de pildă Cafeneaua românilor în strada Libertad colţ cu Sarmiento, că la unul Druţă, care ţinea o băcănie în ***caile*** Mexico 4292, se găsea din cînd în cînd ţuică. Ministrul socoti că nu trebuie neglijată colonia română şi întrebă pe Seraphin ce ecou avea ţara noastră în presa argentiniană.

— Prost, domnule ministru, afirmă ziaristul, vedeţi, de aceea am şi venit.

Şi totdeodată scoase din buzunar nişte tăieturi de gazetă în care Ciocîrlan recunoscu figura regelui. Acesta bea şampanie într-un local public european la o masă împreună cu madam Lupescu.

— Cine publică astea ? întrebă speriat Ciocîrlan.

Seraphin lăsă capul în jos pudic :

— Nu ştiu cine le procură, pe cuvîntul meu de onoare, ştiu însă cine poate să le împiedice să apară, bineînţeles (şi Seraphin frecă degetele spre

a exprima noțiunea : bani). Două campanii s-au pornit aici împotriva noastră, una pe chestia Tratatului de la Trianon (pornită din cercuri revizioniste) şi alta pe chestia pe care aţi văzut-o.

— S-ar putea lua cu chirie un local luxos pentru legație? întrebă Caty, care intrase mai demult şi asista mută la convorbire.

— Am chiar unul superb în vedere, răspunse Seraphin. E pe Avenida Alvear. Trebuie să veniţi în contact tot cu persoana care v-am spus că decide şi în presă.

— Şi cine e acesta?

— E domnul Andres Taîeb, agentul general al Americii de Sud al grupului industrial şi comercial materii prime şi fructe.

Tilibiliu, consultat asupra lui Seraphin şi Taîeb, îşi exprimă părerea că cel dintîi era un tînăr foarte de treabă, care trăia, neavînd cum face altfel, din expediente, şi ca atare putea să facă forţat jocul lui Taîeb, adevăratul lui patron, om de afaceri de origine franceză, foarte influent, proprietar de turme, speculator de terenuri, importator, exportator, subvenţionar de gazete, vîrînd banii în orice soi de afaceri spre a-i fructifica, om nu infernal, dar rece şi, deci, fără scrupule.

— Localul pentru legaţie l-am văzut şi eu, zise Tilibiliu acru, s-a făcut ofertă şi fostului ministru. E prea fastuos, după umila mea părere, pentru o ţară ca a noastră.

— Dar ce, o să stăm la hotel? interveni Caty. Toate legaţiile, mi-a spus bancherul Oster, cu care am vorbit la telefon, au instalaţii superbe. Sîntem într-o ţară bogată care judecă după haină.

— Prea bine, observă tăios şi familiar Tilibiliu, faceţi cum credeţi de cuviinţă!

Cînd Ciocîrlan îi supuse ciorna scrisorii către ministrul de externe, prin care cerea să i se acorde O audienţă pentru « ***une premiere prise de contact***», Tilibiliu i-o ciopîrţi cu voluptate :

— « ***Tai l'honneur de porter ă la connaissance de*** Vetre ***Excellence quepar le decret nr..***.» Ce, nene, eşti furier, să-i spui şi numărul decretului ?... «Je ***la prie de vouloir bien me fixer la date d'une audu*** •nce...» Ai şi întîrziat cîteva zile, ceea ce nu e politicos. Scrie aşa : «***Avrive" â Buenos Aires, je m'empresse de vous*** .wîliciter ***Vlxonneur de me fixer***» itc. Vcti, iişn r diplomatic.

Cfoctrlim, «bon ***enfant***», admise docil toate pbnwvftțiib. De altfel fu primit de excelenţa-sa dtMtorul Don Curios Saavedra Lamas cu o bunătflt* MCtremft, Ciocîrlan, prin sfiala lui de băiat cu creştere, piticea. Caty grăbi instalaţia legaţiei. Localul în chestiune era o casă impunătoare, cu un parter şi două etaje în proporţii mari, albă, exact patrulatcră, cu o luxuriantă ornamentaţie rococo, ce-i dădea aerul de monument din spumă de zahăr, extravagantă, totuşi graţios exotică în acel climat. Curtea largă era acoperită cu un covor de vegetaţie mică şi deasă, ca de pampa, iar în faţă, de o parte şi de alta a înaltei porţi de fier, se înălţau doi ombu, copaci monstruoşi, cu coama stufoasă ca a stejarului, dar cu rădăcinile ieşite bestial din pămînt şi încolăcindu-se ca nişte intestine. Holul, din cauza numeroaselor uşi de cristal şi a unui imens lustru de ţurţuri, făcea impresia unui dom de sticlă. Un mare mozaic, pe jos, de o violenţă coloristică uluitoare, reprezenta văcari argentinieni călări, gonind turme de cornute într-o ***estancia.*** Casa avea două săli de mîncare la etajul întîi şi una mai mică la etajul al doilea, în care se instala Caty, spre

să publice un articol despre România voia să-şi îndeplinească promisiunea, dar că, neputînd face în redacţie acest lucru, însărcinase pe Seraphin să-i procure articolul. Seraphin, la rîndu-i, cerea ajutorul legaţiei. Ciocîrlan se emoţiona, zicîndu-şi că un articol elogios despre România îl va recomanda favorabil în ţară, se bucura în imaginaţie de numerele de ziar pe care le va trimite la cele mai de seamă personalităţi, începînd cu « patronul cel mare». Cînd însă se adunară laolaltă toţi ai legaţiei, constatară că cunoştinţele lor istorice, geografice şi economice erau foarte reduse. Legaţia nu poseda nici o carte română, într-un raft de bibliotecă aflat în local se găsea un singur volum, abandonat prin inactualitatea lui, şi anume ***Histoire de la dicouverte et de la conquete du*** Pe'rou, ***traduite de Vespagnol d'Augustin de Zarate*** (Paris, 1830)- Toţi fură de acord că Traian şi Decebal erau părinţii patriei, dar a tipări lucruri vagi li se păru riscant. Seraphin îşi aduse aminte că un bătrîn evreu din România, Ausbruch, care bea la Cafeneaua românilor, spusese odată că fiul său adusese şi cărţile pe care învăţase în liceu. Alergă la Ausbruch-junior şi descoperi o Istorie ***a românilor*** de Aguletti. Ciocîrlan se simţi salvat la partea istorică. în ce priveşte latura economică, ceru colegului de la Washington informaţii telegrafice cu un număr imens de cuvinte plătite dinainte. Confecţionarea articolului costă cam scump. Cînd în fine apăru, Seraphin, roşindu-se, zise:

— Ştiţi, redacţia nu mă plăteşte pentru articol, îl consideră în sarcina dumneavoastră. Din asta trăiesc.

— Dar am dat zece mii de piaştri! se miră ministrul.

— Pentru a publica, nu pentru a confecţiona materialele.

— Şi... cît trebuie să-ţi dau? întrebă ministrul.

— Cred, zise ruşinat şi cu capul în jos rozul la faţă Seraphin, că o mie cinci sute de pesos argentinieni.

Ciocîrlan dădu dispoziţii lui Fred Tilibiliu să plătească. Acesta, încruntîndu-se puţin, porunci lui Seraphin, cu o intenţie vădită în direcţia ministrului:

— Fă o chitanţă, spre justificare. Există la Ministerul de Externe o contabilitate, nu sîntem de capul nostru.

Seraphin luă o foaie de hîrtie şi scrise cu o frumoasă caligrafie următoarele:

«Chitanţă

Certific prin prezenta că am primit de la E.-S. Domnul Ministru al României George Ciocîrlan suma de pesos argent 1.500 (una mie cinci sute) pentru diferite servicii de presă.»

De aici încolo, în fiecare lună Seraphin prezenta o chitanţă similară. Articolul publicat prin intermediul lui Ta'ieb şi al lui Seraphin nu fu fără efect, în curînd Ciocîrlan fu primit în audienţă de preşedintele Augustin P. Justo, la Casa guvernului, spre a-i prezenta scrisoarea de acreditare. Apariţia pe stradă, în landou, a lui Ciocîrlan, alături de introducătorul de ambasadori, făcu senzaţie. Amîndoi tineri, serioşi, ca toreadorii care se simt iubiţi de public, cu bicornurile crestate cu pene albe, în uniforme brodate şi cu mănuşi albe în mînă, atrăgeau atenţia îndeosebi femeilor. Cineva, pe stradă, emise părerea că Ciocîrlan e un prinţ indian.Tilibiliu venise şi el în uniforma de consilier, cu guler şi

mîneci brodate cu fir şi cu nasturi de metal, foarte decorat cu ordine pe piept şi ţinînd în mîini spada cu minerul lucrat ca o bijuterie. Din cauza părului lins şi a buzelor subţiri arăta însă ca un peşte solzos. Preşedintele, aşa relatau unii, întîmpină pe Ciocîrlan astfel:

— Dumneavoastră vă trageţi din Traian.

— Şi din Decebal, adăugă îndatoritor şi părinteşte ministrul de externe.

Apoi, după prezentarea oficială, preşedintele, ca să întreţină conversaţia în mod amical, utilizînd articolul poetic al lui Seraphin, declară că ştie că marea noastră e foarte neagră, că sondele de petrol ard într-una feeric, iluminînd ţara, şi că sarea e scoasă din mine ca nişte blocuri de diamant. în orice caz, preşedintele se purtă încîntător, şi Ciocîrlan ieşi reconfortat.

Readus la legaţie cu acelaşi ceremonial, el nu citi nimic pe faţa lui Tilibiliu şi a Caty-ei. Şi totuşi, în dimineaţa aceleiaşi zile se petrecuse ceva între aceşti doi. în vreme ce Ciocîrlan rămăsese în pat la etajul al doilea, spre a fi odihnit şi a avea mină bună la audienţă, Caty primi jos, chiar în biroul lui Ciocîrlan, pe Francisco Oster. Tilibiliu nu voise să locuiască la legaţie, motivînd că la hotel are şi masa, care îl costă mult mai ieftin. Venea deci la legaţie la ore fixe. Auzind vag glas de persoane în cabinetul cel mare, trecu în birouri, din care, printr-o săliţă mică, pătrundea în cabinet. Uşa din această parte, rezervată pentru comunicarea ministrului cu subalternii, nu era capitonată. Tilibiliu intră în săliţă şi ascultă, ba chiar privi pe gaura cheii. Oster şedea îngenuncheat în faţa Caty-ei, aşezată pe un fotoliu de piele roşie, îmbrăţişîndu-i picioarele.

— Senora Caty, la quiero mucho y a adoro... zicea el.

— Moi, ***aussi, je vous aime beaucoup, cher Francisco,*** răspundea Caty, lăsîndu-şi gura spre urechea lui Oster.

— Este adevărat?

— Foarte adevărat. Cum te-aş putea minţi?

— Atunci să plecăm undeva, departe, unde nu ne poate turbura nimeni. Am în Patagonia, în Tierra del Fuego, terenuri imense.

— Nu-i posibil, dragă Francisco, am un soţ, nu pot să-l părăsesc. îl iubesc şi pe el. înţelegi?

— înţeleg.

— Dacă n-ar fi fost el, te-aş fi iubit numai pe tine. (Caty trecu la vorbirea în şoaptă, spre a da mai multă concentraţie pasională cuvintelor.) Acum, e foarte curios, te iubesc extraordinar, dar mi-e milă şi de el, ***enfin,*** vă iubesc pe amîndoi. M-am convins că lucrul e cu putinţă şi că romanele mint. înţelegi?

— înţeleg. Totuşi, romanele nu mint chiar cu totul. Eu, de exemplu, nu te iubesc, nu te ador decît pe dumneata.

— Vous etes adorable (Caty sărută repede şi adînc pe Oster). Eşti liber, eşti bărbat, lucrurile se schimbă. O femeie nu poate trece aşa de uşor peste o dragoste.

— Nici eu. Nu te voi iubi decît pe dumneata. (Vorbind spanioleşte şi franţuzeşte amestecat, Oster, solemn, oscila şi el între familiaritate şi formula politicoasă.)

— Vorbeşte mai încet, mi se pare că aud un zgomot.

Amîndoi tăcură, comprimîndu-şi respiraţiile. Pretutindeni domnea cea mai desăvîrşită linişte.

După cîteva clipe de pîndă, Caty îşi aruncă braţele în jurul gîtului lui Oster şi începu să-l sărute mărunt pe ochi, pe obraji, pe gură. Oster, stînd tot în genunchi, se ridică puţin spre fotoliu şi cu braţe puternice o cuprinse pe Caty, care se lăsă să cadă pe covor cu bustul în poalele lui.

— Vino la mine, dacă mă iubeşti, zise el surd, alta nu va mai intra după tine.

Caty puse mîna peste gura lui Oster.

— Nu vorbi aşa tare, voi veni, am să te anunţ.

— ***Muchisimas gracias l*** mulţumi Oster sărutînd pe rînd amîndouă mîinile Caty-ei.

Atunci se auzi o izbitură energică şi un zornăit de geamuri. Cineva trîntea parcă ostentativ uşa. Caty şi Oster se ridicară şi Caty conduse pe bancher prin hol pînă aproape de ieşire. Cînd se întoarse din nou în cabinetul lui Ciocîrlan, în scopul de a pune în ordine obiectele eventual deplasate, dădu cu ochii de Tilibiliu, care o privea cu pupile lucitoare, zîmbind între sarcastic şi libidinos.

— Totdeauna mi-ai plăcut, Caty, zise consilierul. Vezi viaţa inteligent. ..

— Nu pricep...

— în diplomaţie o femeie prudă nu face două parale. Oster e un om de mare calibru, semnătura lui are putere pe toate continentele. Patronul o să fie încîntat. Dă-i înainte!

— Adică ce vrei să spui?

— Că relaţiile unei femei cu un astfel de om sînt din toate punctele de vedere fructuoase.

— Ascultă, domnule, cu cine vorbeşti ? Nu uita că sînt soţia ministrului, a superiorului dumitale.

— Pe dracu! Nu face pe. fraiera, Caty. Adineauri te pupai cu bancherul. Treaba ta, în definitiv, dar mi-ai făcut gust şi mie. Te-ai măritat aşa cum ai vrut, ţi-ai făcut cariera, acum nu văd ce te împiedică să fii mai puţin austeră şi cu mine.

Tilibiliu se apropie de Caty. Aceasta se dădu îndărătul fotoliului de piele, pe care consilierul îl răsturnă imediat cu mîna. Făcuse mişcarea aşa de repede, încît Caty nu putu scăpa de el şi-i simţi dinţii deasupra buzelor. Alunecînd din braţele lui Tilibiliu, Caty îi dădu furioasă o palmă, apoi se şterse cu dezgust cu podul palmei la gură.

— Porcule, ai pierdut orice urmă de decenţă.

Tilibiliu îşi drese figura scoasă din crusta de pomadă şi rectifică poziţia cravatei, căutînd să-şi recucerească liniştea turburată de încercarea erotică.

— Caty, eşti o... ştii tu ce... care vrei să pozezi în dama onestă. Ne cunoaştem, foarte bine. ..

— Dacă îţi mai permiţi intimităţi de acest fel, te spun ministrului.

— Şi eu o să-i spun că te-am văzut pe duşumea în braţele lui Oster.

— N-ai decît! zise Caty şi ieşi trîntind mînioasă uşa.

Tilibiliu stătu o clipă reflectînd.

«Sigur că nu-i pasă, gîndi el. Sînt amîndoi învoiţi, căsătorie de afaceri. Nici n-ar fi fost numit aici dacă n-ar fi intervenit Oster. Pe asemenea oameni toate onorurile îi aşteaptă.»

Fred Tilibiliu era personal capabil de orice combinaţie neprimejdioasă spre a se promova în materie de femei, totuşi, avea înclinaţii casnice şi idei limitate, în ciuda unui anume senzualism mai mult aparent. Toaleta lui era atît de studiată nicidecum în scopul de a atrage atenţia femeilor, ci dintr-un instinct de grijă corporală pe care îl moştenise de la mamă-sa, care şi aceea se pieptăna două

ceasuri, cu un prosop pe umeri, în fața oglinzii, scrutînd orice fir de păr de la rădăcină pînă în vîrf. Tilibiliu era însă posedat de amorul propriu de a cuceri femei, deşi succesul l-ar fi încurcat în viața lui intimă foarte aşezată, şi de aceea făcea sforțări de galanterie şi cinism. Nefirescul pe care îl punea în asemenea veleitate strica totul, şi femeile mai libertine fie rîdeau, fie îl suspectau de vicii enorme, pe care nu le avea. Unor anume femei le place canalia spontană, degradată şi le sperie cinismul amestecat cu precauție şi ținută convenabilă.

Cînd Tilibiliu se căsători cu Emmi, lucrurile merseră cu cea mai mare uşurință. Consilierul, hotărît a se însura pentru a avea un cămin în deplasările sale pe glob şi încredințat că face o simplă afacere, nu încercă să strălucească de loc, şi făcu demersurile în chipul cel mai banal cu putință, întîi indirect, apoi direct, prin părinți. Emmi îl găsi distins şi simpatic. Dacă Tilibiliu ar fi pus o cît de mică nuanță de sentiment şi de stîngăcie în întreprinderile lui amoroase, ar fi izbutit fără îndoială. Dar orgoliul şi nerăbdarea de a izbîndi îl împingeau la grosolănie. Afară de aceasta, îi lipsea şi perseverența, ce de multe ori ajută oricăror mijloace. De teamă să nu-şi dăuneze carierei, Tilibiliu se oprea prudent, după un atac neizbutit, ceea ce se interpreta ca lipsa unei dorințe serioase de a cuceri. în lumea în care se învîrtea el, legăturile amoroase, ambalarea pentru un tip erau foarte la modă şi tolerate, totuşi gesturile efemere de libidine erau privite ca de prost-gust. Nici Tilibiliu, nici Caty nu scoseseră un cuvînt despre cele întîmplate şi se purtară ca şi cînd nimic n-ar fi fost între ei. Preocupat de ideea de **a** se remarca, spre **a** avea cu ce umple raportul, şi din plictiseală,

membrii legației neavînd încă nici un contact cu societatea locală sau cu corpul diplomatic, Ciocîrlan se zbătu, asistat de Caty, să organizeze o recepție. Cheltuieli nemăsurate se făcură în vederea acestui eveniment, şi contul Taîeb crescu considerabil, în fine, ziua cea mare a recepției sosi, şi localul legației intră pe mîna personalului de la Jockey Club, solicitat să organizeze bufetul, care costa peste cinci mii de pesos. Ciocîrlan răsfoia jurnalele în cabinetul său spre a găsi la carnetul monden înştiințarea despre recepție, cînd ochii îi căzură pe o fotografie cunoscută. Era regele împreună cu o femeie. Un titlu mare denunța conținutul: « Se ***caso el Rey con una aventurera».*** Această notiță începea astfel: «En ***toda Europa han causado*** gran ***conmocion los rumores de que el Rey Carol se casa secretamente poco despuds de haberse divorciado».*** Ministrul privi titlul ziarului. Era tocmai acela pe care îl subvenționase.

— Dezastru! zise el, pălind, lui Tilibiliu, pe care îl strigă în grabă, tocmai în zi de recepție. Toată lumea care vine fără să ne cunoască va avea pe buze afacerea asta nenorocită. Ce-i de făcut?

— Să chemăm pe Taîeb! îşi dădu Caty avizul, într-adevăr, Taîeb veni, de loc emoționat.

— Am şi vorbit cu directorul, zise el, este cu totul dezolat. Afacerea porneşte de la un funcționar din administrație, care a strecurat ştirea fără ştiința directorului. în viitor va avea grijă.

— Foarte bine, dar ce facem acum?

— După insistențe din partea mea m-a asigurat că ar putea retrage de la expediție un număr suficient de exemplare pentru ca ziarul să n-ajungă la abonații principali decît cu întîrziere, o dată cu numărul următor, care va cuprinde scuze. I-am

promis în numele dumneavoastră treizeci de mii de piaştri. C'est un ***homme*** tres ***dur, mais une fois qu'il a pris un engagement, il a l'habitude de Vexicuter jusqu'au bout.***

— Se şi vede! observă ironic Tilibiliu.

Taieb se făcu a nu înregistra înţepătura şi întinse Caty-ei o factură lungă şi o poliţă. Caty se înroşi, iar după puţină vreme trase pe Taieb lîngă fereastră, vorbindu-i în şoaptă:

— E o sumă de care imediat, avînd în vedere cheltuielile legaţiei, nu pot dispune.

— ***Parfaitement,*** zise Taieb, semnaţi o poliţă.

— Sînt cumpărături cu caracter personal în aparenţă, care n-aş voi să fie puse în contul legaţiei. Şi, totuşi, tot ce luăm e pentru legaţie, dăruim legaţiei.

— C'est ***entendu,*** zise milităreşte Ta'ieb. ***Laissez' moi arranger tout cela.***

Şi Ta'ieb trecu în birouri, unde ştia că se afla în acel moment Seraphin. După cîteva minute reveni cu el.

— Domnul Seraphin, comunică el, se învoieşte să treceţi în chitanţa sa pentru servicii de presă şi suma pe care mi-o datoraţi şi pe care se obligă să mi-o predea.

Seraphin se roşi violent şi aprobă înghiţind în gol de emoţie.

— îi veţi da patru mii de pesos din partea legaţiei, şi cu asta totul e în regulă.

Ciocîrlan, pregătit de Caty, aprobă chitanţa, fără să ştie totuşi aranjamentul. Pricepea doar că « propaganda» costă mult şi încerca un fel de mulţumire de a avea o misiune atît de importantă pentru prestigiul ţării, după părerea lui.

La ora cinci, maşinile şi trăsurile începură să intre pe poarta deschisă a legaţiei. Un majordom magnific, îmbrăcat într-o redingotă parcă turnată în aur, cu tricorn pe cap şi un toiag înalt şi aurit în mînă, făcea strigările jos, în vreme ce Sefior Jorge de Ciocârlan şi Dona Cătălina Zanoaga Aldea de Ciocârlan în capul scării, întîiul în frac, a doua într-o rochie de seară de velur violet transparent, cu spatele complet decoltat, aşteptau îndreptîndu-şi veşmintele timizi şi zîmbitori.

— Su ***Eminencia el Nuncio Apostolica, Monsenor Felipe*** **Amati.**

Un bătrînei rumen la faţă ca o fetiţă şi cu zîmbete perpetue începu să urce scările, ridicîndu-şi sutana şi descoperindu-şi astfel ciorapii.

— Su ***Excelencia el Ministro de Relaciones*** Exteriores ***y Dona Rosa Sâenz Pena de Saavedra Lamas.***

Un bărbat frumos, cu părul şi mustaţa tunsă englezeşte complet albe, confundîndu-se cu culoarea gulerului, cravatei şi plastronului, însoţit de o doamnă în rochie albă, impunătoare la mers, dar blîndă în priviri, urcau scara.

— Su ***Excelencia el Jefe de Policia de la Capital, Qeneral Juan Estevan Vacarezza y Dona Francisca Patron Costas Vacarezza.***

— Su ***Excelencia el Ministro de*** Querra ***y Dofia Ema Fernandez de Rodriguez.***

Pe măsură ce timpul înainta, sosirea invitaţilor devenea tot mai deasă, şi strigările majordomului se precipitau, ameţind pe Ciocîrlan prin ineditul lor:

— EI Ministro ***del Interior y Dona Eufemia C&ceres de Melo; el Ministro de*** Marina ***y Dona LiaBonorino Ezeyza de Videla; el Ministro de Agricultura y Dona Lucia Ham de Duhau; el Embajador de Espafia y Dona Măria Isabel Amy de Danvilla; el Embajador de Italia y Dofia Elfrida de Arlotta; el Embajador del***

Brasil y Dona Corina Lafayette de Andrada e Silva el Embajador de Francia y Madame Jessd-Curây; el Embajador de **Mejico** *y Dona Marla Elena Reyes Spindola de Puig Cassauranc; el Embajador de los Estaăos Uniâos y Dona Virginia Chase de Weddell* **etc, etc.**

O mulţime de alte persoane, în special tinere, anunţate fără titluri deosebite, dar avînd, fără îndoială, o reputaţie de public apt a risipi plictiseala unei recepţii de legaţie, umplură saloanele, desemnate în darea de seamă de a doua zi din gazete ca «un grup de *sefloras y caballeros».* Printre cei din urmă se afla şi Francisco Oster. Debutul recepţiei fu extrem de dificil din cauza lipsei unui subiect de conversaţie la îndemîna tuturor. Erau persoane care, în mod evident, nu se dumireau la legaţia cărui stat din lume se găseau. îndeosebi unul, reprezentant al unui mic stat sudamerican, atrase atenţia lui Ciocîrlan, care n-auzise bine cum se cheamă şi al cărei ţări este ministru. Era un bărbat de o frumuseţe rară, cu părul puţin alb pe la tîmple dat abundent pe spate, cu ochi languroşi şi visători şi mustăţi parcă pictate, cu acea oboseală a feţei tipică la bărbaţii de cincizeci de ani. Semăna în mod surprinzător cu Odobescu şi părea un aristocrat rupt de la ocupaţiile sale de amator. Obrazul era brun şi cu pieliţa fină, degetele mîinilor lungi şi cu unghii în migdală, picioarele mici. Acest personaj alăturat de grupul sudamericanilor privea uşor plictisit şi somnoros, şi din ochii profunzi părea că imploră pe Ciocîrlan să nu-i pună la încercare totala ignoranţă cu privire la locul unde nimerise. Altul, cu capul pătrat, voluminos, umerii obrajilor proeminenţi şi cărnoşi, buzele groase, mîinile noduroase, evoca fizionomia indienilor americani Dar şi el, ca şi toţi ceilalţi, avea ca o patină un zîmbet dulce, o moliciune şi un aer de cuminţenie şi cuviincioasă plictiseală. Panica lui Ciocîrlan fu însă mare atunci cînd văzu că unii se uitau pe perete la un mare portret fotografic al regelui. I se păru chiar a surprinde o fiuturătură de zîmbet pe faţa unora. Dar apoi lucrurile decurse fără incident. Reprezentanţii Bulgariei, Greciei, Iugoslaviei, Poloniei şi statelor din jurul României se strânseră în mod spontan laolaltă. Aproape toţi cunoşteau Bucureştii, balcanicii ştiau limba română şi văzuseră pe Tănase. Tilibiliu îi luă în primire. Caty strînse pe reprezentanţii statelor occidentale cu doamnele, avînd alături pe o canapea pe nunţiul papal. Se vorbi de Deauville, de Biarritz, de Paris. 1 se destăinui Caty-ei că la ambasadele şi legaţiile respective reuniunile intime erau foarte strînse în jurul unor partide de bridge. Fu solicitată cu căldură să accepte invitaţii. Monseniorul, necunoscînd lucrurile profane, întrebă pe Caty dacă în societatea română se aflau mulţi catolici. Caty exagera:

— Foarte mulţi, monseniore, eu însămi am o rudă îndepărtată, pe monseniorul Valentin de Băleanu.

— ***Je le connais parfaitement,*** zise nunţiul. II ***est vraiment un saint homme.***

Ciocîrlan rămase cu bătrînii. Aceştia atacară chestiuni vagi, ferindu-se de a nu atinge susceptibilităţi nebănuite, pînă ce Ciocîrlan, printr-o inspiraţie, aduse vorba de vînătoare. Atunci vorbiră de vînătoare în pampa, de iepurele prăsit acolo şi care fuge sub nasul vînătorului în imensitatea cîmpiei fără obstacol. Bufetul cu îngheţată salvă pe toţi de o convorbire inutilă. Fotolii imense, de o extravaganţă nebună, fuseseră împrumutate

pentru circumstanță. Medalionul lor era înconjurat cu sculpturi masive şi abundente într-un lemn negru ca abanosul şi depăşea cu mult capul invitaților. Diplomatul semănînd cu Odobescu se aşeză să mănînce îngheţată într-unui din ele, ornamentat cu scoici, frunze şi trandafiri, şi părea astfel întronizat pe un jilț fantastic. Personajele însemnate avură grijă să se retragă repede şi rămase grupul de ***«senoras y caballeros».*** Erau printre femei fete de o frumusețe răpitoare: cu ochi negri ca murele şi părul căzînd ca o smoală peste frunte şi urechi, dar fără acea pasionalitate hispanică voluptuoasă şi matură, ci ingenue, serafice ca nişte englezoaice, nişte fetițe de zece ani în dimensiunile unor domnişoare. Pentru această parte intimă a recepției Ciocîrlan comandase o orchestră în vederea dansului. O lume necunoscută începu deci să se învîrtească în salonul legației. Tilibiliu, pățit, făcînd toate sforțările de a fi şters, izbuti să prindă la vals (căci dansurile voluptuoase, precum tango, se considerau indecente în cercurile diplomatice) o fată roză, cu ochii verzi ca smaragdul, în contrast cu părul negru, şi cu fața roză, uşor bronzată, care nu era de loc fardată şi lăsa pleoapele în jos cu o nevinovăție delicioasă. Totuşi, aceste fete serafice erau nişte mondene, se lăsau strînse în brațe de tineri şi chiar de oameni în vîrstă, cîteva fumau şi, aşezîndu-se pe fotoliile grandioase, ridicau rochiile, spre a nu le şifona, aşa de sus, încît li se vedeau picioarele subțiri şi albe pînă la coapse. Caty dansă aproape exclusiv cu Oster, abandonată cu totul de Ciocîrlan, care se ținea de Emmi Tilibiliu. îmbrăcată în rochie de seară, aceasta era complet transfigurată, şi umerii ei goi zvelți şi bronzați de soare îi confereau o feminitate ascunsă în mod obişnuit sub rochiile ieftine.

Tilibiliu, dansînd cu alte femei total necunoscute, urmărea cu coada ochiului pe Ciocîrlan şi pe Emmi. Aceştia dispărură de la o vreme fără a li se semnala lipsa, deoarece dansatorii, cunoscîndu-se între ei, se sinchiseau prea puțin de personalul legației. După aproape o oră de absență a lui Ciocîrlan, Tilibiliu îşi lăsă partenera, scuzîndu-se, şi ieşi din sala cea mare de la etaj, unde se dădea balul. Deschise toate uşile, căută prin toate colțurile, se urcă şi la etajul doi şi deschise fără jenă uşa apartamentului ministrului. Apoi coborî scările la parter şi intră de-a dreptul în cabinetul de lucru al acestuia. Acolo, Ciocîrlan şi Emmi şedeau împreună pe canapeaua roşie de piele din apropierea biroului, sărutîndu-se. Tilibiliu porunci soției lui, fără vreun reproş deosebit la adresa ei:

— Ia cară-te de-acolo! Du-te îndată la hotel, că e tîrziu.

Emmi nu zise nimic, şi, supusă, se ridică şi dispăru pe uşă.

— Ascultă, mă, se îndreptă teribil Tilibiliu spre Ciocîrlan, să nu te mai prind că pui mîna pe nevasta-mea, că te... (şi spuse o înjurătură teribilă).

Ciocîrlan nu agrea cuvintele vulgare şi de aceea făcu o figură jignită. Totuşi, faptul în sine era aşa de necontestabil, încît nu îndrăzni a riposta ceva.

— îți împrumuți nevasta la oamenii cu influență, ca să te procopseşti, şi seduci la rîndu-ți nevestele altora.

— Ce vrei să spui? păli Ciocîrlan.

— Nu face pe prostul cu mine! zise Tilibiliu. Sus, Caty se frotează cu Oster, iar tu aici îmi săruți nevasta.

— Te rog să nu spui lucruri insultătoare, se supără Ciocîrlan.

are un anume mod insistent de a mă privi în ochi, mă ameţeşte, mă strînge în braţe. Mi-e ruşine să-l împing, şi apoi nici nu pot, atît e de puternic sub aparenţa lui de om crescut în puf. Dacă mi-ar face o violenţă, îţi spun sincer, nu am puterea să mă apăr, simt că se-ntunecă totul în jurul meu, mă pierd.

« Nu e decît un mijloc pentru Emmi, îşi zise Tilibiliu, de a combate fascinaţia produsă de Ciocîrlan, să fugă din calea sa.» Pînă atunci, Emmi venise aproape zilnic la legaţie, fie spre a ajuta pe Tilibiliu, avînd în vedere lipsa de personal, fie spre a-l lua acasă, ori în oraş. Consilierul o invită să nu mai calce în palatul din Avenida Alvear. îi telefona dinainte unde aveau să se întîlnească şi făcea astfel ca, la teatru ori la recepţiile de la ambasade şi legaţii, Emmi să nu apară niciodată cînd veneau Ciocîrlan şi Caty. Pe aceasta din urmă consilierul o considera drept o infamă complice a soţului ei, în stare să-l ajute să facă achiziţii de femei interesante. Ciocîrlan, întrucît îl privea, nu se preocupa de loc de relaţiile ce ar fi putut să existe între Caty şi Oster, fiindcă era cu totul obsedat de Emmi. Senzaţia morală nouă pe care o încerca ministrul era aceea suavă de a subjuga şi domina o fiinţă atît de personală şi de lucidă, totuşi, sub raport intelectual, în vreme ce faţă de Caty avea sentimentul că aceasta îl sedusese pe el, zdrobindu-l sub sărutări. Prin Emmi, Ciocîrlan îşi recapătă orgoliul de bărbat. Pretextîndu-se preocupat de lucrările curente ale legaţiei şi ale consulatului, Ciocîrlan intra mereu în birouri, spre a vedea dacă Emmi a venit. Un sentiment de convenienţă şi prudenţă, spre a nu stîrni cancanuri răuvoitoare la adresa legaţiei române, determinară tacit pe cei doi adversari să se prefacă a fi în raporturi normale. Deşi cu răceală, se salutau şi-şi vorbeau în interes de serviciu, iar cînd era de faţă un străin, participau amîndoi la conversaţie. După cîteva zile, Ciocîrlan îşi dădu seama că Emmi evita legaţia şi crezu a nota că Tilibiliu bănuia raţiunea deselor sale intrări în birouri. într-o zi, Ciocîrlan, îndată după sosirea lui Tilibiliu, care era ocupat cu înscrierea românilor din Argentina în registrul matricular al legaţiei, se urcă sus în dormitor şi chemă pe Emmi la telefon. Caty era atunci în oraş.

— Doamna Emmi Tilibiliu? întrebă româneşte Ciocîrlan, auzind glas de femeie.

— Da! i se răspunse. Cine întreabă?

— Eu sînt, Ciocîrlan, se descoperi ministrul cu glas tremurător şi totuşi decis la orice.

O exclamaţie de surpriză şi şovăială fu tot ce înregistra.

— Mi-am închipuit că eşti bolnavă, continuă Ciocîrlan, am vrut să-ţi transmit un cuvînt bun. Sărut mîinile.

Şi închise aparatul. Apoi, luînd pălăria, coborî tiptil jos, ieşi pe o uşă care dădea în curtea din spate şi, păşind pe trotuarul din jurul clădirii pe partea opusă birourilor, ieşi pe poarta cea mare a legaţiei, ascunzîndu-se cît putu mai repede îndărătul trunchiului unui ombu, pînă ce, trecînd mai multe persoane pe stradă, se amestecă printre ele. Ciocîrlan merse de-a dreptul la hotel şi bătu în uşa apartamentului lui Tilibiliu. Cînd Emmi, într-un ***peignoir,*** îi deschise, intră repede, fără a aştepta dezaprobarea sau aprobarea ei. Apoi o luă în braţe şi intră cu ea în dormitor. Peste puţină vreme, Emmi şedea ameţită pe marginea unui scaun, în vreme ce Ciocîrlan îi săruta mîinile, încercînd să risipească

impresia de brutalitate pe care îşi închipuia că o făcuse actul de agresiune prin care soţia lui Tilibiliu devenise amanta lui, Emmi era şi dezolată de a fi făptuit o infidelitate faţă de Fred, pe care îl stima, dar totodată copleşită de noua experienţă pasională. Nu se mai simţea în stare să se opună. De aci înainte, Ciocîrlan şi Emmi căutară tot soiul de modalităţi, care de care mai îndrăzneţe, de a se afla împreună, şi Emmi minţi pe Fred cu o linişte de care nu se crezuse capabilă. Luînd informaţii foarte pe departe, ca nu cumva cineva să intre la bănuială, Ciocîrlan află că în faţa hotelului în care locuia Tilibiliu se aflau mici hotele care închiriau garsoniere, eventual cu pensiune. Unul, îndeosebi, care ocupa numai etajul întîi al unei mari clădiri, fiind luat cu chirie şi reînchiriat, i se păru foarte nimerit. Camera dădea exact spre Avenida pe care se afla hotelul consilierului, şi de la uşa-fereastră, înlocuită în timp de zăpuşeală cu oblon, se putea vedea perfect cine intră şi cine iese în hotelul de peste drum. Intrarea se afla pe o stradă laterală, pe care puteai veni ocolind cu totul Avenida. Astfel, Ciocîrlan îşi zise că riscul de a se întilni cu Tilibiliu era conjurat. Cînd consilierul, foarte punctual şi chiar demonstrativ scrupulos la serviciu, spre a arăta cum înţelege un adevărat diplomat de carieră îndatoririle faţă de ţară, sosea la legaţie, Ciocîrlan ieşea, sub pretext de a face o plimbare în oraş. O batistă, ca şi pusă la uscat, era arborată pe o stinghie a oblonului. Emmi, pretextînd a merge la cumpărături, ceea ce de fapt în parte şi făcea, intra atunci în hotelul cel mic, complet lipsit de supraveghere, jos fiind mari magazine, iar camerele de la etajul întîi fiind închiriate la persoane venind rar de la ţară, şi şedea cu Ciocîrlan cîteva ore, din cînd în cînd aruncînd un ochi prudent peste drum, gata să fugă în cazul cînd ar fi zărit pe Tilibiliu. Acesta nu se întoarse niciodată inopinat acasă şi nu făcu vreo anchetă, dar bănuiala că se tntîmpla ceva suspect îi încolţise de mult în inimă, din cauza distracţiei Emmei şi a purtării tot mai zăpăcite a lui Ciocîrlan, care nu putea fi găsit la legaţie atunci cînd era nevoie de el. Tilibiliu se gîndea că a face scandal într-o ţară străină era primejdios, în primul rînd pentru el. Dezlegarea era sau să înlăture pe ministru, sau să se mute el însuşi în altă parte, la Washington, de pildă. începu să trimită scrisori peste scrisori în ţară şi pe la alte legaţii române de pe glob, unde avea prieteni, fără a împărtăşi nici una din meditaţiile lui intime soţiei sale.

Caty se întîlnea tot mai des cu Oster, profitînd de numeroasele reuniuni diplomatice şi mondene. Cartoane cu inscripţii în relief şi embleme aurite, aşa de masive încît păreau a fi turnate în aur, scoteau des din casă pe Ciocîrlan în frac şi pe Caty în rochie decoltată:

« El ***Embajador de Mijico y la Senora de Cabrero tienen la honra de*** invitar ***Sus Excclencias el Sefior Ministro de Rumania y la Sefiora Cătălina Zanoaga Aldea de*** Ciocârlan a ***corner en el Jockey*** Club... ***L'ambasciatore di*** S.M. il Re ***d'Italia e la Signora Arlotta hanno Vonore d'invitare S.E. il Ministro di Rumania e SignoraCatalina Zanoaga*** Aldea ***Ciocârlan al pranzo...*** El Ministro de ***Relaciones Exteriores de la Republica de Bolivia y la Senora de Elio tienen el agrado de invitar a*** S.E. el ***Senor*** Ministro ***de*** Rumania ***y Senora*** Cătălina ***Zanoaga*** Aldea de ***Ciocârlan a la comida que ofre' cerân en el Jockey Club... ElMinistro de Relaciones Exteriores y Culto y la Sefiora de Saavedra hamas***

tienen el honor *de invitar a Sus Excelencias el Senor Ministro de Rumania y Sefiora Zanoaga Aldea de Ciocârlan a la comida oue ofrecerân en su casa*...» etc.

Aceste prînzuri erau mortal de plictisitoare, şi Ciocîrlan ar fi preferat să meargă la circiuma zisă « Marele restaurant românesc Transilvania» din *caile* Berlin, unde patronul Pricup Gligor gătea cîte o mîncare naţională. Caty însă se adapta acestei monotonii, plăcîndu-i să fie remarcată şi numită cu un nume ce i se părea ei însăşi straniu şi sonor. De altfel, Oster era nelipsit printre invitaţi şi, deşi uza cu cea mai mare discreţie de prezenţa lui, arunca din cînd în cînd priviri de catifea către Caty şi schimba cîteva cuvinte cu ea în faţa lui Ciocîrlan. Diplomaţii îşi răscumpărau orele de plictis de la mesele oficiale în întîlniri intime la locuinţa unuia sau altuia. Se juca bridge cu furie, şi Ciocîrlan începu să se pasioneze şi să prindă îndemînare. Oster era chemat pretutindeni, ca un bărbat dintre cei mai simpatici. Juca cărţi cu calm şi amabilitate, dar se degaja repede, cedînd locul şi trecînd în tovărăşia doamnelor, în aceste împrejurări, pe cînd Ciocîrlan era absorbit de probleme de bridge, Oster şedea pe canapea între Caty şi o altă doamnă, împărţindu-se cu tact între amîndouă. într-o zi, însă, cercul intim al amatorilor de bridge diplomatic fu invitat la Francisco Oster acasă, şi Caty avu pentru întîia oară prilejul de a vedea locuinţa bancherului. Aceasta era fantastică. Curtea era incomparabil mai mare decît aceea a legaţiei, un adevărat parc, plin de plante exotice, cu buchete de frunze groase, late, de forma iataganului, de palmieri şi de ombu. O buruiană parazită, bizară, arunca din pom în pom reţelele sale, cotropind totul, ca o iarbă a broaştei aeriană. Palatul lui Oster era de asemenea alb, însă mai sobru, fără ornamentaţia rococo, într-un stil baroc adaptat unei clime toride, scoţînd efecte din umbrele violente pe care toate proeminenţele le făceau în bătaia soarelui. Interioarele surprindeau prin vastitate, candoare şi lux confortabil. Un salon era aşa de mare în lung şi în lat, încît un şir de coloane ionice, zvelte, fusese puse la mijlocul lui, cu siguranţă spre a servi drept sprijin pentru plafon. Tavanele cu casetoane şi rozete, pereţii netapetaţi, împărţiţi în zone şi acoperiţi cu o decoraţie ce părea a fi stucatură, erau de un alb stins, bătînd în gri, de un efect dulce. Abia de aproape observai că pereţii erau în cea mai mare parte acoperiţi cu lemn sculptat şi lăcuit. Plafoanele, şi ele de lemn, fusese date de asemeni cu lac. Mobilele lui Oster nu aveau extravaganţa celor împrumutate de legaţie, fiind foarte sobre, deşi făcînd totuşi impresia de a fi fost create în momente de delir de un Gustave Dore.

Erau în stil Louis XVI, dar fabricate special pentru interiorul respectiv, în dimensiuni mai mari, încît fotoliul obişnuit lua proporţii de tron, ceea ce însă, dată fiind vastitatea spaţiilor, nu se băga de seamă decît cînd o persoană se aşeza jos. Lemnăria mobilierului era şi ea lăcuită alb-gri şi brumată cu aur, din care cauză tapiţeria în nuanţa roşului de rodie producea exaltaţia simţurilor. Covoarele de o mărime neobişnuită, acoperind aproape toată suprafaţa duşumelelor, fuseseră fabricate ad-hoc, după cum explică Oster, în Persia, Africa, Franţa. Ventilatoarele vîjîiau atîrnate de tavan, producînd o răcoare delicioasă. Remarcabilă era corectarea stilului mobilelor, spre a răspunde fără nici o diformaţie dizgraţioasă confortului

modern. Stînd pe un fotoliu şi cu picioarele întinse pe un taburet înalt, ori întinzîndu-te pe o canapea lată, puteai lua poziţia cea mai comod americană. Pe mese întîlneai cutii cu ţigări, pahare de cristal şi flacoane-termos în argint cu răcoritoare, telefonul însuşi de pe o comodă era de argint, lucrat ca o operă de bijuterie în stil clasic. Peste tot descopereai o sobrietate grandioasă, ca şi cum toată casa, asemenea unui Luvru pentru uzul unui bancher, fusese construită şi mobilată pînă în cele mai mici detalii de o comisie de artişti. în general, în casa lui Oster nu existau tablouri, ci numai tapiţerii, europene şi orientale, unele foarte vechi, adevărate piese istorice. Tablourile de valoare inegală ar fi stricat, fără îndoială, sugestia de rafinament ce se desprindea din tot interiorul. Totuşi, într-o cameră mai mică prin raport cu celelalte, în care lîngă fereastra-balcon se afla biroul vast şi în marcheterie al bancherului, atîrna pe un perete deasupra unei canapele un tablou mare în culori aprinse şi de un relief ca de calcar, reprezentînd, într-o manieră neoprerafaelită, un băieţaş cu ochi negri, cîntînd la un harmonium şi privind foarte extatic către cer, înconjurat de fete brune şi la fel de extatice, care, cu gurile deschise, răspundeau coral la muzica organistului.

— Ce reprezintă tabloul ? întrebă Caty pe Oster.

— Sînt eu, ***senora!*** răspunse acesta.

Oster îşi privi musafirii cu modestie, nefăcînd caz de nimic, ca şi cînd interiorul ar fi fost un local public oarecare. El însuşi se aşeză cuviincios pe marginea unui fotoliu, ca un simplu oaspete. Evita gesturile voluptuoase de parvenit, fără a exagera în direcţia sfielii. Dădea personalului de serviciu ordine liniştite şi hotărîte, punctate cu o privire moale, dar poruncitoare. îndeosebi, Oster se arătă perfect faţă de Ciocîrlan, făcînd să se înţeleagă că primeşte pe ministru cu soţia, nu pe soţia tolerînd pe soţ. De altfel, era aşa de îndrăgostit de Caty, încît era încîntat cu inocenţă de orice gest prietenos din partea lui Ciocîrlan. Cînd îi vorbea acestuia din urmă, încerca mulţumirea pe care ar fi simţit-o vorbind cu un frate al Caty-ei. Prin simplă evoluţie a conversaţiei, Oster îşi exprimă dorinţa ca ministrul cu soţia să-i vadă herghelia de cai, pe care o avea în pampa, nu departe de Buenos Aires.

— Regret, zise Ciocîrlan, că personal nu pot avea această plăcere, cel puţin anul acesta, fiind extraordinar de prins cu afacerile legaţiei. E o mizerie, mă lupt eroic cu nişte execrabili birocraţi, care nu cunosc interesele ţării noastre. E îngrozitor să rezolvi probleme de la o aşa distanţă. Va fi poate nevoie să mă reped în Europa pentru cîtva timp. Vă informez că soţia mea este o călăreaţă pasionată şi o mare amatoare de cai. Dacă vreţi s-o primiţi numai pe ea, mi-ar povesti şi mie minunile din pampa.

Oster plecă cu Caty în automobil, ca într-o expediţie, precedat şi urmat de alte două maşini, una cu personal de serviciu (bucătăreasă, camerier, ***groom),*** cealaltă cu ustensile şi provizii, precum veselă de argint, pahare de cristal, fructe, legume, cărnuri, siropuri, sucuri de fructe. S-ar fi zis că la cîţiva kilometri de capitală se afla un deşert. Caty nu zări în drum nimic care s-o reţină, dimpotrivă, se mira continuu de absenţa oricărei diversităţi. Bărăganul i se părea un loc plin de surprize geologice faţă de şesul acoperit cu o iarbă prăfoasă pe care îl străbăteau. Cînd Oster zise « am ajuns»,

Caty crezu că n-a înțeles bine. Luînd ca termen de comparație palatul lui Oster din Buenos Aires, se aștepta să apară deodată la orizont un castel mirific, precedat de hectare întregi de grădini ca acelea ale Șerichii. Privind în toate părțile, văzu în plin cîmp o magazie mare cu două aripi, legate printr-un soi de șopron sprijinit pe pari de lemn (asta fu impresia de la început sub imperiul dezamăgirii). Mai departe, pe cîmp, crezu a distinge o mulțime de mușuroaie, putînd fi niște mizerabile colibe într-o rînă, acoperite cu bucăți de tablă de bidoane, fixate cu bulgări de pămînt. Unele erau simple foi de cort rupte, bătute în patru țăruși. Nicăieri nici o plantație, dimpotrivă, în bătaia vîntului uscat și fierbinte se mișcau pe jos petice de jurnale, cîrpe, ghemotoace de lînă de la oi tunse de curînd. Un adevărat maidan plin de murdării. Oster dădu brațul Caty-ei și se îndreptă spre magazie, de loc mișcat de priveliște, ocoli pe cît putu numeroasele băltoace de urină de vite și ghemele de balegă, unele uscate, altele recente. Caty, obișnuită cu peisajul rural de la Lanțurile, era pe cale de a se resemna, cînd, intrînd sub ceea ce i se păruse un șopron, înțelese că vederea îi fusese falsificată. Magazia era o locuință de țară din lemn, construită de un mare arhitect californian, într-un stil voit simplu. Interioarele erau luxoase și confortabile, un horn de piatră îngăduia să se facă la nevoie foc în mari căminuri, sofale vaste, fotolii voluptuoase și adînci, rafturi de cărți în adîncimea peretelui de lemn, sufragerie pentru douăsprezece persoane, nimic nu lipsea din somptuoasa baracă, luminată electric printr-o mică uzină proprie, bineînțeles nici baia, folosind apa unui rezervor alimentat prin puțuri americane. în oficiu se găsea un frigorifer electric, iar pentru cazul cînd nu funcționa, o hrubă adîncă ținea sticlele și fructele la o temperatură polară. Caty, fascinată în mod obișnuit de lux, simți sporită admirația pentru Oster. în odaia de dormit găsi cearceafuri de in îmbătătoare de prospețime, în șifonier pijamale și cămăși erau puse cu grijă în pachete legate cu panglici și parfumate cu o buruiană uscată, pe care Caty nu o putea identifica, în sala de baie găsi săpunuri grele, prosoape de toate dimensiunile, piepteni noi de cristal, unul verde ca smaragdul, altul roșu ca coraliul, parfumuri, briliantină, papuci de baie noi împletiți dintr-un pai moale, ca acela al pălăriilor de panama. Toate acestea fuseseră scoase repede din lăzi, puse la locul lor cu o atenție delicată. Ciocîrlan, medita Caty, era plin de gingășie, telefona, telegrafia, aducea buchete de flori, se ridica îndată spre a face mici comisioane, dar de aceste limite nu trecea. Considerîndu-se un copil protejat al femeilor, nu le dădea daruri importante, solicitîndu-le, dimpotrivă, pentru cîteva garoafe, protecția în afaceri importante ce-l priveau. Ciocîrlan nu se preocupa de toaleta Caty-ei, n-o întreba dacă are sau n-are bani și, considerînd-o femeie inteligentă și orientată, avea aerul de a face o gentilețe neamestecîndu-se în treburile ei. Oster se înfățișa fantaziei Caty-ei ca un sultan puternic și dominator, care însă își copleșea sclava iubită cu tot ce i-a trecut prin vis. Caty iubea pe Ciocîrlan, și cînd era departe de el era urmărită de imaginea lui. Acum însă dormi în patul cu cearceafuri răcoroase de in visînd numai pe Oster, uitînd cu totul că era măritată cu Gigi.

A doua zi de dimineață, aruncînd ochii pe fereastra mare, în formă de vasistas, compusă din două mari cristale, Caty văzu în fața vilei de lemn pe

Oster în mijlocul a vreo sută de oameni, stînd la distanţă respectabilă, cu excepţia unuia. Oster era în costum de ***gaucho*** (pălărie cu bordură largă, manşete de piele în stil muşchetar, pantaloni strînşi pe picior şi cu buzunare pînă asupra genunchilor, cizme scurte, trase peste ei, cu vîrfurile ajurate şi cu tocurile ascuţite şi nalte ca de damă). Pe umeri arunca un scul de frînghie, ce era un laţ pentru cai, iar în mîna dreaptă un bici ca un şarpe, cu codirişca scurtă şi moale, şi cu care, vorbind, se plesnea uşor peste cizme. Adunătura de indivizi păru Caty-ei, obişnuită totuşi cu mizeria oamenilor de curte ai moşierilor din ţară, sinistră, o ceată de vagabonzi. Unii erau îmbrăcaţi ca şi Oster, însă nici unul complet. Un individ, în special, o izbi prin faptul că avea numai o cizmă, celălalt picior fiind gol. Se vede că cineva îi furase cizma şi nu fusese în stare să cumpere altă pereche. Toţi erau neraşi, plini de paiele sau buruienile scorojite pe care dormiseră, şi negriciunea, din cauza arşiţei, a feţelor, confundîndu-se cu gălbejeala, dădea fizionomiilor lor aspectul unor capete carbonizate. Oamenii se uitau încruntaţi, gînditori, scuipînd mecanic printre dinţi. Se remarca îndeosebi un individ desculţ, cu părul vîlvoi, crescut sălbatec în jos spre umeri, cu o cămaşă pe el prin care se zăreau coastele descărnate, dar prinse într-o reţea puternică de muşchi. Un păr abundent îi popula spaţiul dintre mamele, iar dinţii din faţă îi erau în mare parte rupţi. Omul agita o cutie de conserve ţinută de capacul desfăcut şi turna pe pămînt un lichid, voind probabil să demonstreze ce mîncare mizerabilă primise. în cele din urmă, aruncă jos cutia şi scuipă înspre ea. După aceea scoase din buzunar un ştiulete de porumb, cu boabele palide şi zbîrcite şi parcă ros de şobolani, căci hirsutul mirosea repetat vîrful ştiuletelui şi făcea gesturi de scîrbă. Oamenii priveau scena atenţi, oarecum obiectivi şi mai degrabă prudenţi şi păţiţi, încercînd mici aprobări din cap. Oster, examinîndu-i dintr-o rotire, pironi deodată ochii asupra reclamantului şi, cu o decizie cu totul surprinzătoare pentru Caty, care-l vedea calm şi măsurat cu toată lumea, plesni cu biciul pe om, răsucindu-i de cîteva ori cravaşa în jurul pieptului. Crezu a auzi că Oster striga astfel:

— ***Que cada uno se convenzca ahora que en el mundo no existe felicidad absoluta!***

Omul prins în spiralele biciului căzu speriat în patru labe şi fugi astfel din faţa lui Oster, printre picioarele celorlalţi, care se risipiră şi dispărură, revenind după cîteva minute călări pe cai. Un om ţinea de căpestre doi cai. Oster intră în casă şi invită pe Caty, care se îmbrăcase la fel ca el, să iasă afară. După ce, cu mîinile făcute scară, ajută pe Caty să încalece bărbăteşte, se aruncă şi el pe un cal dintr-un salt.

Oster şi Caty merseră astfel în fruntea cetei, apoi deodată oamenii se desprinseră, o porniră spre orizont plesnind din bice şi scoţînd strigăte sălbatece. O negreală ca o viermuire de furnici se arăta pe marginile zării, apoi negriciunea se mări, se prefăcu într-un fel de pulbere ce se apropia cutremurînd solul, ţipetele şi plesniturile de bici răsunară din nou, şi Caty se văzu cu Oster în mijlocul puzderiei de cai ocupînd tot spaţiul vizibil. Iluzia o făcu să creadă că zeci, sute de mii de cai înnegreau pampa. Cai şi mînji alergau slobozi cu coamele în vînt şi puţin înclinaţi pe o parte, ţinînd oarecare distanţă de cei doi, dar luîndu-se după ei, făcîndu-le o escortă uriaşă. Oster aruncă laţul, şi

un mînz roşcat se rostogoli la pămînt, apoi se ridică, tras de bancher, şi se apropie nechezînd.

— Ce frumos! exclamă Caty, cu totul ameţită de această aventură ce scotea la iveală tot ce era nestăpînit şi senzual în ea.

Alţi călăreţi aruncară laţurile tîrînd lîngă Caty caii ce li se păreau mai interesanţi sau pe care aceasta îi arăta cu degetul. Cavalcadară aşa trei ore cu poporul de cai stimulat de bicele îngrijitorilor şi se întoarseră spre cabană fără ca ***sefiora*** Ciocârlan să-şi poată face o idee de numărul capetelor din herghelie, care, din cauza solului plat, acoperea limitele peisajului, în apropierea casei cei o sută de argaţi împinseră cu plesnete de bice caii undeva departe, şi pampa rămase goală. Cînd Caty se află singură în salon cu Oster, după ce privi spre uşi, se ridică în vîrful picioarelor, şterse fruntea bancherului de sudoare **şi** praf, apoi îi puse mîinile pe după gît şi-1 **îmbrăţişa.** în acea noapte Oster dormi împreună cu Caty. Tîrziu, în noapte, pe lumina lunii, pătrunzînd prin marile cristale ale ferestrelor, Caty întrebă pe Oster:

— Francisco scump, pentru ce ai bătut aşa de rău pe acel om?

Oster îi răspunse în frînturi, aproape şoptite, spuse parcă într-un monolog pentru el însuşi:

— Tata era sărac, deşi de familie distinsă, mama aparţinea unei familii ilustre, Supervielle. Tata a fost organist la o biserică de lemn pentru crescătorii de vite şi nu cîştiga mai nimic. M-a învăţat şi pe mine muzica, eram, cum ai văzut în tablou, un bun organist şi cîntam şi din gură, cu speranţa că voi deveni cîntăreţ de operă. Văzînd că tata nu poate face faţă vieţii şi că e plictisit de prezenţa mea, am intrat la un proprietar de herghelii, ca paznic de cai. Trebuie să ştii că aici în Argentina nu există decît două soiuri de oameni: putrezi de bogaţi, ca mine, şi săraci, ca mizerabilul pe care l-am bătut. Poate că dacă ar fi odată posibilă o altă împărţire socială, aş abandona averea şi m-aş face revoluţionar. Dar acum nu se poate. Cine nu cîştigă mult moare de foame. La noi condiţie mijlocie nu există, îndată ce aş pierde asprimea şi controlul, aş fi ruinat. Un om de la herghelie nu poate să strîngă economii şi să-şi cumpere vite. Cu trei cai nu faci stare. Proprietarul nu e în cîştig decît dacă are capete nenumărate de vite şi dacă plăteşte puţin întreţinerea. E o avere instabilă, ce trebuie mereu primenită. îngrijitorii, neputînd să se îmbogăţească din economii, fiind în general nişte oameni fără căpătîi, uneori fugiţi din Europa, pentru delapidare de bani, n-au altă scăpare decît să fure. Eu, cînd eram copil, am furat cai, din asta se trage averea mea şi, bineînţeles, am fost bătut pînă la sînge. Individul pe care l-am biciuit pierde zilnic cai, ceea ce înseamnă că-i fură. Dacă nu-l bat, toţi prind curaj, şi herghelia se mistuie. Toată averea mea este un miraj de o zi; o scădere a preţurilor terenurilor, o molimă în oi, falimentul unei bănci mă reduc la neant. Trăiesc intr-o societate sălbatecă, în care sînt un exploatator odios al unor nenorociţi visînd să ajungă bancheri ca mine. Arată-mi deocamdată o meserie mai bună decît aceea pe care o am. Azi dorm într-un palat din basme, mîine aş petrece noaptea întins pe o bancă din Buenos Aires. No existe ***felicidad absoluta l***

Caty, cu instinctele ei moşiereşti, fu departe de a înţelege filozofia lui Oster şi neliniştea lui. îl admiră pentru sinceritatea mărturisirii şi-1 sărută, absolvindu-1 de brutalitate. După două zile, un

curier sosi cu automobilul din partea lui Ciocîrlan. Acesta scria către Caty, cu creionul, următoarele: «Trec prin momente atroce, mi se protestează polițele, rușinea plutește asupra noastră și a legației. Te implor, vino imediat, am nevoie de calmul și sfaturile tale. Al tău nefericit, Gigi.» Caty găsi pe Ciocîrlan palid, cu cearcăne la ochi, într-o stare de surescitare extremă. Explicîndu-i situația, izbucni în plîns de cîteva ori, cu toate recomandările Caty-ei de a se liniști. Ciocîrlan conta pe o sporire a apuntamentelor și fusese foarte indignat cînd acestea îi fură dimpotrivă scăzute. Trimise un memoriu la minister, demonstrînd că misiunea lui era mai delicată decît aceea a ministrului de la Washington și ca atare merita cel puțin remunerația acestuia. între timp, aruncase banii fără socoteală din fondul secret și contractase numeroase datorii pe piața din Buenos Aires. Trebuie adăugat că cea mai mare parte din fondurile legației mergeau în țară printr-o preschimbare a valutei oficiale oneroase pentru stat, în lei liberi, cotînd foarte jos în străinătate. Ciocîrlan și Caty își plăteau astfel anuitățile datoriilor lor reconvertite, zicîndu-și că, o dată scăpați de spectrul datoriilor, puteau oricînd răspunde personal de noile obligații. De altfel, credeau șederea lor la Buenos Aires de lungă durată, și Ciocîrlan făcuse pe hîrtie socoteli precise, după care, luînd în considerație și neapărata sporire a apuntamentelor, totul va intra în regulă. Acum însă, printr-o inexplicabilă panică, toți, cu Ta'ieb în frunte, cereau lichidarea imediată a conturilor la scadența ce se apropia. Ta'ieb, militărește, declarase că înțelege a fi achitat ***sans delai, sans quoi*** va reclama guvernului român. Alții insinuară că vor comunica insolvabilitatea legației române corpului diplomatic. Un argintar merse pînă acolo încît ceru plata imediată a unui cont, care, cum putu dovedi îndată cu factura Caty, fusese lichidat. Reputația românilor era proastă și prin purtarea neonestă a unor aventurieri, dar și prin exagerări rău voitoare. Ceea ce miră pe Ciocîrlan fu faptul că, întrebînd pe un creditor pentru ce motive arată o astfel de grabă nejustificată, acela îi spuse că a fost informat că Ciocîrlan va fi demis și statul român nu va recunoaște datoriile contractate de el.

— Cfieri, zise Caty, aci nu poate fi la mijloc decît o infamie din partea lui Tilibiliu.

Caty consultă pe Oster. Acesta, vizitînd pe Ciocîrlan, îl calmă, sfătuindu-l să nu mai aibă de a face cu Taieb. Soluția lui fu de a lichida toate datoriile de pe piața Buenos Aires prin tragerea unei trate asupra băncii Lloyd din Paris. El, Oster, se oferi a-i da un aval. Ciocîrlan manifestă o oarecare repulsie de a primi girul lui Oster. Un sentiment de orgoliu îl făcea oare să respingă o asistență din partea cui știa că arăta interes pentru soția lui? Explicația pe care o dădu era destul de rezonabilă.

— Prețuiesc mult gestul dumneavoastră, dar un ministru care, pentru a face față creanțelor, apelează la girul unui bancher străin nu apare ca un model de corectitudine. Trebuie să se înțeleagă, ceea ce și este adevărul, că ministerul nostru (așa pretindea Ciocîrlan), din birocratism, n-a pus încă la dispoziție legației fondurile minime de care arc trebuință. Lloyd Bank este instituția prin care lucrăm, deci nimic compromițător pentru legație nu s-a petrecut.

Oster tăcu cîteva clipe politicos. Apoi zise:

— Poate că aveţi dreptate. îmi permiteţi să solicit direct centrala prin cablogramă în numele dumneavoastră?

— V-aş fi îndatorat.

Trata fu admisă fără acoperire, în prezumţia că guvernul român va vărsa echivalentul. Banca procedă astfel, pe de o parte, în urma asigurărilor secrete ale lui Oster, pe de alta, fiind convinsă că guvernul român trebuia neapărat în caz de reclamaţie să acopere o neregulă a unui funcţionar al său. Ciocîrlan, salvat, îşi şterse lacrimile şi rugă pe Caty să plece îndată spre ţară pentru a decide ministerul să curme, zicea el, scandalul. Pe de altă parte, Oster, cînd Caty veni să-i mulţumească, după puţină ezitare, spuse:

— Desigur că guvernul român va onora poliţa, dar se poate să cadă ministerul, să se ivească unele complicaţii. N-am mai îndrăznit să ofer soţului tău serviciile mele, de vreme ce a refuzat avalul. Am stat mult la îndoială dacă e bine sau nu să fac şi faţă de tine ceea ce vreau să fac. Mi-am zis însă: nu trebuie să laşi să sufere femeia pe care o iubeşti.

Şi Oster întinse Caty-ei un cec. Caty îl privi îndelung, văzu că suma corespunde tratei neacoperite şi, înţelegînd că bancherul voia s-o ajute în acest chip să lichideze datoria, se ilumina la faţă de bucurie şi sări de gîtul lui, năpădindu-1 de sărutări:

— Iubitul meu, stăpînul meu! repeta mereu.

Nu pomeni însă nimic lui Ciocîrlan de acest dar.

Caty se îmbarcă pentru Europa pe vasul « Caparcona » împreună cu Oster, care şi el, zicea, avea afaceri urgente pe vechiul continent.

Ciocîrlan îi conduse în frac pînă la vapor şi nu şezu mult, fiind invitat la o recepţie. în schimb, stătu pînă la ridicarea ancorei, fluturînd o batistă, Seraphin. Acesta era devorat de dorul de ţară, şi zvonurile de război sau de mişcări antisemite nu izbuteau a-i scoate din cap gîndul de a se întoarce în patrie.

Oster şi Caty se prezentară în viaţa mondenă de pe punte cu corectitudine, totuşi, pe furiş, se Intîlneau în cabină. Aici, Caty, în braţele argentinianului, era cuprinsă de sentiment pentru Ciocîrlan şi exclama mereu:

— ***Pauvre chiri,*** cum trebuie să se plictisească singur!

Cel puţin o dată pe zi redacta o radiotelegramă pe **cnrc** Gater o preda telegrafistului vaporului şi **c«ral u n a c a m** astfel: «***Toutcs mes pensdes sont pour toi, 'Tcndrcsses. Caty.*** » Ciocîrlan, în odaia de hotel, se arăta faţă de Emmi tot aşa de întristat de plecarea soţiei lui, şi Emmi era aceea care ducea la oficiul respectiv radiotelegramele sale: «Vous ***aceompagne affectueusement et de*** tont ***coeur, baisers. Qigi. »***

După o lună veni şi întîia scrisoare enorm de lungă a Caty-ei, scrisă pe foiţele subţiri de corespondenţă prin avion Air-France. îi împărtăşea că alergase în toate părţile, bătuse Ia multe uşi, că patronul cel mare, aţîţat de patronul cel mic, era foarte supărat, dar că, în sfîrşit, căpătase promisiuni că totul se va aranja.

Pînă la un nou mesaj îi nara ultima întîmplare din lumea mare bucureşteană:

«Dragă Gigi, s-a petrecut aci ceva înspăimîntător, încît nu pot să-mi vin în fire. Trecînd pe Calea Victoriei l-am întîlnit pe Costică Prejbeanu, rezemat ca de obicei cu spatele de bara de la „Capsa". Era într-un costum superb, la două

rînduri, dintr-o stofă englezească ***bleumarine,*** cu o perlă mare veritabilă la cravată. Şi-a scos repede o mănuşă şi mi-a sărutat mîna. întrebîndu-l ce mai zice, mi-a spus distrat: „Mă însor!" „Cu cine?" am întrebat eu. „Cu Lily Carcalechi." „Felicitările mele! i-am spus, iei pe cea mai frumoasă, pe cea mai delicioasă fată din aristocraţia română." într-adevăr, Gigi, nu poţi să-ţi închipui ce frumuseţe e, sau, mai degrabă, era Lily. O naivitate, un aer sănătos şi dulce, o calinerie. Obrajii ei erau ca şi pieliţa unui fruct rar. îmi venea să-mi apropii obrazul de al ei, spre a simţi o aşa de delicioasă catifelare. De aceea, îmi ziceam, după ce m-am îndepărtat de Prejbeanu, iată un bărbat superb, care, cînd intră în frac într-un salon, înmărmureşte sufletul unei femei, dar care din cauza bărbii lui, ciopîrţită cu foarfecele ca să fie original, nu va gusta niciodată plăcerea de a sta obraz lîngă obraz cu Lily. însă, totuşi, o satisfacţie îi rămînea. Părul bietei Lily, Gigi scump, era cel mai frumos pe care l-am văzut în viaţă. Era des şi moale şi curgea mătăsos printre degete fără să se încurce. Şi mirosea aşa de frumos a păr tînăr! Toate prietenele treceau vrăjite degetele prin părul ei, şi Lily rîdea ca un înger, fără a îndrăzni să le refuze o bucurie. Cînd m-am întîlnit cu Serica, mi-a destăinuit că ea este aceea care a pus la cale această căsătorie. Prejbeanu aparţine celei mai înalte aristocraţii, dar modul de viaţă pe care-l duce este detestabil. Arată o răceală faţă de femei pe care unii o pun pe socoteala unui viţiu, cu toate că eu mi-am închipuit că afectează indiferenţa ca să fie mai interesant. Oricum, neamul lui e cam istovit, şi o alianţă cu sănătoasa Lily ar fi fost binevenită. Din punct de vedere material, madam Carcalechi s-a înzdrăvenit perfect. Prin legea conversiunii şi-a stins toate datoriile, salvîndu-şi averea, şi azi e mai bogată ca oricînd. Nunta fusese hotărîtă, cununia religioasă urmînd a se oficia la biserica Amzei. Lily, mi s-a spus, era foarte îndrăgostită de el şi cam indispusă de rezerva lui. Fata asta, pentru care alţi bărbaţi ar fi făcut cele mai mari nebunii numai pentru un zîmbet al ei, nu epata de loc pe Costică Prejbeanu, care avea aerul de a face o căsătorie silită, din raţiuni sociale. Smărăndache, un tip foarte nostim, parodiază pe Prejbeanu straşnic, prezentîndu-l ca un snob care nu se emoţionează de nimic. „De ce eşti trist, Costică ?" întreabă un prieten. „Mă însor!" răspunde posac Prejbeanu. ,,Te-nţeleg, e urîtă, bătrîna, o iei pentru zestre!" Prejbeanu, melancolic, scoate o fotografie şi o arată. „Asta e logodnica ? Dar e o capodoperă a naturii, Costică, e de o frumuseţe divină!" „Crezi?" întreabă Prejbeanu blazat. Am rîs de anecdotă, pe care însă trebuie s-o auzi cum o spune Smărăndache, fără să bănuiesc că Prejbeanu nu joacă comedie, ci este realmente plictisit. Faţă de Lily el se purta corect, cum îl ştii, şi plin de atenţie, însă Lily simţea că sufletul lui nu vibrează. Cu vreo cîteva zile înainte de nuntă, din dorinţa de a spune ceva sau din instinct, Lily a intrat în salonaşul doamnei Carcalechi, unde i s-a părut că se află şi Costică Prejbeanu. Deschizînd uşa, a găsit-o pe bătrîna Carcalechi îmbrăţişată cu Costică şi sărutîndu-se. Ce oroare, dragă Gigi! Prejbeanu are vreo treizeci şi doi de ani, iar madam Carcalechi este cu treizeci de ani mai în vîrstă decît el. Şi veştejită, surpată trupeşte, cu o mască de fard scandaloasă pe obraz, nu-ţi poţi închipui cum dintr-o astfel de femeie a ieşit un crin ca Lily.

Fata, văzînd scena, a scos un țipăt și a fugit. De atunci, a început să suspine într-una, fără să scoată un cuvînt. Madam Carcalechi a încercat să dreagă lucrurile, spunîndu-i că l-a îmbrățișat pe Prejbeanu ca pe un ginere, ca pe un fiu. Lily și-a pus mîinile la urechi și cu ochii ei mari plini de lacrimi n-a vrut să asculte nimic. A încercat Serica să vorbească cu ea, în cele din urmă a chemat un doctor, care i-a prescris calmante, Lily s-a prefăcut că se liniștește, s-a lăsat condusă în dormitor, dezbrăcată și culcată, dar a doua zi n-au găsit-o în pat, nici în casă. S-au dat telefoane peste tot. Nu fusese la nici o prietenă sau cunoscută. De abia acum, tîrziu, prin poliție, s-a dat de urma ei. A fost găsită moartă în garajul gol, unde nimeni nu căutase; cu o sticlă de benzină s-a stropit peste tot, pe păr și pe rochia de mireasă cu care s-a îmbrăcat intenționat, și apoi și-a dat foc. Părul ei, Gigi scump, părul ei care curgea în rîuri, s-a mistuit ca o grămăjoară de paie. înfățișarea ei era așa de îngrozitoare, încît sicriul a fost ținut mereu acoperit cu capacul. înmormântarea s-a făcut în ziua cînd trebuia să se oficieze nunta, și toată elita capitalei a asistat la acest trist eveniment. Prejbeanu, grav și solemn, a ținut mereu de braț pe madam Carcalechi și a venit îmbrăcat într-un costum negru, care-i venea superb.»

X

Hangerlioaica avea ideile ei pedagogice, se ocupase cu pasiune de educația «creștinească și rumânească » în școli, dar pe copii de aproape nu-i cunoștea. Avusese un singur băiat, care murise după cîteva luni de la naștere. Copiii din familiile aristocratice care o frecventase sau pe care îi vizitase erau niște ființe rigide cel puțin față de ea, care răspundeau politicos la întrebările ei, știind să se retragă la vreme, fără a o importuna. O deosebită plăcere îi făcea prințesei să intre în clase, să surprindă emoția școlarilor și profesorilor ridicîndu-se repede în picioare, să primească buchete de flori de la fete, să se fotografieze în mijlocul unei clase sau la serbări școlare. Acum aceste satisfacții erau de domeniul trecutului, dar cînd prințesa întîlnea copii și credea necesar a le acorda o mică audiență se purta Ia fel — bineînțeles cu nuanțe felurite — prin raport cu vîrsta lor. Pe copiii prea mici îi viziona repede și cu îngăduință, punînd cîteva întrebări mamei, pe cei mai mari binevoia a-i admite la o mică convorbire. Hangerlioaica era încredințată că un copil normal și bine educat este în stare să se ridice pînă la preocupările unui adult, și ca atare îi trata ca oameni mari, abandonîndu-i îndată ce zburdălnicia ori naivitatea îi făceau neatenți la cuvintele sale. în aceste limite se purta respectuos cu copiii, îi cruța de orice violență, nu numai fizică, ci și verbală, și ar fi manifestat chiar și simpatie pentru ei dacă principiile pedagogice, și anume orgoliul înnăscut, nu i-ar fi interzis orice sentimentalism. Se poate înțelege deci pentru ce Filip, crescut cu exces de sentiment de Caty, se simțea trist în preajma Hangerlioaichii, care, deși mamă adoptivă, din pudoare, îi recomandă să-i spună «tanti».

Prințesa se scula tîrziu și rămînea bine învelită încă o oră în pat după deșteptare, timp în care avea primele întrevederi ale zilei. întîi bătea în ușă Filip, care dormea în prima despărțitură a podu-

lui, alcătuind un fel de săliță. Invitat să intre, Filip mergea să sărute mîna bătrînei, care-i punea cîteva întrebări cu totul convenționale: dacă se simțea bine, ce lecții are în cursul zilei și alte cîteva de soiul acesta. Filip era apoi rugat să deschidă geamul pentru mai multe sau mai puține minute, după cum era vremea. Cam în același timp venea și nevasta fostului servitor, proprietar al grajdului, cu două căni mari ordinare pe o tablă de tinichea ruginită, acoperită cu un șervet. Aducea, cum se întîmpla, ceai, lapte, uneori cafea de surogate. Prințesa n-ar fi gătit ceva și n-ar fi mîncat neservită de altul de ar fi fost să moară de foame, și numai norocul și anume artă de a interesa pe alții o făceau să-și păstreze și în ruina totală capriciile. Ajutoarele pe care le primea de la credincioșii ei, în bani și în natură, le preda femeii în chestiune, care îi făcea și îi dădea de mîncare, punînd și de la ea și aducînd și darurile celor din mahala. Mica burghezime a locului, alcătuită din foști jochei, grăjdari cu regrete secrete pentru dispăruta viață mondenă, era încîntată de a fi în situația să ajute o asemenea « mărime ».

— Ar fi crezut ea vreodată, era observația filozofică cea mai malițioasă, că o să ajungă s-o țină unul de alde noi? Uite așa se-ntoarce roata!

Dar o dată exprimată această meditație, fiecare simțea emulația de a dovedi prințesei că « oamenii de jos » nu sînt cîinoși. Și cînd se tăia un porc, cînd se făceau cozonaci ori se culegeau caisele, Hangerlioaica avea partea sa, pe care o primea cu multă bunăvoință, ceea ce făcea plăcere acelor care dădeau.

— Asta îmi place mie, zicea cel care făcuse ploconul, că nu e mîndră.

în realitate, Hangerlioaica primea fiindcă fusese toată viața obișnuită să i se aducă omagii și daruri și pentru că în concepția ei, profund feudală, boierul are dreptul la o parte din roadele celui de jos.

O dată ceaiul adus și așezat pe o bancă lîngă divanul-pat, Filip era invitat a lua te ***petit*** dejeuner cu prințesa, într-o tăcere absolută, după care căpăta permisiunea să iasă puțin pe afară, fără a se îndepărta prea mult și mai ales fără a intra în curtea cuiva sau a face cunoștință cu copiii din cartier. Hangerlioaica se scula atunci, își făcea toaleta și se îmbrăca în felul ei comod, monahal și solemn, gata de recepții mai importante. în jurul orei unsprezece, secretarul ei, acum benevol, venea aducînd paginile copiate din Memoriile mele și foarte adesea în cîte vin pachețel și cîte ceva de mîncare din partea familiei sale. Bătrînul avea o fată doctoriță și un băiat inginer, care ședeau împreună cu părinții, proprietari ai unei case de locuit. Soția secretarului fusese profesoară și acum era pensionară, numai el rămăsese, în dispozițiile testamentare inutile ale Hangerlioaichii, cu o pensie viajeră himerică. Totuși, îi intrase în sînge vițiul secretariatului particular și, cînd copia memoriile prințesei, avea sentimentul că el însuși devine un personaj istoric. Afară de secretar, venea acela dintre familiarii prințesei care își avea ziua de lecție cu Filip. Duminica, Hangerlioaica, cvi băiatvil alături, mergea la biserică, asistînd la toată slujba și închinîndu-se cu smerenie și severitate. Cînd se întorcea acasă, trecea prin mijlocul străzii Băneasa Ancuța, pășind rar și sprijinindu-se de baston ca un cap încoronat care trece în revistă trvipa. în porți apăreau femeile din partea locului, zîmbind Ia prințesă și căutînd a intra în vorbă cu ea.

— Ce mai faceţi, cum merge? întreba una.

— Cu bătrîneţea şi cu boala! răspundea Hangerlioaica.

— Păi, pe mine nu mă ţine mereu un junghi aci? încerca una să se vîre mai adînc în sufletul prinţesei, făcînd cîţiva paşi înainte.

Dar aceasta, zîmbind echivoc, trecea mai departe, făcînd salutări cu mîna. Niciodată nu se oprea în poarta cuiva şi nu se lăsa tîrîtă în familiarităţi. Neacordînd nimănui o preferinţă, nu indispunea pe nimeni, dimpotrivă lăsa impresia falsă de a fi foarte democrată. La prînz femeia proprietarului îi aşeza masa şi-i aducea mîncarea. Hangerlioaica se aşeza la masă cu Filip. Mînca puţin şi ce era mai bun depunea în farfuria băiatului. Cînd mîncarea era detestabilă şi pîinea uscată, nu făcea nici un fel de obiecţii, părînd a fi complet dezinteresată de ce vîră în gură. Asta pentru a obişnui pe Filip cu abnegaţia. După masă punea pe băiat să expună în franţuzeşte ce învăţase în cursul zilei, dacă era mulţumit de lecţie, corijîndu-l la nevoie, sugerîndu-i o frază. Apoi îl concedia în săliţa lui, întinzîndu-i mîna să i-o sărute.

— Mon ***ami, vous savez mieux que personne ce que vous avez ă faire. Allez vous reposer un peu.***

Rămasă singură, Hangerlioaica dormea sforăind vreo două ceasuri, după care, sculîndu-se, se aşeza la secre'taire-ul Louis XVI în lemn de trandafir şi continua « memoriile ». Pentru a ne face o idee de tonul acestora, reproducem cîteva rînduri:

« Bunicul meu Alecu era omul cel mai impunător pe care l-am văzut vreodată, adevărat vlăstar al aristocraţiei noastre rumâneşti. în 1900, cînd a murit, printr-un accident de călărie, avea optzeci de ani şi părea încă un brad drept şi înalt acoperit de zăpadă, din cauza pletelor sale lungi şi bogate, a mustăţilor şi barbişonului complet albe. Călărea zilnic pe moşie, străbătînd-o în lung şi în lat, şi adesea mă invita şi pe mine să-l însoţesc călare. în aceste plimbări îmi povestea din viaţa lui plină de aventuri şi-mi împărtăşea teoriile lui politice, care păreau, chiar şi celor mai devotaţi, ciudate şi impracticabile. în tot cazul, ele au lăsat o puternică întipărire asupra sufletului meu de fată. Mai tîrziu mi-am dat seama că, dacă aceste idei erau în mare parte utopice şi în contrazicere cu timpul, ele erau totuşi expresia sinceră şi bine intenţionată a unui adevărat boier. Bunicul era rudă de aproape cu vodă Bibescu şi cu toate familiile princiare rumâne şi fusese educat într-un institut aristocratic din Germania. De acolo venise îmbibat cu idei de un conservatorism aşa de romantic, încît admiratorii lui cei mai de aproape nu aveau curajul să-l aprobe în totul. Născut la 1820, bunicul avea douăzeci şi opt de ani cînd a izbucnit revoluţia de la 1848, pe care el o numea ,,une simple ***bagarre".*** Nevoind să asiste la ,.nenorocirea" ţării, plecă o dată cu domnitorul şi trăi în străinătate douăzeci de ani, iubit şi căutat de toată lumea aleasă a Europei care l-a cunoscut. Se întoarse în ţară după instaurarea dinastiei streine, cu hotărîrea de a ridica prestigiul nobilimii rumâne şi a o face prin trecutul ei de vitejie şi cinste să reziste înstrăinării, pe care el o socotea fatal legată de chemarea unui prinţ de altă naţie. Bunicul meu era şi contra unirii, aşa cum s-a făcut, deşi nu a încercat niciodată să se opună acestui act. Oricît de bizară mi se pare azi această aversiune, ea este numai semnul unei consecvenţe în idei. într-

adevăr, bunicul Alecu era nu numai contra unificării provinciilor rumâneşti, care ar fi avut ca urmare, după părerea lui, pierderea tradiţiilor locale a fiecăreia din ele, în parte, dar susţinea cu înfocare un regim feudal luminat, în virtutea căruia ar fi existat un număr considerabil de cnezate mici, corespunzătoare domeniului unui mare proprietar rural. Oraşele ar fi fost nişte comune libere, constituite ca republici aristocratice, după pilda Veneţiei. Fiecare boier ar fi fost, în micul lui stat, părinte, judecător, domnitor ereditar, îndatorat a avea grijă de fiece familie de pe domeniul său. Cînd aceste cnezate autonome ar fi ajuns la o dezvoltare îndestulătoare, bunicul meu întrevedea o confederaţie între ele, fără prejudiciu pentru specificul şi autonomia fiecăruia, în frunte cu un voievod ori rege electiv, ales de o adunare a tuturor cnezilor » etc, etc.

Pe la orele cinci începeau să pice devotaţii: mareşalul Cornescu, monseniorul sau alţii, cel puţin doi-trei, care erau liberi. Aceştia comunicau prinţesei ultimele ştiri din lumea lor, uneori în şoaptă. Dacă vremea era bună, Hangerlioaica îşi lua bastonul şi cobora cu ei scara cea ruptă, mergînd să se plimbe pe marginea lacurilor sau pe cîmp, de-a lungul şoselei, spre Herăstrău. Mergeau cu aerul posesiv al unor seniori care îşi inspectează moşiile. Hangerlioaica, spre exemplu, lovea cu bastonul într-un cuib de porumb şi constata ca o specialistă:

— L-a pus tîrziu şi n-a avut ploaie, e pipernicit.

De obicei se interesa al cui e locul.

— Probabil, zicea Cornescu, al vreunui ţăran de pe aici.

Dar Hangerlioaica nu înţelegea lucrurile astfel. Terenurile cultivabile puteau fi numai ale unui boier, şi a răspunde la întrebarea ei însemna a spune numele ultimului posesor legitim, înainte de expropriere.

Astfel, Floreştii, Corneştii, Ghiculeştii erau adevăraţii titulari, după ea, ai locurilor circumvicine lacurilor, şi orice alte modificări cadastrale i se păreau uzurpaţiuni dacă nu contestabile, cel puţin regretabile.

— Cînd o familie de vază, al cărui nume a strălucit în trecutul nostru, nu şi-a păstrat cu străşnicie avutul părintesc, vînzîndu-l, fărîmiţîndu-l, ea nu mai merită, zicea Hangerlioaica, stima urmaşilor.

Hangerlioaica şi ai săi aveau un straşnic mod de a eluda prezentul ca nul **şi** neavenit. Astfel, venind vorba de **Serica** Băleanu, ziceau:

— **Serica** ***are*** la Ciupelniţa o instalaţie superbă!

Sau în legătură cu Zenaida, zisă Străchineasca:

— Dacă n-ar fi fost atîţia cartofori în familie, Zenaida Mânu ar avea azi toată partea asta prin care trece tramvaiul numărul 5, inclusiv strada Manu.

Toţi (afară **de** Antoine Hangerliu, care trecea prin mari îndoieli) socoteau deposedarea lor ca un simplu accident ce avea să dureze un an, o sută, dar după care toţi noii proprietari mici ori statul socialist ar fi făcut ***mea culpa*** în faţa moştenitorului în viaţă. Deci toată chestiunea era de a trăi ori a educa în spirit **de** posesor progenitura, înarmînd-o cu hrisoave, genealogii şi planuri d moşii. Despre oamenii din clasa lor Hangerlioaica şi ai săi vorbeau, de asemenea, fără a înregistra situaţia reală.

— Matei, zicea **Serica,** făcînd aluzie la Matei-Radu Basarab, e un tînăr plin de însuşiri: mîndru,

calm, inteligent. Va face cu siguranță o carieră strălucită.

Filip, care însoțea de obicei pe Hangerlioaica în aceste promenade împreună cu devotații, era cuprins de mari nedumeriri. Contradicția flagrantă între starea mizerabilă a prințesei și a acoliților ei și cuvintele pline de încredere nestrămutată și de afirmații bizare îl făceau să treacă rînd pe rînd prin două stări sufletești opuse. I se părea cîteodată că tot ce vede este o închipuire, că e bine îmbrăcat și sătul și că numai «tanti» avea darul să zărească ceea ce pentru el era invizibil. Altă dată însă, amintindu-și luxul în care trăise cu mamă-sa, pînă la vîrsta de șapte ani, era năpădit de bănuiala că «tanti» și toți ai ei erau niște nebuni. Auzise de țigani care fură copiii, și noaptea se deștepta din somn și se întreba serios cine sînt oamenii pe mîinile cărora căzuse. Cu toate acestea, Filip era prea dezvoltat intelectualicește ca să nu priceapă, în cele din urmă, adevărul. Cu toată purtarea sa rezervată, nu putea scăpa de familiaritățile celor din cartier, care îl cunoșteau. Intrînd pe poartă, într-o seară, dădu de proprietarul casei, care ședea pe o bancă împreună cu un alt mahalagiu.

— Dumnealui este... ? întrebă acesta din urmă respectuos.

— Da, da, răspunse proprietarul, dînsul este băiatul cocoanei noastre, cum s-ar zice prințul cel tînăr.

Mahalagiul contemplă îndelung pe Filip și, ca și cînd s-ar fi plictisit să stea jos, se ridică în picioare.

— Copil necăjit, altceva n-ai ce spune, observă el. E rău de copilul crescut în huzur și ajuns deodată la izbeliște. Acuma, ce să-i faci, o să muncească și el ca toți și o să fie bine.

Astfel de reflecții, făcute în fața sa, fură foarte penibile pentru Filip, dar risipiră crizele de incertitudine. Nu încăpea îndoială că «tanti» și toți cei care veneau la ea fusese oameni bogați și de seamă odată și căzuseră toți printr-o întîmplare ce rămînea încă nebuloasă în creierul său. Dacă Filip ar fi frecventat vreo școală și ar fi citit jurnale și cărți actuale, fără îndoială că ar fi înțeles îndată cauza răsturnării. însă Hangerlioaica nu admitea nici un ziar în casa ei, nici măcar ca hîrtie de împachetat, iar cărțile lui Filip erau mai toate în limba franceză, deoarece prințesa era sigurii ca b&iutul va putea să dea bacalaureatul în **Franța.** Nu ac găsise un loc atunci cînd se încercata tnicrlercu lui Filip la un institut public de **invăț&mtnt** decît la o școală practică de sobari, **spre** furia nemaipomenită a prințesei. Cu toate acestea, nu umilitatea meseriei o speria pe Hangerlioaica, ci riscul de a pune pe Filip în contact cu o lume nouă, ce putea să-l cucerească. Voia să trezească întîi în copil sentimente «aristocratice », să facă din el un Matei-Radu Basarab, lucrător distant și rece, deghizat în proletar. în spațiul restrîns pe care îl străbătea, Filip întîlnea totuși destule documente asupra realităților din jurul său. întîi erau afișele, care nici unul nu pomenea de «voievozi», ci de «republica populară», de « oameni ai muncii». Cete de copii în coloane de cîte doi treceau des, conduși de institutori, înspre lacuri sau înspre cîmp și păreau toți de o mare sănătate și veselie. Băieți și fete de vîrsta lui Filip se perindară odată în uniforme ca de ofițeri, și Filip își închipui că trebuie să urmeze o școală înaltă. Din convorbirile oamenilor care-i priveau înțelese altfel.

— Astea sînt rezervele de muncă! spunea unul.

— Băieți la meserie, cum s-ar zice, comenta altul mai bătrîn, care nu părea să guste vremurile noi, fierărie, strungărie. Trăii să-i văd și pe ăștia îmbrăcați ca la Mînăstirea Dealului. Altădată era vai de capul lor. De! mai știi! O fi și socialismul ceva!

La 1 Mai pilcuri întregi de tineri și tinere în tricouri și șorturi de toate culorile, grupuri de bărbați și femei în salopete se întorceau asudați de la paradă. După panourile pe care unii din ei le purtau, din înfățișarea, din chemările și aluziile lor nu-i era greu lui Filip să-și dea seama că toți erau lucrători și lucrătoare. Nu existau, afară de mica lume ciudată din jurul lui Filip, decît «tovarăși » și «tovarășe», fiecare lucrînd la o «întreprindere », la o « unitate », la o « cooperativă ». Filip auzi chiar o conversație de soiul acesta între frizer (mersese să se tundă) și mareșalul Cornescu:

— Vara asta, spunea frizerul, mă duc la mare. Sînt repartizat la Vasile Roaită.

— Ei, bravo, se bucură mareșalul. De cînd n-am mai văzut Marea Neagră! Și unde mănînci?

— La Cazino, la C.G.M. Iar dumneavoastră, domnule mareșal?

— Eu. . . nu știi că nu sînt în cîmpul muncii?

Din toate acestea, Filip înțelese că mareșalul Cornescu, nefiind lucrător, n-avea nici o trecere nicăieri și că numai aceia care în gura Hangerlioaichii apăreau ca meprizabili (lăcătuși, zidari, vînzători de prăvălie, vatmani de tramvai etc.) se bucurau de toate binefacerile vieții. Printr-un efect al simplificației copilărești, Filip elimina din societate pe ofițerii și generalii armatei noi, pe intelectuali, pe funcționari, pe toți cei care nu țineau o unealtă în mînă.

O melancolie adîncă îi pricinuia lui Filip interdicția de a se juca cu alți copii. De altfel pe strada Rahmaninov, adevărat maidan, nu întîlnea decît copii pînă la șapte ani, ceilalți fiind duși la școală. Băiețași și fetițe cu picioarele goale, în hăinuțe sau rochițe uzate, mînjiți pe față nu rareori de magiunul pe care îl mîncaseră, se strîngeau în ceată, inventau jocuri, se ascundeau, se culcau la pămînt, făceau o larmă nemaipomenită, însă neînregistrabilă, ca și vîntul ori cotcodăcitul găinilor. Un băiețaș ascuns după un castan striga odată, lîngă Filip, care îl privea, într-una din recreațiile acordate de Hangerlioaica, cu o frenezie nemaipomenită, umflîndu-și obrajii:

— Bum, bum, bum, bum, bum, bum!

— Ce faci aici? îl întrebă Filip.

— Trag cu tunul.

— în cine?

Băiețașul arătă de partea cealaltă a străzii o groapă din care răsăreau capetele altor copii.

— Trag în « faciști ».

— Dar, observă Filip, devenit brusc și instinctiv specialist și memorîndu-și un film văzut de mult, inamicul e prea aproape pentru tun. Trebuie să tragi cu mitraliera.

— Trage tu! îl invită băiețașul.

Cu toată seriozitatea la care se simțea obligat, avînd în vedere și vîrstă, Filip întinse mîna dreaptă în chip de armă, își plecă un ochi la nivelul ei spre a ochi, și începu să emită onomatopeic:

— Pîr.. . pîr... pîr. .. pîr. .. pîr.. . pîr.. . pîr. .

— Bum! punctă băiețașul satisfăcut, tu tragi cu mitraliera și eu cu tunul.

Dar Filip, redevenit grav, zîmbi evaziv:

— Eu am treabă, trebuie să mă duc.

în altă zi, Filip găsi băieţaşi şi fetiţe, adunaţi pe grupuri în faţa unor patrulatere împărţite în careuri cu ajutorul unui băţ cu care se zgîriase pămîntul uscat al străzii. Cîte unul sărea într-un picior, cu limba scoasă afară, trecînd din careu în careu urmat de alţii. Aci priveau atent şi tăcuţi pe cel care ţopăia, aci izbucneau în ţipete de dezaprobare, îndesîndu-se unul într-altul, certîndu-se, ghiontindu-se, apoi liniştindu-se ca prin farmec şi reluînd ţopăiala de la cap. Jucau şotron. Filip se apropie de unul din grupuri şi simţi o astfel de mîncărime în picioare, o aşa de mare poftă de a se zbengui, încît, cu tot sentimentul că un astfel de joc nu se potriveşte cu vîrsta lui, începu şi el să sară într-un picior, căutînd a-şi ţine echilibrul, sforţare ce dădea feţei lui delicate o suavitate nespusă. Era aproape de a scăpa cu onoare din labirintul pentru un singur picior, cînd deodată un strigăt teribil şi cunoscut îi îngheţă inima şi-l făcu să cadă pe amîndouă tălpile:

— ***Philippe, que faites'vous lă ? Qu'est'ce que cela signifie ?***

Hangerlioaica, de pe puntea din capul scării, îl privea indignată. Filip intră ruşinat în curte şi urcă scara.

— Fi ***donc,*** un băiat de familie ilustră, un Hangerliu, ***jouer dans la rue avec de sales gosses,*** copii de slugi, de uvrieri, de oameni de cea mai joasă extracţie, îl probozi prinţesa cînd fură înăuntru. Pentru nimic în lume să nu te « ancanaiezi»; cînd ai început să-ţi freci coatele cu ţiganii pe maidane, ***c'est fini, on ne devientplus homme du monde!***

Filip tăcu umilit şi neîndrăznind să contrazică pe Hangerlioaica. Ştia că aceasta, din punctul ei de vedere, îi voia binele, deşi nu înţelegea cum, fugind de lumea adevărată, poţi deveni « ***homme du monde*** ». Filip traducea această expresie cuvînt cu cuvînt şi simţea că copiii cu uniforma frumoasă a rezervelor de muncă erau mai aproape de lume decît el.

Cu tot respectul pentru bătrîna prinţesă, Filip profita de orele cînd aceasta îşi făcea siesta şi cobora cu băgare de seamă scara ca să n-o facă să scîrţîie, apoi o lua pe sub castani, ferindu-se de a mai sta în raza vizuală a Hangerlioaichii. învăţă să se prefacă şi să mintă. Mergînd la lac, lîngă stăvilar, şi văzînd pe alţi copii scăldîndu-se, nu putu rezista ispitei de a intra măcar cu picioarele în apă, după ce îşi scoase cipicii şi îşi sumese pantalonii. Hangerlioaica îl zări la întoarcere ud pe picioare şi pe pantaloni.

— Unde Dumnezeu te-ai udat aşa? întrebă ea.

— Am trecut pe lîngă un furtun de apă găurit, la grădinarii! zise Filip, inventînd o întîmplare posibilă, căci furtunul de pînză exista în adevăr prin apropiere.

— ***Cet enfant me donne du souei!*** mărturisi Hangerlioaica monseniorului.

Monseniorul observă, bineînţeles în franţuzeşte, că dacă şi-ar permite să dea un sfat fără a îndrăzni să pretindă ca părerea lui neînsemnată să prevaleze alteia mai autoritare, ar socoti că orgoliul este de esenţă diabolică şi că însuşi Mîntuitorul nostru a fost ispitit de demon cu acest păcat mortal, care nu poate fi combătut decît cu umilitatea cea mai deplină. îi plăcea să creadă că ***le bon naturel*** pe care Dumnezeu îl sădise în sufletul lui Filip îl va feri de a cădea în vulgaritatea vieţii, şi că la judecata din urmă se va înfăţişa cu toate însuşirile de nobleţă ale unui om ***bien nil Ndanmoins,***

a-l despărţi cu totul de restul oamenilor era a-l deposeda de puterea de luptă contra răului, a face din el un soldat neînarmat al lui Cristos etc, etc.

Hangerlioaica zbîrci din nas, diatriba împotriva orgoliului din partea monseniorului prinţ de Băleanu, cel mai orgolios om din lume, părîndu-i-se ***du plus mauvais goût.*** Schimbă vorba şi în tot timpul conversaţiei îi spuse numai « monseniore», evitînd pe «*prince* », ceea ce produse o evidentă distracţie bătrînului prelat.

Apariţia prin partea locului a lui Păducel şi a Lilichii deschise un orizont nou lui Filip. Aceştia se arătară în chip de cal şi vizitiu, făcînd o lungă cursă pe strada Rahmaninov. Calul era reprezentat prin Păducel, îmbrăcat în pantaloni scurţi de doc şi în tricou decoltat şi fără mîneci, ţinînd însuşi cu mîinile o sfoară groasă circulară închipuind hamul, iar Lilica, cu o fustă foarte scurtă, creaţă, înfoindu-se mereu în sus, şi cu o bluză albă de asemenea fără mîneci, la capătul celălalt al sforii, îndeplinea funcţia de vizitiu, ajutată de o nuieluşă lungă, pe care o agita mereu în direcţia fratelui ei, fără să-l ajungă. Amîndoi erau negri, ca bobul de cafea prăjită, pe faţă şi pe picioare şi pe toate părţile expuse soarelui, dar din plinătatea obrajilor, din îngrijirea îmbrăcăminţii se vedea că trăiesc altfel decît copiii micilor burghezi din mahala. Păducel trecea prin metamorfoze zilnice, închipuindu-se mereu altă realitate din lumea fizică ori animală. Cînd reprezenta una din ipostaze nu căuta numai să reproducă toate caracterele obiectului său, ale fiinţei, ci, întrebat ori neîntrebat, le enunţa singur. Lilica primea doar rolul pe care i-l rezerva Păducel şi-l juca docil, rîzînd cu sughiţuri cînd imitaţia i se părea din cale-afară de izbutită. Deci, atelajul făcu cîteva volute pe strada-maidan, apoi se opri în faţa lui Filip, care privea de pe o bancă sub un castan. Se opri, e un fel de a vorbi. Păducel arunca în chip teribil picioarele în sus, cădea cînd pe o parte, cînd pe alta, vrînd parcă să rupă hamul, iar din gură scotea nişte sunete sforăitoare, pe care le rezuma însuşi în :

— Mi-ho-ho!

— De ce faci aşa? îl întrebă Filip, dornic de a intra în vorbă şi a lega prietenie cu copiii, fie şi mai mici.

— Fiindcă sînt nărăvaş! îi explică pedagogic Păducel, care apoi făcu o săritură şi mai capricioasă.

— De ce eşti aşa nărăvaş? se informă Filip.

— Am fost cal sălbatec în herghelie şi nu sînt obişnuit cu hamul. Uite, acum am să răstorn trăsura.

Şi începu să alerge de-a curmezişul străzii, întorcîndu-se din cînd în cînd ameninţător spre Lilica. Aceasta, speriată serios, îl împingea cu nuiaua. După aceea calul se potoli şi începu s-o ia în direcţia lacului, apoi se întoarse spre Filip. Acum Păducel nu mai arunca din picioare, însă mergea încet şi şchiopătînd.

— Pentru ce şchiopătezi? se interesă Filip, crezînd de-a binelea că Păducel a suferit un accident la picior.

— Pentru că n-am fost bine potcovit şi mi-a căzut o potcoavă. Acum trebuie să mă duc la potcovar.

Păducel dădu drumul sforii şi se opri în faţa unui castan, care devenise în imaginaţia lui potcovărie.

— Tocmeşte-te cu fierarul să mă potcovească, se răsti Păducel la Lilica.

— Tovarăşe potcovar, zise aceasta către un personaj nevăzut, am un cal nărăvaş, care şi-a pierdut o potcoavă. Te rog să i-o pui.

— Mi-ho-ho! îşi confirmă Păducel prezenţa cavalină, întinzînd totodată un picior.

Dar apoi, văzînd că nimeni nu este în fierărie, acceptă să simuleze singur celelalte elemente absente, începu să umfle obrajii cu aer :

— Puf, puf, puf, puf. Acum sînt foaie! începu el.

După aceea ridică un picior în calitate de cal, iar cu mîinile, ţinînd în calitate de potcovar un ciocan invizibil, începu să bată ceva în talpa sandalei.

— Poc, poc, poc, poc. Aşa, zise el, lăsînd piciorul, mi-am potcovit piciorul.

Şi luînd sfoara de jos şi aducînd-o la nivelul pieptului, începu să tropote. Lilica izbi cu nuiaua în direcţia lui şi echipajul porni. După cîteva plimbări în sus şi în jos, Păducel se întoarse în dreptul lui Filip, căci avea nevoie de un spectator, şi, împiedicîndu-se, cel puţin aşa li se păru celorlalţi doi, căzu lat în mijlocul străzii.

— Prostule! strigă Lilica triumfătoare.

— Proastă eşti tu, zise Păducel mînios, ridicîndu-se. Am să te dau în judecată.

— De ce? se legănă în aer, cu un deget în gură, Lilica, neştiind dacă frate-său vorbeşte serios sau în glumă.

— Pentru că această stradă este rău pavată şi de aceea m-am împiedicat. Tu eşti moşiereasă şi te plimbi cu trăsura, fără să te ocupi de repararea drumurilor. Hai la tribunalul poporului.

Lilica lăsă buzele în jos şi dădu drumul hăţurilor.

— Nu sînt moşiereasă, prostule, sînt numai vizitiu cu simbrie. De ce mă dai în judecată?

— Are dreptate! observă Filip conciliant.

— Dacă e aşa, mîine venim în numele poporului, vesti Păducel, să reparăm şoseaua cu tăvălugul mecanic. Tovarăşe căruţaş, porunci el lui Filip, pînă mîine să presari pe tot drumul pietriş şi nisip.

Şi, făcînd o săritură, o luă la trap înspre casă, urmat de Lilica.

A doua zi, la aceeaşi oră, Filip, care aştepta pe bancă, îi zări coborînd în strada-maidan de pe dîmbul rezultat din diferenţa de nivel. Păducel avea un fluier în gură şi scotea cu intermitenţe şuiere prelungi, în vreme ce Lilica, în spatele lui, învîrtea într-o parte şi în alta un volan aerian. Păducel ţinea pîntecele aşa de bombat, încît cădea aproape pe spate mergînd. Făcea paşi mărunţi înainte, pufăind din gură pif-paf, pif-paf, apoi o lua de-a-ndaratelea, apoi iar înainte, şi aşa mai departe. Ajuns în dreptul lui Filip, cu Lilica după el, Păducel zise :

— Azi sînt tăvălug. Ai presărat nisip?

— Da, se conformă Filip jocului, rîzînd, l-am aşezat în purcoaie pe drum.

— Foarte bine, tovarăşe! aprobă Păducel, scoţînd un fluierat strident. Mă duc să-l bătătoresc.

în fiecare zi, Filip se întîlnea acum cu Păducel şi Lilica şi, spre a le face plăcere, propuse el însuşi jocuri imitînd meserii ale oamenilor şi participa la ele cu oarecare seriozitate şi numai ca un fel de consilier. Existenţa printre oameni maturi şi măsuraţi în toate gesturile îi anulase mult din ingenuitatea infantilă. îndeosebi se familiarizase cu Lilica. Aceasta, deşi mai mică, avea un anume chip adult de a sta de vorbă.

— Tu la ce şcoală mergi? întrebă ea bunăoară pe Filip.

— Eu nu merg la şcoală, răspunse jenat Filip.

— Ce fel de părinți ai tu, se arătă indignată fetița, care nu te dau la școală?

— Ba învăț acasă, am profesori.

— Și ce înveți?

— Limba franceză, limba engleză, matematicile, științele naturale.

— Tu știi să vorbești franțuzește? se uită uimită fetița la Filip.

— Da!

— Spune-mi atunci cum se zice în franțuzește Lilica Petrescu.

— Tot Lilica Petrescu. Numele proprii nu se traduc.

— Dar « ești un prost » cum se zice?

— Vous etes un sot.

Lilica începu să strige cît o ținea gura după Păducel :

— Vuzetonso, vuzetonso, vuzetonso! Apoi, adresîndu-se din nou lui Filip : Da' «zăpăckule» cum se spune?

— Etourdi.'

— Tutdi, turdi, turdi! îl apostrofă Lilica pe Păducel.

Tocmai atunci se apropia drept și melancolic zîmbitor mareșalul Cornescu, și Lilica, întorcîndu-se, se izbi de el.

— Nu știam că vorbești franțuzește. E o surpriză plăcută! zise acesta jovial. Cine-i profesorul?

— El m-a învățat! denunță Lilica pe Filip.

— Je m'en ***doutais l*** zise ca pentru sine mareșalul.

Chiar în ziua întîmplării din pod, dascălul îi puse în vedere cum știu mai omenos că nu mai putea locui la ei pentru multe și multe motive, unul fiind acela că trebuia să-1 înscrie în cartea de imobil, ceea ce ar fi atras după sine explicații la control. Nu le era rudă, nu aveau dreptul să închirieze.

— Și unde să mă duc? întrebă dramatic mareșalul.

Dăscălița avu o criză de slăbiciune :

— V-ar primi poate Ilie, fostul cîrciumar din șosea, mai sus de fabrică, spre Herăstrău. Are o odaie bună, goală, cu lumină electrică.

Ilie, vechi cunoscut al dascălului, mai avînd vie în regiunea dealurilor și pămînt prin apropiere, încerca un oarecare sentiment de solidaritate cu cei expropriați. Dăscălița se duse la el și veni seara cu știrea că Ilie consimte, cu condiția ca generalul să se pună în regulă la timp cu miliția.

Tot în acea seară, Marioara avu la masă o explicație cu Dragavei :

— Șerbane, zise ea, am aflat un lucru foarte neplăcut.

— Anume ce?

— Generalul pe care ni-1 tot aduce Gaittany este fost mareșal al palatului.

— Știu. Nu era greu de aflat.

— Intrînd azi în podul de la mama, am dat de o ceată de inși, adunați la un fel de consfătuire. Oamenii aceștia pot să ne facă mult rău.

— Nu știu ce rău ne pot face, dar e sigur că eu și alții n-am stat la Doftana ca să culegem de pe drumuri pe burghezi și pe moșieri. Mîine începem dărîmarea casei. Socrii se mută la ei lîngă biserică, copiii la noi. Vom face din aceste locuri părăginite un lucru minunat.

Mareșalul își luă rămas bun a doua zi dimineața de la dăscăliță, binecuvîntînd, de astă dată cam sumbru, pe toți Dragaveii :

— Dumnezeu să le dea sănătate!

Lilica rezumă astfel cunoştinţele sale precare ^ᵉ limba franceză :

•— Vuzetonsoturdi, vuzetonsoturdi!

•— Ce-nseamnă asta? o întrebă Marioara Dragavei.

— înseamnă că Păducel e un prost şi un ᶻᵃPăcit.

•—Ha, ba, ha! exclamă Gaittany, care venise ⁱⁿˡⁿteres de serviciu, zicea el, împreună cu mareşalul, ᵐcercînd a-l propune pe acesta din urmă într-un P°ˢt la muzeu, cu locuinţă.

Mareşalul îşi curăţă barba de orice asperităţi P°sibilₑ şi zîmbi încîntat de penetraţiunea limbii franceze « ***chez Ies Dragavey*** ».

Mai mult deci decît cu Păducel, Filip se împrieteni ᶜᵘ Liliₑa. Fetiţa se ţinea după el, agăţîndu-se cu ᵐ ⁱ ⁿ a de un deget al lui. Caty fusese o femeie pasio- ⁿᵃlă, şi Filip îşi revelă asemănarea la caracter cu ᶜᵃ Prin precocitatea sentimentală, prin plăcerea de ᵃ ˢᵉ întîlni cu Lilica, de a sta pe bancă cu ea, de ᵃ ˢᵉ ţine îndelung de mînă. Pe măsură ce intimitatea ᶜᵘ cei doi copii devenea mai mare, distracţia lui Filip în prezenţa prinţesei sporea. Părea abătut 9ᴵ Preocupat, şi Hangerlioaica, crezîndu-1 bolnav, ᴵᴵ Puse termometrul. Dar Filip avea temperatura ᶜ ᵉ ᵃ mai normală din lume şi, de altfel, asigură Pᵉ «tanti» că se simţea foarte sănătos. Totuşi, ᵐ chiar seara zilei cînd făcuse această afirmaţie, Filip ***xiu*** răspunse la chemările Hangerlioaichii, care {{ ᵣ ᵤ g ₐ ₛ ₑ ₛₐ meargă să se plimbe puţin, avînd a ce>nfₑᵣi ceva cu madam Valsamaki-Farfara. Zadar- ⁿ ⁱ ᶜ strigă prinţesa din capul scării, nu-i răspunse decît generăleasa Cernicev, care tocmai trecea pe bicicleta ei. « ***La ginhale*** » emise şi ea strigăte pe cont propriu, chemă pe proprietar şi începu împreuna cu el a căuta în fiece curte. Apoi călare pe bicicletă bătu străzile învecinate, o luă pe marginea lacului, fără nici un succes. Mareşalul Cornescu fu prevenit, acesta începu să caute peste tot unde bănuia că Filip ar fi putut fi. Pînă la orele zece noaptea, Filip nu apăru. Hangerlioaica juca de obicei pe femeia dură, fără nervi, dar se vedea că dispariţia băiatului o alarmează şi o afectează. Refuză să mănînce şi concedie pe mareşal şi pe generăleasa cu cuvîntul de ordine de a fi înştiinţată dacă Filip a fost descoperit. Apoi se trînti îmbrăcată pe divan şi adormi. La orele zece jumătate, Cornescu îi bătu în uşă.

— ***Soyez tranquille, chere princesse,*** zise el cînd fu primit în odaie. ***Je Vai diniche". Imaginez'vous, il s'&tait blotti chez Ies vieux Dragavey.*** A fugit de acasă nu ştiu pentru ce motiv, nu vrea să se mai întoarcă.

— ***Cest un petit vaurien, dont le caractere*** rap-***pelle celui de sa mere,*** se indignă prinţesa.

— Să nu exagerăm, căută mareşalul s-o calmeze, e un copil, se adaptează greu cu nişte oameni bătrîni ca noi.

în fine, rămase stabilit că Filip va sta o zi, două, pînă la noi dispoziţii, la mareşalul Cornescu, iar prinţesa, liniştită, se dezbrăcă şi se culcă. Mareşalul fusese acostat pe cînd mergea acasă întîia oară de Lilica. Aceasta îi spusese în şoaptă :

— Ştii să ţii un secret?

— Te mai îndoieşti? răspunse cu umor mareşalul. Sînt discreţia în persoană.

— El este acolo (şi arătă spre casa dascălului). Vrea să meargă la şcoală, să înveţe o meserie, ca toţi oamenii adevăraţi.

— Mă bucur. Dar care el?

— Filip.

— Aha! Misterul e dezlegat. Hai să vedem pe omul adevărat.

Filip fu găsit la dascăl şi la dăscăliţă, împreună cu Păducel. Acesta din urmă şi cu Lilica îl convinsese că părinţii şi mai ales sora lor Marioara îl vor ajuta « să intre în cîmpul muncii ». Dascălul fusese de părere să nu trimită pe băiat acasă, de frică să nu fugă în altă parte, unde nu l-ar mai putea găsi nimeni, şi totodată de a nu destăinui nimic lui Dragavei şi Marioarei înainte de a veni mareşalul Cornescu, care poate, presupuneau ei, nu voia să ştie şi alţii că copilul fugise de acasă. Astfel, unii bătrîni fac exces de precauţiune, temîndu-se că orice gest poate da naştere la boroboaţe.

Cornescu împărtăşi cu totul punctul lor de vedere şi, cerîndu-le o pernă şi o pătură, merse cu băiatul acasă la el, ***chez Ies Ilie.*** Atmosfera din casa dascălului este cuceritoare, medita el, copilul poate fi uşor cîştigat şi, deci, în acelaşi timp pierdut pentru lumea lui, spre supărarea prinţesei. Cît despre Dragavei, ar fi putut să se alarmeze de a fi asaltat de aristocraţi, fapt ce ar fi fost chiar în dauna lui Cornescu şi a alor săi. Tactul în toate este sfînt. înainte de culcare, mareşalul, aflînd de la Filip că nu mîncase nimic, întinse un şervețel pe masă şi merse la dulap, de unde scoase cîteva provizii. Tăie o felioară subţire de pîine, apoi, după o codire, încă una, punînd frumos restul deoparte. Dintr-o hîrtie ca dintr-un fişic scoase un crîmpei de salam românesc, uscat, din care tăie două felioare. După ce le contemplă un minut, părîndu-i-se prea puţin, mai tăie o felioară subţire, după care învălătuci cu grijă salamul în hîrtie, strîngînd bine capetele fişicului. Dintr-un calup de brînză cam învechit, de pe o farfurioară, tăie o felie groasă cit un carton, iar fragmentele rămase pe cuţit le luă cu mîna şi le linse una cîte una, plimbînd degetele pe dinaintea limbii. Dintr-o cutie de carton, din care scoase pîinea, alese un măr mititel, pe care după un examen atent îl lăsă la loc în cutie, alegînd un măr mai mare. îndată, însă, se răzgîndi şi reluă mărul cel mic, pe care-l şterse cu băgare de seamă cu un şervet, lustruindu-l ca pe un obiect rar şi depunîndu-l uşor în faţa lui Filip, parcă cu grija ca mărul să nu se spargă. O dată aceste operaţii sfîrşite, mareşalul împinse farfuria pe care depusese salamul, brînza şi pîinea înspre băiat, iar el strînse proviziile şi le duse la dulap, în care se zăreau, într-o ordine impecabilă, sticle mari şi mici, pachete bine legate cu sforicică şi cîteva ouă de găină.

Văzînd că Filip stă la îndoială, mareşalul îl îmbie :

— Ia, ***mon vieux,*** mănîncă, e tot ce am deocamdată. Eu am luat masa, de altfel seara mănînc puţin de tot, ***un tout petit peu,*** e mai sănătos la vîrstă mea. Mănîncă! Am să-ţi dau puţinteluş vin, după atîtea emoţii, un deget nu strică.

Şi mareşalul extrase o sticlă din dulap şi umplu un păhărel ca de lichior, pe care îl întinse lui Filip.

— Bea înainte de a mînca, asta dă apetit.

Filip băuse rar de tot vin, Hangerlioaica nu obişnuia alcooluri, suferind de ficat. Vinul era negru, dulce şi aromat, şi deşi în cantitate mică, produse fugarului o plăcută excitaţie. Avu sentimentul că o viaţă plină de peripeţii şi miracole se deschide înaintea sa. Cuviinţa îl făcu să mănînce încet alimentele oferite de mareşal, ca să nu le termine prea curînd, totuşi nu putu lungi masticaţia peste limitele posibile şi rămase cu o senzaţie

de foame amăgită şi nepotolită. Atunci, îşi turnă apă dintr-o cană ce se afla pe masă şi bău pe nerăsuflate.

— Ţi-a fost mai mult sete decît foame! constată cu naivitate mareşalul. De altfel, este şi explicabil. Esenţialul este să te odihneşti.

în odaia mareşalului se aflau două paturi de fler în părţi opuse. Mareşalul încercă un pat cu mîinile, potrivi perna luată de la dascăl, aşeză frumos pătura şi zise lui Filip :

— Poţi să te culci, e un pat împărătesc. La manevre şi în campanii mă întindeam adesea pe jos. Totul e să fii de rasă veche, solidă.

Filip începu să se dezbrace cu oarecare sfială, punîndu-şi o cămaşă de zi a mareşalului, oferită de acesta în chip de cămaşă de noapte. în acest timp, mareşalul îşi făcu şi el toaleta. îmbrăcîndu-se într-o pijama cam uzată, cu cheutori în chip de brandenburguri, se aşeză în faţa oglinzii şi se legă la cap cu un tulpan, răsucind marginile de jur împrejur, pînă ce obţinu un soi de tichie. Cu un pieptene rar de cristal îşi pieptănă barba tacticos, şi în toate direcţiile, răsfirînd-o pe piept, scuturînd-o şi aerisind-o. Terminînd această operaţie, se îndreptă cu faţa spre răsărit şi spuse în şoapte puternice ***Tatăl nostru,*** închinîndu-se rar şi cu amplitudine. în fine, ridică pătura şi se uită atent sub patul său (îi era teamă de şoareci), după aceea făcu acelaşi lucru la patul lui Filip.

— Pot să sting? întrebă el pe băiat.

La răspunsul afirmativ al acestuia, mareşalul întoarse butonul, fără a obţine un întuneric complet, deoarece luna bătea de-a dreptul în odaia fără perdele la ferestre, se întinse pe spate în pat, scoţînd un căscat lung, şi zise :

— Noapte bună. Să ne ajute Dumnezeu.

Şi aproape numaidecît începu să sforăie. A doua zi de dimineaţă Filip fu deşteptat din somn de un şir de sunete glorioase, ca de fanfară. Mareşalul, în picioare, în faţa oglinzii, îşi pieptăna barba prolixă, cu pieptenele, redîndu-i fluiditatea, şi cînta din gură marşul din ***Tannhăuser.***

— Ai dormit ca un înger! zise el către Filip, întrerupînd o clipă execuţia muzicală.

în acel moment cineva bătu la uşă. Mareşalul merse să descuie şi zări în întredeschizătură pe ex-cîrciumăreasă, care, pe o tavă, aducea două căni mari cu lapte.

— Oh! se entuziasma mareşalul, punînd mîna repede pe tavă, eşti o providenţă, eşti geniul meu protector! Dumnezeu să-ţi dea sănătate, să ai parte de tot ce gîndeşti!

Şi mareşalul îşi făcu cu evlavie o cruce mare, privind spre tavan.

— Să fii sănătos şi dumneata! răspunse femeia, încîntată îndeosebi de ultimele cuvinte ale mareşalului.

Acesta puse pe masă tava, invitînd cu ochii pe Filip.

— Vezi, zise el, la masa cea mare a vieţii nişte vrăbiuţe ca noi găsesc oricînd cîteva boabe să ciugulească. Oamenii simpli sînt buni, cu dragoste, milă pentru bietele noastre familii scăpătate.

înviorat de această idee, mareşalul providenţialist începu să cînte o arie din Or/eu ***în infern*** de Offenbach. Apoi se opri brusc.

— Nu, zise el, cînd eşti cu inima voioasă nimic nu este mai bine venit ca muzica lui Mozart.

Şi dădu îndată în Menuetul ***în la major*** de Mozart, pe care îl execută pe un text verbal silabic :

Ta, ta-ta, ta-ta, ta-ta, ta-ta, ta-ta, ta-ta, ta-ta, tra-ra, ra-ra, ra-raaaa!

Şi, spre surpriza lui Filip, înaltul mareşal, care era un dansator de forţă, începu să se învîrtească prin odaie cu barba în vînt, schiţînd cîteva figuri de menuet. Filip începu să rîdă cu sughiţuri.

— Ei, drăguţă, aşa e că ţi-a trecut melancolia? Un copil nu trebuie să stea niciodată singur. Viaţa este adunare, voioşie, luptă, cînd te-apucă tristeţea e bine să ieşi în lume, să cînţi, să dansezi.

— Vreau să am o meserie, zise Filip deodată, prinzînd curaj.

— Tu ***l'auras certainement l*** îl asigură mareşalul pe franţuzeşte, ca să-şi ascundă contrarietatea.

Filozofia lui orgolioasă nu era aşa de travailistă cum s-ar fi crezut după vorbe. Gîndul lui era mult mai simplu şi mai brutal : purtătorul unui nume vechi trebuie să înfrunte cu zîmbete pe buze adversitatea şi să reclame cu energie drepturile sale, după părerea mareşalului, imprescriptibile. O meserie? Asta înseamnă **a** fi subaltern, a pierde prestigiul, între a fi funcţionar la poştă şi cerşetor, mareşalul, din punctul său de vedere, credea că e mai onorabilă, prin scandalul ei, condiţia de cerşetor.

Mareşalul lăsă pe Filip acasă, punîndu-l sub protecţia Lilichii şi a lui Păducel, veniţi în vizită, şi merse la Hangerlioaica, spre **a** conferi cu ea asupra soartei băiatului.

— I-a intrat în cap, îi destăinui el, să înveţe o meserie, să se facă lucrător.

— De cînd se zbenguieşte cu toţi mucoşii din mahala a căpătat gusturi proletare. Mediul de aici e mizerabil pentru un copil. Ar trebui să găsim pentru el o gazdă într-un cartier de oameni de condiţie bună, undeva unde copiii nu se tăvălesc în mijlocul străzii.

— Chiar aşa, tot s-ar plictisi. La vîrsta asta copiii sînt plini de vitalitate, simt nevoia mişcării violente şi **a** ocupaţiilor tehnice. Eh, dacă aş mai avea puştile mele şi aş obţine autorizaţie de vînătoare, am vîna de minune! Poate că dacă l-aş lua la pescuit. . .

— Toţi ţiganii din cartier pescuiesc în lac. . .

Mareşalul Cornescu se simţi atins :

— Pescuiesc ca să mănînce peşte, e altceva; pescuitul ca sport e dezinteresat, e o delectaţie superioară.

— Dacă e vorba să înveţe o meserie, înveţe-o, dar cu oameni ***comme il {aut, sans se frotter ă la canaille.*** Prinţul Antoine este electrician, ce-ar fi să-l întrebi dacă acceptă pe băiat?

Mareşalul se transportă la prinţul şi prinţesa Hangerliu-Băleanu. Aceştia erau nişte oameni obişnuiţi **a** ţine palatul şi conacele lor la dispoziţia prietenilor, arătînd chiar afectaţie în atenţia pentru musafiri. Ideea de **a** refuza pe Hangerlioaica nici nu le trecu prin cap şi abia după ce dădură consimţămîntul studiară chipul de **a găzdui** pe Filip. Antoine izbutise, cu ajutorul prietenilor, să găsească o locuinţă mai încăpătoare la etajul al şaselea al unei case de raport, prin preajma Bisericii Anglicane, sub motivul că profesînd o meserie are nevoie de un atelier. Apartamentul era doar o garsonieră cu două odăiţe comunicînd între ele şi neseparate prin uşă, încît, **în** ultimă analiză, constituiau o singură cameră. **însă** Antoine despărţise cele două încăperi printr-o cortină de creton. Astfel, **Serica,** obişnuită toată viaţa **a** avea apartamentul ei propriu, se putea retrage **în** dormitorul său spre **a** se bucura

de solitudinea teatrală, fără de care se simţea nenorocită, şi, de fapt, nu recluzionarea propriu-zisă incinta pe Serica, cît ceremonia retragerii în apartamentul său şi a apariţiei la ore fixe în sala comună de reuniune. Noua locuinţă îi dădea putinţa să joace în miniatură viaţa de castel, şi afară de aceasta să primească vizite dincolo de perdea, fără a importuna pe Antoine. Din vestibulul foarte mic, o uşă răspundea, printr-un perete subţire, într-un *debarras* lung cît o odăiţă şi care, vopsit cu ulei pe pereţi şi prevăzut cu cuiere de jur împrejur, era destinat să fie un fel de depozit de haine. Vizuina nu avea însă fereastră, ci numai o răsunătoare pentru aerisire. Cînd deschideai uşa, un bec se aprindea automat, stingîndu-se la închiderea ei. După un atent examen topografic, conveniră cu toţii că Filip nu putea să doarmă decît în acel loc. Un pat pliant pentru helioterapie pe terase se afla acolo. Dacă uşa era lăsată deschisă, atunci lumina pătrundea din garsonieră prin glasvandul ce o despărţea de vestibul şi care, de altfel, era ţinut în permanenţă dat de perete. Amîndouă părţile fiind de acord, Filip îşi stabili domiciliul la Serica Băleanu. La început, schimbarea locului şi a oamenilor goniră melancolia din sufletul lui Filip. Antoine şi Serica se purtau faţă de el cu o politeţă exagerată, ca şi cînd ar fi fost un oaspete ilustru. Filip ar fi preferat o familiaritate plină de căldură, adevărul e că soţii Hangerliu, fără a fi reci, nu puteau să se dezbare de maniera lor magnifică şi de sfiala bine dozată cu care primeau pe invitaţi la castel, şi de altfel, ca şi Hangerlioaica, nu făceau deosebire între un copil şi un om matur. De aceea, colocviul dintre ei şi Filip la recepţia acestuia în casă ar fi. părut oricui de o seriozitate burlescă.

— *Monsieur* Pfu-lip-pe, zise Serica făcînd trei silabe din numele băiatului şi vorbindu-i, bineînţeles, exclusiv franţuzeşte, situaţia deplorabilă în care ne aflăm nu ne permite să te găzduim cum trebuie. . . Vous *nous pardonnerez,* n'est-ce *pas ?. . .* Ne vom da silinţa, totuşi, să-ţi facem şederea la noi cît mai puţin dezagreabilă.

— Te rugăm să ne spui, fară înconjur, adăugă Antoine, felul cum vrei să-ţi întrebuinţezi timpul, dacă obişnuieşti să te scoli mai de dimineaţă sau mai tîrziu, vom face aşa ca să nu te stînjenim.

— După masă, urmă Serica, stăm o jumătate de oră de vorbă la mine. Si cela *vous amuse. . .*

— Baia o poţi lua oricînd, între orele şapte dimineaţa şi nouă, spuse Antoine; te rugăm numai să ne comunici ora exactă, spre a ţi-o lăsa liberă.

— O dată pe săptămînă, continuă Serica, vine, în lipsă de alt echipaj, un faeton care mă ia la castelul meu din Pipera. îmi place să-i revăd din cînd în cînd florile. C'est *splendide l* Dacă vreodată ai vrea să mă-nsoţeşti, aş fi *toute heureuse de vous y con' duire.* (Castelul ei devenise un institut ştiinţific, şi parcul continua să fie îngrijit de stat ca grădină botanică cu specii rare.)

— Nu ştiu dacă preferi dimineaţa lapte sau ceai; cu toate dificultăţile aprovizionării, zise Antoine, vom căuta să-ţi oferim micul dejun cu care eşti obişnuit.

— Bănuiesc că ai prieteni de vîrstă dumitale, reluă vorba Serica, fară îndoială prieteni din lumea noastră. îmi imaginez, ceea ce e perfect natural, că vei voi să-i inviţi cîteodată. Interiorul nostru e strîmt, totuşi, invitîndu-i la ore cînd lipsesc de acasă, în camera mea, vei putea fi gentil faţă de ei.

— Deasupra noastră, explica Antoine, este o terasă de pe care ai o vedere excelentă. Este şi un fel de pavilion de lemn cu masă şi scaune. Poţi, spre a lua aer, să stai chiar în costum de baie, de asemenea să lucrezi în pavilion, pe vreme bună, nu te tulbură nimeni. Terasa e la dispoziţia tuturor locatarilor.

— Miercurile, la cinci, primesc pe prietenii noştri. Facem puţină lectură. Poate că e plictisitor pentru dumneata, dar, cînd eşti dispus să asişti, îmi faci o deosebită plăcere.

Filip fu aşa de mirat de acest fel ceremonios de a i se vorbi, deşi, de altfel, Hangerlioaica, mai temperamentoasă, nu se purta cu el mai puţin atentă, încît nu putu participa la dialog decît cu monosilabe. Era seară, după cină, şi drept încheiere Serica zise :

— Sînt sigură că eşti obosit, nu vrem să te mai reţinem. Antoine, fii bun şi orientează-1.

Şi Serica întinse mîna, spre a-i fi sărutată, lui Filip. De *bon ton* pentru ea era să ştii să te retragi la timp, şi, pentru a cruţa altora orice gafă posibilă, îi ajuta discret prin anume aluzii, acoperite cu formule de politeţă, să iasă din impas. Numărul ei de fraze pentru un dialog se sfîrşise şi nu se îndoia că Filip aşteaptă să fie concediat, spre a se retrage în « apartamentul » său. Antoine aranjase vizuina cu multă inteligenţă, trăgînd un fir cu o mică lampă electrică pe un geamantan, prefăcut în măsuţă de noapte, punîndu-i un covoraş pe jos şi o fotografie a Hangerlioaicăi în perete. Mai intuitiv, conduse pe Filip pînă la baia ce răspundea în vestibul, îi deschise uşa şi îi dădu la timp lămuririle practice fără de care, după dialogul de fantezie cu Serica, băiatul ar fi petrecut o noapte penibilă. A doua zi dimineaţa, pe un gheridon în odaia lui Antoine, se afla un serviciu de ceai, care aştepta pe locatarii apartamentului. Serica apăru într-un fel de *peignoir* lung, somptuos odată, dar acum uzat, tivit cu o blană subţire şi tocită. Dăduse la o parte cortina de creton cu un gest larg şi teatral, în discordanţă cu puţinătatea spaţiului, şi luă loc lîngă gheridon ca o simplă invitată. Cînd însă se ivi Filip, se ridică şi zise lui Antoine :

— Fă-mi plăcerea să mă laşi cel puţin să torn ceaiul în onoarea tînărului oaspete.

Antoine se roşi puţin, probabil fiindcă prevedea accidente sau pentru că vorbele «cel puţin» îl denunţau dintr-o dată faţă de Filip ca pe bucătarul şi gospodarul căsniciei. într-adevăr, Filip îl văzuse din vizuina lui intrînd în bucătăria care era o simplă nişă lîngă baie, cu rafturi şi maşină de gătit cu aragaz, şi punînd la foc un ceainic mare de aluminiu. Serica merse la mica bucătărie şi luă ceainicul fierbinte, cu care veni lîngă gheridon, şi încercă să toarne apă în ceainicul de porţelan al ser/iciului, conţinînd firele de ceai. Dar făcînd un gest stîngaci cu mîna, atinse aluminiul, se fripse pe braţ şi risipi apă fierbinte pe gheridon. Antoine sări s-o ajute.

— Scuză-mă, zise ea către Filip, *je suiş d'une mahadresse* de altfel cu totul explicabilă; singura parte a castelului meu pe care n-am văzut-o niciodată e bucătăria. A turna ceaiul dintr-un ceainic mic de porţelan este altceva.

Şi Serica luă într-adevăr ceainicul după ce se aşezase pe scaun şi, aşteptînd ca fiecare din cei doi să întindă ceştile, le turnă cu mare stil ceaiul. Apoi începu o conversaţie absurdă, care era specialitatea Şerichii, din concepţia de a evita tot ce e vulgar şi de natură a coborî intimităţile.

— îţi plac caii? întrebă Serica.

— Da! răspunse Filip cu jumătate de gură.

— Sînt încredinţată că iubeşti călăria. Ai călărit mult ?

— Cînd eram mic de tot aveam un ponei, pe care mi l-a dat mama. Acum însă...

— Păcat! Ah, eu ador caii, ceea ce îmi lipseşte mai mult este posibilitatea de a face cavalcade. Doamne, cît va dura asta?

Urmă o tăcere, fiindcă nimeni nu răspunse la întrebarea Şerichii.

— Care e floarea pe care o iubeşti mai mult? reluă prinţesa Băleanu dialogul.

— Nu... ştiu! se încurcă Filip.

Fără a da importanţă ezitării, Serica continuă :

— Eu ador nuferii, în special cei galbeni pe un lac imens. O floare deschisă pe suprafaţa apei, se poate închipui ceva mai sublim?

Terminînd de băut ceaiul, Serica se sculă de pe scaun şi se retrase după perdea, fără a se preocupa de loc de strângerea ceştilor. Antoine, tăcut, luă gheridonul cu totul, îl duse în apropierea bucătăriei, unde spălă ceştile la chiuvetă, le şterse cu un şervet şi le puse în rafturi. Apoi se întoarse în odaia lui şi trecu la o masă mare de brad pusă în dreptul ferestrei, pe care se aflau un aparat de radio montat şi unul complet desfăcut, întors cu măruntaiele în sus.

întîile zile în casa inginerului Antoine fură foarte plăcute pentru Filip. Serica îi preda o dată pe săptămînă lecţii de engleză, iar inginerul, pe cele de parte ştiinţifică, după aceea era lăsat cu desăvîrşire liber. însă pe Filip îl atrăgea masa de lucru a lui Antoine şi şedea ore întregi să privească. Serica pleca de obicei în oraş dimineaţa şi sosea la orele mesei. Dar aducea şi ceva de mîncare cumpărat din oraş. Antoine cobora însuşi cu un sufertaş şi cumpăra prînzul de la un restaurant din bulevard, aşeza masa şi-i invita şi pe ceilalţi doi. O singură dată Serica voi să spele farfuriile, dar, punînd ştergătorul pe vîrful unui băţ ca să nu-şi murdărească mîinile, sparse o farfurie şi se retrase posacă în odaia sa. Inginerul lucra pînă noaptea tîrziu la aparatele lui, în vreme ce Serica aştepta cu cartea în mînă anume ore şi învîrtea butoanele unui aparat mare pînă ce obţinea postul căutat cu febrilitate. « Ici *Paris»,* răsuna deodată un glas, şi Serica asculta împietrită de emoţie emisiunea.

Pe masa lui Antoine erau aşezate o mulţime de instrumente, şurubelniţe subţiri, soiuri bizare de cleşti pentru desfăcut şi apropiat firele şi un cauter electric, cu care suda contactele aplicînd mici sigilii argintii cu ajutorul unei sîrme de cositor. Visceraţia aparatelor era aşa de inextricabilă, încît inginerul şedea mereu cu o lupă de ceasornicar la un ochi. Un bec mare, orbitor ilumina porţiunea în observaţie. într-o zi repararaţia unui aparat adus de o locatară de la etajul al doilea dădu de lucru mai mult decît de obicei inginerului. Planul aparatului nu era indicat suficient şi, desfăcîndu-1, Antoine nu luase precauţia de a-şi însemna structura lui. Punînd la loc piesele, inginerul făcu neplăcuta constatare că difuzorul rămînea mut. Cu fruntea brobonată de sudoare, redesfăcu totul, reflectă, consultă nişte volume, reîncepu să sudeze. De enervare se ardea cu cauterul şi, totodată, tatonînd piesele cu degetul, se curenta. Senzaţia trebuie să fi

fost aşa de grozava, că inginerul scotea nişte gemete ascuţite, ca nişte răcnete.

— Ah, Antoine, îi striga Serica de alături, învîrtind butoanele aparatului ei şi căutînd emisiuni în limba engleză, fii mai atent, mă enervezi în mod îngrozitor!

Pentru a o cruţa, Antoine suprima răcnetele, făcînd doar gesturi mute şi spasmodice din gură şi din mîini. Impresionat de chinurile inginerului, Filip stătu alături de el pînă la orele două noaptea. Apoi adormi cu capul pe masă. Antoine îl sculă, atingîndu-l uşurel cu mîna:

— Hai să ne culcăm, zise, e tîrziu. Nu-i dau de rost, mîine o să am mai multă inspiraţie.

Probabil că inginerul se sculase foarte de dimineaţă, fiindcă Filip îl găsi la masa de lucru. Aparatul era montat şi mergea. La orele nouă apăru locatara de la etajul al doilea.

— Ce faci, domnule inginer, cu aparatul meu? îl ţii atîta... L-ai dres sau nu?

— E gata! zise Antoine istovit.

Şi, punînd mîna pe butoane, făcu să se audă pe rînd crîmpeie din felurite emisiuni. Deodată însă aparatul pîlpîi şi se stinse. Locatara privi lung la prinţ, apoi zise:

— Domnule inginer, eşti om învăţat şi fin, nu zic, dar pentru reparaţii de astea trebuie un meseriaş cu practică, nu te supăra.

Prinţul se împurpura la faţă aşa de violent, că păru vopsit cu carmin pe obraz, şi, făcînd un gest greşit, rostogoli cauterul uitat încă în priză, care se lipi de degetele sale. Atunci, de durere, scoase un răcnet atît de tare, scuturîndu-şi mîna, încît locatara, speriată, începu să plîngă, neştiind ce s-a întîmplat. Din odaia alăturată se auzi glasul Şerichii:

— Antoine, fii mai atent, mă enervezi în mod îngrozitor.

XI

Dragavei veni într-o dimineaţă de octombrie să ia pe Ioanide de acasă, spre a inspecta împreună şantierul Palatului cultural. Adjunctul era vizibil preocupat, fapt pe care arhitectul, cam posomorit şi el, îl semnală imediat:

— Ce ai, pari indispus!

— Ce să am, zise rîzînd Dragavei, am fost într-o mică contradicţie neantagonistă cu nevastă-mea. Dar nici dumneata, tovarăşe arhitect, nu arăţi voios!

— Sufletul omenesc, stimabile, explică Ioanide, este plin de necunoscute de care psihologia habar n-are. Am descoperit în mine împerecheri de sentimente care mi s-ar fi părut mie însumi absurde altădată. Dar toate astea sînt fără importanţă socială. Cu dumneata vreau să vorbesc numai de construcţie şi de viitor. Hei, hei, ţipă el din stradă în curte, puneţi popi şi proptele unde e malul slab.

Abia atunci Dragavei observă că în curtea lui Ioanide era o harababură nemaipomenită. Toată grădina din faţa casei dispăruse, prefăcută într-o vastă groapă patrulateră, din care patru oameni scoteau pămînt, aruncîndu-l într-o căruţă în pantă, cu caii în direcţia porţii mari pentru vehicule dinspre stradă.

— Văd că construiţi ceva! se miră Dragavei.

— Da şi nu! răspunse enigmatic Ioanide. Nu ţi s-a întîmplat vreodată să te simţi aşa de plin

de viață încît să vrei să cînți? Ei bine, cam în această stare mă aflu eu. Vreau să-mi fac un instrument muzical, un fel de flaut cu multe găuri...

Dragavei zîmbi privind pe Ioanide. Bănuia că sub gluma arhitectului se ascunde ceva serios, totuşi nu-1 descusu mai de-aproape, fiindcă ştia că, atunci cînd acesta nu găsea de cuviință să vorbească deschis, de la sine, nu-1 putea scoate din ermetismul său. Se îndreptară amîndoi tăcuți spre şantier, cu şapcă de lucrător pe cap. «Contradicția neantagonistă» între Dragavei şi Marioara se rezuma pe scurt la o discuție în jurul unui inel. După ce Smărăndache văzu inelul Şerichii Băleanu cu marele sardoniu galben în formă de migdală, merse la Sufletel acasă.

— Am găsit, îl încunoştință acesta, un inel cu un sardoniu admirabil. E o piesă superbă, piatra e de un galben de lămîie şi mare cît o migdală.

— Nu mai cumpăr pietre prețioase! țipă Sufletel, cu amintirea dureroasă a corindonului lui Petrişor, şi acela de forma migdalei. Nu-mi mai trebuie nestemate suspecte. Bandiți, exponenți ai societății putrede burghezo-moşiereşti.

— în privința autenticității poți să n-ai nici o grijă, îl asigură Smărăndache, nici vorbă nu poate fi de fals. E de altfel o piesă cunoscută în societatea înaltă, purtată de o persoană notorie mai presus de orice bănuială.

— De cine ? se interesă Sufletel.

— Am promis să nu divulg numele posesorului decît în cazul cînd inelul e acceptat, pentru dumneata fac o excepție: soția prințului Antoine Hangerliu.

— Hangerliu? sări în sus Sufletel înfricoşat. Nu vreau să am de-a face cu protipendada, cu criminalii de război vînduți capitaliştilor americani.

Smărăndache găsi de cuviință să renunțe la orice operă de persuasiune. întîlnind pe Gaittany şi uitînd promisiunea de discreție, îi împărtăşi acestuia întîmplarea:

— Sufletel nu mai vrea să cumpere pietre prețioase, are fobia falsurilor şi a capitaliştilor americani. I-am propus un inel splendid cu sardoniu galben, al prințesei **Serica** Băleanu, şi m-a făcut criminal de război (aşa înflorea totdeauna Smărăndache adevărul).

— Domnule, reflectă Gaittany, cunosc inelul, e într-adevăr remarcabil. Dacă îl vinde, înseamnă că stă prost, nenorocita. Ar trebui să convingem pe Dragavei să-1 cumpere, sînt oameni cu mult bun-simț, nu?

într-adevăr, îndată ce-i fu cu putință, Gaittany se înfățişă, în marea lui limuzină, în fața casei din strada Rossini, ridicînd brațele admirativ în fața a tot ce vedea în curtea lui Dragavei, suspectînd totul de a fi de achiziție personală şi recentă.

— Sărut mîinile, doamnă, zise el, uzînd de toate seducțiile persoanei sale. Nu s-ar zice că lucrați la o filatură. Mîinile dumneavoastră sînt fine şi lustruite ca ale unei pianiste, ha, ha, ha!

— Nici n-au de ce să fie altfel, spuse Marioara, fără infatuare. Munca la filatură e o muncă curată şi aproape numai de atenție. Fusele se învîrtesc, şi eu sînt cu ochii în patru să nu se rupă vreun fir.

— V-ar sta bine pe deget un inel cu o piatră prețioasă, ha, ha, ha! azi o lucrătoare evidențiată, ca dumneavoastră, o personalitate a clasei

muncitoare, are dreptul să facă lux. L-aţi merita pe deplin, doamnă.

— Un inel mi-ar place să am, chiar am strîns ceva bani pentru o bijuterie oarecare, din păcate nu mă prea pricep să cumpăr, ca una care în viaţa mea n-am avut decît un inel de cositor şi verigheta. ..

— Smărăndache e un specialist eminent, consultat de toţi. Mi-a spus că o doamnă **bătrîna** vinde inelul ei cu sardoniu, pe care l-am văzut şi eu. E de un mare aspect artistic, fără a atrage atenţia ca un briliant. Doamna în chestiune e o femeie fină, plină de discreţie, în lumea ei se evită întotdeauna ce e prea bătător la ochi.

— O, protestă Marioara, astfel de bijuterii nu sînt pentru mine. Poate pentru muzeu...

— E-n regulă, se prinse Gaittany de această ipoteză.

Serica, dintr-o prudenţă ce păru jignitoare lui Smărăndache, ţinu să încredinţeze inelul numai mareşalului Cornescu.

Mareşalul, cunoscînd răceala casei Dragavei faţă de el, forţă uşa, sosind în maşina lui Gaittany, ca trimis de către acesta. Arătă inelul Marioarei, în lipsa lui Dragavei, punîndu-i-1 el însuşi pe deget şi extaziindu-se:

— Este un inel voievodal, păreţi o adevărată domniţă cu el.

Marioara merse din curiozitate în dreptul oglinzii, resfiră degetele mîinii cu inelul pe piept, întinse mîna în aer mai aproape, mai departe, spre a se contempla. Nu-şi mai recunoştea mîna astfel gătită cu somptuosul inel, încît zise rîzînd:

— Parcă sînt Maica Domnului din icoanele tatii.

într-adevăr, dascălul avea o icoană **a** Fecioarei Măria, în care aceasta era reprezentată cu mîinile pline de inele.

— Să vă ajute Dumnezeu, o binecuvîntă mareşalul, faceţi o faptă bună şi o investiţie înţeleaptă. Să vă văd muiată în nestemate din cap pînă în picioare.

— Mă iertaţi, domnule mareşal, zise Marioara, **n-a** fost vorba nicicînd să cumpăr eu un asemenea inel. Recunosc doar că e frumos.

Tocmai atunci intră şi Dragavei.

Lilica o denunţă pe soră-sa cu ingenuitate:

— Marioara are un inel galben, aşa de mare!

Şi descrise cu degetele prin aer conturul unui ou.

— De ce vorbeşti despre lucruri pe care nu Ie ştii? se încruntă filatoarea la Lilica.

Adjunctul privi intrigat la soţia sa.

— Ţi se propune acest inel spre cumpărare pentru muzeu, explică Marioara.

— Frumos, n-am ce zice. Este inelul prinţesei **Serica** Băleanu, toată lumea îl cunoaşte. Şi ce să facem cu el?

— E o piesă istorică! se hazarda mareşalul.

— Muzeul nostru nu face colecţie de bijuterii moderne! spuse Dragavei politicos, dar decis, ridicîndu-se în picioare.

Mareşalul se retrase turburat.

— Pentru ce, reproşa cam agasat Dragavei, primeşti pe acest om şi stai de vorbă atîta cu el?

— învaţă-mă tu ce să fac. Nu pot să bruschez pe nimeni. Inelul l-am încercat din curiozitate. Ce vrei? tu singur spui că e frumos.

Şi începu să plîngă încet.

— Ei, o mîngîie adjunctul, e firesc să-ţi placă gătelile. Nu văd o vină într-asta.

în vreme ce Dragavei, mergînd, îşi memora această convorbire, Ioanide reflecta la o întîmplare neplăcută, care îl privea personal. Mini se înfăţişase în seara precedentă îmbrăcată într-o rochie plisată mult şi înfoiată ca o crinolină. Nu-i şedea rău, totuşi era o toaletă bizară la acea oră şi în contradicţie cu stilul vestimentar obişnuit al secretarei. Dar mai ciudată i se păru figura serioasă, preocupată a Miniei.

— Pentru ce eşti aşa de încruntată azi? o întrebă arhitectul.

Mini zîmbi silit şi cu acea răceală ce-i era proprie cînd voia să învingă orice sentimentalism şi să ajungă la scopurile ei.

— Nu sînt încruntată, vreau să vă spun ceva şi nu ştiu cum, mă tem să nu vă supăr.

— Deci vrei să-mi spui ceva supărător.

— Propriu-zis nu, poate o să fiţi stînjenit cîtăva vreme.

— Vorbeşte odată şi nu mă ţine pe ghimpi.

— Vă rog să-mi daţi un concediu de cîteva luni, v-aş recomanda pe altcineva în locul meu în acest timp.

— Ce s-a întîmplat? Pleci undeva? Eşti bolnavă?

Mini lăsă capul în jos, se împurpura în obraji, apoi ridică ochii foarte întunecaţi, dar curajoşi şi nevinovaţi.

— Sînt... Voi avea un copil.

Ioanide o privi mut şi cu stupoare, ca pe un fenomen monstruos al naturii. Dacă Gaittany i-ar fi împărtăşit că este însărcinat, lucrul i s-ar fi părut mai firesc. Turburarea arhitectului fu aşa de adîncă, încît, după o lungă tăcere, nu putu profera decît aceste cuvinte absurde:

— Dar de ce să ai copil?

— Pentru că femeile sînt sortite să facă copii! zise Mini cu aerul ei cel mai serios didactic.

Ioanide bătu deodată cu palma atît de puternic în masă, încît toate creioanele începură să se rostogolească şi să cadă pe jos. Mini se repezi să le culeagă, şi atunci arhitectul remarcă pîntecele ei protuberant, disimulat sub draperia rochiei plisate, şi totdeodată faţa ei recent pistruiată.

— Lasă-le în pace, se răsti el furios, nu te mai tiplecu. Du-te şl fă copilul, dacă aşa ţi-e soarta.

Mini, **simţind** utmosfera încărcată, găsi cu cale sl te **retragi st** stt umlnc pe altă dată problemele **practice ale secretariatului.**

— Eu plănuiesc o sută de cascade şi jocuri de apft în cinstea ei, vorbi singur Ioanide, plimbîndu-se cu mîinile la spate prin odaie, şi ea face copii. Pe copii nu-i aduce barza. Această fiinţă pe care mi-e frică s-o ating cu degetul, cum te fereşti să strîngi între degete un fluture delicat de teamă să nu moară, această fiinţă, mă rog, se împerechează, cunoaşte uzul organelor şi vorbeşte calm despre rodul oribilelor ei isprăvi nocturne. Nu mai există îngeri!

Cu toate acestea, Ioanide ştiuse că Mini e măritată, şi indignarea lui era nesinceră faţă de el însuşi. Nu faptul că Mini era gravidă îl indispunea, ci împrejurarea că copilul era al altuia. Arhitectul se obişnuise a ignora pe acest altcineva şi a-şi închipui că Mini trăieşte o singură existenţă, aceea respectuoasă şi castă din preajma sa. Cîtă vreme Mini rămînea aşa cum fusese pînă acum, Ioanide sperase că o parte din gîndurile ei îi erau consacrate în chip discret. Dar un copil în-

lor! Babighian cumpărase crizantemele ca să le ofere Sultanei Demirgian; din nefericire, n-o găsise acasă. Toată lumea credea că Babighian este îndrăgostit de Sultana, ceea ce părea foarte posibil, avînd în vedere multele aventuri amoroase ale colecționarului. Sultana însăşi începuse să creadă acest lucru. Deşi cu aplecare spre obezitate, Sultana era încă tînără şi într-o anume ținută a capului revela accidental privitorului frumusețea ei de altădată. Indiferent de asta, era o femeie plină de spirit şi de finețe, însuşiri ce-i sublimau expresia şi o făceau plină de atracții. Este indiscutabil că lui Babighian îi plăcea aşa cum era ea, ca femeie, şi tocmai prin acele aspecte care altora li se păreau deficiențe.

— Are pastă, zicea Babighian, cărnurile ei sînt puse pe pînză cu cuțitul de un maestru al nudului exuberant. Pulpele ei tremură ca într-un tablou de Rubens.

— Da, domnule, îl aproba Gaittany, care era voluptuos, dar fără imaginație, ai perfectă dreptate, e adorabilă.

— Pîntecele trebuie să fie superb, sferoidal, solid, revărsat puțin peste coapse, ca la femeile lui Renoir.

— Aşa e! sublinia exaltat Gaittany.

Toate comparațiile lui Babighian erau scoase din domeniul plasticii, încît şedeai la îndoială dacă colecționarul vorbeşte despre femei sau despre tablouri. întîia oară acesta se prezentă la Sultana cu două garoafe, pe care i le întinse, plecîndu-se adînc spre a-i săruta mîna, după care, ceremonios, se plimbă puțin prin odaie, plutind cu cocoaşa pe picioarele sale subțiri şi aruncînd priviri furişe spre pereți. Apoi se lăsă într-un fotoliu cu capul îndoit în direcția genunchilor şi căzu în somnolență. Abia într-un tîrziu vorbi ca şi adormit:

— Afară e viața, dragostea, tinerețea, pentru ce stați singură între patru pereți?

— Ei, dragă domnule, suspină Sultana, pentru mine viața s-a încheiat, ce vrei să mai fac?

— Pentru ce? protestă Babighian. Toată lumea vă admiră. Sînteți înfloritoare ca un portret flamand.

— Amabilități de ale dumitale, iubite domnule, zise Sultana, roşind, nu mai sînt tînără.

— Ce-nțelegi prin tînără, protestă Babighian, de douăzeci de ani? Nu-mi plac fetele tinere. Marii pictori le-au evitat totdeauna. Femeile prea crude n-au materialitate, n-au culoare. Tizian, Palma il vccchio, Rubens au pictat femei în floare, cu forme pline, cu părul roşu şi cu ochii catifelați şi languroşi. Suzana scăldîndu-se e motivul de predilecție al vechilor maeştri. Nimeni nu-şi re* prezintă pe Venera în vîrstă de optsprezece ani. E o femeie măritată, coaptă, cu toate părțile trupului solide, împlinite, zguduind locul pe care calcă.

— Toate bune, dragă domnule Babighian, observă zîmbind pudic Sultana, însă n-am primit pînă acum nici un omagiu care să-mi dea iluzia că semăn cu o femeie rubensiană.

— Ai să primeşti, ai să primeşti! sforăi Babighian obosit de atîta disertație, şi căzu iar într-o lungă prostrație, nu fără a arunca din cînd în cînd priviri furtive spre peretele din fața lui. în cele din urmă, Babighian oftă adînc şi zise: Frumos! Minune!

— Ce e frumos? întrebă Sultana.

Babighian, mereu încovoiat, întinse mîna sa lungă în direcția peretelui opus:

— Portretul de Cezanne!

într-adevăr, pe peretele în chestiune era atîrnat un portret de femeie, cu cărnurile tari, abundente, dar spiritualizate prin severitatea contururilor. Toate considerațiile plastice ale lui Babighian erau deci suspecte de a fi provocate mai degrabă de tablou decît de prezența Sultanei. în vizita următoare, colecționarul depuse în mîinile Sultanei o cutiuță cu rahat.

— E veritabil, o asigură el, rahat de Stambul, parfumat cu trandafir.

Sultana luă cutia, nu fără plăcere. Cu toate că știa că Babighian este însurat și foarte devotat soției, cu autorizarea căreia făcea toate escapadele, ideea de a fi obiectul unui interes statornic din partea unui bărbat o măgulea. Lipsită de prejudecăți, n-ar fi ezitat prea mult să aibă legături cu Babighian, dacă acesta ar fi insistat. Colecționarul, în ciuda înfățișării sale de satir, i se părea agreabil, pentru că avea în vedere, în primul rînd, însușirile lui intelectuale și amenitatea firii sale. Totuși, Sultana nu mai poseda îndrăzneala de altădată, cu care solicitase dragostea lui Ioanide și mîna lui Demirgian. Simțea că nu avea destule titluri spre a interesa un bărbat și se temea chiar să nu interpreteze în mod greșit cuvintele lui Babighian.

— Păcat, zise Babighian în ziua cînd oferise rahatul, după multe omagii aduse fizicului și inteligenței Sultanei și după lacune cu somnolență, păcat să stea acolo!

— Ce stă acolo?! se miră Sultana.

— Portretul de Cezanne. Minune! Păcat că stă ascuns într-o odaie. Locul lui e într-un muzeu, să-l vadă mii de oameni.

— Odată și odată, reflectă Sultana, tot o să ajungă și într-un muzeu. Deocamdată să stea acolo.

în vizita următoare, Babighian aduse un pachețel de ciocolată.

— E ciocolată veritabilă, autentică, o recomandă el. Mai am doar cîteva bucăți.

De data aceasta, după convorbirea obișnuită, colecționarul împinse lucrurile mai departe și, după ce sărută amîndouă mîinile Sultanei, una după alta, zise:

— De ce nu vinzi portretul? Sînt amatori!

— Nu-l vînd, dragă domnule Babighian, răspunse Sultana, cu deciziunea ei proverbială, e un Cezanne. Nu există în țară posibilități de a-l prețui după adevărata valoare. Un Cezanne e un Cezanne, îl las acolo pentru alte vremuri! și schimbă vorba.

Dorința lui Babighian de a poseda tabloul deveni intolerabilă pe măsură ce-l contempla și-i trecu prin cap gîndurile cele mai extravagante. Visa că soția lui îi spune: «Babighian, un Cezanne de asemenea calitate nu se lasă din mîini. Colecția ta nu face două parale fără el. Să dăm divorț, tu iei pe Sultana, și astfel tabloul devine al tău!» Bineînțeles, la deșteptare, Babighian alunga cu mîna asemenea vis și cugeta la alte moduri de a seduce pe Sultana. în ziua cînd se întîlnise cu Ioanide și cu Dragavei, ducea posesoarei lui Cezanne un buchet mare de crizanteme, cu hotărîrea de a-i face o mărturisire de dragoste focoasă și lipsită de orice echivoc.

Cei trei bărbați cu gînduri așa de felurite ajunseră la șantier. Lîngă betonierele ce se învîrteau, cîțiva oameni luau nisip dintr-un morman

şi-l aruncau cu lopeţile într-o sită. O **bătrîna** se apropie de unul din ei şi-l întrebă curioasă:

— Ce se zideşte aici, maică?

— Parcă eu ştiu? Cît ştii dumneata ştiu şi eu!

Bătrîna se îndepărtă puţin, nesatisfăcută, gata de a descoase pe altcineva.

— Cum, bre, sări indignat Dragavei, care auzise răspunsul omului, lucrezi ca un rob fără să ştii ce? Aşa construim noi socialismul, orbeşte? Cine te-a angajat pe dumneata?

— Parcă eu ştiu? Am fost cu alţi oameni împreună şi ne-a băgat în echipă. Ce, dacă trec prin sită nisipul, trebuie să ştiu ce puneţi dumneavoastră la cale?

— Nu eşti pe vremea burghezilor, zise cît putu mai calm Dragavei, să munceşti în neştire pentru alţii şi cu o simbrie de mizerie. Acum tot ce se ridică e pentru noi, deci trebuie să aveţi idee pentru ce daţi din braţe.

— Aşa e el, nelămurit! glumiră ceilalţi,

însă Dragavei era atît de supărat, încît nu priză gluma şi o luă repede pe scări în sus, însoţit tot aşa de sprinten de Ioanide, în vreme ce Babighian, cocoşat, îi urmă de la distanţă, gîfîind şi oprindu-se din cînd în cînd.

— Avem multă treabă de făcut, zise Dragavei. Mai sînt destule minţi întunecate de un trecut nenorocit. Ridici un teatru. Ce rîvnă poţi să aştepţi de la un om care n-a văzut în viaţa lui o piesă şi a cărui singură petrecere, după muncă, e să bea rachiu şi tutun? (Dragavei, nefumător, avea oroare de fumat.) Oamenii au dormit greu sute de ani, şi acum nu-i poţi deştepta cu una, cu două. Trebuie să facem neapărat ceva aici pe şantier, să înteţim opera educativă.

— Pune să le joace o piesă, dă-le un mic spectacol chiar în sala teatrului, zise, sărind două trepte deodată, Ioanide.

— Aşa am să şi fac!

Cînd ajunseră sus, în ultimul etaj al corpului suprapus median, găsiră pe Gaittany şi pe Gulimănescu. Gaittany îi întîmpină cu braţele deschise, înflăcărat:

— Domnule, e splendid, e un monument unic, te felicit din toată inima!

— Minune! răsună de jos glasul lui Babighian, care urca cu trudă scările, dar auzise, din cauza ecoului, exclamaţiile lui Gaittany.

într-adevăr, priveliştea era surprinzătoare. Foarte jos, la picioare, se zărea lacul sclipind ca o placă de cristal, iar în depărtare, o vastă întindere de cîmp, ca dintr-un avion la înălţime mică. înspre oraş, toată capitala se încovoia spre orizonturi, asemenea unei cirezi enorme de cuburi albe de diferite mărimi, presărate cu lacune verzi. Unele străzi se vedeau în toată lungimea lor.

— Uite Ateneul! se precipită Babighian cu mîna.

— Nu e Ateneul, domnule! contrazise Gulimănescu, care nu lăudase pe Ioanide, e Marea Adunare Naţională.

— Nu e Marea Adunare Naţională, rectifică Dragavei, e Ateneul, se vede bulevardul. Uite şi Universitatea.

— Da? dădu înapoi speriat Gulimănescu. Atunci m-am înşelat, e Ateneul!

— Cînd monumentele cardinale vor răsări, în felurite puncte ale oraşului, zise Ioanide, atunci oraşul va avea o configuraţie clară şi confuzia n-are să mai fie cu putinţă. Piaţa fostului palat

regal e paradoxală, o monstruozitate geometrică, strada Lipscani e o uliță de barăci, acoperite cu firme mari de tinichea, Calea Griviței, îndată ce descinzi din gară, e încă respingătoare. Lipsește ideea. Fiecare a făcut anarhic ceea ce-l interesa, o plăcintărie într-o maghernită sau un hotel abject cu patru etaje. Gara trebuie să fie măreață ca un templu, intrînd cu trenul pe peron să ai sentimentul corespunzător celui pe care l-ai încerca trecînd pe sub propilee cu sute de coloane grandioase. Pădure de piatră. Stațiile metroului din Moscova sînt domuri, palate. Romanii în termele lor n-au cunoscut asemenea fantazie. Am stat o zi întreagă pe sub pămînt, trecînd din galerii cu marmuri verzi în altele cu marmuri roșcate și de la bronzuri la statui de marmură. Această feerie subterană înalță spiritul, îl face conștient de forța de creație a unui popor. Piața dinspre oraș a gării o văd vast pătrată, cu două sau patru fîntîni aruncînd suluri groase și umbrele de apă. Edificiile patrulaterului să fie mărețe și suple, din material nobil, să sugereze vastitatea și liniștea muncii creatoare. O statuie cel puțin, un bronz în raport cu altitudinea clădirilor, mi se pare necesară. Statuia este omul dînd sens arhitecturii inerte. Puneți ceva care să simbolizeze, de pildă, elanul spre o lume nouă, un bărbat ridicînd brațele spre soare, cu un ciocan într-o mînă și cu secera într-alta, dacă vreți. Calea Griviței trebuie să ia neapărat aspectul unui bulevard cu corpuri masive de înălțimi egale, preferabil despărțite prin spații, pentru ca intrarea în Calea Victoriei, unde edificiile le văd compacte, nivelate, diversificate prin distribuția deosebită a elementelor decorative, să fie semnalată printr-o divergență. E firesc ca pe măsură ce te apropii de centru impresia de densitate, de soliditate a efortului să crească. Un palat al sfatului popular cu un turn sau cu un element ascuțit dominînd orașul pe o rază mare va fi punctul de orientare al capitalei. Atunci am vedea de aici marile artere desfăcîndu-se radial sau reticular din el, albe, cretacee, în juru-i; apoi din ce în ce, risipindu-se în masive de verdeață, constituind cartierele de locuințe. în fine, distribuția și stilul sînt probleme discutabile, esențialul e de a gîndi totul laolaltă, a planifica. Nu mai există individualism, orașul e al masei, ca atare jos dezvoltarea spontană!

— Da, strigă Gaittany, răpit, trebuie neapărat să planificăm.

— Vom face, tovarășe arhitect, zise Dragavei, fiți încredințat că vom face.

— Cînd? întrebă zîmbind Ioanide.

— Păi, simula Dragavei ipoteticul vag, vîrîndu-și mai adînc mîinile în buzunare, cu vremea, după planificarea în spațiu și în timp.

— Eu înțeleg că ai dreptate, observă cu oarecare melancolie Ioanide, dar am rămas cu o deprindere veche, vițioasă, totuși scuzabilă. Aș vrea ca tot ce visez să se îndeplinească îndată, așa cum prințesa **Serica** Hangerliu își schimba florile din parc printr-un ordin la telefon. Nu, fără îndoială, nu poate ieși un oraș grandios forțînd timpii. Dar sînt bătrîn, am așteptat atît pînă să înceapă, încît acum, cînd a început, sînt agitat.

— întîi trebuie să crească producția, să se ridice nivelul de trai al clasei muncitoare, așa scrie la carte, glumi Dragavei, care era în secretul unor planuri necunoscute celor de față. Dar fiți sigur **că** vom construi în curînd în așa fel, că nu

veți pridídi nici dumneavoastră, nici o armată de arhitecți. Acum trebuie să scoatem din bordeie pe mineri, pe metalurgiști, pe muncitorii din industria grea.

— Să ne ocupăm neapărat și de țărănime! clamă Gulimănescu.

— Țăranii se colectivizează, își fac ei singuri case. Noi îi vom ajuta prin școli, cămine culturale, dispensare, case de nașteri. îi vom lumina.

— Vrei să spui că-ntîi trebuie ridicat omul!

— De bună seamă, ridicat din punct de vedere material și cultural, încheie Dragavei, contemplînd panorama capitalei.

— Altădată, mărturisi Ioanide, nu mă interesa decît edificiul ca atare, a fi arhitect era pentru mine un joc cu geometria. în vreme ce meditam orașul monument unic, îl distrugeam însumi, presărînd urbea cu construcții în felurite gusturi, admisibile unele în sine, anarhice în total. Azi îmi dau seama că un arhitect e un cetățean care trebuie să lupte la nevoie cu oamenii și cu sine însuși spre a fi de acord cu ei asupra proiectării orașului. Un arhitect de edificii nu poate ridica ziduri dacă nu este și un educator.

— Sprijinit de un regim popular! completă întors cu spatele Dragavei, fără a întrerupe examenul zărilor.

în timp ce Ioanide vorbea, Gulimănescu făcea niște strîmbături nervoase din gură, pironind totdeodată, semnificativ, ochii. în cele din urmă, încetînd convorbirea, și ceilalți privind cu binoclul panorama orașului, Gulimănescu luă la o parte pe Ioanide:

— Te-a atacat din nou la radio Londra, șopti el.

— Ei și?

— Cum ei și? Te-a atacat tocmai pentru Palatul cultural.

— Și ce-ai dori să fac?

— Nimic, te-am prevenit, ca să știi.

— Dumneata, cum s-ar zice, ești pe linie progresistă. Găsești că interesează ce spun posturile străine?

— E oricum dezagreabil! De altfel, și aci am auzit dezaprobări categorice. Planul e considerat formalist.

— Cum vezi dumneata scăparea din impas? întrebă Ioanide, cu maliție bine acoperită, pe Gulimănescu cel reputat ca prognosticator sinistru.

— Știi vorba: cine nu lucrează nu greșește.

— Ascultă, amice, declară Ioanide cu umor, eu vreau să greșesc. Numai greșind pot să construiesc. A trăi nu e absolut necesar, a construi e necesar. ***Vivere non necesse est, necesse est cori' struere.***

— Ești paradoxal.

— Aș fi vrut să fiu arhitect, sculptor și pictor, să ridic sacristia San Lorenzo și s-o împodobesc cu sculpturile Medicilor, ca să realizez armonios sinteza artelor în arhitectură, pe care o cer cu bună dreptate sovieticii.

— Crezi că ești Michelangelo? întrebă ironic Gulimănescu.

— Nu sînt, dar aș vrea să fiu! răspunse rece Ioanide.

Deasupra, din apropiere, se auziră două glasuri pe care arhitectul le recunoscu a fi al lui nea Vasile și al lui Leu, fratele Marioarei Dragavei, botezat ridicul Talaleu de către dascăl după calendar, însă numindu-se singur Leu sau Leon. Cei doi, zidari de mîna întîi, lucrau în lanternă,

umplînd cu cărămidă spaţiile goale ale structurii de beton. Aceşti lucrători erau nedespărţiţi, apăreau şi plecau împreună, şezînd pe şantier totdeauna alături. Nea Vasile era rotund şi foarte rumen la faţă şi părea mai tînăr decît era în realitate, fiind om de aproape şaizeci de ani. Purta pe cap, bine îndesată şi în permanenţă, o pălărie ardelenească rotundă, cu borduri înguste şi stropită cu tencuială şi var. în preajma sa, cînd lucra, avea o cană mare de apă, din care bea la răstimpuri, ca să se răcorească şi să prindă putere. Vorbea mereu în şagă, uzînd de o cuviinţă burlescă faţă de Leu, a cărui muncă o controla şi o rectifica patern, în sinea lui era foarte pătruns de însemnătatea lucrărilor la care lua parte, totuşi, pe şantier se prefăcea a lua peste picior pe Leu şi a fi îngrijorat de zburdălniciile sale. Leu, cu figura sa de tînăr intelectual, era focos, muncea bine şi repede, dar, vorbind în timp ce lucra, era cam imprudent în mişcări.

— Nea Vasile, se auzea glasul lui Leu din lanternă, să ne iscălim cînd vom termina aici pe zid, ca amintire.

— Nici vorbă, zise suspect de serios nea Vasile, rîndunelele zburînd pe sub streaşină au să-ţi citească numele şi o să-1 cînte pe sus.

— De ce, nea Vasile, vorbeşti aşa? înainte, cînd se ridicau catedrale, meşterii erau mîndri că au lucrat la ele. Cu atît mai mult acum, noi, cei din clasa muncitoare, trebuie să ne mîndrim că facem astfel de construcţii pentru popor.

— De bună seamă. Cărămizile pune-le mai rărit, uite aşa, şi toarnă mortar mult între ele.

— O să facem echipe de teatru şi de cor şi vom juca noi înşine în sala ridicată de noi.

— O să joci neapărat, dar acum stai binişor pe schelă, să nu cazi. Dă-mi voie să te leg cu frînghia asta.

Urmă o tăcere din care se înţelegea că nea Vasile lega pe Leu de un punct de sprijin, ca să nu alunece şi să se prăbuşească de la o înălţime grozavă.

— Vezi? reluă el cuvîntul mai tîrziu. Cum am eu grijă de dumneata? Te veghez ca o doică. Aveai o măhăluţă, fă-mi plăcerea să mi-o dai puţin, aşa, pentru ochii mei.

— N-o găsesc, răsună glasul înciudat al lui Leu, adineauri a fost colea. Poate a căzut jos.

— Dar în mîna stingă ce ţii?

— Phi! făcu Leu cu vădit accent de ruşinare, m-am zăpăcit de tot! Dezleagă-mă, te rog, că aici am terminat.

— Eu zic să mai batem o scîndurică aşa pieziş, să întărim blana asta de brad, se cam clatină.

— E tare, nu se mişcă! zise Leu, care probabil se sălta pe schelă ca să dovedească trăinicia ei.

Deodată se auzi o răbufnitură teribilă şi pîrîituri de scînduri.

— Ce faceţi acolo? ţipă de jos Dragavei, speriat.

— Nu-i nimic! îi răspunse Leu, cu voce cam alterată, ne-am dat jos de pe schelă.

— A vrut să coboare ca meşterul Manole, se distinse glasul calm şi ironic al lui nea Vasile, dar l-am apucat de picior să nu ne lase cu binaua neisprăvită.

Emoţia lui Dragavei se explica printr-o veche imagine dureroasă. în vremea lui Ion Antonescu fu printre muncitorii arestaţi pentru atitudinea lor antifascistă. El, Cornel şi unul dintre cei mai dîrji comunişti, Petre Pantelimon, fură duşi într-un

fel de cameră de tortură de la etajul al patrulea al unei cazărmi noi, enorm de înaltă. Aci cîteşitrei fură bătuţi cu frînghii ude de cîţiva centurioni. Apoi unul, scoţînd un fler de pe cărbuni, pecetlui prelung pe Dragavei şi pe Cornel pe spate. Odaia se umplu de fum şi de miros de carne friptă. Centurionul se pregătea să sigileze şi pe al treilea, cînd deodată se dădu alarma pentru atacuri aeriene. Pe o masă, şezînd numai cu un picior, în vreme ce clătina în aer pe celălalt, privea calm un alt centurion voinic, cu foarte multe furuncule pe obraz. La şuierul sirenei făcu cu degetul un semn de traiectorie de la Petre Pantelimon la fereastră. Doi dintre torturatori ridicară repede pe muncitorul ameţit de bătaie, îl aşezară pe pervazul ferestrei şi-l împinseră în gol.

— Sinucis! constată moale furunculosul, se ridică şi porni fără grabă spre uşă.

Ceilalţi se precipitară, căci se auzeau huruituri de avioane. Deodată o plesnitură teribilă răsună în apropiere, geamurile se sparseră. Cazarma fusese lovită. Dragavei, mai viguros, dezmeticindu-se, ridică pe Cornel. Coborîră amîndoi numai cu sacourile aruncate pe umeri, fără cămăşi, fără a întîlni pe nimeni, toţi fiind în adăposturi; ieşiră în stradă, unde Pantelimon zăcea întins pe caldarîm, cu capul spart, într-o baltă de sînge.

Ocolind pe străzi deşarte, ajunseră la casa marelui internist Şaramet. Dragavei vorbi fără ezitare:

— Sîntem muncitori urmăriţi pentru că protestăm împotriva acestui război criminal. Voiţi să ne daţi o mînă de ajutor?

— Mda! răspunse din simplă obişnuinţă Şaramet. întîi să vedem cum staţi din punct de vedere medical.

îi examina atent; negăsind nici o vătămare lăuntrică, le făcu un provizoriu pansament. Starea lui Cornel era mai gravă, pielea crăpase de frînghie. Şaramet îi adăposti pe cei doi şi chemă a doua zi pe colegul său Cuculeţ să-i vadă sub aspectul chirurgical. Acesta îi examina şi el, fluierînd uşor un cîntec, îi luă peste cîteva zile într-o maşină închisă la el acasă şi-i scoase mai tîrziu afară din Bucureşti, sub pretext de a merge în localitatea de munte unde îşi ţinea familia.

Două mari pete negricioase, secrete pentru alţii, înfrăţeau pe Dragavei şi pe Cornel, iar cel dintîi se cutremura ori de cîte ori privea prea de sus de Iu un etaj.

După cităva vreme de linişte, cele două voci îşi reluară dialogul.

— Vom construi fabrici, uzine, zicea Leu, vom electrifica conform planului toate satele.

— Şi fabricile sînt de trebuinţă! îl aprobă glumeţ nea Vasile, vorbim noi jos despre chestia asta. Mai pune zeamă în mortar, e prea gros.

Ioanide şi însoţitorii săi începură să coboare, şi glasurile celor doi meşteri rămaseră pierdute în înălţime.

Peste cîteva zile arhitectul zise lui Dragavei:

— Hai să pornim cu maşina şi să dăm o raită duminică pe la ţară, să vedem cum mai stau ţăranii cu civilizaţia. Luăm şi pe Leu şi pe nea Vasile, fiindcă au pus punctul pe i al palatului, terminînd lanterna... Şi pe Cornel.

în ziua hotărîtă, o luară în direcţia munţilor, pe valea rîului ce ducea la locul unde altădată Ioanide construise o casă pentru profesorul Conţescu. însă în satul cu pricina, arhitectul nu se încumeta să meargă din pricina amintirilor penibile despre fiul

său Tudorel, osînditla moarte ca membru al Mişcării. Se mulţumi a rămîne pe valea cea mare cu drum de căruţă şi automobil, presărată cu sate pe de o parte şi de alta. La un podeţ, arhitectul făcu semn şoferului să oprească şi coborîră toţi din maşină, Leu înduminicat şi cu borsalină, nea Vasile cu o pălărie mică în vîrful capului, ediţie curată a acoperămîntului său obişnuit.

— E curios, observă Ioanide, trecînd rîul clocotitor pe podeţul de lemn de curînd construit, ce de case noi sînt aici!

— Nivelul de trai al ţăranului s-a ridicat, tovarăşe arhitect, constată Leu.

Trecînd podul, merseră de-a lungul apei pe un drum aşternut proaspăt cu cioturi de piatră. Pe latura din potrivă a rîului, lîngă un fel de trotuar de pămînt bătătorit, se întindea un şir lung de curţi. Cam la două case, una era de construcţie recentă, celelalte erau cel puţin reparate şi văruite de curînd. Un om tînăr, cu toate că era duminică, căţărat pe acoperiş, scotea ţiglele putrede şi le arunca jos, curăţind locul respectiv cu o măturică. Porci mari, negri şedeau trîntiţi lîngă garduri, pe bătătura de lemn, sau în şanţul umed de scurgeri. O scroafă cu purcei se scălda la marginea apei printre bolovani, iar un cîrd de gîşte grase, cuprinse de un subit avînt aviatic, alergau înspre grupul lui Ioanide, gîgîind şi cu aripile deschise, cu vădita intenţie de a se ridica în aer.

— Ascultă, iubitule, zise Ioanide unui ţăran care şedea pe o bancă lîngă o poartă, de ce ţi-ai vopsit casa în negru?

Atunci toţi priviră spre casa cu pricina, zidire nouă din cărămidă, cu arcade şi pilaştri şi acoperită cu ţiglă. Era destul de arătoasă, dar stîlpii şi

pereţii exteriori fuseseră vopsiţi aproape integral în negru.

— Aşa am văzut eu, să trăiţi, la Bucureşti.

Ioanide arătă cu degetul, făcînd o strîmbătură, imitaţii de calcio-vecchio în lut imprimat cu valuri printr-un pieptene ad-hoc sau ornamentat cu cioburi de oglinzi. în lutul unora erau înfipte mozaical bucăţi de sticlă sau aşchii roşii de cărămidă. De obicei, acest material dur slujeşte ca întăritură a tencuielii, unii însă, încîntaţi de efect, îl dispuneau în figuri geometrice, lăsîndu-1 aparent.

— E urît, tovarăşe arhitect, constată Leu, care scria de zor în carnetul lui.

— Totuşi, cîte case surprinzător de frumoase sînt aici, în ciuda negrului şi a mozaicului de cioburi de cărămidă şi de sticlă la unele din ele? Ţăranul are nevoie de spaţiu mai mare şi are la îndemînă material mai nobil de construcţie decît chirpiciul şi stuful. Cînd a pus mîna pe o formulă elementară în mînuirea materialelor noi, cîntă din ele ca din fluier. Soclul casei este din bolovani de rîu trîntiţi unul peste altul, faţada este uşurată de o tindă ca de chiostro minuscul, cu stîlpi şi arcade, în faţa sălii centrale. De o parte şi de alta, cîte o odaie. Dacă se mai adaugă două încăperi, tinda acoperă sala şi două odăi. Simetria este respectată, ca în arhitectura Renaşterii. De altfel, înrîurirea stilului brîncovenesc al mînăstirilor locale este învederată, şi operează de mult şi încet, stilurile în spaţiu etnografic fiind într-o permutaţie mai lentă. Interesant este că tradiţia nu stînjeneşte introducerea tehnicii moderne. Este aproape de necrezut într-o ţară — pînă mai deunăzi presărată cu atîtea bordeie de lut — că toate boiandrucurile de la ferestre şi uşă sînt înlocuite cu blocuri de beton. Chiar stîlpii

tindei sînt de beton. Profilul caselor este în general admirabil, idilic şi exact expus pe natură, fără a se confunda cu ea. Tindele cu pilaştri îmi plac mai mult decît cele cu coloane, al căror ciment e dizgraţios chiar sub pojghiţa de tencuială. Ori piatră, ori zidărie, nu este alegere. în orice caz, sîntem într-o fază superioară a arhitecturii rurale, cînd din haos se desprinde o idee edilitară.

— Va să zică, tovarăşe arhitect, se entuziasma Leu, recunoaşteţi că ţărănimea muncitoare se ridică din mizerie.

— Recunosc, zise Ioanide, zîmbind. Hai să intrăm într-o casă. Ne dai voie, mătuşă, să-ţi vedem căsuţa?

—-Poftiţi, maică, poftiţi!

Ioanide, urmat de tovarăşii săi, intră în casa cu structură de beton şi cu tindă claustrală, care avea numai o sală şi două odăiţe. înăuntru era pardosită cu scînduri albe de brad. Ferestrele, cumpărate de-a gata de la tîrg, erau cam mici şi complicate, tavanul prea jos. în ciuda formulei arhitectonice evoluate, interiorul era apăsător şi sufocant. Ioanide se săltă puţin pe duşumea, care începu să se cutremure.

Cînd ieşiră afară, Ioanide zise:

— Echilibrul casei este superficial. S-a pus beton la ferestre, dar temelia nu e studiată şi n-are suficient ligament.

— Tovarăşe arhitect, admise Dragavei, mai avem de luptat, cu o rîndunică nu se face primăvară.

— Ce faci, vere, aici? întrebă Ioanide pe un ţăran cam de patruzeci şi cinci de ani, care aşeza mari bucăţi de piatră de rîu în loc de temelie, fără mortar.

— întocmesc şi eu o căscioară. Mi-am însurat băiatul şi i-am dat casa mea, acum îmi fac şi eu colea un adăpost. Am strîns de mult tot ce-mi trebuie, nişte cărămidă, ceva ciment, bolovani.

Curtea era într-adevăr plină de materiale.

— Şi cum vrei s-o faci? întrebă Ioanide.

— Ia aşa, ca asta de aci, cu două odăi şi sală. Am cam fost zidar de meseria mea.

— Şi noi sîntem zidari! declară Leu. Tovarăşul este arhitect şi profesor.

— îmi pare bine, să trăiţi!

— Stimabile, zise Ioanide, priveşte colo casa ceea albă, fără marafeturi, de lîngă biserică, cu trei arcuri la tindă, îţi place?

— îmi place, cum nu?

— Aşa să ţi-o faci, dar încheiată bine, mai înaltă puţin, ca să ai aer înăuntru.

— Vedeţi că noi o ticluim după tipar.

— Ţi-o ridic eu, cu meşterii mei.

— Păi eu sînt om sărac, unde pot eu să plătesc arhitect pentru o cocioabă?

— Ce să plăteşti? Ţi-o facem aşa, din omenie.

— Sîntem muncitori, vrem să v-ajutăm, spuse Leu cu pasiune.

— Domnule, zise atunci o femeie fără vîrstă, cam ofilită, cu basmaua peste gură, ivită pe cînd ceilalţi şedeau de vorbă, n-aţi venit cumva să ne naţionalizaţi casa?

— Nici prin gînd! o linişti Dragavei.

— Orice om care munceşte are dreptul la o locuinţă proprie, adăugă Leu.

— Ei, primeşti? repetă Ioanide.

— Mare cinste ar fi pentru mine! zise ţăranul.

— Foarte bine! Atunci lasă pietrele, că nu le pui bine, şi să facem din nou măsurătorile.

Şi Ioanide scoase din buzunar un metru dublu.

— Puneţi mîna, Leu, nea Vasile, comandă Ioanide, şi scoateţi pietrele din temelie! Curăţaţi locul!

— Dar eu ce fac? întrebă Dragavei.

— Ceva foarte important, zise galeş arhitectul. Să vezi ce mincăm şi unde dormim dacă rămînem peste noapte.

Rîzînd, Dragavei se aşeză în maşină lîngă şofer şi-i făcu semn să pornească spre sat. Ioanide trase blocul din buzunar: execută o schiţă, apoi începu să măsoare, ceru sfori şi, în tăcere, ajutat de Cornel, însemnă temelia. Cînd reveni Dragavei, Ioanide şedea întins pe nişte paie în curte sub un pom, şi de acolo dădea îndrumări. Ţăranul, sub ochii lui Leu, nivela într-un loc şanţul inegal al temeliei, în vreme ce nea Vasile vîra ciment, zeamă de var şi apă într-o groapă dinainte făcută. Nevasta ţăranului aducea de la rîu găleţi cu apă.

Cornel îşi desfăşură darurile sale de activist, puţin cunoscute celor dinafară sferei partidului. Era în general tăcut, însă cînd era întrebat spunea lucrurile fără ambiguitate. Cu părul rar, cu figura istovită şi cu mişcările măsurate ca ale unui cardiac, care fuge de sforţări inutile, Cornel făcea impresia unui om blajin, care nu întoarce lumea pe dos. Ordinele şi sfaturile le dădea şoptit, aplecîndu-se spre urechea ascultătorului şi bătîndu-l uşor, în diferite nuanţe, pe spate. Dacă un copil sau o bătrîna căra un bolovan prea mare, le aţinea calea şi le lua greutatea din mîini. Ajuta demonstrativ pe alţii să mestece varul, învîrtind şi el o prăjină, îngenunchea spre a îndrepta o piatră din fundament, închidea un ochi verificînd liniile, şi din cînd în cînd, la sforţările zeloase ale celorlalţi, recomanda măsura cu cuvintele: Uşurel, uşurel! După cîteva ceasuri, nea Vasile şi Leu făcuseră experimental o porţiune de temelie. Lumea se strînsese în poartă şi în curte ca la urs, unii privind la zidari, alţii la Ioanide, al cărui cap ras îi mira.

— Azi nu putem lucra mai mult, decise arhitectul, lăsăm pe mîine. Rămîneţi? întrebă el pe Cornel şi pe cei doi zidari.

— Acuma, zise nea Vasile, am pornit la drum, porniţi sîntem! Om găsi noi ceva de îndrugat la şantier.

Dragavei se-ntoarse la Bucureşti. Vorbind despre isprava lui Ioanide către Gaittany, ştirea se răspîndi, şi Smărăndache o formulă aşa: « Ioanide dă consultaţii arhitectonice la ţară!» Maşina reveni să-l ia, însă cei patru erau prinşi pînă în gît. Tichia nouă a lui nea Vasile se umpluse de var, iar Leu îşi trăsese peste haine, de la piept în jos, o fustă de femeie. Copiii din sat se aşezaseră sub comanda lui Cornel, care le dădea porunci, ca la nişte lucrători cu simbrie, sfătuindu-i necontenit: « Uşurel, uşurel!» Ei aduceau apă, pietre, cărămizi şi sîcîiau uneori pe Cornel cu naive întrebări superflue:

— Asta e bună? Dar piatră să mai aduc?

Totuşi, Cornel se ferea de a-şi da pe faţă, spre a nu-i mîhni, enervarea, mulţumindu-se să-i mîngîie cu palma pe spate.

Cînd temelia, soclul şi o parte din zidărie fură gata, Ioanide şi meşterii se întoarseră la Bucureşti, lăsînd pe ţăran să lucreze singur. Ioanide reveni de cîteva ori în sat, spre a îndruma, iar cînd fu gata casa, aduse iarăşi pe Dragavei, Cornel, Leu şi nea Vasile. Casa era la fel cu celelalte din sat, o operă ţărănească, dar cu un nu ştiu ce exact, rafinat de naiv şi auster ca un zid maur. Ioanide

trecu prin clipe grele cînd se trezi deodată cu un stol de pionieri, care făcu pe dinainte-i tot soiul de ceremonii. Veniră delegaţi din partea sfatului popular, a organizaţiilor locale şi ţinură cuvîntări. Arhitectul scăpă graţie elocvenţei înnăscute a lui Leu, care, foarte inspirat, spuse între altele:

— Tovarăşul arhitect, profesor şi academician Ioanide este un exemplu de intelectual clarvăzător, ieşit din popor, care a înţeles că trebuie să se alăture clasei muncitoare în drumul ei spre construirea unei lumi mai drepte şi mai fericite. El este acum al nostru!

— Să ne trăiască! repetară toţi, inclusiv Ioanide, care la cuvîntări nu era atent.

Dragavei se ţinu de cuvînt şi dădu în sala de spectacol a palatului o reprezentaţie pentru muncitorii şantierului. O estradă largă de lemn slujea drept scenă. în faţa ei, jos, fusese adusă o orchestră masivă a sfatului popular, pe bănci de lemn nedat la rindea şedeau spectatorii, foarte mulţi însă fiind căţăraţi şi pe sus, pe schele improvizate. în băncile din faţă stăteau Ioanide, Dragavei, Gaittany, Babighian, Sufleţel, Gulimănescu, Smărăndache şi alţii din societatea lor. Gaittany, în special, aştepta spectacolul cu o voluptate extremă, salutînd cu mîinile şi făcînd bezele în dreapta şi în stînga. Se reprezentară fragmente teatrale de dramă şi operă, însă numărul senzaţional de program fu Cucly. Cînd orchestra intră cu valuri de sunete alegre, se produse în sală o linişte profundă. Nisiparul, care fusese dinadins invitat mai în faţă, alături de Dragavei, stătu tot timpul cu gura căscată într-un gest nemaipomenit de uimire. Ai fi zis că cerul s-a deschis şi mii de îngeri şi heruvimi au început să coboare în zbor spre el. Orchestra execută selecţiuni din Mozart într-o combinaţie găsită de Cucly, pe textul căruia aceasta imaginase o promenadă coregrafică exultantă. Fundalul estradei reprezenta Palatul cultural pierzîndu-se în nori. Niciodată Ioanide nu văzuse pe Cucly aşa de transfigurată de pasiune, aşa de înfocată în declamaţiile ei cu mîinile, în salturile pe poante. Pentru ceilalţi fu o surpriză. Cucly îşi îndoia mîinile în dreptul inimii, apoi le desfăcea ca nişte aripi şi se avînta cu frenezie înainte, transcriind cercuri de bucurie în faţa efigiei Palatului cultural, din ce în ce mai precipitate, asemenea unui fluture de noapte în jurul unui glob electric. Picioarele sale se ridicau subţiri ca ale compasului, cu o exactitate ireală.

— Parcă-mi vine să-mi dau drumul de aici, să zbor pînă la ea! şopti Leu, care era căţărat într-o nişă, împreună cu nea Vasile.

— Şezi binişor, c-ai să cazi iar, îl sfătui acesta.

— Domnule, zise Gaittany cînd ropotele de aplauze se mai potoliră, este o balerină eminentă, excepţională.

— Minune! bombăni Babighian adormit.

— ***Saltatrix peritissima*** *l* strigă Sufleţel.

Contele Iablonski, care se apropie de grup, fu felicitat zgomotos, deşi părea stînjenit. Nici Ioanide şi încă mai puţin ceilalţi nu cunoşteau un mic accident petrecut în cursul aceleiaşi zile. Iablonski, întîmplător, nu găsise nimic de lucru în ziua precedentă şi nu mai avea bani de loc. Cucly, cunoscută risipitoare, îi cheltuise pe ai ei. Acum şedea în casă înfăşurată în şaluri, în aşteptarea spectacolului, şi se văita de foame ca niciodată. Iablonski îşi frînse mîinile, apoi se ridică brusc şi hotărît de pe scaun, luă un cuţit şi ieşi din odaie. După cîteva

minute, reveni cu un cîrnat groscior, un fel de salam mai proaspăt, retezat mai jos de capătul sforii. Cucly şi contesa Iablonski schimbară priviri pline de înțelesuri, în vreme ce contele era vădit ruşinat. Contesa Verner-Sternberg păstra de mult acest cîrnat în pivniță, pentru a-l avea de zile mari. Cucly şi contesa mîncară fără comentarii din el, Iablonski nici nu se atinse. Abia tîrziu, după amiază, la întoarcerea profesoarei de la lecții, se petrecu catastrofa. Cei trei auziră trîntituri de uşă şi înregistrară, palizi, vaietele contesei de Verner-Sternberg, care se opri, probabil ostentativ, în fața uşii lor.

— Oh, Ies miserables, oh, Ies vauriens, ils m'ont voie le saucisson l

XII

Ministrul de externe era un om foarte sever în materie de gestiune. El afirma că românii surpaseră în afara granițelor buna reputație a țării prin insolvabilitate şi scandal. Deşi plin de amenitate, în general, punea o înverşunare greu de potolit în urmărirea cazurilor care-i stîrneau indignarea. Ministrul era moşier prin naştere, toate rudele sale apropiate aveau moşii, dar nu beneficiase de legea conversiunii datoriilor pentru că se administra impecabil şi nu era debitor nimănui. Părul cărunt şi abundent îl purta dat peste cap, ca artiştii, obrajii îi erau fragezi, ca de copil, ochii verzui-deschis şi languroşi, nasul ca un plisc, gura mereu zîmbitoare, chiar la mînie, capul obişnuit aplecat spre spinare. Gestul îi era liniştit, vorbirea de un debit măsurat, bustul drept. O mînă o ținea la spate, cînd şedea în picioare, ca omul care pozează unui pictor.

Picioarele, în pantofi cu nasturi, îi erau foarte mici. îmbrăcat corect şi cu o voită notă retrogradă, arbora o mică lavalieră, ca o concesie făcută boemei. Cînd apărea însă în frac, cu toate ordinele şi cordoanele şi cu joben pe cap, orice bănuială de înclinări artistice se spulbera. Cu toată compoziția impunătoare a fizicului său, ministrul de externe se remarca printr-o distinsă banalitate şi avea fizionomia profesională a « ministrului».

Caty îl găsi în picioare în fața biroului, rezemat de un colț al lui, cu mîna la spate, cu capul alunecat înapoi şi zîmbind cu anume severitate; ministrul îi făcu semn din cap să înainteze şi îi sărută mîna ceremonios cînd fu aproape, invitînd-o să ia loc pe un fotoliu de piele. Avea renumele unui mare cultivator de femei, şi ochii lui, aproape incolori şi languroşi, trădau efectul pe care îl făcuse asupră-i Caty. Totuşi, convorbirea fu foarte dramatică :

— Doamnă, zise ministrul de externe, consider purtarea soțului dumneavoastră ca absolut imprudentă şi neconvenabilă pentru un diplomat român. Ministerul nostru examinează cu multă atenție această afacere.

— Dacă ați şti, domnule ministru, cîtă muncă a depus pentru instalarea legației, cît de bine este văzut în cercurile diplomatice de la Buenos Aires.

— Posibil! zîmbi ministrul rece. în diplomație nu interesează prea mult reacțiile imediate, ci impresia intimă şi de durată.

— Şi socotiți că soțul meu, care se luptă pentru spulberarea calomniilor la adresa țării, a făcut o acțiune reprobabilă?

— Aici e o neînțelegere, zise ministrul rîzînd mai onctuos, învăluit de parfumul emanînd din taiorul Caty-ei. A căutat să înlăture din presa

locală, cu bani, insinuările unor oficine obscure, în cazul cel mai bun, este victima unor şantajişti. Noi cerem de la un trimis extraordinar ca prin prestigiul său personal să determine guvernul pe lîngă care este acreditat să ia poziţie faţă de presa calomnioasă.

—« Ştiţi că presa e liberă în Argentina!

Ministrul făcu un gest cu mîna.

— Poate să fie liberă, nu contest, dar şi guvernul respectiv este liber să aibă o opinie; de altfel aceasta e înalta părere a maiestăţii-sale, care e foarte afectată.

— Sînt cu totul mîhnită de ce-mi spuneţi, soţul meu a lucrat cu un zel nemaipomenit.

Ministrul, în loc să răspundă îndată, apucă un dosar destul de voluminos, pe care îl avea pe masă dinainte pregătit, şi-l deschise spre sfîrşit.

— Poftim, zise el, în ultima lună atacurile de presă s-au repetat (şi-i arătă cîteva tăieturi de jurnal), cu toate că soţul dumitale a plătit sume bune pentru suprimarea lor. Tocmai faptul că face diplomaţie cu mijloace pecuniare încurajează şantajul. Nu-i nici un motiv ca escroci de teapa lui Taîeb să lase din mînă o legaţie care i-a înscris în statul de plată.

Caty roşi puţin auzind numele lui Taîeb şi trase concluzia, văzînd dosarul, că cineva din Buenos Aires, probabil Tilibiliu, informa ministerul.

— Aş vrea să vă explic, încercă să plîngă Caty, soţul meu mi-a dat un memoriu, pe care m-a rugat să vi-l înmînez.

— Ah, se agasa ministrul, aceste memorii-somaţii, care nu vorbesc decît de apuntamente şi de serviciile de presă cumpărate de legaţie! Ce nevoie aveţi de veselă, dacă mesele se dau la restaurant?

Nu pot să plătesc conturile personale ale miniştrilor plenipotenţiari. S-ar crea un precedent periculos.

— Atunci ce e de făcut? se **căina** Caty.

Ministrul se însenină şi sculîndu-se sărută galant mîna Caty-ei, ridicînd capul spre a o privi în ochi, aşa de aproape de obrazul ei, încît Caty, în picioare, închise ochii, avînd presimţirea că ministrul o va săruta. Dar ministrul n-o sărută.

— Stima de care se bucură tatăl soţului dumitale cred că va contribui la o soluţionare mai indulgentă a cazului. Vom vedea.

Şi ministrul o conduse pînă la uşă, făcîndu-i un salut graţios cu mîna **şi** scuturîndu-şi ca un poet părul învoit.

Caty povesti scena întrevederii lui Alee Zănoagă, unchiul său, care era senator, şi-l întrebă dacă nu cumva era cazul de a acoperi singură datoriile cu cecul căpătat de la Oster, mărturisindu-i fără înconjur gestul bancherului argentinian. Doctorul Alee făcea profesie de cinism cu blîndeţe şi melancolie.

— E o prostie. Dacă acoperiţi singuri contul, înseamnă că admiteţi că v-aţi făcut de cap. Un diplomat care se respectă nu-şi întrerupe activitatea numai fiindcă n-are disponibilitate financiară. Ori ai încredere în onorabilitatea lui, ori nu. Ar fi nostim să fixezi dinainte cît trebuie să se plătească pentru un tacîm la un prînz oficial. Strategul şi diplomatul au voie să aibă vicii, cu condiţia de a cîştiga bătălia.

— Dar ministrul nu vrea să înţeleagă asta, unchiule.

— Nu ştiu ce urmăreşte ministrul, mi-e teamă că are pe altcineva în vedere pentru postul respectiv. Atunci, dacă vărsaţi sau nu suma, e totuna, va căuta alte pretexte.

— Aş vrea să fac tot ce pot pentru Gigi.

— Nu pînă la absurd. Un om ca el nu se îneacă pentru un mărunţiş. Va fi rechemat de la Buenos Aires, o să-l numească în altă parte. Familia lui e influentă şi Gigi e un om ambiţios şi perseverent. Nu uita că a mai avut o nevastă şi a dat divorţ, e în stare să divorţeze şi de tine pentru o alta mai influentă şi mai bogată. Pentru ca să-l ţii, trebuie să fii stăpînă pe viaţa ta, să nu depinzi de el băneşte, ţi-am mai spus.

— Atunci ce să fac?

—Ţine-ţi banii. Oster a găsit un pretext onorabil spre a-ţi face un cadou. Nu cred că-l interesează soarta lui Ciocîrlan.

— E atît de delicat!

— Se poate. A face uz personal de cecul lui Oster este a sluji chiar pe Gigi, pentru împrejurarea că ar demisiona. Un om politic cu nevastă bogată este mult mai liber pe mişcările lui. Se pune atunci doar întrebarea cum să-l întrebuinţezi? De! Nu cred în nimic, totul e şubred în viaţă, averea e un stog de paie care ia foc oricînd. Trebuie să te aştepţi la orice, comunismul ne pîndeşte. Din nefericire, nu sîntem siguri, şi ca atare nu ne putem dezbrăca de un element care ne dă liniştea în societatea actuală, dar nelinişte pentru cea de mîine. Strînge fără entuziasm şi gata de a pierde şi, între timp, învaţă şi o meserie, pentru orice întîmplare. Sînt doctor, e puţin probabil ca oamenii de mîine să se lipsească de asistenţa medicului.

— Unde să plasez banii şi în ce?

— Ştiu eu? Cine mă asigură că Elveţia nu va deveni comunistă înaintea noastră? Totdeauna este bine să rămîi în locul unde te-ai născut, unde ai legăturile tale. Pămîntul la ţară este vulnerabil,

mai devreme sau mai tîrziu moşiile vor fi expropriate, şi nu va supravieţui, cel mult, decît mica proprietate. Cred că apartamentele mici în blocuri reprezintă mai multă securitate. Le poţi distribui la nevoie la cunoscuţi. în blocul din bulevard al Societăţii « Betonul» şi-au reţinut apartamente prinţesa Hangerliu, prinţesa Băleanu, Gavrilcea, monseniorul de Băleanu, madam Carcalechi, mareşalul Leon Cornescu, Vasilescu-Lascaris, Babighian colecţionarul. Am luat şi eu o garsonieră la etajul al zecelea. Dacă blocul se prăbuşeşte, apartamentul meu dispare cel dintîi.

— Ah, unchiule, ce demoralizant eşti! Semeni puţin cu Oster, Gigi e aşa de optimist!

— Gigi al dumitale, deşi diplomat, nu vede nimic. Este ca un copil care crede că mama şi tata sînt eterni. Nu se ocupă decît de apuntamente şi de onoarea lui de debitor. Nu se întreabă dacă nu ne înghite cumva marea.

Caty ascultă în tăcere şi trase mental concluziile sale. Nicu Zănoagă, tată-său, fusese un om de afaceri optimist. Alee era un oportunist sceptic. Cu filozofie sau fără, fiecare din ei nutrise un singur gînd: să se strecoare prin viaţă, individual, cît mai comod cu putinţă. Caty era din familia lor. Audienţa la ministrul de externe nu o satisfăcu. Avea instrucţii de la Ciocîrlan să meargă mai sus, prin urmare făcu o vizită mareşalului Cornescu. îl găsi cu o mină excelentă. O adiere de tabac emana din sacoul la două rînduri al mareşalului, care purta la piept o batistă albă ca q spumă de lapte şi răsfira pe piept o barbă tăiată parcă cu linia.

— Cît mă bucur că te văd! o întîmpină el cu jovialitatea obişnuită şi sărutîndu-i mîna prelungit şi voluptuos. Spune-mi, cu ce pot să-ţi fiu de folos?

— V-am adus un mic cadou, foarte mic, ce-i drept, domnule mareşal... o amintire.

Şi Caty întinse o cutie de piele, în care, desfăcînd-o, mareşalul găsi o besactea de argint masiv, lucrată în relief cu profiluri de corăbii cu pînze şi valuri stilizate. înăuntru cutia era suflată cu aur şi putea sluji pentru ţigări. Mareşalul se bucură copilăreşte.

•— Eşti afară din cale de gentilă, Dumnezeu să-ţi împlinească toate gîndurile.

Mareşalul era onest, nu se amesteca în afaceri suspecte şi profitabile, suferea de avariţie, şi micile daruri de curtoazie îi făceau plăcere. îşi strîngea leafa, ban cu ban, primea toate invitaţiile la masă şi cheltuia numai pensia de general.

— Am o rugăminte, domnule mareşal, zise Caty, Gigi m-a însărcinat să ofer maiestăţii-sale un dar, şi anume o cutie mare cu trabucuri argentiniene. El socoteşte că un asemenea cadou simplu e mai nimerit şi mai discret. Ce ziceţi?

— Nu greşeşte. Maiestăţii-sale îi plac trabucurile exotice. Sînt sigur că le va primi cu mare plăcere.

Caty arătă cutia pe care o adusese cu ea, mareşalul o examina şi fu de părere că darul va fi agreat. Atunci Caty scoase şi memoriul şi întrebă pe mareşal dacă poate să-1 predea regelui.

— Voi încerca, desigur că voi încerca!

După cîteva zile, mareşalul Cornescu împărtăşi Caty-ei rezultatul:

— Succes deplin, speranţe mari! zise el grandilocvent. Maiestatea-sa a binevoit a examina cu atenţie cutia, a scos un trabuc, pe care am avut deosebita onoare să i-1 aprind, şi 1-a fumat cu voluptate, declarînd că-1 socoteşte printre cele mai bune trabucuri pe care le-a fumat vreodată. Memoriul 1-a luat, 1-a răsfoit şi 1-a pus pe birou.

— A spus ceva? se interesă Caty nerăbdătoare.

— N-a spus, dar a făcut rotocoale de fum prin aer, satisfăcut. Ascultă un om bătrîn ca mine. Asta e mult, foarte mult. Fii liniştită. Dacă mai prind cîte ceva, îţi voi comunica.

Prestigiul lui Ciocîrlan-tatăl conta foarte mult, şi Caty era încredinţată că, aşa cum sugerase ministrul de externe, guvernul nu va stîrni un scandal pentru o sumă de bani cheltuită fără acoperire. Din nefericire, bătrînul se îmbolnăvi grav de uremie şi, cînd Caty îl văzu, era în agonie. Profesorul Şaramet îl vizitase cu o zi înainte, zisese « mda» de cîteva ori în faţa bolnavului, iar întrebat de ai familiei dacă era vreo speranţă, făcuse din gură « mde», ceea ce în limbajul lui era: fără scăpare. Acum Ciocîrlan-tatăl era întins pe pat într-o odaie îngustă şi lungă, cu multe ferestre. Odaia era aproape goală de mobile, fiind degajată dinadinsul spre a se putea umbla în jurul agonizantului, pe faţa transpirată a căruia lumina soarelui cădea din plin. Bătrînul zăcea inert, ţinea mîinile întinse corect de-a lungul trupului şi singurul semn de viaţă era horcăitul spasmodic, care îi umfla ritmic buzele şi făcea să-i salte mustăţile de forma sulurilor. Alături de dormitor era un mare salon, în care vizitatorii veneau fără încetare, stînd mai mult sau mai puţin în picioare, şoptind între ei. Uşa către dormitor era deschisă, şi muribundul putea fi văzut dinspre centrul salonului. Ciocîrlan-tatăl avea, în afară de Gigi, încă doi fii mai mari şi o fiică măritată. Fiii, fiica şi ginerele şedeau în picioare, lîngă o masă, primind compătimiri; alături de ei pe un fotoliu se afla o bătrînică, prelungă la faţă,

cu părul tot alb, rotunjit frumos ca o perucă din secolul XVIII. Aceasta era madam Ciocîrlan-mamă. Printre vizitatori unul din cei dinții fu Gaittany. El se uită în odaia cu agonizantul, făcu ţţ, ţţ, ţţ, clătinînd din cap, apoi veni în fața doamnei Ciocîrlan şi se înclină spunîndu-i: « Sînt cu totul alături de dumneavoastră». Față de fiii lui Ciocîrlan ridică brațele la cer cu înțelesul că unele evenimente ineluctabile trebuiesc suportate cu resemnare. Spre ieşire dădu de Smărăndache şi de Gulimănescu.

— Aud, le spuse, că e complet ruinat. Nenorociții! Pe Gigi Ciocîrlan e vorba să-l destituie!

Şi făcînd salutări de proporții diminuate, din decență, plecă în vîrful picioarelor.

Mareşalul Cornescu veni să se intereseze din partea palatului. Cum prevedea că Ciocîrlan va fi mort, se îmbrăcase într-un costum negru, deşi uzual.

— Maiestatea-sa, zise, mă însărcinează să transmit bolnavului urări de grabnică însănătoşire.

— Sîntem adînc mişcați de atenția maiestățiisale, răspunse fratele mai mare, Costi Ciocîrlan, dar... şi arătă cu mîna spre uşa dormitorului.

Cornescu merse înspre dormitor, îşi aruncă ochii înăuntru şi, văzînd agitația mustăților agonizantului, se întoarse cu o fizionomie pusă brusc la masca gravă. Apucîndu-şi cu mîna barba de la rădăcină şi lăsînd-o apoi să scape elastică din mînă, spuse:

— Voi mîhni mult pe maiestatea-sa comunicîndu-i această tristă veste.

După aceea luă de braț pe Ionel Ciocîrlan, al doilea frate, şi îl trase mai la o parte.

—• Cînd crezi tu, puiule, că va fi înmormîntarea? îl întrebă în şoaptă. Tocmai mă pregătesc să plec din Bucureşti pentru cîteva zile, avînd treburi la țară. Regele mă va trimite cu siguranță să-l reprezint la înmormîntare. E un accident foarte dezagreabil.

— Profesorul Şaramet afirmă că spre seară se va stinge. Ne-am făcut socoteala că va fi. joi. Am şi dat dispoziții.

—- Dumnezeu să vă dea mîngîiere şi puterea de a suporta o asemenea pierdere! spuse în încheiere mareşalul şi se îndreptă spre ieşire, unde se lovi piept în piept cu ministrul de externe.

Uitînd amîndoi unde se află, mareşalul îl îmbrățişa pe ministrul de externe jovial de mijloc, iar acesta rîse cu rîsul de gală. Cînd ministrul de externe, despărțindu-se de mareşal, se îndreptă spre grupul familiei, făcu toate sforțările să anuleze zîmbetul său imprimat în muşchii feței, fără a izbuti cu totul. Văzînd pe Caty, o salută cu înclinări repetate din cap, ca pe o cunoştință plăcută. Dar se feri să rămînă mai mult de o clipă lîngă ea, de teama de a nu fi solicitat în favoarea lui Gigi Ciocîrlan. încetul cu încetul, numeroşii vizitatori făcură grupuri în felurite părți ale salonului şi începură să vorbească încet şi cîteodată volubil, în mod evident despre alte probleme decît starea bolnavului, care continua să horcăie, supravegheat de o infirmieră. Către seară, vizitele luară sfîrşit, şi rudele, adunîndu-se în jurul mesei, ținură un fel de consiliu de familie curios. Un sfeşnic cu o luminare aprinsă ilumina în dormitor explozia buzelor, din ce în ce mai precipitată, şi moțiunea mustăților bătrînului Ciocîrlan.

— Testamentul, luă cuvîntul aproape solemn Costi Ciocîrlan, îl cunoaşteți. El nu prezintă nimic surprinzător pentru noi, de vreme ce tata ne-a

împărțit dinainte la fiecare partea ce ni se cuvenea. Originalul va fi deschis la timpul oportun, avem însă o copie.

— în fond, observă Lia, fata bătrînului Ciocîrlan, n-avem mare lucru. Cu toată conversiunea, ratele stabilite trebuiesc plătite la timp şi sînt destul de serioase.

— Rămîne casa! zise Ionel Ciocîrlan.

— Tocmai despre asta vreau să vă vorbesc! spuse Costi.

Casa din Bucureşti a lui Ciocîrlan, pe o stradă liniştită în apropierea Căii Victoriei, în porțiunea dinspre Şosea, n-avea decît parter, însă era foarte impunătoare, se întindea în chip de potcoavă în jurul unei curți pavate, despărțită cu zid înalt de stradă şi ornată numai cu un rond mare de flori în mijloc şi cu două statuete de o parte şi alta. Locuința avea un aspect colonial şi putea servi foarte bine, avînd numeroase încăperi, drept consulat.

— Conform testamentului, urmă Costi, casa rămîne descendenților direcți, adică nouă, cu latitudinea de a dispune de ea cum voim: a o folosi în condominiu, a o adjudeca unuia cu obligația de a plăti cotitățile respective celorlalți sau a o vinde.

— Trebuie vîndută! decise Lia.

— Aşa zic şi eu! însă testamentul prevede, şi este firesc, că mama poate să se prevaleze de dreptul de uzufruct, dacă voieşte, în sensul de a locui în ea pînă la moarte.

Toată lumea tăcu şi bătrîna Ciocîrlan rămase nemişcată, privind în gol, fără nici o expresie.

— Noi am ruga-o pe mama, zise Costi, căci trebuie să procedăm ca nişte oameni de lume, să ne ajute să ieşim din încurcătură. Ni se oferă îndată pentru casă o sumă bună din partea unei societăți americane, ştiți afacerea, cu care am putea să radiem definitiv ipotecile ce apasă asupra proprietăților noastre. Pentru mama, casa ar fi vastă şi Inutilă, mama s-ar plictisi în ea, totul s-ar rezolva dacă unul din noi ar lua-o la el, iar mama ar consimți să renunțe la dreptul de folosință.

Costi se opri din vorbire şi urmă o lungă şi penibilă tăcere, toți privind înspre bătrîna Ciocîrlan. Aceasta zise în cele din urmă:

— Faceți voi cum credeți mai bine, eu n-am să vă stînjenesc.

— Mama poate să vină la Ciocile, unde are apartamentul ei.

Moşia Ciocile fusese a bătrînei Ciocîrlan, născură Arion, şi ea o dăduse de zestre Liei, rezervîndu-şi dreptul viajer de a folosi o aripă a conacului.

— Are să-mi fie greu să mai locuiesc la țară! zise încet bătrîna.

— La noi, în Bucureşti, se apără Lia de o ipoteză neplăcută, au să te supere copiii.

— La mine nu-i mai bine! zise şi Costi.

— Eu stau la țară aproape mereu, se scuză Ionel. La Bucureşti am o garsonieră.

— I s-ar putea cumpăra un mic apartament într-un bloc, cu o parte din suma rezultată din vînzare! îşi dădu părerea Caty.

Costi însă primi propunerea cu răceală:

—- Apartamentele în blocuri sînt la etaj, ceea ce n-ar conveni mamei, care este obişnuită să stea la parter. în caz că nu se simte bine la unul din noi, sînt de părere să-i luăm un apartament cu chirie, plătind fiecare o parte egală. Mama va avea pensie şi, afară de aceasta, vara cel puțin, poate să treacă pe rînd la fiecare din noi la moşie.

Fiul cel mare privi întrebător înspre mamă-sa. Aceasta, trezindu-se ca dintr-un vis, zise blind, după o lungă trecere de timp:

— Fie şi aşa, pentru mine este totuna!

Tocmai atunci infirmiera ieşi din dormitor şi făcu un semn din ochi lui Costi. Acesta trecu dincolo şi reveni după cîteva clipe:

— Tata s-a stins! vesti el.

Toţi primiră ştirea fără a se mişca, numai bătrîna Ciocîrlan duse o mică batistă către nas şi plînse aşa de uscat şi liniştit, încît s-ar fi părut că are guturai. în fine, se apropiară toţi de uşa dormitorului, în care fusese aprinsă acum lumina electrică. Ciocîrlan şedea culcat foarte liniştit pe spate, cu buzele definitiv închise şi cu sulurile de mustăţi în linie orizontală.

înmormîntarea fu grandioasă ca spectacol, dar produse foarte puţin interes în opinia publică. Ciocîrlan era om de culise, nu avea un partid îndărătul său, abia ieşit din minister fusese uitat cu desăvîrşire. Dricul, tras de cai caparasonaţi în negru ca într-o sinistră procesiune medievală, era urmat de două care cu coroane. îndărătul carului funebru venea un şir lung de notabilităţi, magistraţi în togi, oameni politici, universitari. Gaittany, nelipsit de la înmormîntările de protipendadă, păşea aproape vesel într-un grup şi, întorcînd capul în toate părţile din curiozitate, făcea saluturi discrete cu mîna cînd zărea un cunoscut. Mareşalul Cornescu se remarca îndată prin înălţimea sa şi candoarea polară a bărbii. Pe o pernă de catifea, cineva purta decoraţiile căpătate de Ciocîrlan. Erau atît de multe, încît părea o vitrină cu bijuterii. Un şir lung de cupeuri transportau îndeosebi doamne din societatea bună. Madam Carcalechi şedea lîngă un individ îmbrăcat în negru şi tras în fundul cupeului ca să nu fie văzut şi care era, după toate probabilităţile, Costică Prejbeanu, zis regele Vahtang. în ultimul cupeu, vechi, cu lacul dezghiocat, o femeie în vîrstă, cu aer de guvernantă, clătina mereu din cap. Era Zenaida Mânu, rudă cu bătrîna Ciocîrlan şi nelipsită consilieră la decesurile în familiile bune, în scopul de a căpăta de pomană.

Convorbirea însoţitorilor carului funebru nu fu de loc, cum lesne se poate închipui, în jurul mortului. Cel mult, printr-o simplă asociaţie, oamenii politici vorbiră despre situaţia politică europeană. Adevăratul subiect de conversaţie, mai ales în cupeuri, fu Meme Hangerliu, sora minoră a prinţului Antoine.

— Da, domnule, zise Gaittany amuzat către Gulimănescu, care, ca profesor şi jurist, se simţi obligat a asista la înmormîntare, au găsit-o în marginea trotuarului, beată. De altfel, e o fată delicioasă, ce mai vorbă, e încîntătoare, domnule.

— Am auzit că a omorît trei copii!

— Nu, domnule, protestă, parcă atins personal, Gaittany, numai unul.

— Ei, şi nu e grav ? reproşa sever Gulimănescu,

— De fapt, nici nu ştiu precis, încercă Gaittany să scape, căutînd din ochi alt amic, se pare că n-a murit, l-a lovit cu aripa maşinii.

— Eu am auzit că s-a introdus reclamaţie la parchet contra ei! insistă Gulimănescu.

Dar cînd se uită alături, Gaittany nu mai era. Acesta rămăsese puţin în loc, spre a fi depăşit cu cîteva rînduri, şi venea acum dindărăt cu Max Hangerliu.

— Caty este aici, îi spuse Max cu un îngrozitor rîs behăitor, ce făcu pe unii să întoarcă privirile, e

într-o formă straşnică. Dinule, simt, neapărat, cînd o văd, instinctul de a procrea.

Gaittany făcu cu mîna o pîlnie la urechea lui Max, în care emise un « ha, ha, ha» înăbuşit.

Meme, sora lui Antoine, era încă elevă în cursul superior al liceului şi avea, cum spunea Gaittany, o înfăţişare încîntătoare. Părul tuns băieţeşte pe la urechi şi ceafă se încurca în vîrful capului ca o iarbă crescută mare, ochii îi erau ca de ametist, faţa măslinie, redusă la minim de carnalitate, gîtul lung, spatele osos, puţin încovoiat, picioarele zvelte, încălţămintea în contrast cu austeritatea uniformei, extravagantă (bocanci, galoşi de sport etc). Meme n-avea nimic voluptuos în făptura ei, părea complet neutrală din punct de vedere sexual, o şampioană încă infantilă de înot şi tenis. Privirile ei erau modeste, amintind sfiiciunea lui Antoine. Meme vorbea cu o egalitate perfectă cu oricare din colegele ei, indiferent de originea socială, se arăta solidară şi lipsită de orice snobism. Venea la şcoală cu o maşină lungă şi joasă de sport şi la ieşire o încărca cu prietene, pe care le plimba la Şosea. Nimeni nu observa că Meme nu invita pe nici una din colegele ei acasă la Pipera, cu excepţia uneia, numită Butculescu, şi a alteia, cu numele Darvari, amîndouă deci aparţinînd lumii bune. într-o zi, întîlnind întîmplător pe Gaittany, Meme descarcă repede maşina de colegele ei, concediindu-le cu strîngeri de mînă din cele mai expeditiv cordiale, şi-1 luă pe zîmbitorul Gaittany, dispărînd cu el spre Pipera, cu o viteză de bolid. Dacă o examinai îndelung şi atent, constatai că în cuminţenia ei se ascundea o impertinenţă subtilă. Vorbea franţuzeşte şi englezeşte perfect, dar profesoara de la engleză, în special, o luase « ***en grippe»*** fiindcă, cu un aer de mare nevinovăţie, o corecta sau îi vorbea cu o repeziciune şi un accent pe care profesoara nu le avea. Uneori citea de-a dreptul şi pe faţă o carte engleză, de pildă Bromfield, ***The*** Strânge Case ***of Miss*** Annie Spragg. Cînd profesoara îi lua, cu reproş în privire, cartea, examinîndu-i titlul, Meme spunea simplu: «E amuzantă!» încercînd o singură dată să-i demonstreze că trebuia totuşi să fie atentă la lecţie, profesoara primi de la Meme acest răspuns în englezeşte: «La ce bun, dacă cunosc perfect limba engleză ?» Profesoara se roşi şi o lăsă în pace. La alte materii, Meme învăţa suficient şi foarte adesea excelent, însă îşi zbîrcea uşor fruntea ca şi cînd o durere de cap o lovea dintr-o dată. Simula sau era de bună-credinţă, e greu de spus, în orice caz, Meme se plîngea de «anosteală», se plictisea continuu, găsea că nimic nu mai prezintă nici un interes. încă de pe la mijlocul orei, o apuca migrena şi colegele aşteptau cu senzaţie să ridice, cum avea obiceiul, mîna şi să ceară permisiunea de a ieşi puţin afară, ca să respire, îndată după ieşirea din clasă se auzea un bubuit de motor, semn că Meme se aşezase la volanul maşinii sale şi pornise înspre bulevard. După o raită revenea la ora următoare. Meme străbătea şoselele cu o viteză nebună, făcînd victime numeroase printre puii de găină. O femeie de pe drumul spre Pipera, căreia îi omorîse un pisoi, avea obiceiul să zică de cîte ori vîjîitura trecea prin faţa sa, ridicînd cicloane de praf: « De capu-ţi !» Odată Meme izbi un copil şi îl tîrî pe şosea cîţiva metri, jupuindu-1 îngrozitor. îl duse singură la spital. Antoine dădu o sumă de bani părinţilor, aduse medici reputaţi copilului, cocoloşi, în fine, afacerea. Omor, cum pretindea Gulimănescu, în-

cîntătoarea Meme nu făptuise încă. De la un timp, Meme începu să frecventeze barurile de noapte, să danseze şi să bea *cocktail.* La această nouă distracţie contribui, în parte, şi Max Hangerliu, a cărui soţie tapa la pian într-un cunoscut bar din apropierea halelor. De acolo, Meme se orienta spre alte locuri de reuniune nocturnă, mai discrete şi mai suspecte. îi ieşi zvonul că lua cocaină, că participă la orgii sexuale. Antoine, alarmat, chemă un medic, puse s-o examineze. Medicul îl asigură că fata este fără păcat şi că probabil nu uza nici de stupefiante, dar că se alcooliza cam des. Gaittany, mai informat, şoptea că Meme se aduna noaptea cu cîţiva tineri de familie bună, care asistau într-adevăr la scene îndrăzneţe şi în acelaşi timp dansau într-un chip indecent, pipăindu-şi partenera dincolo de marginile permise. Meme însă asista din plictiseală intelectuală, nu se lăsa stăpînită de simţuri, ba chiar trăda o anume frigiditate. Unui individ care ar fi luat-o în braţe s-o sărute şi care nu era din societatea bună i-ar fi spus: « Lasă-mă, eşti aşa de murdar! »

— Iată unde duce, declară indignată prinţesa Hangerliu, lipsa unei educaţii creştine şi rumâneşti.

Serica Băleanu era însă de părere că Meme încerca cu prudenţă gustul amar al vieţii şi că trebuia lăsată în pace să-şi găsească drumul, cu încredere în puritatea ei înnăscută şi în fina ei intelectualitate. Monseniorul de Băleanu crezu că poate opera o convertire.

— Fiica mea, îi zise el, bineînţeles în franţuzeşte, adesea Domnul ne atrage pe căile sale, aruncîndu-ne înainte o negură care ne face să suspinăm după lumina cerului şi să ridicăm mîinile însetate spre el. Biserica noastră apostolică romană e un drum eroic spre Domnul, un drum semănat cu binefăcătoare prăpăstii şi vîrfuri. ***Vous etes nie pour une grande bataille et vous succombez ici dans des petites escarmouch.es avec l'ennui. Livrez-vous ă la priere et ă Vaction, priparez-vous ă*** remporter ***la grande victoire.***

Meme privi pe monsenior fără a răspunde, cu o buimăceală frizînd insolenţa, apoi se scuză şi plecă. întîmplarea de care vorbeau însoţitorii la mormînt ai lui Ciocîrlan era următoarea: Meme fusese găsită de un sergent de stradă zăcînd pe trotuar la trei noaptea pe o stradă din jurul Cişmigiului. întorcînd-o şi scuturînd-o, constată că era complet beată. O aduse la comisariat, unde Meme, foarte puţin dezmeticită, îndată ce zări o canapea de muşama, se trînti şi reintră în inerţie. Comisarul de serviciu o contemplă ca un expert şi bănui că nu are de-a face cu o femeie de moravuri uşoare. Rochia de seară ce-i lăsa umerii goi se ridicase în crispaţiunile trupului şi dezgolise pînă sus un picior de o mare suavitate, aproape de copil. Buzele nefardate, faţa infantilă întăreau pe comisar în ideea că avea de a face cu o fată de bună condiţie. Din păcate Meme n-avea nici un act şi nici o poşetă. Comisarul aprinse o maşină de spirt de pe birou şi puse la fiert un ibric cu cafea, turnînd apoi fiertura în două ceşti groase. Merse cu o ceaşcă spre canapea şi porunci sergentului să salte din umeri pe fată, apoi îi puse ceaşca la buze. Meme se strîmbă puţin, apoi încetul cu încetul începu să bea, în fine se ridică în capul oaselor, căscînd îngrozitor. Duhnea a alcool.

— Ce vrei cu mine? zise ea plictisită şi cu o anume aroganţă defensivă comisarului.

— Ce vreau? răspunse acesta. Să te pun pe picioare. Pe unde ai băut?

— Am uitat. Cred că am fost în mai multe locuri. Am uitat cu desăvîrşire.

— Cum te cheamă?

— Meme Hangerliu, elevă la Liceul Regina Măria.

— Bravo, o lăudă ironic comisarul, aşa elevă zic şi eu!

— Nu mă plictisi cu morala! se supără Meme. Telefonează acasă să vie să mă ia.

— Unde să telefonez?

— Prinţesa **Serica** Băleanu, Pipera.

Comisarul ridică receptorul şi ceru centrala. Cînd în cele din urmă obţinu într-adevăr Pipera, Meme, care se apropiase de el, îi luă aparatul din mînă:

— Tu eşti, **Serica?** Trimite să mă ia, m-am îmbătat cu ***cocktail*** şi m-am rătăcit.

Comisarul o privi uimit cum se întindea din nou pe canapea, intimidat de liniştea acestei fete cu asemenea relaţii şi în aşa hal. Sosi maşina cu prinţul Antoine însuşi, care păru foarte ruşinat şi rugă pe comisar să nu spună nimănui întîmplarea, asigurîndu-l că Meme n-a mai băut niciodată şi că, din cauza aceasta, i s-a făcut rău şi a căzut pe stradă. A doua zi, consultîndu-se cu doctorul, decise să închidă pe Meme o lună în micul ei apartament de la etaj, aducîndu-i mîncarea sus şi permiţînd vizita persoanelor mai presus de orice bănuială. Spera ca în chipul acesta să dezalcoolizeze pe fată. Cînd însă într-o zi, Antoine, însoţit de monsenior, bătu la uşă şi, în lipsa oricărui răspuns, intră în apartament, îl găsi gol. O pisică siameză se spăla tacticos pe patul fetei. Geamul era deschis şi prinţul înţelese, după un şnur gros de perdea legat de radiatorul caloriferului de sub fereastră, că Meme se lăsase într-un nuc bătrîn, care îşi desfăcea crăcile în apropierea geamurilor etajului, şi de acolo sărise jos. în ziua înmormîntării lui Ciocîrlan, Antoine nu dăduse încă de ascunzătoarea turbulentei Meme. Serica citi prietenilor un panseu cu evidentă aluzie la întîmplare:

«Nous avons tous dans le coeur — dcrit Duclos — des germes ***de vertu et de vices; il s'agit d'dtouffer Ies uns, et de dâvelopper Ies autres.» Erreur! 11 faut renăre Ies vices agrâables et*** tolerables par Ies vertus. La ***vertu toute seule est ennuyeuse et de mauvais goât!***

— E admirabil! aprobă Max Hangerliu sentinţa, îngroşînd pe r şi stînd de-a dreptul pe parchet cu genunchii înconjuraţi cu mîinile. îmi dai voie să te citez în cronica mea? Virtutea e de prost-gust! Hă, hă, hă, hă!

Şi Hangerliu rîse ca lovit subit de idioţie.

La cimitir, Caty rămase ceva mai îndărăt de grupul familiei, puţin indispusă de doliul pe care, pentru circumstanţă, fu nevoită să-l poarte. în mînă avea o telegramă de şaizeci de cuvinte, pe care Ciocîrlan o trimisese de la Buenos Aires tatălui său şi care în faţa sicriului părea grotesc de perimată: «Triste te ***savoir mdlade,*** attends lettre, prie Dieu pour ta sânte", stop». Simţind fîlfîit de foi lîngă ea, Caty întoarse capul şi văzu pe Max Hangerliu cu un bloc-notes în mînă, scriind de zor.

— Ce faci aici? îl întrebă ea.

— Trag pisica de coadă. Sînt gazetar şi am fost trimis să fac un reportaj asupra înmormîntării. Madam Iulli Negroponte (Max îşi nota cu stiloul numele celor de faţă), generalul şi madam Zoe

Odobescu. Arăţi superb. Crepul îţi dă un incarnat domnesc. Nu vrei să facem zilele acestea o cavalcadă la Pipera?

....- Spun drept că mi-e dor de călărie.

— Atunci e-n regulă. Prinţul şi prinţesa Costăchel Ghica, madam Furnarachi. Sînt complet ruinat, am să împrumut un cal de la Serica. Poimîine la zece dimineaţa îţi convine ?

— Dacă te ţii de cuvînt. Am un program aşa de încărcat!

—- Un Hangerliu asasinează, dar nu face să aştepte femeile frumoase. Marchiza Montagliari, madam Leni Golescu, domnul şi doamna Alexandru Pherechyde. Dacă ne-am fi luat, poate renunţam la ideile mele revoluţionare şi azi aveam un moştenitor princiar. Dinu Gaittany, madam Valsamaki-Farfara.

— Este şi Pomponescu cu doamna! observă Caty.

Max făcu o strîmbătură:

— I-am văzut, nu prea sînt « ***monde*** ». Noi şi revoluţia o s-o facem numai cu oamenii de rasă, cu titluri de nobleţă verificate.

— Ce revoluţie ?

—Las' că-ţi spun eu cu altă ocazie. Domnul şi doamna Samurcaş, Costică Prejbeanu.

Caty fu despărţită de Hangerliu prin deplasarea masei de oameni. în faţa ei se prezentă mareşalul Cornescu, cu un zîmbet artificial consolator. El îi luă amîndouă mîinile şi i le ţinu prelung între ale sale, fără să spună nimic. Făcuse aceeaşi ceremonie cu restul familiei mortului. Caty nu simţea nici o durere de a fi pierdut pe Ciocîrlan-tatăl, îi era tot aşa de străin sufleteşte ca şi şahul Persiei. Avusese prilejul să constate că nici fiii decedatului nu erau mai emoţionaţi. Cînd fu din nou în cupeu, zări pe Max Hangerliu îngrămădindu-se într-o maşină de piaţă cu cîţiva indivizi care trebuie să fi fost reporteri de gazetă. Max rîdea cu gura căscată în felul lui aparent stupid şi se lăsa înghesuit de ceilalţi cu cea mai mare familiaritate profesională. De departe părea un oarecare, cu toate acestea, Caty, experimentată în materie de valori sociale, simţea o atracţie secretă pentru Max, la care contribuia şi snobismul ei. Compara pe Max cu Gigi şi cu Oster şi înţelegea deosebirile între ei. Deşi de familie aristocratică prin mamă, şi acceptat cu atenţie în toate saloanele, Gigi nu avea imprimat pe epiderma lui timbrul sec al distincţiei. Prestigiul lui era rezultat din componente eterogene (fiu al lui Ciocîrlan, omul politic de vază, frumuseţe, atenţie vestimentară, tinereţe). Una din acestea să fi lipsit, şi totalul s-ar fi diminuat. Un Gigi îmbătrînit ar fi fost penibil de şters. Caty îl văzuse neras şi ştia cît pierde Ciocîrlan cînd preparaţia înfăţişării lui nu e pusă la punct. Un Gigi îmbrăcat rău, cu cravata strîmbă, încercînd să calce cu fantezia protocolul diplomatic, era un dezastru. Afară de asta, Gigi avea superstiţia oamenilor la putere, îi era frică de ei, îi solicita umil, folosind indirect influenţa femeilor, n-avea acea linişte a omului încrezător în valoarea sa absolută. Oster, nici el plebeu prin ascendenţă, datora prestigiul forţei lui morale şi financiare. Un Oster sărăcit devenea un ***gaucho*** anonim, interesant ca erou într-un roman de Ricardo Giiiraldes, nu însă un nume de circulaţie internaţională permanentă. în schimb, Hangerliu, cu boema lui impertinentă şi cu cretinismul lui foarte discutabil, şi în orice caz mai eficient, în mediul monden, decît geniul, bogat sau sărac, era un

Hangerliu, înregistrat în almanahul oral al lumii bune internaţionale. Caty avusese prilejul să constate că la Buenos Aires, în lumea legaţiilor, erau, printre sutele de diplomaţi proveniţi din aristocraţie, persoane care confundau România cu Bulgaria, dar aveau o orientare oricît de generală despre Bibeşti, Hangerlii, Cantacuzini, Văcăreşti, Băleni. Caty se simţea foarte stînjenită de numele său de operetă: Cătălina Aldea Zanoaga de Ciocârlan. Cătălina ***princesse*** Hangerliu ar fi sunat mult mai bine şi ar fi fost un certificat cu care, în orice caz, ar fi pătruns în familiile cele mai notorii. Caty văzuse cum călătorea Max, aproape fără bani, în căutare de «tanti» şi « verişoare». La Paris trăsese la familia Caraman Chimay, procurase o scrisoare de la un conte de la Forest de Divonne, cu care în Italia, la Roma, dibuise pe un prinţ Ruspoli, rudă cu Catinca Conachi, devenită soţia prinţului Albert Ruspoli, şi care avusese şi o fată măritată cu contele Albert de la Forest de Divonne. Prin Ruspoli, Max obţinu găzduirea la Veneţia la o contesă locală scăpătată, care însă îl introduse în saloanele veneţiene, scutindu-l considerabil de problema mesei. Se întoarse în ţară, ca repatriat, în mizerie, pe socoteala legaţiei, întrucît ministrul îi era de aproape cunoscut.

Hangerliu se prezentă călare în ziua convenită, îmbrăcat într-un costum de ecvitaţie ponosit, şi porni cu Caty afară din oraş, deoarece aceasta găsi că ar fi neconvenabil să fie văzută, ca noră a decedatului Ciocîrlan, îndată după înmormîntare, cavalcadînd la Şosea. Aci lăsau caii la pas, mergînd alături şi spunîndu-şi nimicuri, aci o luau la trap; iar cînd dădură de un cîmp neted acoperit cu păşune ca un hipodrom, galopară cu voluptate. Caty îşi aminti herghelia de cai din ***estancia*** lui Oster şi găsi că sălbăticia română nu-i lipsită nici ea de agrement. Hangerliu rîdea zgomotos, spunea tot soiul de fleacuri şi făcea tapaj ori de cîte ori căruţe de ţărani îi tăiau drumul. Limbajul lui era cam de felul acesta:

— Mă, nu poţi s-o ţii pe dreapta, ce, numai tu ai dreptul să mergi pe şosea, un călăreţ nu poate să trăiască de tine? Descurcă mai repede drumul, că mă dai în şanţ.

Totuşi, nu depăşea marginile unei familiarităţi volubile, şi dacă i se răspundea semeţ, se făcea că n-aude şi dădea pinteni calului. Hangerliu făcea numai paradă de purtare populară, rîzgîindu-se, îi plăcea să fie văzut amestecat în vulg. Un convoi de căruţe cu lăieţi, deplasîndu-se spre un sat la muncile agricole, încurcă iarăşi şoseaua.

— Să-ţi trăiască franţuzoaica! îi strigă lui Hangerliu o ţigancă între două vîrste, cu fusta largă, creaţă şi roşie. Dă-mi şi mie doi lei.

— Ştii să dai în ghioc? o întrebă prinţul.

— N-am, mînca-te-aş, ghiocul la mine, ştiu să ghicesc în palmă.

Hangerliu, călare, îi întinse palma stîngă, aplecîndu-se puţin spre căruţă, în vreme ce ţiganca se ridicase în picioare.

— Eşti ceva înălţat de tot de neamul dumitale, ai avut barosani d-ăi mari în familie, cu pomelnic la biserică, ai s-ajungi şi dumneata bulibaşe peste mulţi, dar cu vrajbă mare. Uite, să nu te superi, dacă n-ai să te păzeşti, n-ai să mori în pat şi au să se închine oamenii la numele dumitale ca la sfînt şi o să-ţi meargă vestea.

— Dar cu dragostea cum stau? întrebă Hangerliu amuzat.

—- Te iubeşte una care nu ţi-e nevastă şi ai să ai odraslă pe care n-o s-o vezi!

După ce termină cu Hangerliu, ţiganca fu solicitată şi de Caty:

— Pe unul l-ai iubit, pe unul nu-1 poţi uita şi cu al treilea ai să faci copii.

— Hă-hă-hă-hă-hă! gîlgîi din fundul gîtlejului Max.

— Ai să vezi sînge curgînd lîngă dumneata şi după aia faci nuntă. O să fii putredă de bogată şi-ai să laşi moştenire o legăturică. Dar urmaşii tăi au să umble cu cunună pe cap.

Era o simplă potrivire şi desigur şi intuiţie, căci ghicitoarea spunea exact aceleaşi lucruri la cei pe care îi credea de neam mare, mai ales dacă mergeau călare. Ţiganca le mai făcu astfel de vaticinarii sibiline, care puseră totuşi pe gînduri, îndeosebi pe Caty, căreia i se părea că unele lucruri sînt adevărate.

— Dă-mi şi mie un cadou, boierule! se milogi ţiganca.

Hangerliu se scotoci prin toate buzunarele, fără grabă de a găsi, pînă ce Caty scoase cîţiva lei şi-i oferi ghicitoarei de aspect shakespearean. Pe marginea drumului, în apropiere de oraş, călăreţii dădură de o femeie care vindea seminţe de floarea-soarelui şi de dovleac.

— Cît dai seminţele de floarea-soarelui ? o întrebă Hangerliu de pe cal.

— Un leu, domnişorule!

— - Aş! se sperie Hangerliu, dar este enorm, e un adevărat scandal.

— Nu cîştig nimic, păcatele mele! se văita femeia.

Hangerliu se tocmea aşa la suinele mici, din rîzgîială, crezînd că se pune în condiţia oamenilor cu mijloace puţine în faţa speculei.

— Dă-mi trei de doi lei! se tocmi prinţul.

în fine, femeia consimţi să umple ceva mai mult ceaşca şi turnă seminţele în buzunarul lui Hangerliu. Cum Caty spuse că nu era obişnuită să mănînce seminţe de floarea-soarelui, Hangerliu îi luă seminţe de dovleac.

— Sînt sărate, zise el foarte serios, le poţi linge, sînt delicioase!

Urmă iarăşi comedia căutării prin buzunare şi Caty voi să plătească iarăşi ea, însă prinţul se ţinu tare:

— E imposibil, fac eu cinste!

Şi astfel cei doi călăreţi se întoarseră către oraş mîncînd seminţe. într-un loc drumul era plantat de o parte şi alta cu mari salcîmi, făcînd un crîng pe de lături cu iarbă pe jos. Caty voi să coboare spre a se odihni puţin. După ce descăleca el, Hangerliu o ajută pe Caty să descindă, făcîndu-i un cerc cu braţele în jurul genunchilor. Ajunsă cu picioarele pe pămînt, Caty se trezi îmbrăţişată de Hangerliu, care o sărută fără nici o grabă, ca o pisică ce se joacă întîi cu şoarecele înainte de a-l mînca. Din acel moment, Caty înţelese că nu mai poate rezista prinţului. Acesta se invită la ea, la locuinţa din oraş, şi Caty n-avu puterea să nu se ducă şi să nu-i deschidă cînd îl văzu pe geam.

însoţită de madam Valsamaki-Farfara, care cunoştea pe degete lista proprietarilor de apartamente în blocuri, Caty vizită o sumedenie de construcţii recente sau neterminate spre a găsi un plasament pentru banii ei. Toate apartamentele erau reţinute dinainte chiar şi la blocurile în stare

de proiect. Inginerul Ubaldo Ripetta, reprezentantul unei societăţi de construcţie, după o oarecare ezitare spuse:

— Sînt persoane care se înscriu din principiu la toate blocurile şi reţin apartamente pe care apoi le revînd. Dacă v-aţi adresa unei astfel de persoane, cred că aţi găsi.

— Şi cine are apartamente reţinute? întrebă madam Farfara.

•— Mi se pare că doamna Lascăr Vasilescu.

—• Aha! exclamă madam Farfara, este nevasta lui Charles-Adolphe, diplomatul, auzisem eu ceva.

Cele două femei se îndreptară spre locuinţa diplomatului, care se afla în acel an rechemat în Ministerul de Externe. Casa era în apropiere de cheiul Dîmboviţei, în direcţia Cotroceni. Ajunseră la un zid lung, potrivit de înalt, dinspre care, la anume adieri ale vîntului, venea un miros pestilenţial. O servitoare, trecînd cu nişte ciolane de vacă în mînă, le aruncă pe deasupra zidului în curtea din dosul lui. Puţin după aceea, veni un domn foarte arătos cu un pachet în mînă, care, desfăcut, se vedea că conţine oase de găină, şi-l aruncă de asemenea peste zid. încă o doamnă făcu acelaşi gest bizar.

— Ce e aici, întrebă mirată Caty, maidan de gunoaie?

— Aş! zise madam Farfara, aici stă Charles-Adolphe Vasilescu-Lascaris, cum îşi spune. O să vezi ce n-ai văzut.

Şi împinse o poartă de fier acoperită cu foi de tablă în care era practicată o ferăstruică. Intrară într-o grădină mare, o adevărată peluză, însă cu vegetaţia tocată, arsă parcă de un coroziv. Un miros de urină plutea peste tot în aer. în mijlocul acestui maidan se înălţa o vilă elegantă în stil baroc german. în timp ce înaintau spre uşa vilei, cele două femei fură înconjurate de o turmă de cîini de toate mărimile şi de toate rasele: ogari, cîini danezi, buldogi, bulterieri, foxterieri, cîini-lupi, copoi, baseţi, pechinezi, grifoni, care lătrau, se îndesau în vizitatoare. Erau cel puţin optzeci de cîini care se luară pe scară după Caty şi madam Farfara, făcîndu-le un alai introductiv şi final.

— Cine e? se auzi un strigăt energic de femeie, şi în capul scării apăru o doamnă ca de patruzeci de ani, cu uitătură scrutătoare. Bob, Teddy, Maricica, Puffi, Lolica, Pic, staţi frumos.

— Eu sînt, cu doamna Ciocîrlan, soţia ministrului de la Buenos Aires! se vesti doamna Farfara.

— Poftiţi sus, vă rog, nu luaţi seama la cîini, nu muşcă nici unul.

Cîinii dădură, totuşi, un iureş pe lîngă picioarele vizitatoarelor şi făcură irupţie în salon, care era mobilat în stil clasic, cu mobile de lemn dorat, însă mirosea, ca şi curtea, pestilenţial. în poalele Caty-ei şi ale doamnei Farfara sări automat cîte un cîine. Danezii erau aşa de puternici şi izbeau cu cozile atît de tare, încît clătinau mesele şi fotoliile.

— Cum puteţi hrăni atîţia cîini *I* se miră Caty.

— Cheltuiala este mare, dar n-aş putea-o scoate la capăt fără simpatia prietenilor lor. Afară de alte ajutoare, mai toţi din cartier le aruncă oase în curte.

Atunci apăru în salon şi Charles-Adolphe Vasilevs, scobit în obraji, dar roşu de cuperoză, care displăcu Caty-ei fiindcă întorcea mereu buzele pe dos. De altfel, nu scoase tot timpul nici un cuvînt, mulţumindu-se să asiste la convorbire şi să contemple un mare arbore genealogic pus în ramă pe un perete.

— Doriți apartamente? zise madam Vasilescu-Lascaris cînd afla despre ce e vorba. Este o mizerie, s-au scumpit, fiindcă cererea este mare şi se construieşte puțin de frica evenimentelor. De abia am putut reține cu Charles, pentru zile negre, cîte un apartamentaş.

Charles-Adolphe confirmă din cap şi-şi întoarse buzele. Aluzia la scumpire i se păru Caty-ei de rău augur, totuşi, conveniră să se întîlnească a doua zi la unul din blocuri spre a vedea un apartament. La plecare, madam Vasilevs-Lascaris întinse o listă de subscripție:

— Pentru întreținerea pensionarilor noştri, explică ea, dați cît voiți!

Caty izbuti să cumpere cîteva garsoniere, însă nu prin madam Lascaris, care cerea prețuri exorbitante, şi se pregătea să se întoarcă, apropiindu-se data cursei vaporului, cînd simți un leşin şi o senzație de rău de mare. Unchiul Alee, consultat, găsi că este însărcinată.

— Şi de cît timp ? întrebă Caty.

Nu mai mult de o lună! răspunse Alee Zănoagă cu semnificație.

Astfel Caty fu nevoită să rămînă în țară, fiindcă i se spusese că întîile luni sînt mai dificile decît celelalte. Ciocîrlan trimitea telegrame peste telegrame şi scrisori prin avion, cerînd lămuriri asupra situației sale. Ministerul nu acoperise creditul, dar nici nu declara că nu voia să onoreze trata şi părea a fi dispus să lase mai departe pe Ciocîrlan la postul său. După cîteva luni, Caty se hotărî să înfrunte călătoria, chiar gravidă, şi porni, însoțită de Alee, pînă la vapor. Ciocîrlan primi pe Caty cu bucurie şi primele întrebări fură despre ce se petrece la Ministerul de Externe. Despre sarcina Caty-ei nu pomeni nimic, afară de aceea că va trebui să angajeze o bonă româncă din Buenos Aires ca s-o îngrijească. Este imposibil ca prin mintea lui Ciocîrlan să nu fi trecut unele reflecții în legătură cu ivirea sarcinii. Ceea ce îl adumbrea era însă primejdia de a se bîrfi în detrimentul său pe seama Caty-ei. Auzise pe Tilibiliu zicînd în rîsetele celorlalți în cancelaria legației: « Face copii prin cablogramă» şi nu se îndoise că e o aluzie la el. în schimb, Oster era încredințat că copilul este al lui şi vizită pe Caty, întinsă pe canapea, cu grija unui viitor tată. Caty născu un băiat, pe care ținu să-l numească Filip, fiindcă Oster spusese că Filip ar fi un nume foarte frumos. Ciocîrlan, care uitase întîile suspiciuni, fu foarte fericit şi primi cu căldură felicitările nu mai puțin fericitului Oster. într-o zi, Caty, plimbîndu-se pe stradă cu copilul împins în cărucior de doică, fu salutată de Oster de la fereastră. Curînd după aceea, bancherul apăru la poartă şi rugă pe Caty să-i facă neapărat onoarea de a poposi o clipă cu copilul în palatul lui. Caty scoase pe Filip din cărucior şi se urcă cu el în salonul lui Oster, aşezîndu-se pe un fotoliu. Oster admiră îndelung pruncul din brațele Caty-ei, apoi întrebă şoptit:

— Es ***mio ?***

— Es ***tuyo l*** îi răspunse Caty, nevoind să-i spulbere iluzia.

Oster luă atunci un mare acordeon alb, îl petrecu pe după gît, şi, făcînd un preludiu plin de expresie şi virtuozitate, ce confirma în el organistul din copilărie, începu să cînte cu vocea vibrantă de bariton cîntecul de leagăn ***Ay, ay, ay,*** stînd în picioare în fața Caty-ei şi desfăcînd patetic burduful acordeonului. Copilul, deschizînd vrăjit gura ştirbă, începu să zîmbească.

— *Diga aiin que es mio, que es nuestro!* insistă Oster cînd ultimele rezonanțe ale acordeonului se stinseră.

Caty repetă:

— Es *tuyo!*

XIII

Filip dădu pe Bulevardul Magheru de lume strînsă în jurul unui bărbat şi descoperi că omul care trezea interes era Charles-Adolphe Vasilevs-Lascaris, care, încălțat acum cu nişte pantofi cu talpă de crep foarte lată, ținea în brațe doi căței mops. Voia să-i vîndă, cerea însă cinci mii de lei pe unul, ceea ce părea scump.

— Şi pe urmă, zise un domn, cu ce să-i hrăneşti? Asta mănîncă mai mult decît un copil.

Vasilevs îşi întoarse buzele pe dos, fără a spune nimic, deşi gîndul lui, ce se putea ghici din gest, era că cine prețuieşte un cîine de rasă nu-şi mai pune astfel de întrebări meschine.

— Drăguții! exclamă cu pasiune o doamnă bătrîna apropiindu-se cu gura de căței, în vreme ce Lascaris, ca să-i facă plăcere, sălta mopşii spre ea. Cum îi cheamă? Sînt băieți?

— Prince şi Duke! zise foarte serios Lascaris.

— Puppy scump! exclamă doamna şi sărută pe frunte pe unul din căței.

Văzînd pe Filip, Vasilevs îl chemă şi-i vorbi şoptit:

— Vreau să te rog să spui ceva prințesei Băleanu.

Apoi se răzgîndi şi declară că merge în persoană. Ieşi deci din grupul de curioşi şi porni împreună cu Filip în direcția Bisericii Anglicane. Serica admiră cățeii, cînd îi văzu, dar de la distanță şi numai din snobism, căci nu-i plăceau cîinii şi pisicile pentru familiaritatea lor. Un cîine care sare în poale strică şi acoperă efectele cutelor rochiei, ale centurii, modifică distanța morală.

— Astă-seară la nouă, îi comunică Vasilevs, doctorul face şedință cu madam Smărăndache ca medium. Mary te roagă să iei parte. Cred că va fi foarte interesant.

— Viu neapărat! îl asigură Serica cu o mişcare de satisfacție.

Vasilevs plecă cu cățeii.

— Am să te rog să mă însoțeşti, propuse prințesa lui Filip, vom ieşi probabil tîrziu şi mi-e urît să merg singură noaptea.

Filip consimți bucuros. De multă vreme începuse să se sufoce în casa Şerichii la propriu şi la figurat. în vizuina în care dormea, aerul era înăbuşitor, plăcerea pe care o avusese la început să privească pe prințul Antoine dregînd aparatele se prefăcuse în plictiseală. O muncă nu e tonică decît dacă o faci tu. Afară de aceasta, era înfometat. Soții Băleanu-Hangerliu mîncau neregulat şi inegal, o dată, cînd dădeau de bani, abundent şi numai lucruri bune, caviar, *schweitzer,* şuncă, altă dată un simplu biscuit cu ceai. Serica, de altfel, colinda toată ziua pe la cunoştințele ei, în căutare de ştiri şi interpretări optimiste ale situației, şi rămînea la masă în oraş. Niciodată, în astfel de împrejurări, nu cumpăra ceva de mîncare pentru Antoine şi pentru Filip, mulțumindu-se să-i întrebe din obişnuință dacă « *le dîner»* fusese bun. Filip, din delicatețǎ infantilă, se oferise la început să ajute pe Antoine la spălatul vaselor şi la alte treburi cas-

nice. Antoine şi **Serica** protestaseră, apoi îl lăsară, iar în cele din urmă se obişnuiseră cu totul şi transformară pe Filip într-un servitor. Antoine uita să pună masa, şi atunci Filip, înfometat, şi-o punea singur, ba chiar întreba dacă poate să se ducă să cumpere ceva de mîncare. După masă, de asemenea, nici Antoine, nici **Serica** nu îndrăzniseră o singură dată să roage pe Filip să strîngă farfuriile şi să le spele, însă cînd băiatul, văzînd că nimeni nu se gîndeşte la acest lucru, făcea singur treaba, cei doi nu-l împiedicară. Antoine era aşa de obosit şi de blazat, încît se purta astfel din pură distracţie a spiritului.

La nouă seara, cînd Serica Băleanu, care venise împreună cu Filip cu tramvaiul, se opri în faţa porţii de fier acoperite cu tablă, trei maşini, între care una somptuoasă, stopară în marginea trotuarului. Din maşina princiară coborî Gaittany, cu bastonul pe mînă, şi se îndreptă cu braţele deschise şi pline de zîmbet pe faţă înspre **Serica.**

— Oh, ce surpriză plăcută! zise el cu o uimire artificială. Arătaţi excelent!

Şi căută cu mîna ceva de lemn ca să bată cu degetul, conform superstiţiei. întrucît poarta era de fier, Gaittany merse la teiul din marginea trotuarului şi bătu în el. Din celelalte maşini coborîră Sufleţel şi Gulimănescu, în vreme ce pe jos soseau Hagienuş, foarte istovit la faţă, madam Valsamaki-Farfara, prinţul Matei-Radu Basarab, Babighian, Sultana Demirgian şi alţii.

— Ce plăcere! zise cu fals entuziasm Gaittany şi o zbughi repede înăuntrul curţii, spre a nu fi văzut în tovărăşia atîtor persoane suspecte.

Curtea era tot atît de fetid duhnitoare şi cu aspect de maidan ca şi **cu** ani în urmă, însă la

ferestrele casei se vedeau acum nişte perdele scurte de tifon, ce-i dădeau aspect de spital. De la uşă te izbeau două mirosuri contrastante: unul de urini canine, altul de creolină. Mary, care era acum o femeie trecută de cincizeci de ani, de aspect arogant şi cinic, cu părul vopsit roşu-veneţian, şi încă bine păstrată la trup şi faţă, izbutise, nu se ştie bine prin a cui intervenţie, să-şi păstreze toată casa, de altfel fără mobilele pe care le vînduse aproape pe toate la Talcioc. Cîinii ei de rasă fiind unici în ţară, Mary prefăcuse locuinţa în clinică şi laborator de experienţe. Clinii îi aparţineau, dar cîţiva medici de la un institut făceau acolo experienţe asupra reflexelor condiţionate. Alee Zănoagă izbutise a fi. luat colaborator extern cu un mic salariu, în schimb locuia în casă, în calitate de amant al proprietăresei, deoarece Vasilevs şi Mary se învoiseră a divorţa, ca nu cumva proasta reputaţie a lui Vasilevs, fost diplomat al regimului trecut, să dăuneze la amîndoi. Bineînţeles, rămăseseră împreună, fiecare declarînd în public că nu mai are nici o legătură cu celălalt. Vasilevs dormea în fosta cameră de servitori şi mînca separat, tolerînd fără multe amărăciuni legăturile doctorului Alee Zănoagă cu fosta lui soţie. Vindea progenitura clinilor pe bulevard şi lucrurile din casă la Talcioc.

încăperea în care intrară **Serica,** Filip, Gaittany şi ceilalţi era un salon mare prefăcut într-o sală de conferinţe sau de experienţe. Numeroase scaune puse rînduri ocupau aproape tot spaţiul, iar în faţa lor, în loc de catedră, era o canapea joasă şi îngustă, acoperită cu muşama dintre acelea slujind medicilor pentru examinarea pacienţilor. însă o masă lungă de brad, aşezată la o parte lîngă un perete, deştepta îndată bănuiala că îngusta canapea fusese

adusă numai pentru şedinţa din acea seară în locul mesei deplasate din locul ei obişnuit. în peretele din faţa spectatorilor, în care era o uşă cu două batante, se aflau dulapuri de metal cu rafturi de sticlă, pe care se vedeau flacoane şi cutii cu medicamente. Scaunele erau aproape toate ocupate, şi o rumoare de conversaţie fierbea în sală, întreruptă, din cînd în cînd, de lătrături foarte apropiate. Erau în sală, printre alţii, necunoscuţi, monseniorul Băleanu, mareşalul Cornescu, Costică Prejbeanu, bătrîna Carcalechi, generăleasa Cernicev, contesa de Verner-Sternberg, Smărăndache, Tilibiliu şi nevastă-sa Emmi, cam pămîntie la faţă şi cu prognatismul parcă mai accentuat din cauza maturizării. Convorbirea avea ca obiect ultima ispravă a lui Ioanide.

— Şi-a făcut lac cu jocuri de apă ca la Versailles! zise Prejbeanu.

— E ridicul, protestă Gulimănescu. Să faci o asemenea maşină hidraulică complicată ca o fontana Trevi într-o curte banală din Bucureşti.

— Fugi d-aci, că nu e banală! interveni madam Farfara. E adorabilă. Tot ce face Ioanide este încîntător.

— Ai dumneata slăbiciune pentru Ioanide! observă ironic Gulimănescu.

— Toată lumea care a văzut este de părerea mea. Jedourile sînt superbe!

— Domnule, sînt splendide! confirmă atunci cu entuziasm Gaittany.

— Minune! răsună ca un ecou glasul lui Babighian.

— Nu pot pătrunde la el! intră în vorbă şi madam Carcalechi. Am trecut de curiozitate, fiindcă vedeam că se scotea de cîtva timp pămîntul cu căruţele. Toată curtea este prefăcută în lac, şi, cînd dă drumul la ape, parcă e o ploaie densă, o cascadă acoperă faţada casei. Trebuie să treci pe lîngă marginea bazinului cu primejdia de a cădea în apă. Dacă intri pe poartă seara, fără să bagi de seamă, şi vrei să mergi de-a dreptul spre intrare, nevăzînd apa din faţa ta, te îneci.

— Noaptea cînd e lună, zise cu aer visător generăleasa Cernicev, care trecea des cu bicicleta prin faţa locuinţei lui Ioanide, e o privelişte feerică. Toată casa se vede resfrîntă în apa liniştită ca un cristal; cînd nu ţîşnesc jocurile de apă, îţi vine tocmai să sari în lac, ca să intri pe uşa reflectată.

— Da, domnule, aşa e! aprobă Gaittany, lăudînd cu mîinile prin aer imaginaţia generălesei.

— Splendoare! mormăi Babighian.

— Ioanide e individualist, sări în sus Sufleţel, trecîndu-şi mîinile prin părul zburlit. E rupt de masă, de prezent. A pus între el şi noi o perdea de apă. Ne dispreţuieşte! El e divinul, olimpicul, iar noi sîntem plebe, ***vulgus.***

— Şi de ce a făcut atîtea jocuri în definitiv? Cîteva ajungeau.

— Ioanide, explică Smărăndache, pretinde a fi fabricat un adevărat instrument muzical hidraulic. Jeturile sînt distribuite în trei sisteme de cîte treizeci şi trei de ţîşnituri fiecare, căzînd două cîte două în semicerc şi alternativ. Jeturile sînt de un arc perfect, de o grosime egală şi cad în bazinul adînc scoţînd un susur foarte sonor, aproape o simfonie.

— într-adevăr, seara, zise contesa de Verner-Sternberg, e un cîntec adormitor, parcă bate vîntul printr-o pădure puţin uscată.

— Bine, dar ce rost are o asemenea fîntînă într-o curte particulară? căzu în recidivă Gulimănescu.

Nouăzeci şi nouă de ţîşnituri, asta este exhibiţionism!

— Misticism! adăugă Sufleţel. ***Divina Comedie*** a lui Dante este compusă din nouăzeci şi nouă de cînturi, plus unul. Fîntîna are un sens criptic.

Şi Sufleţel rîse către cei din juru-i, scrutîndu-i să vadă de este sau nu în consensul lor. Sufleţel era, în fond, un om de treabă, lipsit de maliţie, şi toate aceste petulante ieşiri împotriva lui Ioanide se explicau prin frica de a nu da de bănuit că aprobă excentricităţi burgheze, pe care acum le detesta sincer.

— Ioanide a făcvit jeturile pentru Mini Cornel, secretara lui, spre a-i arăta că sufletul lui cîntă cînd o vede şi că dragostea lui e infinită, mereu deschisă, nesatisfăcutâ. Mai este în mijloc o ţîşnitură masivă ca un ***geyser,*** ca o erupţie de apă şi care domină totul. Aceasta simbolizează dragostea puternică şi statornică pentru madam Ioanide, prin care se atinge cifra o sută, număr finit, semn că numai dragostea conjugală împlineşte viaţa sentimentală.

— De unde le mai scoţi şi astea? rîse Gulimănescu.

Adevărul este că Smărăndache inventa, începînd să creadă el însuşi în ceea ce spunea. Mai mult de un deceniu trecuse peste el şi se trăda o anume prudenţă a paşilor, proprie oamenilor maturi. Era grijuliu de sănătate, îşi punea flanelă cînd cădea frigul, consulta doctorul îndată ce avea vreo indispoziţie şi mergea la băi sau ape minerale, uzînd de toate expedientele posibile, pentru a-şi trata fenomenele reumatice sau turburările renale. Acum, cînd toată lumea avea o ocupaţie şi a trăi ca un rentier era de neconceput, Smărăndache părea însufleţit de cea mai sinceră dorinţă de a munci. înaintarea în vîrsta, grija de viitor îl îndemnau să-şi

pună însuşirile latente în valoare. Găsise mici ocupaţii prin institutele ştiinţifice ale statului şi advina lunar un venit modest şi instabil. Era foarte cultivat şi se orienta repede într-o chestiune, ştia pe degete ***Capitalul*** lui Karl Marx şi singurul reproş ce i se putea aduce era că, oral, îl împodobea cu interpretări de o fantezie intelectuală inepuizabilă. Informaţiile bibliografice şi memoriile pe care le întocmea erau ireproşabile, şi Smărăndache, care se documenta şi pe picior, devenise util funcţionarilor neorientaţi şi unor instituţii. Dar se plictisea repede cu un lucru şi, îndată ce preda o notă ştiinţifică, dispărea zile şi săptămîni întregi. Trecea la alte ocupaţii cerînd deplasare şi agitaţie fizică, printre care expertiza de pietre preţioase era cea mai agreată. Cu luneta la ochi, Smărăndache apărea pe teren oriunde era chemat şi împodobea simpla consultaţie cu asociaţiile cele mai intelectualiste, citind din ***Philosophie des Qeldes*** de G. Simmel din filozofii valorilor ca William Stern, întrebîndu-se dacă topazul e un ***Dienstuiert,*** o valoare de utilitate sau una de expresie a personalităţii, un ***Ausdrucks' wert,*** sau cita după Le latin ***mystxque*** de Remy de Gourmont, definiţii de lapidariu medieval: «Pourpre ou ***violette est l'amăhyste, on dirait une goutte de vin pur».*** Ingeniozitatea lui Smărăndache era mare în a se descurca în viaţa de toate zilele cu mijloacele precare ce le avea la îndemînă. Cînd caloriferul nu funcţiona, Smărăndache şi soţia lui porneau în turneu pe la prietenii cu sobe de teracotă şi se aşezau lipiţi de ele, spre a înmagazina căldura, rămînînd în vizită cît mai mult cu putinţă, făcînd mari sforţări de a interesa prin anecdote şi ştiri senzaţionale. Prin numeroşii cunoscuţi, Smărăndache şi doamna Smărăndache izbuteau să obţină

cartele la felurite cantine, fiecare, din nefericire, în altă parte, şi seara îşi comunicau unul altuia lista de mîncare. Oriunde era o conferinţă urmată de bufet, Smărăndache, ca şi Gaittany, era nelipsit. Dacă mergeai la Sinaia, îi întîlneai pe Smărăndache şi pe madam Smărăndache veniţi cu un tren C.G.M. duminical; în Deltă, o excursie fără ei era ceva de neconceput. Smărăndache se strecura peste tot, singur sau cu soţia. Probabil că aceste expediente îl obligau să fie prezent peste tot unde se punea la cale vreo festivitate, ceea ce îl silea să renunţe la bucuriile tihnei casnice. în ciuda aparenţelor, Smărăndache avea crize de indolenţă claustrală, îi plăcea să stea în pat ziua întreagă şi să citească. Plictiseala pe care i-o pricinuia nevoia de a se gîndi zilnic la problema mesei nu i se ghicea decît rar şi fugitiv pe faţă şi într-o anume tremurătură şi precipitaţie a glasului, încolo Smărăndache era un om pururi zîmbitor şi dătător de optimism altora.

Şedinţa din salonul-laborator al fostei doamne Vasilevs-Lascaris se începu cu un număr neavînd nici o legătură cu ocultismul şi care era menit să acopere adevăratul scop al reuniunii şi să dea lui Sufleţel, Gulimănescu, Gaittany şi celorlalţi o motivare a prezenţei lor în acel loc. La un moment dat, madam Vasilevs ieşi pe o uşă laterală în faţa întîiului rînd de scaune şi se întoarse aproape numaidecît însoţită de un om îmbrăcat cu halat alb, care ţinea de curea un cîine danez. Murmure de admiraţie izbucniră în sală. începea o exhibiţie de cîini. Doamna Vasilevs-Lascaris luă singură cîinele de curea şi îl prezentă în toate poziţiile, ridicîndu-1 şi în picioare. Cîinele, gri şi cu pete ca de fum mai estompate pe spinare şi foarte acuzate pe la ochi şi bot, era aşa de înalt, încît, punîndu-şi labele pe umerii doamnei ex-Vasilevs, păru un monstru bestial care o îmbrăţişa. O coadă lungă şi tare i se îndoia între picioare. Doamna Vasilevs îl apucă familiar de talie, îi luă labele de pe umăr şi-1 sili să se dea jos, apoi îl încredinţa omului care îl duse înapoi pe uşă. Curînd după aceea, veni cu un altul aproape tot aşa de mare, negru ca păcura, cu pieptul mai dezvoltat decît restul şi învelit într-o blană creaţă, măruntă şi neagră ca un astrahan.

— Oh! exclamă contesa de Verner-Sternberg, parcă e îmbrăcat într-un mantou de blană. Superb!

Admiraţia se comunică tuturor din sală, în special femeilor. După aceea, omul aduse de curea doi cîini corpolenţi şi tot aşa de grandioşi ca şi ceilalţi, care produseră mare senzaţie.

— Sînt unici în ţară, declară doamna Vasilevs mîndră, sînt din rasa ***bloodhound,*** care a început să se împuţineze în Anglia, patria lor.

— Prima pereche am căpătat-o cînd eram consilier delegaţielaLondrailămuri Charles-Adolphe Vasilevs.

Cîinii erau de culoarea castanei, mai deschisă pe pîntece şi picioare şi întunecată pe spate. Caracteristica lor era o piele flască ce făcea încreţituri mari, elefantine, la încheieturi şi mai cu seamă pe frunte, urechi enorme, clăpăuge, căzîndu-le ca aripile unei scufii de aviator. Suflau greu, scoţînd afară limbi exagerate şi lingînd mîinile doamnei Vasilevs. După aceea, fură aduşi alţi cîini de dimensiuni mai mici. Stîrni entuziasmul doamnelor un foxterier cabrat ca un ied şi cu coada scurtă dată pe spate, al cărui bot, din cauza bărbii, semăna mult cu faţa lui Costică Prejbeanu, după cum remarcară toţi.

— Eu mă duc! zise Sufleţel, după ce se termină revista clinilor, prefăcîndu-se că nu cunoaşte scopul veritabil al reuniunii.

— Şi eu! declară Gulimănescu.

- Stai, domnule, îl îmbie Gaittany, mi s-a spus că urmează ceva interesant.

în curînd, pe uşă apăru doamna Smărăndache, într-o rochie simplă, cloşată şi fără mîneci. Deşi matură acum, păstrase mişcările şi privirile profunde ale tinereţii, şi numai o uşoară obosire a feţei trăda schimbarea de vîrsta. Avea mereu acelaşi surîs setos de viaţă şi arunca asupra fiecăruia ochiri galeşe, puţin somnoroase, căci se vede că înainte de a veni în sală se odihnise undeva în vederea experienţei. O dată cu ea intră pe uşa din mijloc doctorul Alee Zănoagă, în halat alb de medic şi fără ***pince-nez,*** din care cauză privea cam risipit. O mare prefacere se constata în fizionomia lui. Doctorul Alee fusese un om plin la obraji, aproape gras, cu mustaţă tunsă englezeşte, cu un colţ al gurii puţin mai lăsat într-o mişcare ironică bonomă. înainte vorbea blajin şi debita cinismele lui cu moliciune, punînd în blazarea sa o notă de linişte şi încredere minimă în viaţă, fiind dacă nu un filantrop, un om fără uri şi fără entuziasm, un egoist bucurîndu-se de ceea ce putea gusta fără a izbi brutal în semenii săi. Acum faţa devenise aspră şi severă, ochii luceau ca nişte cuţite, colţul buzei căpătase amărăciune şi ură. Figura lui Alee exprima o duşmănie calmă. Doctorul crezuse că va putea înfrunta orice furtuni, muncind ca medic, dar se înşelase. Obişnuit să trăiască prin hotele şi cu desăvîrşire fără orar fix, pierduse obişnuinţa practicianului. De altfel, rămînînd fără apartament, nu mai află unul potrivit pentru consultaţii şi-i fu greu să găsească clientelă, el, care altădată cheltuia vremea la «Capsa» sau la «Athenee Palace» debitînd aforisme sceptice. Cînd se apuca să citească ceva pasionant, era obişnuit să nu ia seama la bătăile în uşă, la soneria telefonului. Descoperindu-se un duşman al noii ordini, pe care n-o putea tolera cu filozofie, scepticul căzu la misticism, cu pretenţia de a face ştiinţă. Se pasiona de ocultism şi crezu că metodele ştiinţifice se pot aplica la pretinse fenomene misterioase. Doctorul Zănoagă, omul cult, citea autorii cei mai pretenţioşi, Pascal, Spinoza, Kant, îi sublinia violent, făcînd observaţii marginale cu creionul, însă, urmărit de o idee fixă, izola o frază din totalul paginii şi o interpreta împotriva sensului general al cărţii. Citi, de pildă, ***Traume eines Qeistersehers*** de Kant, şi cu toate că filozoful german scotea « spiritele» din cîmpul vreunei ştiinţe posibile, sublinia de trei ori următoarea frază ca foarte semnificativă: ***« Eben dieselbe Unwissenheit macht auch dass ich mich nicht*** unterstehe, ***so gânzlich alle Wahrheit an der mancherlei Qeistererzählung abzuleugen...»*** (« Aceeaşi ignoranţă face, de asemenea, ca eu să nu cutez să tăgăduiesc cu totul veracitatea unor istorii despre spirite.») Doctorul se entuziasma de Swedenborg şi-şi procură prin Hagienuş Arcana coe***lestia, quae in scriptura sacra seu verba domini sunt, detecta, Londini,*** 1749—1756, studie magnetismul animal, fenomenele telepatice şi făcu experienţe cu medium, descoperindu-se deodată un hipnotizator de prestigiu. Gesticulaţia sigură, de medic, privirea încruntată sincer din pricina urii îl făceau foarte spectaculos şi agreat de femei. într-o şedinţă, cînd doctorul încerca să adoarmă pe cineva, doamna Smărăndache, fascinată de ochii lui lucind ca ai pisicii, căzu cu capul înainte pe scaun. De atunci, cele mai izbutite experienţe le făcea cu ea. La un semn al lui. Zănoagă, soţia lui Smărăndache se întinse pe spate pe canapea, cu tălpile picioarelor

spre public. Doctorul se aşeză în picioare, la căpătîiul ei, cu faţa de asemenea spre spectatori, şi strînse puţin mîinile, pe care ea le ridica spre el deasupra pieptului. Apoi, deodată, Zănoagă ridică braţele în sus, teatral, şi proferă aceste cuvinte:

— Om ***ratne ratne maharatne ratnabodhi svaha!***

Repetă o dată şi încă o dată bizara formulă din ce în ce mai rar şi somnolent, aruncînd mîinile deasupra trupului doamnei Smărăndache de la cap spre picioare. Cînt ultimul « ***svaha»*** fu pronunţat, doamna Smărăndache adormise.

— îndreaptă-te spre lumea duhurilor, îi porunci doctorul bătînd mereu din mîini asupra ei, caută spiritele care nu s-au depărtat încă din sfera noastră, caută, caută. . .

Adormita se ridică în capul oaselor, cu ochii închişi, însă aşa de concentraţi în interior spre un punct din întuneric, încît se profilaţi sub pielea pleoapelor ca două prune mari.

— Ce vezi? întrebă poruncitor doctorul Zănoagă.

— Văd o fiinţă îmbrăcată de sus pînă jos în alb, parcă învelită într-un cearceaf, un păr moale, superb îi cade pînă pe umeri. Faţa îi e negricioasă, ah, parcă este arsă, e Lily, Lily, ah!

Adormita dădu semne de spaimă şi căzu pe spate, pe canapeaua îmbrăcată în muşama. Doctorul o prinse de mîini ca s-o îmbărbăteze.

— Vine spre mine, reluă descripţia doamna Smărăndache, ridieîndu-se iar în capul oaselor, ah, toată faţa e un cărbune, numai ochii îi lucesc. Vorbeşte ceva, nu înţeleg bine ce zice, da, spune că nu-i pare rău că a pierit în flăcări, focul ei este răcoros pe lîngă acela în care vom arde noi. Tot ce a fost vechi are să se năruie la pămînt, şi din cenuşă vor încolţi flori şi arbori de o frumuseţe nemaivăzută, cu alţi oameni, care vor trăi ca fraţii şi ca logodnicii.

— E pură imaginaţie, şopti Gulimănescu vecinilor săi, bate cîmpii.

— Sst, sst! făcură alţii foarte interesaţi.

Madam Smărăndache era vădit emoţionată şi se uita nervoasă în dreapta şi în stîngă, în schimb regele Vahtang şedea ca un sfinx.

— Să întrebe dacă e supărată pe mine, interveni bătrîna Carcalechi.

Adormita mişcă muţeşte din buze, ca şi cînd ar fi vorbit cu umbra pe care o vedea, apoi zise tare:

—• Priveşte în toate părţile, a auzit glasul, pare înspăimântată, îşi pune mîinile pe faţa arsă, ah, a luat foc, e numai o flacără toată, fuge, s-a stins ca un pumn de seîntei.

— Domnule, observă Gaittany în şoaptă, o fi fantazie a doamnei Smărăndache, dar imaginile sînt admirabile, nu-i aşa?

— Minune! confirmă Babighian, care, cu capul îndoit spre genunchi, părea şi el un medium citind în duşumea.

— Văd altă umbră venind, vesti doamna Smărăndache, un bărbat înalt, voinic, cu faţa negricioasă, cu părul încărunţit. în braţe are un acordeon. Ascultaţi, începe să cînte. Vai de mine, ce frumos cîntă, se strîng o mulţime de umbre, o femeie tînără ţine în braţe un copil şi-l leagănă.

—• Nu s-aude nimic, observă nemulţumit Gulimănescu. .

De fapt se auzeau teribile lătrături şi hămăituri de cîini prin apropiere.

— Cîntă, continuă doamna Smărăndache, şi zice: ***«Felipe es mio, es*** mio ***e tuyo».***

— Cine să fie? întrebă generăleasa Cernicev.

— Cu siguranţă bancherul Oster, explică madam Valsamaki-Farfara, am auzit că a murit într-un accident de avion, s-a prăbuşit în mare. El e (madam Farfara văzînd pe Filip îşi lipi gura de urechea generălesei), amantul Caty-ei Ciocîrlan. A crezut că Filip e al lui.

— Bărbatul face semn femeii să-i dea copilul, urmă doamna Smărăndache, îi spune: «***Dejad este mundo»,*** părăseşte această lume. Femeia nu vrea, bărbatul dispare ca un fum, se aud tropote de cai alergînd, nu mai văd nimic.

— Cheamă pe Filip al Macedoniei, spuse deodată Hagienuş, care pînă atunci stătuse cu privirea absentă, spune-i că fiul său, Alexandru cel Mare, vrea să-i vorbească.

Toată asistenţa întoarse capul spre Hagienuş şi începu să rîdă.

— Tăcere! admonesta doctorul Zănoagă pe turburători. Duhul lui Filip este în empireu, nu poate coborî pe planeta noastră. Caută cu atenţie, recomandă imperativ doamnei Smărăndache, descoperă spiritul fostului prim-ministru Ciocîrlan, cheamă-1 cu gîndul.

Doamna Smărăndache îşi concentra prin pleoape bulbii ochilor, ca un om care priveşte în zare, îşi strînse buzele. Sudoarea începuse să-i curgă pe frunte. După multă trecere de vreme, vorbi cu un glas stins:

— Departe de tot strigă cineva, e o siluetă de om ca o lumină slabă, care pîlpîie şi nu poate să crească. Face semn cu mîinile că nu poate veni. Spune: «Nu mă chemaţi zadarnic, între lumea noastră şi a voastră e o prăpastie, o nouă omenire se naşte, noi dispărem pentru totdeauna, nu mă chemaţi, eu nu pot să văd nimic în viitor, noi am fost născuţi fără ochi pentru viitor! »

— Fugi d-acolo, se scandaliza Gulimănescu, astea sînt profeţii literare, sînt învăţate pe dinafară.

•— Sibila antică! rîse şi Sufleţel.

— Vă dau cuvîntul de onoare, se jură Smărăndache, care îi auzise, că nu e nici o mistificaţie la mijloc. Chiar pe mine mă surprinde. Spune lucruri de care nu ştiu să fi avut vreodată cunoştinţă şi într-un stil care nu e al ei. Mai întîi nu ştie o boabă spanioleşte.

în realitate cuvintele spaniole le auzise doamna Smărăndache la un film, iar restul circula de mult în saloanele mondene.

Soţia lui Smărăndache părea aşa de istovită, încît doctorul, făcîndu-i cîteva pase de la bărbie spre frunte şi bătînd-o uşor pe obraz, o deşteptă. Vizionara de duhuri se ridică buimăcită şi-şi strînse tîmplele între palme.

Madam Vasilevs-Lascaris îi dădu un pahar cu apă.

— Crezi în astea? întrebă Gaittany sceptic pe prinţul Antoine, care venise şi el mai tîrziu.

în locul prinţului răspunse Serica:

— Şi de ce nu? Aşa cum aparatul de recepţiune prinde undele radiofonice din aer, un creier sensibil poate să înregistreze prezenţa spiritelor.

— -Cu condiţia să existe! zise sarcastic Tilibiliu.

— Există, există! îl asigură Charles-Adolphe Vasilevs, foarte calm şi convins.

— Doamnă, aţi văzut într-adevăr un om brun cîntînd din acordeon? întrebă Gaittany pe doamna Smărăndache.

— Ce om brun?! se miră aceasta.

— Pe care spuneați că-l vedeți!

— Nu-mi aduc aminte nimic, parcă am adormit. Am vorbit ceva? interogă intrigată madam Smărăndache.

Gaittany nu mai insistă.

-— Să spun drept, mărturisi Smărăndache, nici eu nu cred în aşa-zisa lume transcendentă a duhurilor. E contra oricărei concepții pozitive a universului. De la Kant încoace orice prezumție de a ieşi din granițele lumii relative este pentru totdeauna ruinată. însă poate exista o sensibilitate specială pentru fenomene psihice latente, o **lec**tură intuitivă a gîndurilor din jurul nostru. Tot ce a văzut soția mea e probabil materializarea ideilor secrete ale celor din sală.

Serica, madam Carcalechi, madam Farfara, femeile în general, priviră pe Smărăndache cu anume milă, ca pe un om damnat şi lipsit de simțul comun. Convorbirea căzu clintr-o dată din nou asupra lui Ioanide.

— Sînt informat, zise Tilibiliu sarcastic şi subțiindu-şi buzele, că maestrul Ioanide şi-a făcut lacul spre a face plăcere unei broaşte țestoase amfibii la care ține foarte mult.

— Are un cîine, Stolz, pe care îl adoră şi cu care doarme în pat! îl informă Gaittany.

— Se poate, dar are şi o broască, cu un nume de filozof, nu-mi aduc aminte bine.

— într-adevăr, recunoscu şi Smărăndache, are o broască țestoasă cu numele de Seneca.

— Pentru ce acest nume?! se miră insolent de grav regele Vahtang.

— Pentru că o broască țestoasă trăieşte foarte mult, o sută cincizeci de ani, două sute de ani.

— E i şi?

— Are, prin. urmare, bătrînețea lungă, lămuri Smărăndache, şi poate scrie De ***senectute.***

—-Ha, ha, ha, ha! rîse Gaittany.

— Şi broasca lui Ioanide scrie? întrebă Tilibiliu.

— Nu scrie, dar' scrie Ioanide în numele ei, are un caiet de însemnări. Mi-am extras unele cugetări, replică Smărăndache.

Şi scoase din buzunar un carnețel îmbrăcat în marochin.

într-adevăr, Ioanide aruncase, în glumă, pe un bloc, cîteva reflecții, desenînd şi nişte broaşte țestoase, şi caligrafiase de cîteva ori cuvintele Seneca şi De senectute, dar Smărăndache, notînd pe furiş şi fugitiv, dezvoltase de la el, şi cînd citea, fără să-şi dea seama, umfla textul. Omul care nu compusese nici o carte crea oral, creierul simțind nevoia de a se cheltui.

•— S-auzim, propuse Vasilevs, ce spune Seneca.

Smărăndache citi din carnet:

«Din cugetările unei broaşte țestoase:

Am o sută cincizeci de ani, şi unii oameni mă invidiază. Ar voi să trăiască măcar o sută de ani! Lucrul nu e greu şi orice om poate deveni broască țestoasă dacă face ca mine. Stau nemişcată pe apă, ca o cutie aruncată, şi numai rar prind cîte un peştişor. Adesea ies la soare, las capul jos pe nisip şi pirotesc. Pe toamnă nu mai mănînc nimic, iar spre iarnă, mă îngrop în mîl şi stau aşa ca un fachir pînă în primăvară. Trăiesc doi ani distribuiți în două sute de ani. în restul timpului stau în catalepsie. Condiția de a nu muri este, prin urmare, de a nu trăi. Trebuie să învăț de

la om cum să lungesc viaţa, iar nu cum să amin moartea.

Nu mă entuziasmez şi nu mă mînii niciodată, cînd auz zarvă vîr capul în carapace şi devin un mineral.

Sînt lipsită de cea mai înaltă bucurie, aceea a creaţiei. Nu construiesc nimic, sînt un monument locuit de mine însumi. în neamul nostru nu există ingineri şi arhitecţi.

în ţara asta oamenii nu mănîncă broaşte ţestoase, de aceea ne înmulţim nestingherite şi trăim prin umbra curţilor şi a grădinilor. A nu fi bun de nimic e pentru mediocru un noroc în viaţă.

Nu am simţit niciodată din plin senzaţia odihnei şi a somnului, fiindcă niciodată nu am muncit din plin.

Toată grija mea este de a sta nemişcată, ca să fiu confundată cu pietrele. Cu cît o fiinţă se mişcă mai mult, cu atît atrage asupră-şi atenţia şi ura celorlalte făpturi. Şi cu toate astea ura e preferabilă singurătăţii şi nepăsării.

Eu recunosc broaştele ţestoase după carapacea lor. Pe oameni e greu să-i recunoşti, fiindcă vinul stă într-un bordei, altul într-un palat, încît par animale deosebite.

Stăpînul meu a pus azi în zorii zilei la supraphon ***Simfonia spaniolă*** de E. Lalo. Ce artă minunată, ce arcuş vibrant, plin şi decis. Dar vioara? Parcă ar fi de baga. Carapacea mea răsuna nebună şi se înfierbînta scoţînd aburi. „Ia te uită! strigă stăpînul meu la geam, Seneca a ieşit la plimbare. Ce animal redus! E o piatră umblătoare, atît, şi nimic mai mult. Nu pricepe o iotă din Lalo, nici nu ştie că există muzica. Şi-i iese din spinare o abureală. Probabil este roua care se usucă la soare." Astfel, mulţi greşesc crczînd că oamenii de rînd sînt lipsiţi de simţire.

Oamenii au la mîini şi la picioare unghii, ceea ce dovedeşte c-au fost cîndva broaşte ţestoase. Asta-mi dă nădejdea că urmaşele mele vor deveni cu vremea oameni.

M-am născut într-o fortăreaţă, în care mă simt asediată. Am psihologia bănuitoare a unui feudal.

Crezîndu-mă fericită, arhitectul Ioanide îşi clădea mereu o carapace, care nu se lipea însă de sufletul lui, fiindcă nu era a tuturor. Aş dori să-mi construiesc şi eu o casă în care să pot să primesc.

Durerea mea este că tîrăsc cu mine un turn de fildeş din care nu pot ieşi. Natura, pretinzînd că mă apără, m-a pus în butuc. Nu voi servi niciodată ca metaforă pentru marile fapte colective. »

Cugetările broaştei ţestoase îndreptară conversaţia într-o nouă direcţie.

— Să trăieşti o sută, o sută cincizeci de ani, asta ar fi scăparea noastră, observă oftînd bătrîna Carcalechi. Atunci am fi siguri că vom vedea sfîrşitul, am aştepta în linişte. Aşa, trăim de pe o zi pe alta, putem muri oricînd. Cine ar fi crezut că vor trece atîţia ani?...

— Curaj, curaj, zise mareşalul Cornescu, umftîndu-şi pieptul. Dumnezeu nu ne lasă...

— ***Du haut de son trone,*** se auzi atunci un glas dulceag, ***la Bonte divine ne cesse de penser aux moyens de notre rehabilitation.'***

— Ah, dumneata eşti, monseniore! îl remarcă Gaittany. Omagiile mele. Ei, ce ziceţi?!

— Despre ce?

— Despre experienţe. Credeţi în contactul cu spiritele?

— Biserica noastră apostolică romană nu permite, pe drept cuvînt, să admitem că spiritele rătăcesc pe pămînt şi pot fi solicitate de oricine într-o aşa-zisă şedinţă spiritistă. O dată despărţit de veşmîntul său pămîntesc, duhul părăseşte această Vale a plîngerii.

— Ei, atunci? se impacientă Gaittany.

— însă Domnul nostru, spre consolarea omenirii, poate acorda nişte pioase iluzii, asemenea unor vise, împărtăşind astfel în chip simbolic gîndurile sale impenetrabile.

— Prin urmare, nu-i nimic serios, trase concluzia Gaittany, a cărui minte era foarte pozitivă şi nedeprinsă cu clarobscurul.

Monseniorul zîmbi suav şi nu răspunse nimic.

— Vorbeam de longevitate, interveni regele Vahtang, asta-i întrebarea esenţială. Putem sau nu putem apuca alte vremuri?

—- Oh! zise madam Farfara, oamenii între două vîrste mor îngrozitor. Nu e zi să nu asistăm la o înmormîntare. Cancerul, mai cu seamă, face ravagii. N-au rezistenţă, cu fiecare zi pierd orice nădejde şi se năruiesc. Madam Buhuş, care n-avea cincizeci de ani, madam Sachelarie, urmaşa baronului Hrisoverghi Sachelarie, Ion Castriş din familia Castrişoaiei lui Facă, rudă cu Catargiii, cu Corneştii, Ştefan Bîrcă, fost moşier, înrudit cu Izvorenii, cu Pereţii, cu Goleştii, şi mulţi, mulţi.

— Bătrînii rezistă mai bine, îşi dădu cu părerea Vasilevs.

— într-adevăr! recunoscu mareşalul Cornescu, aproape plin de mulţumire. Au o filozofie de viaţă mai calmă.

— întîi, fiindcă cred că au timp să aştepte, că nu vor muri aşa de curînd, explică Smărăndache. Există o patologie specială a senilului convins că nu mai poate muri. în Balcani au fost numeroase cazuri. Apoi viaţa lor e redusă la minim, la o stare cvasi vegetativă. Marile emoţii le sînt necunoscute.

— îl ştiţi pe Pîrîianu, zise mareşalul Cornescu. Are nouăzeci de ani! Nici nu ştie ce s-a întîmplat. N-are nici o idee de războiul cu Uniunea Sovietică. Ieri m-a întrebat ce mai face maiestatea-sa, dacă mai tuşeşte. Odată, prin 1937, îi spusesem că regele avea bronşită. Apoi mi-a mai comunicat că are de gînd să se ducă la moşie. Crede c-o mai are.

— Vorbiţi de decrepiţi! O asemenea existenţă animalică nu-i de dorit, intră în vorbă Serica. Să sperăm că nu vom avea nevoie s-ajungem la o asemenea vîrsta matusalemică.

— Eh, cine ştie! oftă Tilibiliu.

—• După noile experienţe care se fac, s-ar zice că vîrsta de nouăzeci de ani, de o sută de ani este normală şi că vom trăi în curînd două sute de ani! zise Prejbeanu uşor ironic.

— Se fac într-adevăr experienţe, spuse Smărăndache. însă eu cred că în măsura în care se va obţine o vîrsta mai mare, intensitatea vieţii va fi restrînsă.

— Adică cum, stimate domn? întrebă bătrîna Carcalechi.

— Să presupunem că în loc de şaizeci de ani un om va trăi două sute. O primă consecinţă este că oamenii se vor rarefia. Efemeridele se înmulţesc impetuos ca să reziste prin specie morţii, la omul trăind două sute de ani instinctul sexual

va suferi o diminuare, neraaiexistînd anxietatea în fața iminenței morții. Dar și calendarul vieții se va modifica. Azi un om la douăzeci de ani își cere locul lui în societate, atunci însă pensionarea la șaizeci de ani a unor oameni avînd înaintea lor o lungă existență nu va fi posibilă. Prin forța lucrurilor, tinerețea se va calcula altfel. Copilăria și adolescența se vor întinde pînă la șaptezeci de ani, un om se va căsători la o sută de ani și așa mai departe. Afară de asta sînt convins că ființa care trăiește mult are o categorie specială a timpului, care o face, relativ, să nu simtă a trăi mai mult decît ființele cu viața scurtă. O furnică, fără îndoială, are, ca rezultantă a evenimentelor de la orizontul ei mic, impresiunea de a trăi într-un an mai mult decît un om în cincizeci. Timpul e o valoare de sentiment, pentru unii trece repede, pentru alții prea încet.

— Nu ești de loc pe linie, stimabile, sări Gulimănescu, știința de azi este în stare să prelungească viața considerabil. Bătrînețea e o boală ca oricare alta și se poate vindeca.

—- Adevărata soluție a problemei este metempsihoză, zise deodată Hagienuș. Eu, de pildă, reprezint spiritul lui Alexandru cel Mare.

Hagienuș tremura din fălci în așa chip, producînd impresia de ilaritate, încît nimeni nu se îndoi că glumește și toți izbucniră în rîs. Acum femeile vorbeau altceva:

— E într-adevăr miraculoasă! zicea madam Vasilevs.

— Cu totul remarcabilă, susținu și bătrîna Carcalechi.

— Are o clientelă nemaipomenită. Nu poți pătrunde la ea decît cu număr de ordine luat cu o săptămînă înainte. Mie mi-a spus niște lucruri grozave, care toate s-au adeverit.

— Cine? vîrî capul curios Gaittany.

— Vorbim de una care dă în cărți!

— Da? făcu Gaittany și se retrase îndată.

Nu credea în ocultistică, dar nu credea totdeodată nici în raționamentele asupra evenimentelor cîtă vreme nu se confirmau.

— Nemții vor fi bătuți, îi zicea Smărăndache cu zece ani în urmă, pentru simplul motiv că au stîrnit războiul. în ziua cînd au intrat în Polonia, cauza lor era pierdută.

Gaittany făcea prin aer cu mîna că argumentația e foarte originală.

— O dată stîrnit războiul, nemții nu-l mai pot opri, oricîte victorii ar obține. Sînt arestați în Europa, înconjurați impalpabil din toate părțile. Cînd au ajuns la Atlantic, s-au găsit îndată în situația penibilă de a se apăra împotriva unei invazii oricînd iminente din partea celor de dincolo de apă. Cîștigi un război cînd ai obținut pacea, cînd adversarul capitulează. Napoleon în Rusia s-a aflat pentru întîia oară în poziția catastrofală de a nu găsi în fața sa un adversar dispus de a face pace. Cucerind toată Europa, nemții se află acum într-o mare cușcă, din care nu pot ieși, dar în care oricînd pot fi invadați.

— Tot ce spui este eminent, îl aprobă Gaittany, ești un spirit plin de perspicacitate. Totuși, nemții sînt tari...

Gaittany nu putea ieși de sub obsesia faptelor și trăgea profit repede și fără cazuri de conștiință de pe urma lor. La Casa de artă o expoziție a gravurii germane stărui multă vreme, și feluriți conferențiari germani se perindară. Cînd germanii

se prăbuşiră, Smărăndache voi să aibă o mică satisfacţie de amor propriu.

— Nu-i aşa c-am avut dreptate?

Gaittany se uită mirat la el (niciodată nu admitea că altcineva avusese dreptate sau, pur şi simplu, uita).

— Domnule, o forţă mare se ridică la orizont, Sovietele. Lucrul era, de altfel, de prevăzut, germanii nu mai există pentru cel puţin două sute de ani. Ce zici? Proletariatul e la ordinea zilei, burghezii aparţin trecutului. Nenorociţii! Ha, ha, ha, ha!

— Am fost la ea, zise madam Vasilevs, pentru întîia oară, fără să mă fi cunoscut vreodată. Mi-a spus lucruri care m-au uimit: Trăieşti în casă, mi-a spus, cu un bărbat de care ai divorţat şi ai în jurul dumitale o mulţime de fiinţe, copii de suflet. Se gîndea la cîinii mei. Bărbatul dumitale are mai multe nume, unul de rege (Charles), altul de stăpînitor al lumii (Adolphe) şi altul de împărat (Lascaris). De unde ştia ea toate astea?

Parantezele le deschidea însă madam Vasilevs, cărturăreasa nu spusese numele.

— Mi-a mai spus, continuă ea, că soţul meu a fost în mai multe ţări, în care a stat de vorbă cu oameni mari şi cu regi, şi că în curînd va merge într-o ţară în care domneşte o regină.

— E o escroacă, intră în vorbă Gulimănescu, nu vezi că spune lucruri care se pot brodi?

— Exclus, protestă madam Vasilevs, n-avea de unde să ştie că Charles a fost diplomat.

— Cărturăresele astea culeg informaţii şi au intuiţie, cînd intră cineva îşi dau seama cu cine au de-a face! persistă Gulimănescu.

— Domnule, eşti un spirit negativ, mi-a mai spus ceva care nu ştia nimeni, nici soţul meu. «Ai fost, mi-a zis ea, logodită cu un mort.»

— E-adevărat? întrebă amuzat mareşalul Cornescu.

— Ei bine, e adevărat. înainte de a mă mărita cu Charles, lucru pe care el nu-l ştie, am făcut cunoştinţă şi am fost în corespondenţă cu un tînăr elveţian, pe care l-am întîlnit la Lausanne şi care era bolnav de tuberculoză. M-a întrebat dacă vreau să-l iau de bărbat, şi eu, de milă, ştiindu-l bolnav, am zis da, însă cu condiţia de a mă întoarce întîi în ţară şi a-mi aranja situaţia. El părea foarte fericit şi mi-a promis că-mi va trimite verigheta, cu rugămintea de a considera data primirii ei ca zi de logodnă. M-am întors în ţară, şi într-o zi primesc o telegramă de la sora lui că tînărul a murit. La cîteva zile după aceea, am primit şi inelul, care întîrziase pe drum. L-am pus pe deget, căci era cu numele meu, şi deci m-am logodit cu un mort. Poftim, uite inelul.

Charles-Adolphe Vasilevs făcu ochi foarte mici la această istorie şi de mirare începu să-şi întoarcă buzele pe dos. Gaittany începu să rîdă cu subînţelesuri, în vreme ce lătrături puternice de cîini se auzeau îndărătul uşilor.

— Mă duc, zise madam Vasilevs, să văd ce este.

— Lucrurile scăpînd raţiunii comune, afirmă mareşalul Cornescu din simplă curtoazie, nu sînt imposibile, sînt cazuri şi cazuri. Cînd a murit biata nevastă-mea, ţi-aduci aminte, madam Farfara, că mi-ai dat nu mult înainte în cafea.

— Nu mai mi-aduc aminte! zise aceasta.

— Ba da, ba da, eram rău bolnav în pat de congestie pulmonară şi te-am rugat să-mi citeşti

în ceaşcă. La început ai refuzat. Pe urmă mi-ai spus: « Să ştii, dumitale îţi dă sănătate şi totuşi ai să te întristezi de moartea cuiva, o rudă de departe, nu te speria ». Ei, şi aşa a şi fost. M-am făcut eu sănătos şi a murit nevastă-mea.

— Da, dar soţia dumitale ţi-era ruda cea mai apropiată! observă Gulimănescu.

--Nu, drăguţă! Cu nevastă-mea eram înrudit pe departe prin alianţele tatii.

— Ce ziceţi, sări deodată regele Vahtang, de minunea de la biserica de lîngă lac?

— Ce minune? se mirară toţi, unii din curiozitate, scepticii spre a se amuza.

— Nu ştiu nimic! mărturisi mareşalul Cornescu, care se credea foarte competent în tot ce privea mahalaua respectivă.

— Oh, zise regele Vahtang cu o seriozitate imposibil de clasat dacă suspectă sau autentică, toţi sfinţii de pe pereţi au fugit într-o noapte. Tot oraşul vorbeşte. într-o seară, o femeie a văzut cum ies pe fereastră în zbor fiinţe transparente şi poleite, care o luau spre Mînăstirea Plumbuita. A sculat îndată pe dascăl şi i-a arătat. Dascălul a intrat cu luminarea în biserică şi a găsit toţi pereţii goi, fără sfinţi. De abia se vedea un contur uşor. A doua zi, s-a dus la Plumbuita şi a găsit toţi sfinţii lui ghemuiţi pe un perete. S-a făcut slujbă şi, într-o noapte, sfinţii înduplecaţi s-au întors pe pereţii lor.

—• Ha, ha, ha! hohoti Gaittany.

— Absurdităţi! declară Gulimănescu.

— Superstiţii barbare, criminale rămăşiţe reacţionare! strigă Sufleţel, trecîndu-şi mîinile prin păr.

— Ce zici, monseniore? întrebă Tilibiliu pe prinţul de Băleanu.

— E de competinţa autorităţilor ecleziastice ortodoxe de **a** verifica dacă **a** fost sau **nu un** miracol, răspunse acesta.

— Dar credeţi în posibilitatea unei minuni? întrebă generăleasa Cernicev.

— Oh, zise monseniorul cu **o** blîndă ironie, puterea Domnului este infinită, şi semnele pe care ni le trimite sînt multiple. II nous avertit ***parfois par des hii.roglyph.es.***

— Minune! mormăi Babighian.

— Crezi **c-a** fost minune? întrebă Tilibiliu.

— Spun că imaginaţia populară **e o** minune. Parcă **e** un tablou de primitivi italieni: sfinţi ieşind **pe** fereastra bisericii, luînd**-o** pe deasupra lacului spre Mînăstirea Plumbuita, minune. Pictorul Baltazar, dacă ar fi trăit, ar fi pictat asta. Era armean.

— A nu crede în miracol, **decise Serica ca** într-un «panseu», este **a** nu admite surpriza în viaţa de toate zilele. **Şi** cu toate astea nimic din ceea ce ni se întîmplă n**-a** fost prevăzut, totul e împotriva oricărei raţiuni.

— Pentru aceia, zise Gulimănescu, care n-au studiat dialectica istorică. Tot **ce se** întîmplă e perfect ştiinţific.

Serica întoarse spatele lui Gulimănescu.

— Ascultă, zise Tilibiliu cu sarcasm, cînd închinai casa la nemţi prevedeai dialectic ipostaza dumitale de azi?

Gulimănescu se roşi. Gaittany făcu repede o retragere spre a evita scandalul. De altfel, doctorul Zănoagă reapăruse, gata de **a** reîncepe experienţele. Pe canapea se **aşezase** acum Zenaida Mânu, zisă Străchineasca.

Doctorul ridică din nou brațele in sus, autoritar, şi spuse de trei ori cuvintele misterioase:

— Om ***ratne ratne maharatne ratnabodhi svaha!***

Zenaida începu să tremure din ce în ce mai puțin din cap şi strînse pleoapele adînc. Fața ei pierdu aerul obişnuit de imbecilitate şi deveni aproape spirituală.

— îndreaptă-te spre lumea duhurilor, îi strigă doctorul Zănoagă poruncitor, făcînd cu mîinile pase asupra trupului ei de la cap înspre picioare, caută duhurile care nu s-au îndepărtat încă din sfera noastră!

Ca un orb, adulmecînd prin beznă, Zenaida, ridicîndu-se în capul oaselor, căuta.

— Spune, ce vezi? o invită doctorul.

— Văd un zid, zise Zenaida transfigurată, lîngă el sînt trei oameni în picioare. Un pluton de soldați întinde puştile spre ei, ah, ce fum, ce zgomot, cei trei cad, ba nu, unul din ei, cel mai înalt, se ridică, vine spre mine, ah, e plin de sînge şi rîde, rîde...

— Priveşte bine, îl recunoşti?

—• Dar... mi se pare că e Max, Max Hangerliu, vine la mine. .. vorbeşte ceva... spune: acolo la voi este fiul meu, îl văd, este ascuns printre voi... Aflați de la mine, el nu va fi prinț niciodată, zadarnic îl chinuiți, nici un domn nu se va naşte din oasele sale, iar fiul meu nu va fi prinț, nu-l chinuiți. ..

In acest moment se auzi prin sală un zgomot ca de om care fuge în vîrful picioarelor, iar după aceea, o lătrătură furibundă de cîini, o învălmăşeală de animale lovind cu trupurile şi cu cozile în uşă. Zgomotul devenea aşa de mare prin agitația ce se stîrnise în sală, încît Zenaida se deşteptă, uitîndu-se mirată în jurul ei. Madam Vasilevs ieşi din sala să cerceteze cauza neliniştii clinilor.

— Se pare, zise ea întorcîndu-se după o bună bucată de vreme, potolirea clinilor fiind anevoioasă, că cineva a ieşit sau a intrat în timpul şedinței.

— Eu mă duc! spuse Sufletel în şoaptă lui Gulimănescu, înfricoşat de ideea că reuniunea ar fi putut fi spionată.

—• Vin şi eu, răspunse Gulimănescu.

Toată lumea, puțin turburată, se ridicase în picioare, pregătindu-se să plece. Prințesa **Serica** căuta cu ochii prin sală pe Filip şi nu-l găsea.

— Filip, Filip! strigă ea.

Filip fu căutat în toate părțile de Vasilevs şi soția lui, dar în zadar. Dispăruse.

Nu e nicăieri! spuse madam Vasilevs. Probabil că el a fost acela care a plecat făcînd cîinii să se agite.

Asistența începu să iasă din sală. în uşă madam Vasilevs, scuturînd o cutie de tinichea cu orificiu, ca o urnă, îmbia pe fiecare vizitator care pleca:

— Dați ceva pentru cîinii noştri! Dați ceva pentru cîinii noştri!

XIV

în anul următor, pe la sfîrşitul verii, cînd Ciocîrlan avea impresia că situația lui se consolidase, primi deodată o hîrtie de la direcția protocolului, personalului şi cancelariei ordinelor din Ministerul Afacerilor Externe, semnată de director pentru ministru, prin care i se aducea la cunoştință că, prin înalt decret, i se primise demisia din

postul de ministru plenipotențiar. Nu-şi înaintase nici o demisie şi, abia după cei trecu uluiala, înțelese şi deveni furios. Il dăduseră afară. Autorul decretului nu era ministrul cu fizionomie de poet, ministerul se schimbase, printr-un fel de lovitură de stat, într-o formaţie « de mînă forte ». Ciocîrlan rupse mai multe foi de hîrtie, încereînd fel de fel de formule de răspuns la infama, după el, adresă, în sfîrşit, se opri la un text de scrisoare prin care comunica ironic rece ministrului de externe că-şi prezintă demisia pe o dată anterioară decretului, pentru ca totul să decurgă după « cele mai elementare convenienţe». Intră cu hîrtia în cancelaria legaţiei, spre a o înmîna dactilografei. Tilibiliu îl întîmpină sarcastic:

— Ai primit şi dumneata o hîrtie? zise el. Era de aşteptat. Vin oameni noi. Şi eu am primit una. închipuie-ţi! Sînt numit director al protocolului în Ministerul de Externe. Şi eu care voiam să merg la Washington sau undeva aproape de meleagurile noastre, unde să ningă şi să înghețe. Mi-au promis însă că mă vor trimite mai tîrziu.

Ciocîrlan, posomorit, nu zise nimic. Cu Tilibiliu în Ministerul de Externe vedea viitorul foarte în negru. Cînd Caty se întoarse acasă din vizitele ei frecvente şi interminabile pe la prietenele din lumea diplomatică, îl găsi pe Ciocîrlan aproape plîngînd.

— Dar eşti absurd, ***mon*** pisic ***adore,*** încercă ea să-l consoleze, aşezîndu-se pe genunchii lui, însărcinările diplomatice nu sînt eterne, ai să capeţi altă legaţie, sînt sigură. Şi de altfel m-am plictisit aici.

Caty nu minţea. Viaţa la Buenos Aires i se părea din ce în ce mai monotonă şi mai rece. îi plăceau centrele cosmopolite din Europa, unde se întîlnea la tot pasul cu românii din ţară şi unde viaţa era agitată şi învălmăşită. Aci oamenii erau serioşi, cordial distanţi, abstraşi în speculaţiile lor, iar diplomaţii jucau tăcuţi bridge pentru că nu puteau să-şi acorde gîndurile lor atît de eterogene. Şi afară de aceasta, nu se întîmplă nici un eveniment dramatic, diplomaţii n-aveau nimic de făcut, mai ocupaţi erau ataşaţii comerciali. Argentina nu era în centrul lumii, şi chiar furtuna ce părea a se ridica pe solul Europei nu o preocupa decît ca un spectacol îndepărtat. Ofiţerii superiori argentinieni purtau uniforme pompoase, pe care nu trăgeau nădejde a le ilustra pe nici un cîmp de bătălie. De aceea jucau şi ei bridge. Hermann Seraphin ştia cele mai multe lucruri mondiale şi era cel mai interesat de cursul istoriei, dar şi el era devorat de nostalgia ţării. Caty voia să plece din Buenos Aires şi din cauza lui Ciocîrlan, care era din ce în ce mai obsedat de Emmi. îi destăinuise relaţiile dintre ei Tilibiliu însuşi, într-un moment de gelozie, trăgînd nădejde nu mai puţin ca prin această revelaţie să obţină graţiile dezamăgitei Caty.

-— Ascultă, Caty, îi zisese el familiar, să faci bine să-ţi ţii stimabilul dumitale soţ din scurt, că eu sînt în stare de orice. Să aibă bunătatea să-mi lase nevasta în pace.

— Ce vrei să spui?

— Nu face pe ignoranta cu mine. A zăpăcit-o pe Emmi, trăieşte cu ea, o viţiază, o îndepărtează de la respectul căminului. Nu e vina ei, ştiu bine. Ce să fac dacă nu sînt un făt-frumos ca Gigi al dumitale?

Caty rămase consternată şi nu răspunse nimic, fiindcă îndată găsi explicaţia multor dezordini din

existenţa lui Ciocîrlan, dar nu gustă impertinenţa lui Tilibiliu şi din această cauză aproape absolvi pe Ciocîrlan. Iritată de demiterea lui Gigi, ca şi de infidelităţile lui, merse să răsufle la Oster, căruia îi mărturisi totul după un preambul de îmbrăţişări, sărutări şi lacrimi. Oster îşi permise să observe, cu multe ocoluri, că de vreme ce ministrul n-o iubea cum merita, divorţul era soluţia cea mai nimerită.

— La voi, adăugă el, acest lucru ***es posible.***

— E posibil, iubitul meu, răspunse Caty, dar îmi vine foarte greu.

— De ce? Dacă nu te iubeşte! Ţi-aş pregăti ***una vida de esplendor,*** te-aş adora pînă la moarte, ***porque nada es mas noble, mas sublime que el amor.*** Şi apoi, ne leagă copilul «nostru».

Caty lăsă, stînjenită, capul în jos.

— Il ***est seulement etourâi,*** scuză ea pe Ciocîrlan, ***mais pas du tout mdchant et d'ailleurs il est tellement malheureux l*** Nu pot să-1 abandonez tocmai acum!

— ***Perdonar es proprio de almas nobles!*** suspină Oster.

— îţi promit că, atunci cînd îl voi vedea liniştit, mă voi gîndi serios la ceea ce mi-ai spus, la fericirea noastră şi a...

Caty vrusese să spună « şi a copilului nostru», nu avu însă puterea să mintă pînă într-atît.

— Estd ***muy bien,*** aprobă Oster, cam dezamăgit.

Cu foarte multă greutate, Caty putu avea cîteva întrevederi cu Ciocîrlan, spre a discuta data plecării şi problema transportului lucrurilor. Ciocîrlan nu mai dădea pe la legaţie, dispărea ziua întreagă. Se întîlnea cu Emmi prin cinematografe, trecînd dintr-unul într-altul, în vreme ce Tilibiliu, spre a preda totul în regulă, şedea la cancelarie mai mult ca de obicei. Ciocîrlan fu de părere să lase toate mobilele legaţiei, donîndu-le, cu ideea puerilă că astfel ar demonstra zelul pe care îl pusese la instalarea localului. Caty găsi propunerea ridiculă şi Tilibiliu la fel, totuşi din motive deosebite, Tilibiliu găsea că e mai convenabil a le vinde decît a le transporta, Caty declara că-i este imposibil să se despartă de obiectele ei. «Caparcona» pleca la începutul lui octombrie, cu toate acestea împachetarea începu imediat. Se făcu socoteala că pentru mobile, tablouri, lustre, covoare, argintărie şi celelalte erau necesare aproape patruzeci de lăzi. Lucrători speciali începură să ciocănească prin etajele legaţiei, umplînd lăzile, furnizate prin Taîeb, bătînd capacele. în cele din urmă, Ciocîrlan şi Caty se mutară la hotel, luînd un apartament cu o cameră specială pentru guvernantă şi copil. Un accident turbură existenţa Caty-ei, sporind nerăbdarea întoarcerii în ţară. I se scrisese că Şoim, calul ei preferat, murise. Caty intră într-o nelinişte nebună. Scrisoarea era veche de două săptămîni, bănuia că cei de acasă comisese oroarea de a arunca hoitul lui Şoim. O marconigramă fu transmisă îndată cu implorarea de a înmormînta pe ***pauvre Şoim*** în parcul vilei de la Pipera, cu împrejmuire şi flori. O altă marconigramă adăuga că, în caz cînd cadavrul calului fusese aruncat sau ridicat de serviciul salubrităţii, să se facă toate diligenţele necesare spre a-l descoperi. îi răspunse generalul Florin Căldărescu, tot prin marconigramă, să fie liniştită, căci calul fusese înmormântat. Ştirea calmă pe Caty, care însă făcu tuturor biografia lui Şoim, destăinuind trăsăturile cele mai notabile ale caracterului defunctului şi faptele sale cele mai remarcabile. Ciocîrlan, care era un om binecrescut şi de altfel şi sensibil, călăreţ el însuşi, asculta, cînd era de faţă, cu multă smerenie tristele evocări ale

soției sale, luînd figura cea mai condolentă cu putință. Deşi nu se îmbrăcă în negru, spre a nu fi ridiculă, Caty renunță o zi la rochiile albe sau în culori violente şi expuse pe birou, pe scrin, peste tot, fotografii ale lui Şoim, pe care le adusese din țară. Era sincer afectată şi nu făcea asta din snobism, în general iubea animalele mai mult decît pe oameni, şi dacă pisica se îmbolnăvea, era mai alarmată decît de febra lui Filip, pentru că zicea că animalele n-au glas să spună ce le doare şi soarta lor atîrnă de intuiția stăpînilor. Ciocîrlan avea dimpotrivă sensibilitatea de scurtă durată, de ar fi strivit un pisoi s-ar fi căit un minut, apoi şi-ar fi văzut neturburat de treabă. însă respecta durerea oamenilor şi ar fi păstrat multă vreme figura smerită dacă ar fi văzut-o pe Caty întunecată. Francisco Oster, aflînd despre pierderea suferită de Caty, voi să-i ofere un cal tînăr superb, de rasă spaniolă, obligîndu-se a se îngriji de transportul lui pînă în România, însă Caty refuză darul sub cuvîntul că era inuman a smulge animalul din locul lui de naştere, fiindu-i teamă că în România s-ar îmbolnăvi de frig şi de dor. îi ceru în schimb scrisorile ei, ca să reconstituie, zicea, corespondența lor. Bancherul, nu fără tristețe, i le restitui.

în fine, data fatală a plecării sosi. Curtea legației se umplu de oameni cărînd în spinare cele patruzeci de ***bultos*** pînă la camioanele unei societăți de transport « Expreso Furlong», care la rîndul ei se obliga a le duce pînă la port. O aşa de mare desfăşurare de baloturi şi lăzi umplu pe trecători de mirare. Ciocîrlan asigurase toate lăzile la «***Compana de seguros La International contra los riesgos de incen* dio, maritimos, fluviales y de transportes por tierra »*** pentru patruzeci de mii de pesos, primind o poliță de asigurare contra aproape şapte sute de pesos. Tilibiliu strînse buzele lui subțiri din dispreț pentru asemenea risipă. El însuşi avea numai cîteva valize solide de piele şi un fel de cufăr lung, cocoşat şi cu cercuri de lemn, ca să poată fi dat peste cap fără dăunarea conținutului. Oster însoți pe soții Ciocîrlan pînă la port, îi invită întîi pe yacht-ul său, care era mare cît un vapor, deşi zvelt şi înflorat cu pînze albe, le oferi fructe şi răcoritoare. Cînd primul şuier al vaporului anunță iminența ridicării ancorei, îi lăsă cu regret să plece spre a se îmbarca pe «Caparcona». Ydcfit-ul porni înainte în larg, şi Caty, de pe covertă, cu binoclul la ochi, văzu cum vasul grațios spărgea valurile. Oster şedea la pupă, de asemenea cu binoclul la ochi, făcînd necontenit semne în aer cu un steguleț, iar briza îi lipea pantalonii albi de pulpele statuare şi-i umfla cămaşa, balonîndu-i-o. în cele din urmă, yacht-ul renunță a mai urmări vaporul, care mărise viteza. Oster făcu cîteva ultime rotații omagiale, şi vasul cu pînze începu să se piardă încetul cu încetul la orizont, rămînînd acolo ca un fluture picat în apă. Ciocîrlan şi soții Tilibiliu părăsiră balustrada şi se amestecară printre cei care se plimbau pe punte. Tilibiliu luă pe Emmi de braț şi n-o lăsă o clipă să se apropie de Ciocîrlan, şi aşa procedă de acum înainte pe tot timpul călătoriei. Cînd odată se dansa pe punte şi fostul ministru încercă să invite pe Emmi, care şedea pe o bancă, îmbrățişată pe după spate de Tilibiliu, acesta răspunse el în numele soției:

— Nu dansează, se simte rău!

După oarecare răzgîndire, Ciocîrlan chemă la dans pe Caty. Aceasta primi cu o plăcută surpriză şi dansă cu voluptate. De cînd avea pe Filip, ca spre a şterge de pe fața ei tot ce aparținînd maternității

prevestea îmbătrînirea, se farda şi se îmbrăca **cvi** cea mai mare îngrijire şi de altfel întinerise în chip surprinzător, căpătînd în ochi luciri galeşe.

— Mon ***chat adore,*** zise ea văzindu-l gînditor. ***Que s'est'il passi,*** la ce te gîndeşti? Tu ***es bien gentil d'avoir voulu danser avec moi.***

—• ***Mais,*** răspunse timid Ciocîrlan, ***c'est tout naturel, puisque tu es ma femme, d'ailleurs tu cs toujours charmante l***

Şi Ciocîrlan strînse convulsiv pe Caty în braţe. Aceasta nu părea cu totul convinsă de efuziile soţului, ale cărui priviri pluteau înspre Emmi. La rîndul ei, Emmi, încinsă de braţele lui Tilibiliu, căzuse şi ea în reverie şi cu o mînă pe genunchi bătea tactul muzicii. Lui Tilibiliu această exultantă a mîinii îi apăru ca o participare secretă a soţiei sale la voluptatea dansului şi nu avu îndoială că Ciocîrlan şi Emmi corespundeau de la distanţă. înciudat, strînse puternic mîna soţiei lui, încercînd să paralizeze orice zvîcnire. Altă dată, cei patru şedeau aplecaţi pe balustrada punţii şi priveau oceanul placid, înfiorat ici-colo de spumele provocate de numeroşii delfini alergînd după vapor în căutare de mîncare. Tilibiliu se aşezase astfel lîngă Caty, încît Emmi, care era în dreapta lui, rămînea despărţită de Ciocîrlan, aşezat în stînga Caty-ei. Toată balustrada era de altfel ocupată de pasageri care priveau valurile, distraţi de enormele dantele albe ce forfoteau la prora vasului, risipindu-se apoi în jurul lui. Cei patru şedeau alături şi contemplau aceleaşi spume, dar gîndurile lor erau cu totul deosebite. Caty avea iluzia că zăreşte pe Oster călare pe un cal alb, alergînd în apă ca delfinul, în mijlocul unei herghelii întregi. Bancherul îi făcea semn cu o mînă să se arunce în ocean şi se îndrepta spre « Caparcona». Emmi vedea fel de fel de stofe şi tapeturi, mătăsuri, imprimeuri, schimbînd desenul vertiginos. Tilibiliu urmărea umbrele celor aplecaţi pe balustradă, şi cînd capul Emmei se îndrepta înspre Ciocîrlan, avertizat de imaginea din apă, dădea cu cotul soţiei lui şi-i arăta ceva în larg, numai spre a o îndepărta de ministrul plenipotenţiar. Acesta nu făcea nici o asociaţie mitologică ori artistică, nu vedea nici ocean, nici delfini. Gîndul lui formula iritat memorii şi recapitula cifre.

—• Trebuie să-mi dai o mînă de ajutor. Vreau să lichidez cu orice chip contul de la bancă, să pot întoarce cu dispreţ spatele acelor domni. Un împrumut garantat de averea mea şi a ta ar aranja totul.

Caty simţi o tresăritură în inimă, aducîndu-şi aminte de cecul lui Oster.

—• Mon pisic ***adori,*** căută ea să-şi consoleze soţul, goneşte ideile negre.

— ***Venez ă*** mon ***secours!*** se scînci Ciocîrlan. ***Ne vous itonnez pas que je fasse appel ă vous. Je n'ai*** personne ***d'autre au*** monde. Vreau să zic care să-mi fie mai aproape.

—• ***Tu es adorable l*** îl calmă Caty, mîngîindu-l pe păr, însă cu o anume răceală în ochi.

— Pot conta pe tine? mai întrebă Ciocîrlan smerit.

— Lasă obsesiile astea, mon bien-aime*, ocoli răspunsul direct Caty. Totul se va aranja. E absurd să faci ceea ce nici un diplomat n-a făcut pînă acum, să iei asupră-ţi, nesolicitat, sume cheltuite în folosul ţării. Vom explica sus, sînt sigură că vei fi înţeles.

— Cu toate astea, am trimis memorii, pentru ce am fost rechemat în mod aşa de brutal?

Caty sărută prelung pe frunte pe Ciocîrlan.

— ***Chat adori,*** trebuie să dormi, ai nevoie să fii frumos, puternic cînd apari la Bucureşti.

Ciocîrlan, astfel mîngîiat, păru a se linişti.

La Hamburg perechile se despărţiră. Soţii Tilibiliu, economi, luară bilet de clasa III-a, spre a se întoarce în România, în vreme ce soţii Ciocîrlan, în clasa I-a, se îndreptară spre Paris. Caty voia să facă cumpărături pentru micul Filip, în vreme ce Ciocîrlan se gîndea să treacă pe la fosta lui soţie, acum doamna de Thermann. Bagajele îşi continuară drumul singure spre ţară. La hotel, numeroase marconigrame, din partea lui Oster, aşteptau pe Caty. Una din ele suna astfel:

« Sin vos, soy exilado en el mi proprio paz's».

După cîteva zile, soţii Ciocîrlan plecară spre ţară. Abia sosită la Pipera, Caty, coborînd din maşină, întrebă unde este Şoim şi ceru să vadă îndată mormîntul calului. Florin Căldărescu o luă de braţ şi o duse în fundul grădinii vilei. Acolo se opri în faţa unei împrejmuiri mari de lemn de mesteacăn, avînd la căpătîi în loc de cruce o tablă de lemn în chip de potcoavă, cu o inscripţie. în mijlocul grilajului de mesteacăn era un strat de regina nopţii răspîndind un miros îmbătător în aerul răcoros şi autumnal al serii. Caty, mişcată de atenţia generalului şi zguduită de emoţie, prinse capul lui Florin Căldărescu cu amîndouă mîinile şi-1 sărută pe obraji. Generalul fu vizibil mişcat, dar îşi păstră ţinuta de respect în faţa mormîntului. Caty rupse o floare şi o mirosi plină de gînduri.

— Nu e aşa că animalele au şi ele suflet? întrebă ea.

— Caii, în orice caz! o asigură generalul.

în dormitor, nursa aşezase provizoriu pe Filip pe un pat, sprijinindu-1 cu perne. Copilul era obosit de drum şi dădea semne de nelinişte. Deoarece lumina lămpii electrice de pe noptieră îl iritu la ochi, făcîndu-1 să clipească des, nursa găsi de cuviinţă să aşeze în dreptul becului un jurnal, obţinînd în odaie un clarobscur calmant. Caty intră în dormitor să vadă pe Filip şi se întinse pe celălalt pat alăturat, spre a-l examina mai îndeaproape. Atunci, aruncînd ochii înspre jurnalul ***abat-jour,*** fu izbită de un titlu mare: Le ***prince Maximilien Handgerly a iti fusilli.***

— De unde ai jurnalul ăsta? întrebă ea.

— Nu ştiu bine, zise nursa, cred că de la hotel, era un pachet întreg.

Uitînd cu totul de Filip, Caty smulse ziarul din dreptul becului, provocînd o iluminare bruscă a odăii. Nursa aruncă iute un şervet peste abat-jour-ul de tifon al lămpii. Jurnalul era ***Varis'Soir*** şi dădea în prima pagină strania, pentru Caty, informaţie că prinţul Hangerliu, unul din şefii importanţi ai Mişcării şi adversar al regelui, fusese executat. Caty nu ştiuse nimic de toate aceste lucruri, nici Ciocîrlan, nici Tilibiliu nu-i vorbise vreodată de Mişcare şi despre Hangerliu. Adevărul este că Ciocîrlan trăia în lună, iar Tilibiliu, dacă afla cîte ceva, îşi făcuse o regulă să nu scoată o vorbă şi să nu comenteze, pentru că, zicea, din ţînţar se face armăsar, şi un diplomat nu are cum să se apere dacă se interpretează greşit vorbele sale. Diplomatul, ca şi soldatul, adăuga, n-are opinii personale, el execută întocmai instrucţiile guvernului său, oricare ar fi.

— E adevărat că a fost omorît Max Hangerliu? întrebă Caty în sufragerie, unde coborî îndată, pe mamă-sa şi pe Florin Căldărescu.

Cei doi se consultară prudent din ochi.

Copilul, bineînţeles, nu putea să răspundă, şi Caty interpreta în felul ei rîsetele lui mute. Nici Ciocîrlan nu ştia să arate afecţiune copilului. îi spunea oare instinctul că Filip nu e al lui? Oricum, din familie fusese obişnuit cu această rigiditate. Şedea în faţa lui Filip politicos ca înaintea unui monarh minor, neîndrăznind să-1 atingă măcar, punea întrebări nursei sau Caty-ei şi, arătîndu-se satisfăcut, se retrăgea din odaia copilului ca de la o audienţă. Cînd Caty i-l puse odată în braţe, se simţi stînjenit, îl ţinu cu grijă ca pe un vas fragil de porţelan, grăbindu-se a-l restitui. La masă întreba după toate regulile cuviinţei de Filip, nu cerea însă nicidecum să-1 vadă şi evita efuziunile. Filip era considerat ca o persoană respectabilă, căreia i se cuvin îngrijiri, atenţii şi omagii, însă toate acestea se efectuau şi se transmiteau prin nursă. De altminteri, Caty părăsi cu totul pe Filip la Pipera, lăsîndu-1 pe seama mamă-si, iar ea se mută într-un apartament la etaj între Biserica Albă şi « Athenee Palace», pe care-1 cumpărase de curînd. Locuinţa era puţin demodată, avea totuşi saloane mari, pe care Caty le mobilă cu tot ce adusese de la Buenos Aires şi cu alte mobile şi tablouri cumpărate de la magazinele de artă. Casa avea calorifer. Caty explică lui Ciocîrlan că un diplomat trebuie să aibă relaţii mondene, să primească lume influentă şi că o locuinţă în centru era din cele mai nimerite. Ciocîrlan aprobă totul (de altfel suferea din ce în ce mai vizibil de apatie), însă ceru favoarea să se slujească în cursul zilei de apartamentul Caty-ei din strada Berthelot, unde, zicea el, va putea găsi momentele necesare de linişte spre a întocmi memoriile pe care voia să le redacteze în legătură cu misiunea lui în Argentina. Caty înţelese că Ciocîrlan voia să se întîlnească cu femei, probabil cu Emmi, totuşi, în starea de nervi în' care se afla fostul ministru, crezu că nu e indicat să-1 contrarieze. Ciocîrlan devenise docil şi era vizibil atît de nenorocit, încît chiar micile lui aventuri le înfăptuia implorînd din ochi pe Caty. Preocuparea lui stăruitoare era de a obţine o audienţă la palat. Caty fu îndemnată să meargă la mareşalul Cornescu, care, foarte bonom., pipăi în toată onestitatea situaţia, ajungînd la încheierea că o cerere de întrevedere cu maiestatea-sa n-ar fi încununată de succes sau ar duce la o explicaţie şi mai periculoasă. Tot el fu acela care imagină posibilitatea ca Ciocîrlan să participe la o vînătoare regală de mistreţi.

- Fac lista cu invitaţii obişnuiţi, printre care amicul nostru Ciocîrlan se află de mult, şi dacă maiestatea-sa nu-1 taie, înseamnă că am cîştigat partida. Un vin bun, un vînat bogat pot să înveselească pe maiestatea-sa şi s-o îndemne să adreseze un cuvînt amicului nostru. Dar... rezervă, nu trebuie să se facă remarcat în nici un chip, să aştepte cu răbdare schimbarea dispoziţiei măriei-sale.

încîntat însuşi de ingeniozitatea sa, mareşalul Cornescu îşi resfiră barba cu amîndouă mîinile pe tot pieptul. Stratagema lui izbuti, patronul nu tăie numele lui Ciocîrlan, şi acesta primi invitaţia cuvenită de a lua parte la vînătoare. Ciocîrlan solicitase şi obţinuse, îndată ce se întorsese în ţară, un permis de vînătoare de la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor şi un permis de a purta arme din partea Statului-major al Corpului II armată. Poseda cinci puşti de vînătoare, două carabine şi două pistoale, unul Steyer şi altul automat «*le Frangais*». Vînătoarea decurse fără accidente deosebite, maiestatea-sa părea posacă şi vorbi puţin. Nu se schimbă

nici un cuvînt despre politică, convorbirea se învîrti în jurul vînatului, cîinilor şi a mîncărurilor. Patronul fu, cu toate că taciturn, familiar şi de un ***sans fagon*** remarcabil. Se întinse pe iarbă sub un pom şi aşteptă pe mareşalul Cornescu, care se dusese pînă la maşină să aducă nişte trabucuri. Cu bască pe cap, cu pantaloni de doc pînă la jumătatea fluierelor picioarelor şi cu barba diluvială, mareşalul era de un inedit inimitabil. în cursul vînătorii, un mistreţ fu împuşcat cu o exactitate surprinzătoare, căzînd pe brînci în faţa tuturor, în gestul furios de a se repezi. Patronul întrebă din ochi cine trăsese. Mareşalul Cornescu îşi îngădui în şoaptă să spună la urechea maiestăţii-sale că autorul loviturii fusese Ciocîrlan. însă maiestatea-sa nu binevoi a face un gest de aprobare şi, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, îşi pregăti arma pentru altă împuşcătură. Ciocîrlan se simţi murind, i se păru că toţi cei de faţă îl privesc ca pe un om pierdut. Deşi exagera, nu-i mai puţin adevărat că, aşa cum se întîmplă în astfel de împrejurări, toţi, în tot cursul vînătorii, fără să-i întoarcă spatele, se aşezară astfel încît să nu stea în apropierea lui. Fenomenul se verifică la ora gustării. însoţitorii aduseră mici trepiede de piele şi înmînară fiecăruia cîte un pachet învelit în hîrtie. Fiecare se aşeză pe unde putu mai aproape sau mai departe de maiestatea-sa, care rupse pachetul său şi căută, nu fără curiozitate, să vadă ce conţinea. Ciocîrlan rămase cu trepiedul lui îndărătul tuturor. Regele muşcă din pateuri, din puii fripţi, întinse un pahar de aluminiu să i se toarne vin, se şterse pe şerveţele de hîrtie, apoi aruncă pe jos oase, hîrtie, în fine pachetul tot redus la un ghemotoc. La fel făcură ceilalţi, lăsînd în urma lor un mic maidan. Cîinii începură să adulmece cu nasurile şi o vrabie fură chiar o bucată de pîine, enormă în raport cu dimensiunea ei. La despărţire, maiestatea-sa strînse mîna numai la trei persoane din imediata sa apropiere, apoi, simplificînd ceremonia, salută global pe ceilalţi, aruncînd asupra lui Ciocîrlan o privire fără expresie. Acesta se întoarse acasă zdrobit.

— Ce ai, mon ***bien'äimd 1*** încercă să-1 vivifice Caty.

— Cariera mea este sfărîmată, zise el cu glas stins şi cu un aer de copil care a rămas repetent. Canaliile au predispus pe rege împotriva mea, nu mai am nici o speranţă.

— Ţi-a făcut vreun reproş, vreun gest ostil?

— Nici nu s-a uitat la mine, am împuşcat un mistreţ cu o lovitură superbă şi a tăcut din gură.

— Dar bine, Gigi ***adora,*** ce spui nu-i serios, şi ce voiai să facă?

— înţelege, Caty, că sînt dintre intimii curţii, altădată mi se întindea mîna înaintea tuturor.

Caty alergă la mareşalul Cornescu şi-i destăinui impresiile şi dezamăgirile lui Ciocîrlan.

— Scumpă doamnă, zise acesta plin de optimism, maiestatea-sa era obosită, preocupată, sînt probleme importante la ordinea zilei, a mers la vînătoare să se distreze puţin. Totul trebuie luat cu filozofie şi cu răbdare. Va veni o zi cînd maiestatea-sa va zîmbi, va întinde mîna.

Şi mareşalul surise glorios cu toată faţa, spre a da o probă de voioşie în aşteptarea viitorului.

Toate aceste demersuri ale Caty-ei fură fără efect asupra lui Ciocîrlan, din cauză că între timp se petrecu un fapt şi mai supărător. Un ziar foarte citit, condus de un profesor universitar, publică în pagina ultimă ştirea că Ministerul de Externe va numi o comisie pentru examinarea gestiunii fostului ministru plenipotenţiar, care ar fi risipit fondurile

cu o uşurinţă condamnabilă, făcînd din bugetul legaţiei caseta sa particulară şi compromiţînd reputaţia guvernului român. Ştirea nu era cu totul inventată, reporterul luase informaţiile de la Ministerul de Externe şi Caty bănuia că Tilibiliu fusese acela care o strecurase. Noul cabinet, alcătuit din elemente eterogene, încerca să cîştige opinia publică cu tema « asanării vieţii publice» şi cazul Ciocîrlan putea sluji ca diversiune. în fond, nimeni nu se gîndise absolut serios la posibilitatea de a sancţiona un om cu atîtea relaţii mondene ca fostul ministru plenipotenţiar Gigi Ciocîrlan, însă acesta n-avea de unde să ştie asta şi, slab de înger, se emoţiona. Ciocîrlan avea groază de opinia altora, obişnuit a fi intangibil, ideea dezonoarei îndeosebi îl îngheţa. De cîteva ori, pentru nimicuri, trimisese martori pretinşilor insultători şi acceptase lichidarea incidentelor prin jurii de onoare şi procese-verbale în regulă. Era un birocrat înverşunat al reputaţiei personale. Din această cauză, merse la directorul gazetei, îmbrăcat în chipul cel mai îngrijit, însă foarte palid la faţă.

— Ciocîrlan, ministru plenipotenţiar! se prezentă Gigi, scontînd efectul pronunţării numelui său.

Directorul îl privi distrat, însă acut. Era un intelectual de o mare fineţe şi erudiţie, orator turburător, care punea în delir pe semidocţi făcînd «profeţii» şi «colocvii cu strada», un ambiţios teribil, dur, lipsit de scrupule, capabil de orice, chiar de a se face căpetenie de bandiţi, cu condiţia ca ceata lui să fie alcătuită din cunoscători ai lui Kant, Hegel şi Dilthey. Toţi însă profesau antiintelectualismul, instinctele violente şi iraţionalismul, fiindcă susţineau că intelectualitatea sterilizează curajul şi stînjeneşte « viaţa eroică» şi aventura.

—-Domnule director, zise Ciocîrlan, în ziarul dumneavoastră a apărut o ştire calomnioasă pentru mine, aceea că am uzat de fondurile legaţiei din Buenos Aires în scopuri personale. Veţi înţelege că un om de onoare nu poate suporta o asemenea situaţie. Sper că veţi dezminţi ştirea, care e falsă de sus pînă jos. în acest scop, v-am adus un memoriu pe care vă rog să-1 publicaţi.

Ciocîrlan, din nervozitate, luase un accent arogant. Plin de tact în saloanele mondene, unde se uza stilul suav şi circumspecţios, nu găsea în alte medii tonul just. Directorul, cu sprîncene mefistofelice şi un nas ca un stilet, îl privi mirat. Avu impresia netă de a se afla înaintea unei mari mediocrităţi, în general, îl iritau indivizii preocupaţi de chestiuni mărunte, care n-aveau înscrisă pe faţă, cum zicea el, « nebunia şi setea de moarte».

—• Stimabile, noi n-am publicat nici o calomnie, ci am relatat ştiri din ambianţa ministerelor.

— Vă daţi seama, bolborosi Ciocîrlan livid, că asemenea atacuri la reputaţia persoanelor reclamă o ieşire pe teren?

— Bate-te în duel cu reporterul! rîse directorul cu un rictus adînc de dispreţ, privindu-1 statuar ca un geniu care se crede superior contemporanilor.

Şi făcînd o salutare cu mîna, trecu în odaia alăturată, de unde nu mai reveni. Surprins de această primire, neobişnuită pentru el, Ciocîrlan ieşi ameţit şi se duse de-a dreptul acasă, nesuportînd privirile oamenilor, care i se păreau toate îndreptate în direcţia lui. Caty îl găsi la telefon. îşi căuta martori pentru a provoca la duel pe directorul ziarului.

— Mon ***amour ă moi,*** îl imploră Caty, eşti nebun? Să te baţi în duel cu Ilie Ionescu, de care tremură palatul însuşi? Ar fi un scandal public, te-ai corn-

promite definitiv, îl adoră tinerii, are relații internaționale, te desființează!

— Sînt un om dezonorat! **se** vaită Ciocîrlan și începu să plîngă cu sughițuri.

— ***Voyons, soyons sages, mon*** pisic ***adore,*** am să vorbesc cu **Serica** Băleanu. Ilie Ionescu **e** puțin snob.

Caty merse într-adevăr la **Serica.** Aceasta avea și ea ambiția de **a** primi omagiile tuturor personalităților și a constitui un fel de salon, în fond temîndu-se de oamenii noi și simțindu-se încîntată de **a** i se cere « panseuri» în publicațiile cele mai șterse. Lipsită de imaginație și crezînd în prestigiul ei, luă o hîrtie cu coroană și așternu pe ea invitația stereotipă :

«Mon ***cher directeur, si vous avez une apres-midi libre, telephonez et venez prendre le the, chez moi, en fin de journee. Croyez a mes sentiments»*** etc.

— Ce vrea asta? zise directorul către redactorii săi. Are bovarismul feudalității, vede tot prin categoria donjonului. Și aruncă amuzat hîrtia blazonată pe birou, în rîsetele tuturor.

Ciocîrlan se mai liniști puțin văzînd că notița din ziar nu are urmări și se dedică cu furie amorului cu Emmi. Aceasta fugea mai ușor de acasă acum, cînd Tilibiliu era ocupat la minister, și, cu toată dorința ei onestă de a se desface de Ciocîrlan, nu izbutea, aerul de suferință al fostului ministru cxercitînd asupra ei compasiunea și un sentiment al datoriei de **a** consola. Cei doi se întîlneau dimineața în apartamentul din strada Berthelot. Tilibiliu bănuia adevărul, îi era totuși penibil să pună pe **un** om de serviciu să pîndească, **fiindcă** își zicea că **s**-ar fi compromis însuși. într-o zi, ministrul plenipotențiar primi o invitație de la minister, semnată chiar de Tilibiliu, să se prezinte pentru comunicări urgente. Ciocîrlan, înmănușat, cu melonul în mînă, cu liniile feței alterate din pricina zbuciumului și a exceselor fizice, fu introdus în biroul lui Tilibiliu. Acesta îl trată familiar și cu o îngrijorare studiată.

—• Dragă, începu el, te-am chemat tot pentru nenorocita aia de afacere cu creditul fără acoperire. Ministrul nu vrea să aprobe contul și a numit o comisie care să cerceteze cazul. Este furios, zice că te dă în judecată, am încercat să-l moderez. Comisia se va întruni cam de azi în două săptămîni, ziua exactă și ora ți-o voi comunica. Te-am prevenit ca să te pregătești cu memorii și acte, în fine, cum vei ști. Dar dacă ar veni o vorbă de sus de la cine știu eu, totul s-ar aranja într-un minut.

— Am încercat, mărturisi cinstit Ciocîrlan, patronul este încă încruntat.

Tilibiliu își întinse buzele subțiri spre rădăcina dinților, din satisfacție, ori mai degrabă spre a cîntări bine în minte cuvintele ce avea să spună.

— Cînd te gîndești, urmă el, că toată comedia asta ai fi putut s-o rezolvi plătind băncii suma neacoperită. Dacă ai face asta, ancheta n-ar mai avea nici un obiect, le-ai rîde în nas. După asta, poți înainta orice memoriu spre a le demonstra la ce sacrificii se expune un biet ministru plenipotențiar.

— Cu ce vrei să plătesc ? N-am putut obține un împrumut.

— Ei! împrumut! Dar cu cecul lui Oster cc-ai făcut? Oster a pus la dispoziție toată suma pentru lichidarea contului.

Ciocîrlan se făcu livid. în vreme ce Tilibiliu își păstrase profilul grecesc fin și avea pe față o roșeață permanentă, Ciocîrlan devenise străveziu, buzele păreau mai groase, iar obrajii mai buhăiți.

— Dă-mi voie, nu cunosc nici un cec, ce spui e o absurditate.

— Ba de loc, zise calm Tilibiliu, netezindu-şi părul foarte lins. E un fapt notoriu în lumea bancară şi comercială că doamna Ciocîrlan a încasat un cec emis la ordinul ei de bancherul Oster. Mi-am închipuit că ştii.

— Soţia mea, domnule, nu primeşte bani de la necunoscuţi, căută Ciocîrlan a-şi restabili demnitatea.

Tilibiliu îşi păstră sîngele rece.

— Dragă, asta este o chestiune care vă priveşte. Eu ce-am avut să-ţi spun ţi-am spus.

Şi apăsă pe butonul unei sonerii, spre a preaviza pe Ciocîrlan că înţelege să treacă la lucrările lui de birou şi că nu vor mai fi, peste o clipă, singuri.

Este curios cum o simplă emoţie sufletească produce, ca o eclipsă, o totală schimbare a imaginii universului. Ciocîrlan ieşi din minister aiurit. Piaţa Victoriei i se arătă ca un maidan trist, fiece element de percepţie, trotuar, pavaj, pom, îi producea durere fizică, nu mai simţea nici un fel de legătură cu acest pămînt. Altădată ar fi luat o maşină sau o trăsură, acum porni în neştire, pe jos, *pe* Calea Victoriei. în preajma Pieţei Amzei se opri maşinal în faţa unei vitrine cu cravate şi alte obiecte vestimentare bărbăteşti, pe care le contemplă îndelung. în realitate nu vedea nimic, nu izbutea să determine obiectele expuse şi să reţină preţurile. Copleşit de un gînd interior, se mută alături înaintea unei prăvălii cu zarzavaturi şi comestibile şi consideră cu atenţie un coş cu ciuperci şi unul cu arpagic.

— începi să te ocupi de bucătărie? ii spuse din mers, atingîndu-1 cu mîna, regele Vahtang, îmbrăcat în somptuoase stofe negre englezeşti şi cu o perlă la cravată.

Ciocîrlan tresări şi privi pe Prejbeanu foarte aiurit, el însuşi surprins de a se fi oprit în faţa unui coş cu ceapă. în fine, se duse acasă şi, intrînd în dormitor, se întinse aşa îmbrăcat pe pat, punînd ca niciodată ghetele pe cuvertură. Şedea cu ochii în gol, spre tavan, cu o senzaţie de oboseală extremă. Trecu un timp indefinit. Cînd Caty, care ieşise în oraş, sosi, fu mirată de a-şi găsi soţul în asemenea stare.

— Te simţi rău, ***chiri?*** Spune-mi, ce ai? Să chem un doctor?

Şi se repezi la telefon să facă un număr. Cu un gest al mîinii Ciocîrlan îi interzise să ridice receptorul.

— Ţi s-a întîmplat ceva? Spune-mi, pisic ***adori!*** insistă Caty, aşezîndu-se pe marginea patului şi netezind cu palma fruntea lui Ciocîrlan.

Acesta îndepărtă încet mîna Caty-ei.

—• Nu ştiam că ai secrete pentru mine, ***chiri!*** Trebuia să-mi spui ce s-a întîmplat, ca să te ajut.

Multă vreme Ciocîrlan stătu astfel nemişcat, fără a scoate un cuvînt, ca un om căzut în comă. Apoi se ridică cu o neaşteptată repeziciune şi, dîndu-se jos din pat, prinse pe Caty cu putere de un braţ şi o întrebă cu glas decis şi răguşit:

— Caty, este adevărat că ai primit de la Oster un cec spre a lichida contul neacoperit de la bancă?

—• Cine ţi-a spus asta?

— Nu interesează cine a spus. Chestiunea este dacă ai primit sau nu cecul de la Oster.

Caty se uită în ochii lui Ciocîrlan şi la faţa lui descompusă şi avu sentimentul că se află în faţa unui nebun. Surprinsă de întrebare şi de altfel

şi din orgoliu, socoti că a spune adevărul e mult mai puţin riscat.

— Ei bine, am primit cecul! zise ea.

Atunci se produse un fapt neaşteptat, cel puţin pentru Caty, care bănuia că Ciocîrlan o să-i facă scene de gelozie şi o să-i reproşeze de a se fi lăsat plătită de argentinian. Dar Ciocîrlan luă o figură anxioasă şi rugătoare:

— Caty, ce-ai făcut cu cecul? Unde sînt banii? Caty, dă-mi aceşti bani, e o chestiune de viaţă şi de moarte.

— Nu-i mai am, zise Caty rece, i-am folosit cum am crezut mai util pentru viitorul nostru.

•— Caty, dă-mi banii, o imploră Ciocîrlan incredul, îmi trebuie aceşti bani.

Şi căzînd în genunchi, înconjură picioarele Caty-ei, plîngînd cu hohote, ca urmare a încordării de atîtea ore.

— Dragă, zise Caty, regăsindu-şi siguranţa de sine, fii rezonabil şi om cu demnitate. Vrei banii pe care mi i-a dat un bărbat străin? Crezi că mi i-a dat pentru tine?

— Nu-mi pasă! Datoria ta e să mă ajuţi! Dă-m banii!

— Te voi ajuta cum voi socoti eu mai bine. Ce vrei să faci e o prostie.

— Voi fi dat în judecată, voi fi dezonorat.

--Exagerezi, totul se va aranja, te asigur.

—- Vreau să lichidez contul, insistă încăpăţînat Ciocîrlan, care se ridicase în picioare, şi acum, trecut la starea de agitaţie, străbătea odaia în lung şi în lat.

— Regret că nu mai am nici un ban acum! mărturisi Caty.

— Ce-ai făcut cu suma, de ce nu mi-ai dat-o atunci?

— Gigi, mă surprinzi, vrei să-ţi fi dat banii oferiţi mie de Oster? îţi convine această situaţie? Oster crede că Filip este al lui şi a voit să-i asigure viitorul.

— Prin urmare ai fost metresa lui.

— Aşa cum Emmi este metresa ta.

Ciocîrlan tăcu o clipă, neputînd da replica. Apoi redeveni rugător:

— Caty, poţi să mă laşi în această stare?

— Fii calm, ***mon bien-aime,*** răspunse Caty înduioşată în limitele sufletului ei pozitiv, vei ieşi din impas. Banii i-am plasat în interesul nostru comun, spre a preîntîmpina orice criză posibilă în cariera ta. îţi voi explica mai tîrziu. Cît despre Filip, îţi jur că nu este al lui Oster. Am vorbit şi eu, aşa.

După oarecare tăcere, Ciocîrlan reveni la ideea lui fixă.

— Te implor, Caty, vinde, ipotechează, fă-mi rost de suma respectivă. Vreau să le-o arunc în obraz, Dezonoarea de a fi pus sub cercetare n-o voi putea suporta. Am să mă omor, Caty.

— ***Ne dites pas des bitises!***

A doua zi, Ciocîrlan părea mult mai liniştit. Faţa, puţin slăbită, îi redevenise distinsă şi copilărească şi o paloare conferea fizionomiei un aer contemplativ ce nu corespundea de loc sufletului său, lipsit de complicaţie intelectuală. Ciocîrlan luă micul dejun şi prînzul cu Caty, mîncînd fără poftă, însă nu mai puţin decît cere decenţa şi cu o distracţie moderată şi inedită, care-i şedea bine.

— Eşti mai calm acum, iubitul meu? îl întrebă Caty.

— Sînt resemnat şi aştept deznodământul. Nu văd decît două epiloguri posibile. Ori depun suma pînă la data fatală, ori... trag consecinţele.

•--Adică cum?

Ciocîrlan ezită puțin, apoi vorbi aproape șoptit:

......Orice om de lume știe cum. Nu te am decît pe tine, aștept un gest. Dacă nu-1 poți face, pentru mine totul s-a sfîrșit.

— Mon pisic *adori,* vorbești copilării, zise Caty așezîndu-se pe genunchii lui Ciocîrlan. Nu există nimic rezonabil ce să nu pot face pentru tine. Mă întîlnesc astă-seară cu unchiul Alee și sînt sigură că totul va ieși cu bine. Fii cuminte.

Ca osînditul care, făcînd prin avocatul său cerere de grațiere, capătă o relativă liniște în speranța comutării pedepsei, Ciocîrlan, renunțînd personal de a se mai preocupa de afacerea de la Ministerul de Externe, începu să-și omoare timpul în felul său, plimbîndu-se prin oraș sau întîlnindu-se cu Emmi în casa din strada Berthelot. Străbătea străzi pe care nu le mai frecventase de mult pe jos, și într-o zi, auzind în Catedrala Sf. Iosif tunete paradisiace, intră de curiozitate. Nu dădu nici o atenție unui număr de persoane strînse în băncile din față și se așeză pe o bancă mai lîngă ușă, punîndu-și fața în palme. Orga scotea formidabile rachete de sunete spre bolta catedralei, care se răsuceau ca niște vîrtejuri eterice și se stingeau, propagîndu-se în ecouri, în vreme ce alte tunete suave țîșneau din țevile instrumentului. Era un preludiu de Bach, pe cît auzi șoptindu-se Ciocîrlan. După o mică pauză orga începu altă bucată, acompaniind de astă dată un glas băiețesc de mezzosoprano ce spunea cuvinte latinești, din care se distingea perfect: « Salve ***Regina.'»***

— Le petit est ***merveilleux!*** zise o voce feminină în surdină. ***11 est un organiste de*** premier orare ***et qui plus*** est, il a une ***voix angilique !***

— ***Qui esUce?*** întrebă alt glas femeiesc.

—- Matei-Radu ***Basarab, de la familie prindere. A ce qu'on pritend, il est le vrai descendant du*** voivode.

— II possede un toucher exquis et une voix adorable.

într-adevăr, glasul copilului era de o puritate remarcabilă, neutru ca un sunet de violă. în fine, cantata încetă, în catedrală se făcu puțină rumoare de conversație și micul organist apăru jos și se așeză în cele din urmă lîngă o doamnă. Să fi avut vreo doisprezece ani. Fața, prelungă și extrem de serioasă. Era îmbrăcat în negru, purtînd un guler scrobit peste sacou, o mare lavalieră albă și pantaloni scurți. Un preot catolic cu o barbă mare neagră îl complimentă prin aprobări din cap și din mîini. Nu era slujbă religioasă, ci un fel de concert public religios, urmat de o conferință. După puțin, apăru în fața băncilor monseniorul Valentin de Băleanu, care, cu niște foițe în mîini, începu să cuvînteze. Vorbea însă franțuzește.

— Mes ***freres, nous parlerons aujourd'hui,*** începu el, ***du mensonge d'Ananie et de Saphira, de*** l'em***prisonnement des*** Ap6tres et ***de*** leur delivrance, ***enfin de leur comparution devant la Sanhidrin. Nous avons constați dans la confirence pricidente*** l'union des ***coeurs entre Ies fideles.***

Și monseniorul-prinț continuă în acest chip pe ton afectat și cu glas de volumuri inegale, niciodată forte, adesea nesigur și stînd parcă să se stingă. Cu toate că cuprinsul conferinței păru lui Ciocîrlan complet bizar și ininteligibil, asistența asculta pe monsenior cu o încordare suspectă, în care se ghicea snobismul. Prințul vorbi, comentînd Acta ***sanctorum*** apostolorum, despre sărăcia întîilor creș-

tini, care vindeau ceea ce posedau şi depuneau preţul respectiv ***ad pedes apostolorum,*** despre Iosif, poreclit Barnabas, ***quod est, si interpreteris, filius consolationis,*** şi care îşi vîndu ogorul şi dărui banii obştii creştine. Apoi urmă exemplul lui Anania. Vir ***autem quidam nomine*** Anania, ***cum Saphira uxore sua, vendidit possessionem.*** Dar nu predă tot preţul. Petre îl mustră. D/xit ***autem Petrus, Anania cur implevit Satanas cor tuum, ut mentireris in*** Spiriturn ***Sanctum, et interverteres ex pretio istius praedii ?*** Anania, auzind mustrarea, căzu mort la picioarele lui Petru, ***cecidit exanimis.*** în fine, monseniorul vorbi, de încarcerarea apostolilor, ***posueruntque eos in custodia*** publica şi ***de leur miraculeuse dilivrance*** prin îngerul care i-a slobozit. Seci ***angelus Dominis per noctem aperuit fores carceris. Mes freres,*** încheie prinţul, ***une triple conclusion s'impose. D'abord, imitons les*** Apotres, ***dans leur courage magnifique. Enfin, soyons joyeux dans l'dpreuve tel ces martyrs qui dtonnaient leurs bourreaux. Rdjouissons'nous d'avoir souffert pour l'Eglise, pour Jdsus-Christ, pour Dieu et aussi pour notre chere Roumanie, qui est, ne*** l'ou***blions pas, attachde par de nombreux et de fervents fideles, ă la foi catholique.***

Orga scoase în acest moment erupţii de sunete glorioase. Se simţea altă mînă, mai scolastică şi mai profesională.

Cînd tuburile orgii se scurseră de ultimele note ale unui Largo de Haendel, asistenţa se ridică şi se strînse în jurul monseniorului, care, cu o modestia mironosiţă, îşi scutură sutanele ridicîndu-le deasupra pantofilor şi răspîndind în juru-i o puternică mireasmă de lavandă. Ciocîrlan, scoţînd capul din palme, se văzu cu uimire înconjurat de o lume prea cunoscută. Erau acolo Gaittany, prinţul Antoine

şi prinţesa **Serica** Băleanu, contesa de Verner- Sternberg, generăleasa Cernicev, madam Basarab, madam Carcalechi, Costică Prejbeanu, mareşalul Cornescu, Charles-Adolphe Vasilescu-Lascaris, Zenaida Mânu şi alţi cîţiva din acelaşi cerc, în care nici unul nu era catolic, pe lîngă cîţiva inşi străini de grup, probabil frecventatori ai catedralei.

—• Nu ţi se pare **că** prinţul **e** cam comunist? întrebă madam Carcalechi pe Gaittany.

— Exclus! rîse Gaittany.

— Dar **a** vorbit de comunitatea bunurilor.

—- La creştinii primitivi, observă Prejbeanu. într-o societate civilizată o asemenea promiscuitate **e** inadmisibilă.

între timp Gaittany zărise pe Ciocîrlan.

.... Domnule, îi zise cl cu braţele deschise. Te felicit din toată inima. **Îţi** urez succes.

Ciocîrlan îl privi întrebător şi melancolic.

— Am citit declaraţia dumitale în ziar. Tot ce spui este perfect just.

Şi după această explicaţie, Gaittany făcu bezele cu mîna lui Ciocîrlan şi-l părăsi, uitînd subit tot entuziasmul. Ceilalţi observaseră şi ei pe fostul ministru plenipotenţiar.

— M-aşteptam să vii la conferinţa prinţului, zise **Serica** întinzînd voievodal mîna spre **a-i fi** sărutată. Dar Caty de ce nu **e** cu dumneata?

— E puţin suferindă! minţi Ciocîrlan.

Conferinţa monseniorului, încadrată în muzică de orgă, nu fusese fără efect asupră**-i.** Nu înţelesese nimic, dar se simţise străbătut de sentimentul că există solemnităţi în durere şi moarte. Cuvintele ***« courage magnifique »***, «miraculeuse de'livrance» îi stăruiau în ureche. Ideea **că** este un martir suferind pentru **că a** încercat să combată propaganda

revizionistă şi să ridice prestigiul ţării printr-o reprezentare somptuoasă începu să-1 consoleze.

Tresări cînd Gaittany îi vorbi de declaraţiile din jurnal. La început se crezu din nou atacat, însă Gaittany îl lăudase. în jurnalele pe care le cumpără la un chioşc nu găsi nimic. Se întoarse deci acasă şi ceru Caty-ei ziarele vechi.

—• Pentru ce, ***chiri ?***

— Gaittany m-a felicitat pentru declaraţiile pe care le-aş fi făcut. N-am făcut nici o declaraţie.

Caty îl luă de gît cu calineria ei maximă, îl sili să stea pe un fotoliu şi, aşezîndu-se pe marginea acestuia, îl puse în curent cu demersurile ei. Fusese la unchiul Alee Zănoagă, care se afla acum în plină ascensiune, ca independent, îndreptîndu-se spre « concepţiile noi ». Era în fel şi fel de consilii administrative, cunoştea pe toţi miniştrii şi se dădea drept sigură numirea lui într-un post înalt, deşi se ferea, pe cît putea, de orice răspundere, din prudenţă şi din indolenţă. Alee primi cu mult scepticism ipoteza unei sancţiuni împotriva lui Ciocîrlan.

— Acestea sînt excese de zel de ministru nou. Regimul are nevoie de oameni cu nume sonor, care să nu fie legaţi de un partid. Ciocîrlan este ceea ce trebuie.

Alee Zănoagă luă pe Caty într-o maşină şi porni la Preşedinţia Consiliului de Miniştri. Chipul cum intră în local, apoi la şeful de cabinet, fu admirabil. Cu mîna autoritară şi totuşi blîndă, dădea la o parte pe sergent, pe portar, pe oamenii de serviciu, neascultînd nici un protest, neacordînd nici o privire nimănui. Faţa sa rubicondă şi mustaţa măruntă, ochelarii cu montura de aur, ţinuta sa somptuoasă impuneau respect. De altfel, se recomanda scurt «senator», ceea ce într-adevăr era. Primul-ministru îl primi îndată ce i se anunţă numele său. După un sfert de oră, doctorul Zănoagă ieşi cu acelaşi aer suficient şi calm. Caty îl aştepta în maşină.

— N-are să se întîmple nimic, îi zise Zănoagă, poate să fie liniştit. Din contră, va fi numit într-un post, dacă mai ales dă a înţelege că dezavuează poziţia arogantă faţă de puterile centrale.

— Dar el a urmat totdeauna, ca şi bătrînul Ciocîrlan, observă Caty, politica tradiţională de fidelitate faţă de aliaţi şi de Mica înţelegere. A vorbit în acest sens la un banchet oficial la Buenos Aires.

— Este sau nu este diplomat ? Orientarea ţării s-a schimbat, un diplomat exprimă opinia guvernului.

— Aşa zice şi Tilibiliu.

— De acum încolo au să vină evenimente catastrofale. Crezi că eu am vreo părere? Nici nu-mi bat capul. Nu cred în nimic. Vîntul a început să şuiere, mă culc la pămînt, să nu fiu scos din rădăcină. Mă aplec unde sînt împins. S-a dus cu superstiţia omului de caracter, nezdruncinat în convingerile lui. Caracterul este un lux într-o societate calmă, care-1 gustă ca pe o curiozitate. Oamenii din vremea Revoluţiei franceze n-au avut caracter. Vezi Talleyrand. Au fost revoluţionari moderaţi, pe urmă terorişti, apoi adepţi ai tiraniei napoleoniene, în fine monarhişti parlamentari sub Restauraţie. Fii onest în viaţa privată, dacă pofteşti; în viaţa publică fă ce fac alţii, ca să nu ai inutile complicaţii, însă cît mai pitit. Afară de cazul cînd visezi să devii un Napoleon Bonaparte şi să mori în insula Sf. Elena, ceea ce nu-i cazul meu. Ce

facem acum? Mergem la Ciocîrlan cu un jurnalist să-i luăm declarații?

Caty se sperie:

— Mi-e frică de susceptibilitatea lui. E aşa de nervos!

— De altfel, urmă Alee Zănoagă, ce nevoie avem de el? Hai cu mine la « Capsa ».

La « Capsa », Zănoagă dădu o ochire în cafenea şi, zărind pe cineva, îi făcu semn să treacă în sala de cofetărie, unde intră şi el cu Caty, căreia îi înfățișă un tînăr cu păr roşcat, foarte ondulat.

— îți prezint pe domnul Hermann Seraphin, ziarist.

— Dar, tresări Caty, ne cunoaştem de la Buenos Aires.

— Cu atît mai bine. Societatea, adăugă Zănoagă, ți-a acordat ajutorul cerut pentru informațiile comerciale pe care le-ai oferit. Acum te rog să pui în ziar, la comentarii, ceea ce îți voi spune. Ministrul nostru e cam bolnav şi ne-a autorizat să vorbim în numele lui. Vei afirma că din anturajul imediat al ministrului eşti informat că şi-a revizuit cu totul concepția în materie de politică externă şi că orientarea spre Roma şi Berlin i se pare cea mai nimerită pentru o țară amenințată, prin poziția sa geografică, de a cădea în brațele comunismului.

— Declarația, lămuri Caty lui Ciocîrlan, pe cînd îl ținea de gît, nu te angajează direct, deoarece Seraphin n-a scris că ți-a luat un interviu. însă întrucît nu vei dezminți, asta are să facă foarte bună impresie asupra patronului.

• - Crezi? se îndoi fostul plenipotențiar.

Caty îi pecetlui, lung cu buzele pe gură şi se ridică, mulțumită de inerția lui Ciocîrlan. Acesta, neavînd nici o idee clară politică şi preocupat totdeauna numai de a fi bine văzut de superiorii săi, nici măcar nu reflectă la fondul notiței. O vagă nădejde că ar fi cu putință să scape începu să-i lumineze sufletul. Orga catedralei răsuna în sufletul lui, şi vorbele monseniorului Valentin de Băleanu, ***« souffrance », « courage »***, « un ***ange du Seigneur »,*** îi reveniră în minte cu semnificații miraculoase, în starea sa de oscilație morală, obsesia Emmei reprezenta singurul element statornic. Emmi încerca mereu să scape de el şi să rămînă fidelă lui Tilibiliu. O abăteau însă de la această hotărîrc pe de o parte compasiunea pentru Ciocîrlan, căruia Tilibiliu îi prevestea, față de ea, subțiindu-şi buzele, cele mai grozave sancțiuni, pe de altă parte, imprudența însăşi a lui Ciocîrlan, care venea s-o caute chiar acasă la ea. Spre a evita vreo întîlnire fatală cu Tilibiliu, Emmi prefera să meargă ea la Ciocîrlan. Totuşi, într-o zi, Vasilevs-Lascaris, intrînd în biroul directorului protocolului, îi spuse deodată :

— Ştii că am întîlnit-o pe doamna dumitale pe strada Berthelot, intra într-o curte!

Şi Vasilevs îşi întoarse buzele pe dos, în vreme ce Tilibiliu le întinse peste dinți.

Tilibiliu se gîndi să surprindă pe culpabili asupra faptului, îi fu însă teamă de scandal. Rumină deci alte mijloace de a se răzbuna, şi primul care i se înfățişă în minte fu acela de a stimula examinarea gestiunii fostului trimis extraordinar. Comisia fusese propusă şi data fixată, şi Tilibiliu se gîndi să dea drumul afacerii, birocratic, măcar pentru zarva care ar fi ieşit din ea. O hîrtie oficială, iscălită de el pentru ministru, fu trimisă la Ciocîrlan, care, cînd o văzu, luă culoarea cerii. Din nou apăru în

ziarul lui Ilie Ionescu ştirea tragerii la răspundere a lui Ciocîrlan.

— Totul este pierdut, zise acesta cu glas stins Caty-ei, mîine dimineaţă trebuie să mă prezint la minister. Acest lucru este insuportabil, prefer să dispar.

— Iubitul meu, e fără îndoială o eroare la mijloc sau o răutate din partea lui Tilibiliu, căută ea să-l consoleze, totuşi puţin cam îndoită la suflet. Avem asigurări din partea ministrului că afacerea va fi pusă la dosar şi contul aprobat, iar tu vei fi numit în altă parte.

— Sînt simple vorbe de politeţă, iată hîrtia şi iată jurnalul. S-a sfîrşit cu mine.

— Eşti ridicul, se supără Caty, nu poţi suporta nici o contrarietate, un om politic e totdeauna atacat. Mă duc la unchiul Alee, să văd ce se ascunde sub adresa asta.

— Dragă Caty, zise Ciocîrlan ostenit şi afară din cale de blînd, îngăduie-mi să dorm în noaptea asta dincolo, în Berthelot. Mă simt aşa de deprimat!

— Cu condiţia să fii cuminte!

Caty nu-l bănuia pe Ciocîrlan de nici o intenţie neobişnuită afară de aceea de a se întîlni cu Emmi, lucru pe care, avînd în vedere starea sa de nervi, era hotărîtă să-l tolereze. într-adevăr, Emmi veni a doua zi de dimineaţă, îndată ce scăpă de Tilibiliu, alarmată de profeţiile sinistre şi satisfăcute pe care acesta i le făcuse asupra soartei fostului ministru plenipotenţiar în Argentina. îl găsi pe Ciocîrlan palid, cu ochii turburi, înconjuraţi de cercuri violacee, dar liniştit şi curtenitor. O sărută focos, apoi o trase înspre dormitor, unde se încuie cu ea.

— Nu mergi la minister? îl întrebă şoptit Emmi.

Ciocîrlan făcu o denegaţie cu capul şl continuă s-o sărute avid pe gît, pc umeri. Emmi se lăsă în voia simţurilor.

în după-amiaza zilei precedente, Caty alergase la Alee Zănoagă. Acesta nici nu găsi de cuviinţă a mai importuna pe primul-ministru. Ministrul de externe nu era în Bucureşti, avea să fie la minister abia a doua zi dimineaţă.

— Dragă, afirmă el, nu te uita la ce scriu gazetele. Regele a semnat decretul lui de numire la Legaţia din Madrid. Ştiu pozitiv.

— Da, obiectă Caty, dar el nu ştie, se zbuciumă, se alarmează. Trebuie neapărat să-l punem în curent.

Alee Zănoagă năvăli cu Caty în cabinetul ministrului de externe.

— - S-a făcut, le-o luă înainte ministrul, iată decretul. Maiestatea-sa a binevoit a-l numi ministru plenipotenţiar la Madrid.

— Fă-i o hîrtie, să se liniştească! insistă Zănoagă.

Ministrul chemă pe Tilibiliu, acesta, posac şi paperasier, informă că era cu neputinţă să se execute lucrările pînă a doua zi.

— Redactează, domnule, o adresă provizorie şi dă-mi-o îndată să ţi-o semnez.

Adresa suna astfel:

«Domnule *Ministru plenipotenţiar,*

Vă informăm că Ministerul a găsit întemeiată justificarea sumelor cheltuite de dvs. la Legaţia din Buenos Aires şi a ordonat lichidarea contului. Totodată vă aducem la cunoştinţă că Majestatea-Sa Regele a binevoit a vă numi pe data de 1 martie ministru plenipotenţiar la Madrid. Decretul de numire vă va fi comunicat ulterior. Primiţi etc. »

— Cine se duce la el ? întrebă Zănoagă.

— Mă duc eu! se repezi Tilibiliu, care voia, în fond, să surprindă pe cei doi, măcar pentru plăcerea de a-i vedea stînjeniţi.

Caty nu se opuse, căci n-ar fi voit să descopere pe Ciocîrlan cu Emmi. Merseră amîndoi cu maşina pînă la un colţ de stradă, iar Tilibiliu intră în curtea casei şi bătu la uşă. Nerăspunzîndu-i-se, o deschise, căci nu era încuiată, şi intră în sală. Apoi bătu în uşa biroului şi, neauzind nici un zgomot, intră de asemenea. Dădu tîrcoale mesei de scris, pe care găsi un plic alb de pînză sigilat, sub o bucată de alabastru. Ridică greutatea şi citi următoarele cuvinte: « Nu faceţi nici o cercetare, mi-am ridicat viaţa ca să evit dezonoarea. Cer iertare tuturor. Aici este testamentul meu. G. Ciocîrlan. »

Pe cînd citea, auzi şoapte în odaia alăturată şi paşi. Atunci ieşi repede din birou şi, în grabă, spre a nu fi surprins, se ascunse după o draperie care acoperea parţial o nişă din anticameră, în care se afla o canapea. Ciocîrlan şi Emmi apărură pe o uşă, iar ministrul, conducînd-o pe Emmi, o îmbrăţişa puternic şi o sărută cu patimă. Tilibiliu îşi strîmbă, nevăzut, faţa în mod îngrozitor. După plecarea Emmei, Ciocîrlan reintră cu paşi înceţi în birou, închizînd uşa după el. Tilibiliu ieşi de după perdea şi se pregăti să bată la uşă, ţinînd în mînă plicul salvator. O putere lăuntrică îi încetinea mişcările. Dinăuntru se auziră nişte ţăcănituri metalice. Tilibiliu se aplecă şi privi pe gaura cheii. Zări pe Ciocîrlan înclinîndu-se şi îndreptînd un revolver spre inimă. Vru să împingă uşa şi să strige. O ură atroce îl paraliza. O pocnitură surdă răsună şi Tilibiliu văzu, fără a se mişca din loc, cum Ciocîrlan se prăbuşi încet peste masă, alunecînd apoi la picioarele ei. După cîteva clipe de tăcere, directorul protocolului deschise încet uşa şi privi spre mijlocul odăii. Noul ministru de la Madrid se afla acolo întins pe covor.

Tilibiliu, întorcîndu-se la maşină cu plicul în mînă, zise Caty-ei simplu:

— A fost prea tîrziu.

